

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YUKARI ÇUKUROVA'DA ÂŞIKLIK GELENEĞİ
ve ÂŞIK EYYÛBÎ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

73261

DANIŞMAN

Doç.Dr. Ali Berat ALPTEKİN

HAZIRLAYAN

Kemâl ÇOPUROĞLU

ELAZIĞ - 1998

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YUKARI ÇUKUROVA'DA ÂŞIKLIK GELENEĞİ
ve ÂŞIK EYYÛBÎ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez, / / tarihinde aşağıdaki jürü tarafından
oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Danışman

Doç.Dr. Ali Berat ALPTEKİN

Üye

Yrd.Doc.Dr.
Esma ŞİHSEK
Şihsek

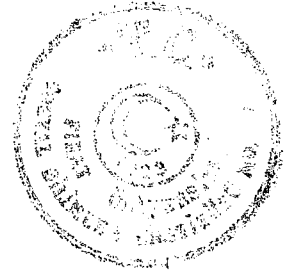
Üye

Yrd.Doc.Dr. Öm
AYTA

Yukarıdaki Jüri Üyelerinin İmzaları Tasdik Olunur.

Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**YUKARI ÇUKUROVA'DA ÂŞIKLIK GELENEĞİ
ve ÂŞIK EYYÛBÎ****Kemâl ÇOPUROĞLU****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı****1998; Sayfa : 421**

Türk Âşık Edebiyatı içerisinde değerlendirebileceğimiz âşık tarzı şiir geleneği Yukarı Çukurova ve çevresinde de canlı bir biçimde devam etmektedir.

Âşıklık geleneğinin köklü bir yapıya sahip olmasını, bölgenin geçmişte hüküm süren göçebe kültüründe aramak gerekir. Elde edilen bilgilere göre, Karacaoğlan, İlbeylioğlu, Gündeşlioğlu, Dadaloğlu, Cingözoğlu vd. gibi pek çok tarihi şahsiyet, âşık tarzı şiirin, göçebe çevresinde yetişmiş temsilcilerindedir.

Yukarı Çukurova adı verilen kesimde, yüzyıllar boyunca devam eden Karacaoğlan türküleri söyleme geleneği sadece âşıklar arasında değil, halk arasında da yaygın bir özelliktir ve kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar süregelmiştir. Bu nedenle, özellikle doğulu âşıklarda görülen usta - çırak ilişkisi, çevrede fazla yaygın olmayıp, âşık tarzı şiirin eski temsilcilerinden hemen her konuda etkileme söz konusudur.

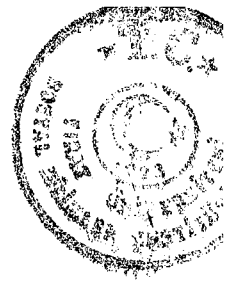
Bölgedeki âşıklar, sazlı ve sazsız olmak üzere iki başlık altında icra geleneğini devam ettirmektedirler.

İnceleme konumuz içerisinde örnek olarak çeşitli yönleri ile ele aldığımız; bölgenin yaşayan âşıklarından Eyyûbî, âşıklık geleneğini her yönüyle devam ettiren bir şahsiyettir.

Geçmişte ve günümüzde yaşayan bazı âşıkların şiirlerinden ve icraya dayalı faaliyetlerinden hareketle âşık tarzı şiir geleneğinin, standart bir anlayışla zamanın şartlarına uygun biçimde gelişme gösterdiği gözlenmiştir.

ZUSAMMENFASSUNG

Masterarbeit

**WANDERNDER VOLKSSAENGERTRADITION IN OBEREM -
ÇUKUROVA UND WANDERER VOLKSSAENGER EYYÛBÎ**

Kemal ÇOPUROĞLU

Fırat Universitaet

Institut Für Sozial Wissenschaften

Fachbereic Für Türkische Sprache und Literatur

1998; Seiten : 421

Die poesiform der wandernden Volkssengern, die wir in der Volkssaenger-Literatur bewertet haben, ist in Oberem-Çukurova und in Umgebung dauernd vorhanden.

Die feste Grundlage wandernder Volkssaengertradition haengt davon ab, dass in diesem Gebiet früher eine Nomadenkultur herrschte. Nach den vorhandenen Kenntnissen sind Karacaoğlan, İlbeylioğlu, Gündeşlioğlu, Dadaloğlu, Cingözoğlu und die anderen geschichtlichen Persönlichkeiten die Vertreter der wandernden Poesieform, die in der Umgebung von Nomaden entstehen.

Im sogenannten Çukurova-Gebiet vorhandene Tradition der Lieder von Karacaoğlan ist nicht nur unter wandernden Volkssaengern, zondern auch unter dem Volk ein weitverbreitete Besonderheit und ist von Generation zu Generation übertragen und bis heute gekommen. Deshalb ist die Meister-Lehrling-Beziehung, die besonders bei den östlichen wandernden Volkssaenger beobacht wird, in dieser Umgebung nicht weitverbreitet.

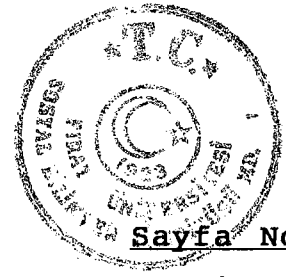
Die wandernden Volkssaenger dieses Gebiets führen ihre Tradition mit oder ohne Saz (Musikinstrument) durch.

Die zur Zeit lebender wandernden Volkssaenger Eyyübi, den wir für unsere Forschungsarbeit als Beispiel gewählt haben, führt diese Tradition aus verschiedenen Seiten fort.

Aus manchen Poesien von manchen wandernden Volkssaengern, die früher lebten und heute noch leben, ist es zu erfahren, dass diese Art Poesientradition in standardisiertem Verstaendnis und den Bediengungen der Zeit entsprechend ein Wachstum erlebt.

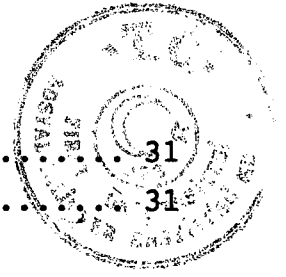

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK	I
ONAY	II
ÖZET	III
ZUSAMMENFASSUNG	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolarIN LİSTESİ	XI
ÖNSÖZ	XII
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ	1
A. KÜLTÜR ve MİLLİ KÜLTÜR KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ	1
B. TÜRK KÜLTÜRÜNÜN TARİHİ KAYNAKLARI	2
C. ÂŞIKLIK GELENEĞİNİN TÜRK KÜLTÜRÜ İÇERİSİNDEKİ YERİ ve ÂŞIK EDEBİYATINI BESLEYEN TARİHİ KAYNAKLAR	3
1. Ozan Geleneği	5
2. Baksı (Bahşı) Geleneği	6
Ç. ÂŞIK EDEBİYATI	9
1. Âşık Kavramı	9
2. Âşık Edebiyatının Teşekkülü	11
3. Yetiştikleri Çevrelere Göre Âşıklar	17
a. Tekke çevresinde yetişen âşıklar	18
b. Askerî çevrede yetişen âşıklar	19
c. Şehir ve kasaba çevresinde yetişen âşıklar	19
ç. Köy ve göçebe çevresinde yetişen âşıklar	21
D. ÂŞIK TARZI ŞİİR GELENEĞİNE AİT BAZI ÖZELLİKLER	24
1. Tür ve Şekil özellikleri	24
2. Ölçü	25
3. Ahenk Unsurları (Kafiye, Redif)	25
4. Âşık Ezgileri	28
5. Deyişler	28
E. ÂŞIKLIKLA İLGİLİ BAZI ÖZELLİKLER	29
1. Bâde İçme	29
2. Mahlas Alma	29
3. Saz	30
F. KONUNUN SEÇİMİ, AMACI VE ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	31
1. Konunun Seçimi	31

2. Amaç	31
3. Yöntem	31

BİRİNCİ BÖLÜM

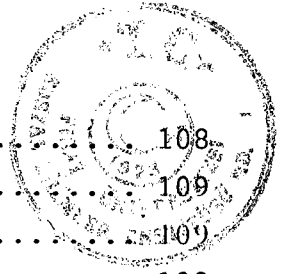
YUKARI ÇUKUROVA VE ÇEVRESİNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİ

A. YUKARI ÇUKUROVA VE ÇEVRESİNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİNE GENEL BİR BAKIŞ	32
B. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YUKARI ÇUKUROVA VE ÇEVRESİNDE ÂŞIK TARZI ŞİİRİN BÂZİ TEMSİLCİLERİ	33
C. YUKARI ÇUKUROVA ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE ÂŞIKLIĞA BAŞLAMA ..	59
1. Daha Önce Yaşamış Olan Âşıklardan Etkilenme (Karacaoğlan Geleneği)	59
a. Önceki âşıkların şiirlerindeki ayak unsurlarının günümüz âşıklarında görülmesi	60
b. Konu benzerlikleri	63
c. Dil ve üslûp benzerlikleri	72
2. Usta - Çıracık Münasebeti	76
3. Hikâyeli Türkü Söylenilen Bir Ortamdan Etkilenme	77
4. Sazlı-Sözlü Ortamdan Etkilenme	78
5. Çevredeki Âşıklardan Etkilenme	80
6. Sevgi (Sevda) Üzerine Âşıklığa başlama	81
7. Rüya Sonrası Âşıklığa Başlama ve Rüya Unsurunun Âşığa Kimlik Kazandırmadaki Rolü	86
8. Dert Nedeniyle Âşıklığa Başlama	93
Ç. MAHLAS ALMA	93
D. YUKARI ÇUKUROVA ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE SAZ	94

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK EYYÛBÎ

A. HAYATI VE ÇEVRESİ	106
1. Doğum Yeri	106
2. Doğum Tarihi	107
3. Adı	107
4. Soyadı	108
5. Lâkabı	108

6. Baba Tarafı.....	108
7. Anne Tarafı.....	109
8. Kardeşleri.....	109
9. Ailesi.....	109
a. Eşi	109
b. Çocukları	109
B. ÇEŞİTLİ CEPHELERİ	110
1. Tahsili.....	110
2. Askerliği.....	110
3. İşi.....	111
4. Gezdiği Yerler.....	111
5. Sosyal Faaliyetleri.....	111
C. ÂŞIKLIĞINI HAZIRLAYAN UNSURLAR	112
1. Ahlâkı.....	112
2. Dini Konulardaki Bilgisi.....	113
3. Milli Konulardaki Hassasiyeti.....	114
4. Edebiyatla Olan İlgisi.....	114
a. Aşıkliğe merak salış dönemi	114
b. Saz çalmaya başlaması	115
c. Mahlas alması	116
ç. Ustalık dönemi	116
Ç. ŞİİRLERİNDE İŞLEDİĞİ KONULAR	117
1. Aşk (Sevgi) Konulu Şiirleri.....	117
a. Sevgilinin güzelliği (Güzellemeler)	118
b. Sevgilinin vefasızlığı (Sitem)	121
c. Izdırap (Melankoli)	123
ç. Maddî ve manevî aşk unsurları	124
d. Gurbette aşk	127
2. Sosyal Konulu Şiirler.....	128
a. Sosyal tenkid	128
b. Sosyal dayanışma ve kardeşlik	133
3. Tabiat Şiirleri.....	137
a. Tabiat güzellemeleri	138
b. Mevsimler	139
c. Bazı tabiat olayları	140
4. Dini Konulu Şiirler.....	141
a. Ferdî tenkid	141
b. Nasihat	144

5. Millî Konulu Şiirler.....	145
a. Türklük	145
b. Tarihi kahramanlıklar ve Atatürk	146
c. Cumhuriyet ve Demokrasi	148
D. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN AŞK KONULU ŞİİRLERİNDE AŞIK TARZI	
ŞİİR GELENEĞİNE AİT BAZI UNSURLAR.....	149
1. Âşık - Sevgili - Rakîb.....	149
2. Bâde.....	151
3. Saz.....	152
E. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE BÂZİ YENİ UNSURLAR	152
F. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE EDEBÎ SANATLAR	153
1. Benzetmeler (Teşbih).....	153
2. Teşhis (Kişileştirme).....	156
3. Mübalâğa (Abartma).....	158
4. Tez'at.....	159
5. Telmih (Hatırlatma).....	160
6. Diğerleri.....	161
G. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN DİL VE İFÂDE ÖZELLİKLERİ	161
1. Türkçesi.....	161
a. Ağız özellikleri	161
b. Kullandığı yabancı menşe'li kelimeler	164
c. Mahallî kelimeler	164
ç. Mahallî deyimler	165
2. İfade Özellikleri.....	167
Ğ. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE KULLANDIĞI ATASÖZLERİ	
DEYİM, ÂYET-HADİS ve VECİZ SÖZLER.....	169
1. Atasözleri.....	169
2. Deyimler.....	170
a. İsim + fiil terkibine dayalı deyimler	170
b. Çeşitli tamlamalara dayalı deyimler	177
c. Tekrarlar ve ikilemelere dayalı deyimler	178
ç. Kalıplaşmış ifâdelere dayalı deyimler	178
3. Âyet ve Hadisler.....	179
4. Veciz Sözler.....	179
H. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	180
1. Genel Özellikler.....	180
2. Kafiye Yapısı.....	180
a. Dörtlük sonu mısraların kafiyeleşmesi	180

b. Dörtlük içi mısraların kafiyelenişi	184
c. Diğer ahenk unsurları	186
3. Redifler	188
I. ÂŞIK EYYÛBÎ'DEN BAHSEDEN KİTAP VE DERGİLER	193
1. Kitaplar	193
2. Dergiler	194

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

A. AŞK (SEVGİ) KONULU ŞİİRLERİ	195
B. TABİAT KONULU ŞİİRLERİ	285
C. SOSYAL KONULU ŞİİRLERİ	298
Ç. DİNÎ KONULU ŞİİRLERİ	339
D. MİLLÎ KONULU ŞİİRLERİ	351
E. DESTANLARI	357
F. BÂZİ YERLEŞİM BİRİMLERİ İLE İLGİLİ ŞİİRLERİ	366
G. ATIŞMALARI	368
SONUÇ	376
ŞİİRLERİN İNDEKSİ	378
SÖZLÜK	392
BİBLİYOGRAFYA	413
ÖZGEÇMİŞ	419
EKLER	420

TABLOLARIN LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo I.1. Yukarı Çukurova ve Çevresi Âşıkları.....	40
Tablo II.1. Âşık Eyyûbî'nin Katıldığı Şenlik, Şölen vb. İle Yarışmalar, Aldığı Ödül Ve Belgeler	189

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze uzanan tarihi seyir içerisinde âşık edebiyatımız müstesna bir yere sahiptir ve bir o kadar da önemli temsilciler yetiştirmiştir.

Âşık tarzı şiirin ilk temsilcileri diyebileceğimiz, "ozan-baksı" şair tipinin uzantısını teşkil eden ve tarih içerisindeki birtakım sosyal hadiselerle paralel olarak kabuk değiştirmek zorunda kalan geleneğin, bugünkü temsilcileri olan âşıklarımız, dün olduğu gibi bugün de ayakta kalmak mücadelesi vermektedirler.

Türk âşık edebiyatının genel coğrafi dağılımı içerisinde Çukurova, oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle Yukarı Çukurova adı verilen; Kozan, Kadirli, Ceyhan, Osmaniye ve yumurtalık gibi yerleşim birimlerinde ve Kozan'ın yakın çevresinde yer alan; Feke, Saimbeyli gibi dağlık yerleşim alanlarında da âşık tarzı şiirimizin pek çok temsilcisinin yetiştiğini söyleyebiliriz.

Çukurova'da âşık tarzı şiirin temsilcileri ile ilgili ilk akademik çalışma, Prof.Dr. Saim Sakaoğlu'nun, **Kadirli Âşık Halil Karabulut (Senin Aşkınla)** isimli eseri ile başlamış ve bu zincirin halkalarına, Doç.Dr. Ali Berat Alptekin'in, **Âşık Hacı Karakılçık** isimli eserinden sonra Doç.Dr. Erman Artun'un, **Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymânî** isimli eseri eklenmiş bulunmaktadır.

Bu arada konu ile ilgili samimiyetine inandığımız Halil Atılğan'ın **Ferrahi ve Dertli Kâzım** isimli kitaplarını ve çeşitli üniversitelerde hazırlanan, konu ile ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora tezlerini de unutmamamız gerekiyor.

her zaman ilgi ve desteğini gördüğüm Doç.Dr. Ali Berat Alptekin'in işaret ve yardımları doğrultusunda diledik ki, kutsal bir vazife telâkkî ettiğimiz bu zincirin halkalarına biz de eklenelim; cüz'i de olsa, çorbada bizim de tuzumuz olsun... Konunun lüzum ve önemine binâen, **Yukarı Çukurova'da Âşıklık Geleneği ve Âşık Eyyûbî** isimli yüksek lisans tezimizi hazırlamaya karar verdik.

Çalışmamız; özet, içindekiler, tablolar, önsöz, giriş, birinci, ikinci ve üçüncü bölüm ile sonuç, şiir indeksi, sözlük, bibliyografya, ekler ve özgeçmişimizden ibarettir.

Özet kısmında, çalışmamızın ana hatları Türkçe ve Almanca olarak özetlenmiştir. Tablolar kısmında, geçmişten günümüze Yukarı Çukurova ve çevresi âşıkları hakkında kısa bilgiler verilen bir tablo hazırlanmıştır. Diğer tablo ise, âşık Eyyûbî'nin katıldığı şenlik, şölen vb. ile yarışmalar, aldığı ödül ve belgeleri ihtiva etmektedir.

Giriş kısmında, millî kültür kavramı ile Türk kültürünün kaynakları konusunda bazı araştırmacıların düşüncelerinden hareketle, âşık edebiyatımızın Türk millî kültürü içerisindeki yerini tespit etmeye çalıştık. Yine giriş bölümünde; âşık edebiyatının çeşitli hususiyetlerini, araştırmacıların görüşlerine dayanarak özetledik.

Birinci bölüm; Yukarı Çukurova ve Çevresinde Âşıklık Geleneği ana başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Yukarı Çukurova âşıklık geleneğinin geçmişten günümüze genel bir değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, geleneğe çok mühim bir yere sahip bazı temsilciler hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Ayrıca, Tablo I.1 içerisinde yer alan âşıklardan bazılarının kısa hayat hikâyeleri bu bölümde yer almaktadır.

Yine birinci bölümde Yukarı Çukurova Âşıklık Geleneğinde Âşıklığa Başlama başlığı altında günümüz âşıklarının; bölgede yaşayan eski âşıkların şiirlerinden çeşitli yönleriyle etkilenmelerini, dörtlüklerle mukayeseli olarak inceledik. Âşıklığa başlama ile ilgili diğer nedenleri de değerlendirdik. Bundan başka, mahlas alma, saz, ezgi, âşık fasılları gibi hususları da ele aldık.

İkinci bölümde, Âşık Eyyûbî ana başlığı altında, Eyyûbî'nin Hayatı ve san'atı ile ilgili açıklamalar ile genel değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu bölüm sonunda, Âşık Eyyûbî'den ve şiirlerinden bahseden kitap ve dergilerin isimleri de belirtilmiştir.

Hemen her yönden incelediğimiz şiirlerinden aldığımız; şiir, dörtlük ve mısra örneklerinin sonunda; (Şiirin

numarası/dörtlük numarası: Mısra numarası parantez içerisinde verilmiştir.

Üçüncü bölümde, **Şiirlerinden Örnekler ana başlığı** altında, Âşık Eyyûbî'nin şiirleri konularına göre tasnif edilmiş olup, baştan sona her şiire bir numara verilmiştir.

Sonuç kısmında, yapılan çalışmanın geneline dayanılarak, Yukarı Çukurova âşıklık geleneği ve Âşık Eyyûbî hakkında çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Şiir İndeksi, şiirlerin ilk dörtlüğünün son iki mısraına göre alfabetik sıra içerisinde düzenlenmiş olup, şiirlerin numarası parantez içinde gösterilmiştir.

Sözlük kısmında, Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde geçen bazı yabancı menşe'li kelimelerin yanı sıra; mahallî kelime ve deyimler, pek yaygın olmayan yer ve kişi adları da verilmiştir.

Bibliyografyada, istifade edilen kaynaklar yazarlarının soyadı sırasına göre düzenlenmiş olup, aynı yazarın birden fazla eseri, kronolojik sıra içerisinde verilmiştir.

Ekler kısmında, Âşık Eyyûbî'nin yaşadığı Gürümze köyü ve kendisine ait birer adet fotoğraf bulunmaktadır.

Çalışmamızın en sonunda ise, **Özgeçmişimiz** yer almaktadır.

Bu çalışmamız esnasında, bize katlanan ve her türlü yardımlarıyla desteklerini gördüğüm, başta Doç.Dr. Ali Berat Alptekin'e; Yrd.Doç.Dr. Esmâ Şimşek Hanımefendiye, Âşık Eyyûbî'ye ve eşim Kıymet Hanım'a minnet ve şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR

anl.	: Anlamı
as.	: Aslı
ask.	: Askerî
benz.	: Benzeri
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
dey.	: Deyim
DLT	: Divan-ı Lügâti't-Türk
doğ.	: Doğumlu
Haz.	: Hazırlayan
hık.ed.	: Halk Edebiyatı
hık.tb.	: Halk Tebâbeti
İ.A.	: İslâm Ansiklopedisi
k.a.	: Kişi adı
mec.	: Mecâzi
met.	: Metindeki
mh.	: Mahallî
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
ter.	: Terim
vb.	: Ve benzeri, benzerleri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Vesaire
y.a.	: Yer adı
Yay.	: Yayınları, yayınevi

GİRİŞ

A. KÜLTÜR ve MİLLÎ KÜLTÜR KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Sosyolojik anlamda milleti oluşturan ortak paydalardan bir tanesi de kültür birliğidir. Kültür-medeniyet, kültür değişimleri, kültürel kişilik (psikolojik antropoloji) gibi insan ve toplumu ilgilendiren konular yakın tarihimizde yabancı ve yerli araştırmacıların dikkatini çekmiş ve üzerinde bir hayli durmaya sevketmiştir.

Bizde, bu konular üzerinde ilk duranlardan birisi de Ziya Gökalp'dir. Gökalp, kültür ve medeniyet kavramları üzerinde dururken, bunları birtakım çizgilerle birbirinden ayırmış; kültür kavramını "hars" kelimesiyle karşılamış ve kültürü; "halkın an'anelerinden, teammüllerinden, örflerinden şifâhî veya yazılmış edebiyatından lisânından musıkîsinden, dininden, ahlâkından, bediî ve iktisâdî mahsullerinden ibarettir" (1976:96) şeklinde izah etmiştir.

Erol Güngör ise, kültür ve medeniyet kavramını Gökalp gibi birbirinden ayırmak yerine uyumlu bir terkip bütünlüğü içerisinde açıklarken, kültür ve medeniyet arasındaki yakınlaşmayı şu şekilde ifade etmektedir: "Kültür bir inançlar, bilgiler, his ve heyecanlar bütünüdür; yani maddi değildir. Bu manevi, bütün uygulama halinde maddi formlara bürünür." (1986:15)

İbrahim Kafesoğlu, kültür ve medeniyet kavramları hakkında şu değerlendirmeleri yapmaktadır: "Kültür karakter bakımından "hususî", medeniyet "umumî" dir. Medeniyet "kültür"lerden doğar. Bir kültürün varlığı bir millet mevcudiyetini veya bir topluluğun varlığı bir kültürün mevcudiyetini gösterir." (1991:16)

Sadık Kemâl Tural da kültür ve milli kültür kavramlarını şöyle özetler: "Tarihin derinliklerinden süzülüp gelen; zamanın ve ihtiyaçların doğurduğu, şuurlu tercihlerle manâlı ve zengin bir sentez oluşturan; sistemli ve sistemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan; bu suretle

her bir insanda mensubiyet duygusu, kimlik şuurunu kazanılmasına yol açan; çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren, nesillerin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait atıf düşüncesi geliştiren; inanışların, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütününe; tamamına kültür denir". "Millî kültür, bir millete has değerlerin yoğurduğu bir özel hayattır." (1988:74)

Araştırmacılarımızın açıklamalarından da anlaşılacağı gibi kültür; bir milletin, geçmişten geleceğe uzanan tarihi seyri içerisinde meydana getirdiği kolektif değerler bütünüdür. Bir kültürü, diğer kültürlerden ayıran en önemli vasfı, "millî" oluşudur. Ferdi kültürde ise, millî ruhun havası hakimdir; ana rengini millî kültür oluşturmaktadır. Ferdin yaşama biçimi, dünya görüşü, hep bu millî kültür çerçevesinde şekillenir. Şu ya da bu sebeple millî kültüründen uzaklaşan fert, kültür yozlaşması içerisinde ve farklı değerler arasında sıkışıp kaldığı için bir kimlik bunalımı yaşamaktadır.

B. TÜRK KÜLTÜRÜNÜN TARİHİ KAYNAKLARI

Aşağı-yukarı 4000 yıllık bir geçmişe sahip olan Türk tarihi oldukça geniş bir coğrafyada teşekkül ettiğinden, milletimiz zengin bir kültür yapısına sahiptir.

"Türk kültürü denildiğinde, Türk kavminin tarih sahnesine çıkışından başlayarak günümüze dek süregelen ve Türkler'in yerleştikleri, yaşadıkları, bugün de yaşamakta oldukları yerlerde yarattıkları, bugün de etkinliğini sürdüren kültür anlaşılmaktadır".

"Türk kültürünün ana kaynağının Ortaasya olduğu bilinmektedir. Türkler'in İslam öncesi dönemde geliştirdikleri bu özgün kültürün Çin ve Hindistan gibi komşu ülkelerin kültürlerinden de etkilendiğini kabul etmek gerekir. İslamiyetin kabulünden sonra ise, Müslüman Arap-İran kültürlerinin büyük etkisiyle yeni bir kültür bileşkesine ulaşıldığı da kuşkusuzdur. Böylece Türk kültürünün genelde '3' kaynağa dayandığı meydana

çıkmaktadır: Ortaasya-komşu ülkeler (Çin-Hint)-İslam (Arap, İran)" (Turan 1990:41,42).

"Türkler'in uzun bir süre alan İslamiyet'e geçişleri ile eski dinsel inançlarının, Şamanizme ilişkin değer ve uygulamaların birden bire sona ermediği kuşkusuzdur. Bu nedenle din değiştirmeyi izleyen yer değiştirme, yani Türkler'in Anadolu'ya gelişleri bu yeni yurtlarında İslamiyetin -inanç kısmı dışında- güncel hayata uygulama ve değer yargıları yönlerinden değişik bir içerik ve nitelik kazandığı görülür. Bu, günümüzde de çok sözü edilen bir sentez, bir bileşkedir" (Turan 1990:117).

C. ÂŞIKLIK GELENEĞİNİN TÜRK KÜLTÜRÜ İÇERİSİNDEKİ YERİ ve ÂŞIK EDEBİYATINI BESLEYEN TARİHİ KAYNAKLAR

Günümüzde âşıklık geleneği devam etmekte olduğuna göre, bu geleneğin kültürel gelişme ve değişme içerisindeki yeri ile onu besleyen kaynakları tespit etmek yerinde olacaktır.

Edebiyat tarihçileri, Türk edebiyatını belirli devrelere ayırırken din değiştirmeyi önemli bir kıstas olarak almışlar, İslamiyet öncesi ve sonrası gibi bir ayırımı gerek görmüşlerdir. Türkler atlı - göçebe hayatının hüküm sürdüğü Ortaasya bozkır kültür ve medeniyeti dairesinden, İslam medeniyeti dairesine girerken, eski coğrafyalarından bazı kültür unsurlarını da birlikte getirmişlerdir.

"İslamiyeti resmen kabul eden Karahan hükümdarı Satuk Buğra'dan sonra, "İslamiyet, önce İranlı sonra Türkçe konuşan dervişlerce yayıldı. Bu dervişlerin çoğu kam ozanlarının ya da Şamanlar'ın devamıydı. Başka deyişle, dervişler, Şamanlıkla İslamiyeti uzlaştırdılar.

Türkler'in İslamiyeti kabulünde, İslam öncesi inanç öğelerinin uzlaştırılmasında, Anadolu'daki İslam tarikatlerinin kurulup gelişmesinde, Yesevî tarikatının önemli hatta ana kaynak olduğunu söylemek herhalde yanlış olmaz". (Güvenç 1993:102)

"Ahmed Yesevî, müslüman Arap ordularının, hatta müslümanlığı kabul eden ilk Türkler'in savaş yoluyla yapmaya çalıştıkları işi, tasavvuf yoluyla daha kolay yapmıştır. Bunun sebebi; Yesevîliği, İslam imanının Türk inanış üslubuyla ve Türk inanışlarını yaşayan hatıralarla birleştirmiş olmasıdır". (Güzel 1989:255)

Türkler'in İslam dairesine girmeye başladıktan sonra değişip gelişmeye başlayan kültürleri, dil ve edebiyatta da önemli ölçüde kendisini göstermiştir. İlk İslami eserler arasında yer alan Divan-ı Lûgati't-Türk, Kutadgu Bilig gibi eserlerde yer alan manzum parçalarda da gerek İslamiyet öncesi, gerekse İslamiyetin kabulünden sonraki edebi anlayışın konu, şekil ve muhtevaya yansımaları bir sentez meydana getirdiğini görmekteyiz.

Kültürün gelişmesiyle edebiyatın gelişmesi arasındaki paralellik şu şekilde ifade edilmektedir: "Kültürde olup biten herşey dile yansır, dilde yaşar, izler bırakır. Dil ile dil ürünleri -sözlü ya da yazılı olsun- toplumdaki duygu ve düşünceleri alıp taşımış, günümüze kadar getirmiştir. Bunun için ozanlara, yazarlara, o dönemin aydınlarına kulak vermek gerekir". (Güvenç 1993:156)

"Edebi eserler yaşayan bir kültür topluluğunun kendilerine özgü ortak dünya görüşüne ve değerler sistemine göre şekillenir. Her kültürün bir değerler ve kurallar bütünü vardır. Kültüre bağlı olarak şekillenen her türlü birikim doğal olarak o kültürün parçasıdır". (Günay/Yılmaz 1994:22)

O halde, kültürel anlamda değişme içerisinde Âşık edebiyatının yeri nedir?

"Âşık edebiyatının ilk Türk Edebiyatı temsilcileri olan ozan- baksı şâir tipinin ve bunların mensubu bulunduğu edebiyat geleneğinin Anadolu'da tasavvufî cereyanlar ve tarikat edebiyatlarının da tesiri altında kalarak İslami kaidelere uygun yeni bir terkip olduğu hemen hemen bütün araştırmacılarca kabul edilmektedir." (Günay, 1993:8)

1. Ozan Geleneği

"Bilindiği üzere İslâmiyet'ten önceki Türk hayatında idâre eden sınıfla idâre edilen "boy, il, ulus veya bodun" arasında duygu, düşünce, ülkü, kısaca ifâde etmek icâp ederse hayat ve kâinat anlayışı bakımından büyük bir fark yoktu. Aynı müşterek sâde dilde "ozan" denilen şâirler tarafından "kobuz" adı verilen sazlarla çalınarak terennüm edilen aşk ve tabiat şiiri "koşuk"larla büyük hâdiselerin (savaş, göç vb. gibi) manzum hikâyesi destanlar veya mâtem münâsebetiyle yakılan "sagu"lar, Totemizm, Şamanizm ve Budizm gibi inanç ve dinlerin mânevi havası içinde bütün Türklerin estetik heyecanlarına tercüman oluyordu." (Elçin, 1986:1)

"Bütün ilkel toplulukların edebiyatlarında şiir, ilkin mitolojik kimlikle başlar, daha sonra dinî kılığa bürünür. Toplumsal gelişime daha ileri basamağa ulaşınca, dinî konular yerini dinî olmayan konulara bırakır. Bu durum, Türk şiirinde de görülür. Başlangıçtaki destanî şiirler, dinî şiirlere dönüşmüş, daha sonraları da her konu şiirin alanına girmiştir.

Şiirdeki bu gelişim ve değişiklik, toplumdaki işbölümü ve ayrışmanın sonucudur. Kam'lar, Baksı'lar, ozan'lar da bu toplumsal olayın etkisiyle, zamanla görevlerinin bir kısmını bırakmak zorunda kalmışlar, Kam ve Baksılar sonunda birer büyücü, ozanlar da şair-çalgıcı hâline gelmişlerdir." (Dizdaroğlu, 1969: 14)

Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları (1986: 131-156) adlı eserinde ozan ve baksı kelimelerinin, Türk sahasında farklı zamanlardaki kazandığı anlamları şu şekilde özetlemektedir.

1. Ozan kelimesi, Oğuzlar'ın halk şâiri - mûsıkî şinâsı mânasında çok eskidenberi kullanılan bir kelimedir. Kelimenin eskidenberi muhtelif Oğuz şûbeleri arasında bulunması, daha Oğuzlar'ın Seyhun kıyılarında oturdukları zamanlarda, yâni Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşundan önce kelimenin bulunduğu delildir.

2. Bu kelime muhtelif Oğuz sâhalarında eskidenberi yaşamaş ve belki Âzeri sâhasında XIV. asırda ozanların kullandıkları kopuz'a da bu isim verilmiş, böylece bir de ozancı kelimesi meydana çıkmıştır.

3. XV. asırdan sonra bu ozan kelimesi yerine Âzeri ve Anadolu sâhalarında "Âşık, Türkmen sâhasında da Baksı kelimeri yer almıştır.

4. Anadolu ve Azerbaycan Oğuzları arasında bu eski mânası unutulduktan sonra da ozan kelimesi çok söyliyen, herze söyliyen mânalarında şu son zamanlara kadar, gerek edebî dilde gerek halk lisânında devam etmiştir. Anadolu'nun bâzı yerlerinde çalgıcı çingelere de bu isim verilmektedir.

5. Başka Türk şûbeleri arasında bu kelime kullanılmamıştır. Çağatay müelliflerinin bu kelimeyi Horasan Türkmenleri'nden, yâhut Âzeri sâhasında yazılmış eserlerden öğrendikleri anlaşılmaktadır.

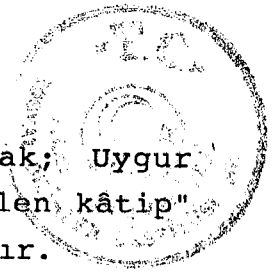
2. Baksı (Bahşı) Geleneği

Köprülü'nün "bahşı" kelimesi hakkında verdiği bilgileri de şöyle özetlemek mümkündür:

1. Bâzı yabancı araştırmalar bahşı kelimesinin etimolojik mahiyeti üzerinde durmuşlarsa da bu konuda görüş ayrılıkları bulunduğundan kesin bir neticeye varmak mümkün olmamıştır.

Bununla birlikte, baksı - bahşı kelimesinin, dilenci ve gezginci budist râhibi, din üstadı-rûhanî gibi anlamlarıyla birlikte; Uygur Türkleri'nin Budizm'i kabulünden önce, kam kelimesi ile eş anlamlı (rûhanî, büyücü, falcı, hekim, cerrah) anlamlarında; bak- kökünden türeme budist râhibi anlamına gelen "bhikşu" kelimesinden bozma şekliyle bahşı kelimesinin kullanıldığı ihtimâli üzerinde kuvvetle durulmakta ve bu ihtimâle mesned olarak, Uygur Türkleri'nin Budizm'i benimsemelerinden sonra Budist rahiplerinin bu kelimeyle karşılandığı ifade edilmektedir.

2. İslâm sahalarında kurulan Moğol devletlerinde Budizm'e ait izlerin kaybolmasıyla, bahşı kelimesi Türk ve

Moğollar arasında eski anlamından uzaklaşarak; Uygur harfleri ile "edebî Türk ve Moğol dillerini bilen kâtip" (hekimlik ve cerrahlık) anlamı kazanmaya başlamıştır.

3. Bağşı kelimesi; Hazer - ötesi Türkmenleri arasında "iki telli tamburaları ile koşuklar - yâni şiiirler- okuyan halk şâiri anlamında kullanılır. Azerbaycan ve Anadolu Türkleri'nin "Âşık ünvanlı saz şâirlerinden farksız olan bu bağşılara, Âşık ünvanı da verilmekte ise de bağşı (bahşı) ünvanı daha çok yayılmıştır.

4. Bir taraftan İran, diğer taraftan Maverâünnehr Müslüman kültür merkezlerinin nüfûzu altında kalan Türkmen kabileleri arasında ve civar muhitlerde, muhtemelen XV. asırda daha ziyâde carcı (türkücü) adını taşıyan bu saz şâirlerinin, tahminen daha sonraları, XVI. asırda Timurlular devrinde ifâde ettiği kıymetli anlama imrenerek kendilerine bahşı ünvanını vermeleri ihtimâl dahilindedir.

5. Bahşı kelimesi, Müslüman Kırgız-Kazaklar arasında bakşı, baksı ve baksa şekillerinde hâlâ devâm etmekte ve âdetâ şamanîlik devrinin kalıntılarından ve hâtıralarını yaşatan sihirbâz, üfürükçü, halk hekimine bu isim verilmeyle birlikte, İslâmiyet'in kabulünden önce kazandığı kutsîlik vasfından, İslâmiyet'ten sonra uzaklaşmış ve sâdece sihirbaz, büyücü ve üfürükçü anlamında kullanılmıştır.

6. Kırgız-Kazaklar'ın halk şâir-çalgıcılarında, İslâmiyet'in tesiriyle tahminen Farsça "ahund" kelimesinden bozma "akın" adı atfedilmiştir.

7. Türk âleminin muhtelif sâhalarında başka başka anlamlar kazanan bahşı kelimesinin, Azerbaycan ve Anadolu Türkleri arasında yayılmadığı görülmektedir. (?)

↳ Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, ozan ve bahşı kelimeleri Türkler'in din-dil ve kültür değişmelerine paralel olarak kutsîyet ifâde eden ilk anlamlarını yitirmiş; târihî gelişme içerisinde değişik Türk topluluklarında farklı anlamlar kazanmıştır. Köprülü, ozan kelimesinin ilk anlamını kaybederek, Oğuz sâhasında halk şâiri-musikîşinas; Türkmen sâhasında da aynı anlamı kazanması ve ozanların eski kutsîliğini kaybetmesini, sosyal gelişmeye bağlamaktadır (Köprülü, 1986: 140).

Emir Kalkan ise, Halk Şirini Oluşturan Tipler (1986: 29-33) isimli makalesinde, "2. tip ozan"ın, "1. tip"ın devamı olamayacağını, her ikisinin de mahiyet itibariyle çok farklı vazifeler üstlendiğini ifâde ederek K r l 'n n yukarıda belirttiğimiz düşüncesinden ayrılır: "Bu tipin, zamanla görevlerinden bir bölümünü bıraktığı ve neticede çalıp söyleyen ozan tipini doğurduğu savı da tatmin edici değildir..." Kalkan bundan başka ozan tipinin ortaya çıkışını, kopuz'un ortaya çıkışıyla başlatmanın yanlış olacağını; verdiği bazı kaynaklarla, kopuzdan daha eski çalgıların olduğuna işaretle birlikte ozanlığın kopuz çalma yeteneğine bağlı bir gelenek olmadığını, kopuzun z ten Oğuzlar arasında çok yaygın olduğunu ve bunu çalmanın çok özel bir yetenek gerektirmediğini belirterek ozan ile kopuz arasındaki bütünleşmeyi şu şekilde ifâde eder: "Ozanlık, kopuz çalma hünerine dayalı bir gelenek sayılmamalıdır. Ancak ozan tipinin, hem kopuz çalıp, hem de eşliğinde şiirler terennüm ederek, bu geleneğin ilk disiplini geliştirdiği söylenebilir. Bu  algı ile şiiri birleştiren ozan tipinin geçmişinde, kopuz çalarak halkı eğlendiren "kopuzcular" ve ölülerin h t ralarını yaşatan, ölüm törenlerine yaşcı olarak katılan "ağıt ı"ları da aramak gerekir."

Aynı makalenin sahibi Emir Kalkan XX. Yüzyıl Türk Halk şairleri Antoloğisi (1991: 19) adlı kitabının başındaki açıklamalarında, yukarıdaki d şncesinden vazgeçmiş olacak ki; "İlk şiirlerde, sihri güçleri olduğuna inanılan, b y , raks, müzik, şiir ve tebabet bilen, bu baksı-ozan'lardır. Sazlı şairlerin ataları olan ozan tipi, işte bu "baksı-ozan"ların şâirlik mesleğini terk etmelerinden ortaya çıkan bir tiptir." şeklinde bir ifâde ile 2. tip ozanın 1. tip'in devamı olduğunu belirtmiştir.

Ozanlığın gelişmesi konusunda aldığımız görüşlerden de anlaşılacağı gibi başlangıçta sihri güçleri; rahiplik özelliği olan ve toplumda saygılı bir yeri bulunan ozan tipi, târihi gelişmenin seyri içerisinde ortaya çıkan iş bölümü ile birlikte şâir-çalgıcı-musikşinas özelliği kazanan ozan tipini oluşturmaya başlamıştır.

Daha sonraki dönemlerde ise ozanın, bu anlamını da kaybederek geveze, herze söyleyen gibi küçültücü bir anlam kazandığı görülmektedir. Bunda, İslâm kültürü dairesi içerisinde şekillenen ve Arap - Fars dillerinden de oldukça etkilenen Divan Edebiyatı zümresinin büyük etkisi vardır.

Ç. ÂŞIK EDEBİYATI

1. Âşık Kavramı

Âşık Edebiyatının teşekkülü ile ilgili görüşlere yer vermeden önce, "âşık" kelimesinin dilimiz ve edebiyatımızda kazandığı anlamlar üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Âşık; "Birine sevgi ve ilgi duyan; müptelâ, yanık, Allah'a âşık olmuş gibi bağlı olan, saz ve tambura çalan kahve şâiri, birbirini seven kadın ve erkekten -daha çok- erkeğe verilen ad, dalgın ve unutkan, ahbap vb. gibi teklifsizce bir hitap (Şemseddin Sami, 1985: 61), Aşk kelimesinin aslı, "ışık" olup, sevgi anlamına gelmekte, âşık ise, birine, bir şeye tutkun, imre, emre (Devellioğlu, 1982: 59, 61) anlamındadır. Türkçe Sözlük'de de benzer bir ifâdeyle, "bir kimseye veyâ bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan vurgun, tutkun kimse; halk içinde yetişen, deyişlerini sazla söyleyen, sözlü şiir geleneğine bağlı halk şâiri; sevişen bir çiftten kadına oranla erkeğe verilen ad; dalgın, kalender kimse (1988: 1/97) anlamlarını vermektedir.

Hikmet Dizdaroğlu ise, Halk Şiirinde Türler (1969: 18, 19) isimli eserinde, âşık kelimesi üzerinde görüş bildiren araştırmacıların ifâdesini şöyle aktarmaktadır: "Âşık sözlüğünün nereden çıktığı henüz ispatlanamamıştır, değişik görüşler öne sürülmüştür bu konuda. Veled Çelebi, ışık ve âşık sözcüklerinin Türkçe ışık sözcüğünden geldiği kanısındadır. Arapça olamaz, çünkü Kur'an'da buna rastlanmıyor diyor. Çankırılı Ahmet Talat (Onay), Veled Çelebi'nin düşüncesini temel alıp bir örnekseme yaparak, âşık sözcüğünün "yüreği aşk ile yanan, kalbi muhabbetle nurlanan kimse" demek olduğu sonucunu çıkartmaktadır. Fuat

Köprülü de, âşık sözcüğünün hangi dilden geldiğini açıklamamakla birlikte, bunun, bozularak ışık biçiminde dilimize geçtiğini; "Kalander, Bahayî, Bektâşî, Hurûfî gibi ehl-i sünnet akîdelerine aykırı zümrelere mensup dervişlere ve Yunus Emre tarzında halk şair-mutasavvıflarına alem yani sıfat olduğunu" yazmaktadır. Hüseyin Kâzım Kadri, aşk'ı Arapça isim saymakta, "muhabbet-i müfrite, alâka, gönül verme" demek olduğunu, âşık'ın da "aşk ve muhabbetle melûf olan, aşka düşen, gönül veren" anlamlarına geldiğini belirtmekle yetinmektedir. Ahmet Kutsi Tecer, kökenine değinmeden şunları söylüyor: "Âşık kelimesi, önceleri Yunus tarzında ilâhiler ve mistik şiirler söyleyen şâirler tarafından kullanılmaya başlanmış, daha sonra saz sairlerinin hepsi âşık adını takınmışlardır."

Âşık kelimesinin, edebiyatımızda kazandığı terim anlamıyla ilgili olarak da bâzı araştırmacılar şu görüşlere yer vermektedir.

"Âşık, halk arasında umumiyetle saz şâirlerine verilen bir isimdir." (Köprülü, 1962: 12), "Âşık, Türk halk edebiyatında, aşağı yukarı XVI. yüzyılın başlarından bu yana beliren bir sanatçı tipidir." (Boratav, 1988: 29), "Âşık, irticalen şiirler söyleyebilen, saz çalabilen kişidir." (Sakaoğlu, 1992: 29), "Ozan-Baksı geleneğinin, İslâmiyet'ten sonra tasavvufî düşünce ve yaşayış tarzı ile birleşmesinden doğan belirli bir tip, âşık-şâir tipi olarak benimsenmiştir." (Günay, 1993: 178)

"Onaltıncı yüzyıldan itibaren halkın sözcüsü durumunda olan âşıklar; duygularını, düşüncelerini sazla terennüm etmişlerdir." (Alptekin, 1998: 5), "Halkımız arasında âşık deyimi, genellikle saz şairlerimiz için kullanılır." (Halıcı, 1990: 215), "Halk şâirleri içinde, saz çalarak şiir söyleyen, irticâli deyişler, düzen ve bunları geleneğe bağlı şekil ve ezgi yapıları içinde icra edenlere âşık adı verilir." (İvgin, 1992: 20), "Türk halkının duygu ve düşüncelerini, tasarılarını, umutlarını kısaca dile getiren sanatçılara âşık denir." (Akalin, 1984: 126), "Âşık, kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde

söyleyen ve halk hikâyelerini anlatan saz şairidir." (Albayrak, 1991: 547)

Verilen açıklamalardan anlaşılacağı gibi, âşık kelimesi, aşk'tan türemiş bir kelime olup, bir varlığa sevgi ile bağlanan bir kimse anlamı kazanmakla birlikte, daha çok bizi ilgilendiren yönü, edebiyatımızdaki terim anlamıdır. Büyük ihtimâle, Anadolu'daki mutasavvıf-şairlerin, bu kelimenin, terim anlamıyla kullanılmasındaki ilk payları büyüktür. Eski kültürümüze ait "ozan" kelimesinin çeşitli nedenlerle horlanması neticesinde, İslâmiyet'in tesiri sonucunda âşık kelimesi altında, aynı geleneğin az-çok farklılıklarla devam ettiği ve 16. asırdan günümüze kadar geldiği bir gerçektir. Bununla birlikte, Cumhuriyet'ten sonra, resmî kurumlar ve bazı aydınların, Türk Dili'nin sadeleştirilmesi anlayışına paralel olarak, âşık kelimesinin müteradifi dolarak ozan kelimesini kullandığını da görmekteyiz. Geçmişten günümüze dek, âşık tarzı şiir geleneğinin temsilcilerinin değişik adlarla anılması sonucunda ortaya çıkan kavram kargaşasının ortadan kalkabilmesi için Sakaoğlu, birtakım kriterlerin uygulanmasını teklif etmektedir. Âşık olduğunu iddiâ eden kişilere yöneltilecek sorulardan alınan cevaplarla, âşıklığın ölçüsü ortaya konmuş oluyor. Bu sorular; "İrticâlen söyleme kabiliyeti var mıdır? Saz çalmasını biliyor mu? Atışma yapabiliyor mu? Bâde içtiğini iddia ediyor mu? (1992: 29) şeklindedir.

2. Âşık Edebiyatının Teşekkülü

Âşık edebiyatının teşekkülünde, bu tarzın en eski temsilcilerinin meydana getirmiş olduğu ozan-baksı geleneği ile Anadolu öncesi ve Anadolu sonrası İslâm sûfiliğinin önemli etkileri vardır. Anadolu sufiliğinin gelişmesine zemin hazırlayan "Hoca Ahmed Yesevî'den önce Türkistan'da tasavvuf fikirlerine alışmış mutasavvıfların menkabe ve kerâmetleri yalnız şehirlerde değil, göçebe Türkler arasında bile az çok yayılmıştı. İlâhîler, şiirler okuyan, Allah

rızâsı için halka birçok iyiliklerde bulunan, onlara cennet ve saadet yollarını gösteren dervişleri, Türkler, eskiden dini bir kutsiyet verdikleri ozanlara benzeterek harâretle kabûl ediyorlar, dediklerine inanıyorlardı. Bu sûretle eski ozanların yerini, ata veya bab ünvanlı bir takım dervişler almıştı." (Köprülü, 1984: 19), "Müslümanlığın Türkler arasında Orta Asya'da yayılması esnasında, metod olarak şair tabiatlı Türkler'e şiirle hitap edilmiştir. Bu şiirlere tekke şiiri denilmektedir." (Güzel, 1989: 265) "Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı vezin, kafiye anlatım şekli, dil ve üslûp özellikleri bakımından İslâm'dan önceki edebiyâtımızın tesiri altında kalmış, Türkler'in İslâm dinini kabullerinden sonra da İslâmîyet ile yeni bir ruh, tasavvufla düşünce zenginliği kazanmıştır." (Güzel, 1989: 252)

"Hoca Ahmed Yesevî'yi takip edenler arasında bu suretle halk şâir-mutasavvıflarından, yâni tekke şâirlerinden başka, edebî telâkkîlerinin esasını bilhassa tekkelerden almakla berâber, bûs-bütûn mutasavvıf sayılamayaacak halk şâirleri, yâni ellerinde sazları tekke tekke, kahve kahve dolaşan bir takım âşıklar da yetişti. Eski Türk Ozan ve Baksı'larının yerini alan bu "bestekâr-mugannî şâirler", ekseriyetle medrese tahsili görmeyerek kendi kendilerini yetiştirdikleri için, halkın zevkini, rûhunu daha iyi biliyorlar ve halk edebiyâtından geniş ölçüde faydalanıyorlardı; böyle iken, bunların hemen hepsi Yesevî, veyâ Nakşbendî tarikatine de mensup olduklarından, tasavvuf hükümlerine ve sülûk âdâbına âit birçok şeyleri kulaktan öğreniyorlar ve inşâd ettikleri eserlerde o gibi deyim ve kelimeleri, tabiî bol bol kullanıyorlardı. İslâm an'anesinden, meşhur evliyâ menkabelerinden, eski İran destanından, yâhut millî mevzûlardan, günlük hâdiselerden ilham alan bu âşıkların eserleri, tabiatıyla, mutasavvıflarınkinden daha çeşitli ve ekseriyetle yarı dinî veya lâ-dinî bir mahiyette oluyor ve böylece halkın zevkini daha iyi tatmin ediyordu; ancak, bunların eserleri, mutasavvıfların Hikmet'lerine verilen kutsî mâhiyetten uzak idiler." (Köprülü, 1984: 169, 170)

"Umumiyetle lâdîni bir ruh taşıyan ozanların şiirinin devam ettiği bu devirde Türk Divân Edebiyatı'nın ilk

mahsüllerini verdiğini görüyoruz. Ozanların şiiri gibi lâdinî karakteri hâkim bu mahsüllerin yanı başında, hususiyle din ve tasavvul fikirlerini tekke muhillerinde sistemli şekilde yaymaya çalışan bir takım şeyhler ve dervişlerin bir şiir yarattığını görüyoruz. Çoğu zaman tekke çevrelerindeki inkişâfını gözönünde bulundurarak bu şiire "Tekke Şiiri Edebiyatı" demek âdet olmuştur. 13. asırdan 20. asrın başlarına kadar, tasavvuftan doğan; usûl, erkân ve âdab itibarıyla bâzen ayrılan bir takım tarikatların şâirleri, eski Türk Şamanizminin izleri ve Mevlâna-Yunus Emre temeli üzerinde zengin bir edebiyat yarattılar."

"Esaslarını, -büyük ölçüde- eski Türk Şamanizmi ile tasavvuftan alan ve Yunus Emre'den sonra 15. asırdan itibaren kuvvetli şahsiyetlerini yetiştiren Bektaşîlik, Ahilik, Abdallık, Hurûfilik, Kızılbaşlık, Kalenderilik ve Haydarîlikten unsurlar alıp bir halite-fikir meydana getirdi. Bu fikir halitasını terennüm eden şâirler "âşk ve muhabbete, Allah, Muhammed, Ali üçlüsüne, Âl-i Abâ'ya fazl'ın ulûhiyetine, harflerin sırlarına, Hacı Bektaş Veli'nin Muhammed ve Ali'den ayrı olmadığına, tarikatın müşkillere, âyin usullerine, Seyyid Gazi, Kızıl Deli Sultan, Balım Sultan gibi Bektaşî büyüklerinin menkabelerine ve Yezid'in mel'unluğuna dâir duygu ve düşünceleri sâde, halkın anlayacağı bir dille ve umumiyetle hece vezni ile terennüm ettiler."

"Şehirlerde Bektaşî, köylerde Alevî ve Kızılbaş şâirleri olarak bilinen bu sanatkârlar, "söyledikleri veya yazdıkları" nefes, nutuk, medhiye, devriye, güzelleme, taşlama, şathiye ve muammâ vb. gibi şiirleri ile zarif, alaycı ve çoğu zaman "şüphe"ci bir fikir ve manzara içinde milyonlarca Türk'ün kalbini fethetmişlerdir. Bu daha ziyade tekkelerle Bektaşî tarikatine bağlı yeniçeriler arasında gelişen zaman zaman beşerî temler az-çok tabiatı terennüm eden Bektaşî-Alevî şiiri, Türkiye'de aydınlar tarafından 70-80 yıldan beri "Saz Şiiri" veya "Âşık Edebiyatı" adı verilen şiirin tam hüviyetle ortaya çıkmasını hazırladı. 15. asrın ortalarına kadar devam eden "ozan" yerine İslâm tasavvufundan gelen tesirle "âşık" adı yayıldı. 16. asırdan

zamanımıza kadar gelen zengin halk an'anesinin bu kendine has şiirinin yaratıcıları veya nakilleri umumiyetle hece veznini kullanmışlardır. Az-çok tahsil gören bir kısım, aruz vezni ile de şiir söylemişlerdir. Bektaşî fikir ve zevkinden uzaklaşarak profan mahiyette halk dili ile eser veren bu şairler, ya kendi şiirlerini veya âşıkların, köy, kasaba veya şehir muhitlerinden ayrı biçim ve isimdeki sazlarının yardımı ile türlü türlü ezgilerle dinleyici kitlelerine ulaştıran insanlardır." (Köprülü; Elçin'den, 1986: 8,9,10)

Âşık Edebiyatı'nın teşekkülü ile ilgili Köprülü'nün bu görüşlerini tamalayıcı mahiyette bir diğer görüşün de, kompleks rüya motifi olduğunu belirten Ünay; "İlhan Başgöz'ün "Türk Halk Hikâyelerinde Rüyâ Motifi ve Şamanlığa Giriş" isimli incelemesinin; "Türkler'in müslümanlığı kabul etmelerinden önceki inançları olan Şamanizm ve Şamanlık etrafında teşekkül eden kültürlerini, âyin ve törelerini, halk hikâyelerinde tekrarlanan ve kompleks bir motif olan rüya motifinden hareketle İslâmî şekle ve ruha bürünüşünü" açıkladığını (1993:11,12) ifade ederek İslâm öncesi Şamanlığa giriş merâsimleri ile âşıklığa başlamada önemli bir unsur olan "rüya" arasındaki paralellikleri delillerle ortaya koymaktadır.

Âşık Edebiyatı'nın teşekkülü konusunda araştırmacılarımızın yukarıdaki görüşlerinden hareketle bir sonuca varmak mümkündür. Buna göre, eski ozanlara mahsus geleneğin, zamanın şartları içerisinde değişip gelişmesi ve âşık modelini doğurması, târîhî ve sosyal bir takım zaruretlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

Âşıklık geleneğinde, başlangıç noktasını teşkil etmesi ve rüyâ motifine ait bazı hususların, İslâmiyet öncesi Şamanlığa âit âyinlerle benzerlik taşıması ve bu geleneğin, eski Türk inancı ile bağlantısı bakımından, âşık edebiyatının teşekkülü hakkında bâ'zı ipuçları ortaya çıkmış olmaktadır.

Âşık edebiyatının teşekkülü ile ilgili problemlerden birisi de, 16. asırdan evvel bu tarza âit örneklerin yok denecek kadar az olmasıdır.

Âşık edebiyatının teşekkülü ve mahiyeti konusunda değişik görüşler öne süren araştırmacılar arasında, âşık tarzı şiir geleneğinin ozan-baksı geleneğinin devâmi durumunda olup olmadığı hususu tartışma konusudur. Günay, "Âşık tarzı şiir geleneği, Türkler'in ilk edebiyâtı olan ozan-baksı edebiyat geleneğinin İslâmiyet ve Osmanlı kültürü altında ulaştığı klasik bir terkiptir. Millî edebiyat geleneğine dayalı âşık edebiyatı bugün de yaşamaya ve yaratmaya devam etmektedir." (1993: 155) şeklinde bir fikir bildirirken; Kalkan ise, "ozanların millîliğine rağmen âşıklar İslâmî öze bağlıdır." (Kalkan, 1986: 27) şeklinde bir görüşü ortaya koymaktadır. Artun da, Kalkan'la aynı görüşü paylaşır gibi görünmektedir. "Ozan-baksı geleneği her ne kadar âşık tarzı edebiyâtı beslese de iki ayrı kültür dairesine ait oldukları için millî öze bağlı ozan-baksı tipi, âşık tipinin prototipi değildir. Âşık tipi Anadolu coğrafyasında yeni bir kültürle, İslâmî öze bağlı olarak oluşan yeni bir tiptir." (1996: 14).

Âşık edebiyatının teşekkülü ile ilgili olarak evvelce verdiğimiz târihi ve sosyal bir takım sebeplerden hareketle Günay'ın görüşü daha isabetli görünmektedir. Her şeyden önce, millî bir kültür içerisinde yer alan bir edebiyâtın birden bire kendiliğinden ortaya çıkması düşünülemez. Çünkü âşık edebiyatı, aynı zamanda bir gelenek edebiyâtıdır. Türk Millî kültürü ise tamamıyla İslâmî tarz ve kuralların egemenliği altında değildir. Pek çok araştırmacı, millî kültürümüzün bir senteze dayandığı konusunda hemfikirdir. Meseleyi sosyolojik açıdan ele aldığımızda, Schubart, Schweitzer, Northrop, Kroeber ve Sorokin gibi sosyologlar tarafından temsil edilen; "Ana kültür kalıbı veya kültür proto-tipleri teorisine göre, târihin her çağında herhangi bir topluluk veya millet belirli bir kültür ilk- tipinin veya anakültür kalıbının taşıyıcısı olabilir. Ancak kültür protipi, taşıyıcısı ile mâhiyet aynılığı içinde olmayıp, ondan başka bir varlık hâlinde mevcudiyetini muhafaza eder. Belirli bir anakültür kalıbının tarih boyunca çeşitli sosyal gruplarla birleşmiş olması da bunu gösterir. Meselâ eski Yunan ve Roma cemiyetleri nihâyete ermiş, fakat onların

kültür sistemi birçok unsurları ile "kültür değerleri" olarak yaşamağa devam etmiştir (Kafesoğlu, 1991: 23): Bu husus, Türk Millî kültürü açısından da önem taşımaktadır. İstisnaları bir tarafa bırakılacak olursa; günümüzde dahi halk arasında yaşayan örf ve an'anelerin bir kısmının kaynağını, İslâmiyet'ten önceki kültürümüzde aramak yanlış olmaz. İslâmiyet'in kabulü ile birlikte eski kültüre ait unsurlarla yeni kültürümüze âit unsurlar ahenkli bir sentez oluşturmuştur.

"Kültürün bütün unsurlarının birbirinin tamamen aynı olduğunu düşünmek hatalıdır. Hiçbir Avrupa toplumunun dinî tamamen Hıristiyan olmamıştır. Yani Hıristiyan olan bu toplumların dinlerinin içinde daha ilkel inançların kalıntıları vardır." (Eliot/Kantarcioglu, 1987: 21).

Geçirdiği tarihi ve sosyal tekâmülü de gözönünde bulundurarak ozan-baksı edebiyat geleneğinin, âşık edebiyâtına kaynak teşkil ettiğini, bu esaslar doğrultusunda ortaya koymak mümkündür. Burada bizi ilgilendiren hususlardan birisi de, yeni din İslâmiyet'in, bir takım tarikatlarla, bünyesinde varlık gösteren ozan-baksı edebiyat geleneğini körelttiği değil, aksine gelişip zenginleşmesine zemin hazırladığıdır. Biri için ozan-baksı edebiyat geleneğinin geçmişte hiç olmadığını varsayacak olursak, günümüze dek süregelen halk şiirinden veya âşık tarzı şiirden söz edebilir miydik? Veya, zengin bir İslâm - Osmanlı Türk kültürünün hiç var olmadığı bir Türk toplumunda, tekke, divan ve âşık şiirinin böylesine gelişmesi düşünülebilir miydi? Bu soruların cevabını her hâlde "terkib" kelimesinin tılsımlı anlamında aramak gerekecektir.

Ozan-baksı edebiyat geleneği ile âşık edebiyatını birbirinden kesin çizgilerle ayıran bazı araştırmacılara göre, İslâmiyet'in kabulünden sonra Anadolu'da göçebe tarzı bir hayat süren ve eski kültüre bağlı aşiret çevresi saz şairlerinin, eski ozan tipinin belirgin örneği olduğudur. Yaşadıkları devrin bunalımlı, problemlili olaylarını dahi göze almadan; Dadaloğlu vb. gibi şahsiyetleri, ozan tipinin yalın bir temsilcisi gibi görmek ne derece doğrudur? Kaldı ki,

âşık tarzı geleneğin 16. asır ve müteakip devirlerde tekamüle eriştiğini gözönünde bulunduracak olursak, sözü edilen saz şâirleri; en küçük yerleşim merkezlerinde dahi vücüt bulan tekke ve medrese çevresinde gelişme gösteren İslâmiyet'in dünya görüşünden tamamen habersiz miydiler? Her ne kadar da çoğunluğu Alevi-Kızılbaş çevresinde yetişmiş ve şiirlerinde genellikle lâ-dinî konuları işlemiş olsalar da yer yer dinî unsurlara da yer veren bu şahsiyetlerin, kasaba ve şehir çevresi âşıklarından kendilerini tectit edip farklı bir kimlik kazanabileceklerini düşünmek yanlış olacaktır. Bu bakımdan, âşık tarzı şiir geleneğinin sözü edilen temsilcilerinin yaşadıkları kültür çevresi dikkate alınmadan onları dil ve üslûp özelliklerine göre ozan tipi içerisinde kabul etmek, şehir çevresindeki temsilcilerini ise benzer konularda da şiirler yazmalarına rağmen, divân şiirinin dilini kullanmalarından dolayı farklı bir kategori içerisine sokmak pek sağlam bir ölçü olmayacaktır.

3. Yetiştikleri Çevrelere Göre Âşıklar

Her edebi eser; sahibinin yaşadığı sosyal çevrenin kültürel özellikleriyle şekillenir. Yazar veyâ şâirin doğduğu yerden çok yaşadığı ve kültürel anlamda kimlik kazandığı saha önemli ölçüde eserlerine yansır. Örf ve An'aneler, tabii çevre, iktisadi yapı, bunların zemininde ortaya çıkan dünyâ görüşü, kısacası yaşanan hayat tarzı, san'atkârın edebî zevkînin gelişmesinde, -birtakım özel yeteneklerinin yanında- önemli bir yer taşımaktadır. Bu bakımdan, Âşık Edebiyatı'nın teşekkülü ve gelişmesi incelenirken, geleneğin yanında ferdin de yaşadığı hayat tarzının özelliklerini bilmek, bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hemen hemen her araştırmacı, âşıkların yetiştikleri çevrelerin sınırlarını şu şekilde çizmektedir:

- a. Tekke Çevresinde Yetişen Âşıklar
- b. Askerî Çevrede Yetişen Âşıklar
- c. Şehir ve Kasaba Çevresinde Yetişen Âşıklar
- ç. Köy ve Göçebe Çevresinde Yetişen Âşıklar

a. Tekke çevresinde yetişen âşıklar

İslâm Dini'nin Anadolu'da yayılmasında teşekkül eden bâ'zı tarikatlar etrafında te'sis edilen tekke çevreleri marifetiyle tekke edebiyatının kurulduğunu ve genellikle de halk şiirinin nazım unsurlarının kullanılması neticesinde dinî-tasavvûfi bir takım şiirlerin ortaya çıktığını görmekteyiz. Özellikle Yunus Emre ve Kaygusuz Abdal gibi şâirlerin samimi, lirik bir üslûp ve sâde bir dille bu şiirleri terennüm ettiklerini görüyoruz.

"Onların yaratmalarında yalnız din ve tarikat konuları ile sınırlanmış olmadıklarını da unutmamak gerekir. Bu dönem şâirleri, öte yandan da hiç şüphesiz daha sonraki "âşık şiiri"ni etkilemişlerdir." (Boratav, 1988: 21).

Başlangıçta mezhebî mahiyette kurulan bu edebiyâtın çevresinde yetişen bâzı şâirler dinî-tasavvufî bir renk içerisinde, öğüt mahiyetinde ve insânî temleri işleyen şiirler vücuda getirmişlerdir. Bununla birlikte bâzı tarikat âyinlerinde saz ve sözün önemli bir yer işgâl etmesi, âşık tarzı şiirin canlanmasına zemin hazırlamıştır.

Tekke edebiyâtının yanında, halka yakın ve din dışı edebiyat ihtiyacının doğması karşısında dinî ve millî duyguların terennüm edildiği şiirlerin meydana getirilmiş olması ihtimali kuvvetlidir.

Nitekim, Yeniçeri Ocağı'nın teşekkülünden sonra bir takım zaferlere sahne olan Anadolu'da destanî mahiyette kahramanlık konularının işlendiği şiirlerin varlığı tahmin edilmektedir. Bu devrenin karanlık kalması, bizi bu bilgilerden mahrum kılmaktadır.

Burada mühim nokta, Yeniçeri Ocağı içerisinde yetişen saz şâirlerinin de yetişmiş olmasıdır. Daha farklı devrelerde yaşayan âşıkların şehirlerde Bektaşilik; köy ve aşiret çevrelerinde de, Kızılbaşlık ruh ve edâsı taşıdıklarını söylemek mümkündür.

b. Askerî çevrede yetişen âşıklar

Türk Milleti'nin târihi, kara ve denizlerde yapılan birçok savaşa sahne olmuştur. Bu sonuçların pek çoğunun zaferle neticelenmesinde elbette ki, Osmanlı Devleti'nin, askerî alanda iyi bir şekilde teşkilatlanmasının önemi büyüktür. Her an sefer ve savaş hazırlığı içerisinde bulunan ordu içerisinde, bu seferleri, savaşları ve zaferleri terennüm eden ve bu yolla da askere moral aşıl原因ayan, şâir tabiatlı askerlere târih boyunca rastlamak mümkündür. Özellikle Yeniçeri teşkilatının kurulmasından sonra, bu asker şâirlerin kışlalarda sazlı-sözlü cenk şiirleri, kahramanlık destanları, zafer türküleri söylemesi son derece normaldir. Nitekim biz, ancak XVI. asırdan sonra aydınlığa kavuşan âşık tarzı şiirler arasında bulunan canlı örneklere rastlamaktayız. Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. asırda Kuzey Afrika'da kurmuş olduğu eyaletlere bağlı olarak teşkilatlanan ve bir bakıma Yeniçeri teşkilatının benzeri olan Garp Ocakları'nda yetişen asker tabiatlı şâirlerin şiirleri ile karşılaşmaktayız. Bu şiirlerde, düşmana meydan okuyan bir eda ile çeşitli kahramanlık temalarının işlendiğini görüyoruz. Şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla; Armutlu, Bahşı, Çır'panlı, Geda Muslî, Kul Çulha, Öksüz Dede, Oğuz Ali, Tameşvarlı Âşık Gâzi Hasan Katîbî (17. yy), Kayıkçı Kul Mustafa, Magriplioğlu, Nakdî, Seferlioğlu Kara Hamza gibi şahsiyetler, askerî çevrelerde yetişmişlerdir. Bunlardan Kayıkçı Kul Mustafa'nın; Genç Osman Destanı isimli şiiri hepimizin malûmudur.

c. Şehir ve kasaba çevresinde yetişen âşıklar

Kültüre âit pekçok zenginliği bünyesinde barındırması bakımından şehir çevresi de âşıkların durak yerlerinden birisini oluşturmaktadır. Biz, şehir çevresinde; özellikle de İmparatorluğun merkezi durumunda olan İstanbul'da âşıkların bâ'zı devlet adamları tarafından himâye edildiğini, konaklarda ağırlandıklarını görüyoruz. Hattâ

bununla da kalmayıp, bu âşıkların, devletin bâ'zı memuriyetlerinde vazife aldıklarını görüyoruz.

Bununla birlikte, şehir çevresinde yetişen âşıklar klasik edebiyattan önemli ölçüde etkilenmişler; bu edebiyâta âit şiir şekillerini de zaman zaman taklid etmişlerdir.

"Asıl inkışâfını büyük şehirlerde ve askerî merkezlerde gösteren Âşık Edebiyatı, yukarı sınıflara mahsus yüksek edebî ve manevî kültürün daha geniş halk tabakaları arasına yayılması neticesi olarak, XVI. asırdan beri, klasik edebiyâtının gündün güne artan te'siri altında kalıyordu." (Köprülü, 1962: 264, 265)

"Klasik edebiyat te'siri altında artık arûz veznini de -tabiî çok kusurlu bir tarzda- kullanmağa çalışan saz sâirleri, bu asırda büsbütün çoğalmıştı; kahvelerde, bozahânelerde, panayırlarda ellerindeki sazlarıyla şiirler terennüm eden asıl meslekten yetişme âşıklardan başka, teknik ve ilhâm itibariyle bu tarzda manzumeler yazan şâirlere de her tarafta tesâdüf olunuyordu." (Köprülü, 1962: 387)

Buna paralel olarak İstanbul dışında, önemli birer kültür merkezi sayılabilecek şehir çevrelerinde yetişen âşıkların da, klasik edebiyattan önemli ölçüde etkilendiklerini görüyoruz. Ancak bu âşıklar, gündün güne klasik edebiyâtın çekiciliği altında, halk zevkinden uzaklaşmaya temâyülü göstermeye başlamışlardır.

XIX. asırda, önceki asırlarda olduğu gibi, âşıkların her tarafta çoğaldığını, büyük şehirlerde ve bilhassa İstanbul'da muntazam bir teşkilâta mâlik olduklarını, Askerî sınıflar arasındaki saz şâirlerinden başka, bunu kendilerine bir meslek, bir geçim vasıtası edinmiş âşıkların mevcudiyetini biliyoruz. Bunlar, her yerde, muayyen kahvehanelerde toplanırlar, müşterek saz ve söz fasılları yaparlardı.

"Âşıklar arasında hükûmet tarafından intihap olunan tanınmış bir şâir, âşık kâhyası tayin edilir ve âşıkların teşkil ettiği loncanın işlerini idare ederdi.

Memleketin bütün büyük merkezlerinde de İstanbul'da olduğu gibi âşık teşekkülleri vardı. Hükûmet adamları,

derebeyleri, âyan ve eşraf, zenginler bunları himâye ederlerdi. Tekkeler de bunlar için daima sığınılacak bir yer vazifesi görürdü." (Köprülü, 1962: 526, 527)

Kasaba çevresini şehirden ayrı düşünmemek gerekir. Çünkü kasaba çevresinde yetişen âşıklar da bağlı buldukları şehir çevresiyle irtibat hâlinde bulunmaktadır. Bu bakımdan kasaba ve şehir çevresini bir bütün içerisinde düşünmek yerinde olacaktır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, şehir çevresi âşıkları, klasik edebiyatın etkisiyle, halk söyleyişinden ve halk dilinden her ne kadar uzaklaşırlarsa da, teşkilatlanma ve hattâ resmî bir nüfûza sahip olmaları bakımından âşıklık geleneğinin gelişmesine ve yaşamasına önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

Şehir ve kasaba âşıklarından bâzılarının sâdece bir mühit etrafında sâbit kalmadıklarını, şehir şehir, kasaba kasaba gezip dolaştıklarını ve âşıklık yeteneklerini oralarda da icrâ ettiklerini görmekteyiz.

Gevherî ve Âşık Ömer gibi şahsiyetler, şehir çevresinde yetişen âşıkların en meşhurlarından sayılabilirler.

ç. Köy ve göçebe çevresinde yetişen âşıklar

Köylerde ve göçebe çevresi içerisinde yaşayan âşıklar şehirli âşıkların aksine, klasik şiirin etkisinden uzaktırlar. Bunun en önemli sebeplerinedni birisi ise, bu âşıkların, köy ve âşiret çevresinde yaşayan insanların birtakım hislerine tercüman olmaları mecburiyetidir. Bu yüzden bu çevrede yetişen âşıklar halkın deyimleri ile zenginleşmiş bir dil, yâni, yetiştikleri halk dili ile şiirlerini terennüm etmek mecburiyetindeydiler. Bu âşıklarımızın şiirlerinde, yaşanan çevreye âit hayat tarzının tabiat tasvirlerinin, köy ve aşiret kızlarının samimî ve sade bir dille terennüm edildiklerini görürüz. Onların dili yapmacılıktan özentiden uzaktır. Bununla birlikte, değişik çevrelerde yaşayan pek çok âşığın belirli bir yerde sabit kalmayıp gezmeleri, birbirleri arasında

temas hâlinde olmaları da gözönünde bulundurulacak olursa, birbirlerinden etkilenmiş olabileceklerini düşünmek herhâlde yanlış olmaz.

Köy çevresi âşıklarıyla, şehir çevresi âşıklarını birbirinden ayıran hususlarla birlikte onları birbiren yaklaştıran sebepler de vardır. Köprülü (1962: 29) bu sebepleri iktisâdî zaruretlerin neticesinde ortala çıkan maddi ve manevi te'sirler, köy çevresi âşığının, yüksek bir kültür çevresini temsil eden şehirli âşığı ideâlize etmesi, köy ve şehir âşıklarının seyahâtlarla birbirlerini etkilemesi ve Bektaşilik çevresi tekkelerin verdiği edebi ve tasavvufî ortak kültür şeklinde dört madde ile özetlemektedir.

Yaşadıkları çevre itibariyle göçebe âşıkların; Güney illeri çevresinde yetişmiş olduklarını görüyoruz. Kimi Türkmen âşiretleri arasında yetişen bu âşıklar arasında Karacaoğlan, Gündeşlioğlu, İlbeylioğlu, Deli Boran, Beyoğlu gibi şahsiyetleri saymak mümkündür.

Netice olarak, değişik çevrelerde yetişen âşıklarımızın, farklı yönlerini bulmakla birlikte; pek çoğunun sabit bir yerde kalmayıp, yaptıkları seyahâtlar neticesinde, bir birlerinden etkilendiklerini ortaya koyan en mühim sebeplerden birisi de, -hangi çevrede yetiştirilirse yetişsinler- Bektaşiliğin etkisi altında kalmalarıdır, diyebiliriz.

4. Halk Hikayelerinde Âşıklar

Dede Korkut Hikayelerinde yer yer ozan ve kopuz kelimeleriyle birlikte onlarla ilgili deyim ve atasözleri ile karşılaşmaktayız. Nazım Nesir karışımı olan bu hikayelerin nazma ait bölümlerinde irticale benzer bir şekilde karşılıklı konuşmaların varlığı da dikkat çekmektedir. Nitekim Ergin, bu konuşmaların karşılaşmalarda ve heyecanlı anlarında geçenlerini; "Ozan geleneği gereğince daima manzum olduğu için kitap aşağı - yukarı yarı yarıya manzum parçalarla doludur." (...) "Oğuzlar'ın halk şâirleri

T
?
1

olan ozanların o devirlerde Oğuzlar arasında çalılıp, söyledikleri şiirlerin ve Oğuz destanlarının bu şekilde manzum parçalar olduğu anlaşılıyor. Dede Korkut kitabında bu manzum parçalar hep ozanların söylediği şekilde söylenmekte ve şahıslar ozanları taklit etmektedirler." (1989:31,32)

Demekte ise de, Gökyay bu görüşe karşı çıkarak şöyle söylemektedir: "Dede Korkut kitabındaki manzum parçalarda tam vezinli mısralar, saz şâirlerinin şiirlerinde olduğu gibi birbiri ardından gelmez". (1973:CCLXIV)

Bunun dışında Günay, "XV.yy.da yazıya geçirildiği XI-XII. yy.larda teşekkül ettiği kabul edilen Dede Korkut hikayelerindeki ozan tipi ve şiir icra geleneği ayrıca hikaye kahramanlarının zaman zaman karşılaştıkları olayları ve duyguları anlatmak için sazlarını ellerine alarak deyişler söylemeleri XVI. asırdan günümüze kadar izlediğimiz Âşık edebiyatından farklı değildir" (1993:18) demektedir.

Böylesine tartışmalı bir konuda fikir ileri sürmemiz belki de hatalı olacağından, sadece hikayelerde adı geçen ozan ve kopuz kelimelerinden ve nazım parçalarındaki irticale benzeyen söyleyiş hususiyetinden bahsetmeyi uygun gördük.

Âşıkların hayatları etrafında teşekkül eden hikayelerde de Âşıklık geleneğine ait önemli hususlara rastlanılmaktadır. "Eldeki yazma nüshalara göre XVI. asırda teşekkül ettiği kabul edilen biyografik halk hikayeleri, Âşıkların hazırladıkları hikayelerdir." (Günay 1993:19)

"Türk halk hikayeleri kültürümüzün en değerli hazinelerinden biridir. Bu tür, XV. yy.dan itibaren eski destanların yerini almış, Âşık denilen sanatçılar tarafından yaratılmış ve geliştirilmiştir. Dede Korkut ve Köroğlu hikayelerinde örneğini gördüğümüz kahramanlık konuları, cemiyetteki sosyal ve kültürel değişmelere paralel olarak, Kerem ile Aslı ve Âşık Garip hikayelerinde olduğu gibi, aşk konularına dönüşmüştür. Ancak geçiş döneminde bu iki konunun birlikte bulunduğu halk hikayeleri de vardır. Tahir ile Zühre hikayesi bu geçiş dönemi hikayelerinden birisidir." (Türkmen 1983:5)

Bundan başka, yine hayatı etrafında bir hikayenin teşekkül ettiği âşıklardan birisi de Ercişli Emrah'tır. Hikaye kahramanı Emrah ile Ercişli Emrah'ın aynı kişiler olup olmadığı konusuna açıklık getiren Sakaoğlu, "Bizce, "Ercişli Emrah" adıyla şöhret bulmuş bir âşık yaşamıştır ve bunun şiirlerinin bir bölümüyle örülmüş bir halk hikayesi tasnif edilmiştir." (1987:18,19) demektedir.

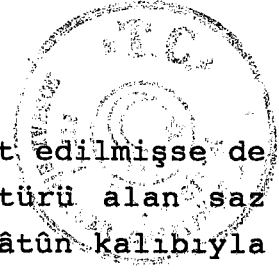
Yukarıda bahsi geçen hikâyeler dışında, Âşık Garip ile Şahsenem, Kerem ile Aslı vb. gibi hikâyeler de âşık şahsiyetler üzerine gelişme göstermektedirler. Bu hikâyelerde geleneğe ait pek çok hususiyetin yer aldığını görmekteyiz.

D. ÂŞIK TARZI ŞİİR GELENEĞİNE AİT BAZI ÖZELLİKLER

1. Tür ve Şekil özellikleri

"Âşık tarzı şiirler tür yönünden incelendiği zaman, anonim halk şiiri türleri gibi büyük ölçüde mani ve koşma nazım şekilleri ve bu şekillerin kompozisyonlarına dayalı değişik türlerin yaygın olduğu görülmektedir. Hece vezniyle söylenen mani (düz mani, kesik mani), koşma (düz koşma, yedekli koşma, musammat koşma, ayaklı koşma, zincirleme) bu iki ana tipin değişik tertiplerine dayalı varsağı, semaî, destan, âşık tarzı şiir geleneğine, konularına, ezgilerine, bölgelere de değişik isimler almaktadırlar.

Divan şiirinin tesiri ile XVII. asırdan itibaren âşıkların aruz vezni ile şiir söyledikleri malumdur. İrticalen yaratılan âşık şiirinde aruz vezninin ezgilerle sağlandığı düşünülmektedir. Özel ezgilere sahip olan aruzlu şiir türleri şöyle sıralanmaktadır: Divan, selis, semaî, musammat semaî, ayaklı semaî gibi isimler alan ortadan kafiyeli ve dörtlüklerin arasına kısa mısraların ilave edildiği şekilleri de vardır. Kalenderi, divan, selis ve semaîler; gazel, murabba, muhammes, müseddes biçimlerinde de yazılabilirler. Ayrıca hece vezniyle söylenen kalenderiler de vardır. Gazel biçiminde söylenen satranç türü, saz

şâirleri arasında XIX. asırdan bu yana tespit edilmişse de diğer aruzlu türlerin çoğu gibi divan kültürü alan saz şâirleri arasında daha yaygındır. 4 müstefilâtın kalıbıyla söylenen vezn-i aher türünde her mısra kendi içinde, ilk üçü kendi arasında kafiyeli dört eşit parçaya bölünmekte ve ilk mısraın ilk bölümü hariç diğer bölümleri bir alt mısrada tekrarlanmaktadır. Âşık karşılaşmalarında divan, semaî ve kalenderî, giriş kısmında yer alan türlerdendir ve çok kere âşıklar bu türleri 15'li hece vezni ile kendilerine mahsus makamlarda söylemektedirler." (Günay 1993:22,23)

2. Ölçü

"Saz şâirleri hece kalıplarından 7,8 ve 11'li olanları kullanmışlardır. Hece ölçüsünde uyum sağlayan öğelerden biri durak (durgu)'lardır. (...) Sözelimi 11'li kalıpla söylenen koşmalar, 6+ 5, 4+4+3, 7+4 biçimlerinde durgulanabilir." (Dizdaroğlu 1969:26,27)

3. Ahenk Unsurları (Kafiye, Redif)

"Tarih boyunca Türk şiirinde üç türlü kafiye görülür. Yalnız dize başında, dize başında ve sonunda, yalnız dize sonunda. (...) Saz şâirlerinin eserlerinde redif çeşitli biçimlerde görülür. Genellikle dizenin sonundadır; kimi zaman da başa doğru kayar ve dize başındaki sözcüklerin dışında kalan bütün sözcükleri kapsar. Böylece uyak, dizelerin ilk sözcüklerine geçmiş olur." (Dizdaroğlu 1969:38)

"Âşıklık geleneğinde hem usta malı şiirlere hem de âşığın kendi yaratıcılığına gerek duyulan zamanlar vardır. Bu tarz şiirlerde sabit çekirdek, kafiye + redif diye tarif edilen ayaklar olmalıdır. Âşık tarzı şiirde bazen bir mısra da bir kelime, bazen bir bütün mısra halinde kullanılan ayaklar değişmeyen bir unsur olduğu gibi, şiirlerde kompozisyon bütünlüğü de her dörtlüğün sonunda tekrar

edilerek sağlanmaktadır. Hem şekil hem manâ bütünlüğü ayağın bulunduğu mısraa göre düzenlenmektedir. Diğer mısralarda meydana gelecek kelime değişiklikleri şiirin bütününe etkilemediği gibi, bazen ilk şiirden daha güzel ve mükemmel işlenmiş varyantların meydana gelmesine de imkan sağlamıştır." (Günay 1993:25)

Bu açıklamalardan da anlaşılabilceği gibi usta malı şiir söyleyen âşıklarda kafiye + redif şeklinde sabit bir çekirdeğe ait ayaklar ya hiç bozulmadan, ya da kısmen değişerek muhafaza edilmiş, buna karşılık şiirin diğer bölümleri, ustamalı söyleyen âşığın irticâl gücüyle değiştirilerek bir varyant meydana getirilmektedir. Bu durumun en tipik örneklerini, Karacaoğlan'a ait koşmalardan bazılarının, Gevherî ve Ercişli Emrah'ta bir takım değişikliklere uğrayarak ortaya çıktığını görmekteyiz:

Karacaoğlan'da:

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Ben güzel görmedim senden ziyade
Bilmem huri misin gökten mi indin
Bugün güzelliğin dünden ziyâde

Merhametin çoktur benim karıma
Beni görüp mah yüzünü bürüme
Çıkıp eller ile gezip yürüme
Seni seven yoktur benden ziyâde

...

Gevherî'de:

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Ben güzel görmedim senden ziyade
Bilmem melek misin gökten mi indin
Bugün güzelliğin dünden ziyâde

Keten gömlek giymiş beyaz dizinde
Arzumânım kaldı elâ gözünde
Kimi gerdanında kimi yüzünde
Sayılmaz benleri binden ziyâde

...

(Günay, 1993: 198)

Karacaoğlan'da:

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Kokuya benzettim güller içinde
İnceciktir belin, hilâldir kaşın
Selviye benzettim dallar içinde

Benim dostum gelişinden bellidir
Ak elleri deste deste güllüdür
Güzel seven yiğitler de bellidir
Melil mahzun gezer eller içinde

...

Ercişli Emrah'ta:

Sallana sallana gelen sonayı
Selbiye benzettim güller içinde
Al kaftana yeşil kırabı tahmış
Durnaya benzettim göller içinde

Han Selbi'min yanakları allıdır
Ağ elleri deste deste güllüdür
Güzel seven yiğit haldan bellidir
Melil mahzur gezer eller içinde

...

(Sakaoğlu, 1987)

Günümüz âşıklık geleneği içerisinde eserler veren âşıklarımızın şiirlerinde de benzeri varyantlara rastlamak mümkündür.

Saz şâirlerinin en çok kullandıkları biçim düz koşmalıdır. Düz koşma, onbir heceli ve uyak düzeni xaxa bbba ccca ya da abab cccb çççb şemalarına uyan koşma tipidir. (Dizdaroğlu, 1969: 75)

4. Âşık Ezgileri

"Âşık tarzı şiir daima saz eşliğinde, âşık düzeni veya âşık ayağı adı verilen özel bir akord sistemi içinde dile getirilmektedir. Âşık tarzı şiiri ezgilerden ve icra geleneğinden ayırmak mümkün değildir." (Günay, 1993: 21). "Âşıklar, âşık makamları adı altında yüzü aşkın "hava, ezgi" geliştirmişlerdir. Deyişlerini bu ezgiler eşliğinde söylerler." (Kalkan, 1991: 28)

5. Deyişler

Geleneksel şiir türleri ve bu türleri destekleyen âşık tarzı ezgilerle beraber geleneğe bağlı şiir yaratma ve muhafaza etme teknikleri ve icra töresi içinde teşekkül eden âşık deyişleri, "Serbest ve Sistemli Deyişler" olmak üzere iki ana bölümde incelenebilmektedir. Serbest deyişler, âşığın önceden yapmış olduğu hazırlıkla, dinleyici önünde sunduğu aşk, ayrılık, gurbet gibi ferdi duyguları dile getirdiği şiirler türkü adı ile anılmakla birlikte; bölgelere, işlendiği konuya, ezgiye veya şiir türüne göre koşma, varsağı, semai, mani, güzelleme, koçaklama, hoyrat, ağıt gibi özel adlar da olmaktadırlar. Küçük veya büyük yankısı olan bir olaya dayalı deyişler de destan adı verilen ezgili türlerde işlenmektedir. Sistemli deyişler ise atışma, karşılaşma, deyişme, tekellüm, müşaare gibi adlarla anılmakta olup, âşıklık geleneği içinde belli bir icra töresine göre yürütülmektedir. Bir kişinin profesyonel, başarılı bir âşık olabilmesi için bu töreyi bilmesi ve bu konuda başarılı olması gerekmektedir. Sistemli deyişlerin aslı diyaloga dayanmaktadır. "Dedim - dedi, muamma, taşlama vb. gibi örnekler karşılıklı diyaloga dayalı sistemli deyişler içerisinde yer almaktadır. (Günay, 1993: 25)

E. ÂŞIKLIKLA İLGİLİ BAZI ÖZELLİKLER

1. Bâde İçme

Âşıklar, "maddî ve manevî bir sıkıntı sonunda çoğunlukla kutsal sayılan bir yerde uyku ile uyanıklık arasında görülen rüyâda, pîr elinden içilen bâde veya yenilen bir gıda maddesi ile şiir söyleme kabiliyeti yanında saz çalma ve dinî bilgiler öğrenildikten başka, dünya ahiret sevicecek bir sevgili ile karşılaşır. Halk şâirleri gördükleri bu rüyâ ile olgun bir kişiliğe kavuşurlar. Rüyâ sonucunda hem Tanrı aşkı hem sevgilinin aşkı ile yanarlar; bunun yanında derin bir din bilgisine sahip olurlar. Uyandıkları anda çok kere başka bir âşık tarafından sorguya çekilirler. Bu sorulara saz eşliğinde kusursuz nazımla ve doğru cevaplar vererek, başlarından geçenleri de anlatarak "âşık" olduklarını ispatlarlar ve çevrelerinden saygı görmeye başlarlar." (Günay, 1993: 20) "Bunlara "bâdeli âşık" denir. Bâde anındaki şoka dayanamayarak dili çözülmeyenlere "tutuk", sırrı açanlara "murdarlanmış", bâdeyi içemeyen veya rüyâsı yarım kalanlara "yarım âşık" denir." Bâdeli âşıklar, hak aşığı olarak da anılmaktadırlar." (Kalkan, 1991: 33)

Rüyâ sonrası âşık olma, her âşığa mahsus bir özellik değildir. Bununla birlikte, sevdâ, dert vb. sebeplerle de âşıklığa adım atanlar da bulunmaktadır.

2. Mahlas Alma

Değişik ad ve lakaplarla anılarak, başkalarından kendisini ayrı tutma anlayışı insanlık tarihinde çok eskilere dayanmaktadır.

Türk Edebiyatı'nda değişik alanlarda şiirler yazan şâirlerin de mahlas aldıkları görülmektedir. Bununla birlikte âşıklar, başkalarından kendilerini ayırmak, sanatkâr şahsiyetlerini ortaya koymak vb. sebeplerden dolayı mahlas kullanırlar. Bu mahlaslar, rüyâda pîr tarafın verileceği gibi; çevresinde bulunan pîr ya da şeyh veya usta bir âşık tarafından verilebilmektedir. Bunlardan hiçbirinin sözkonusu olmadığı durumlarda âşık, mahlâsını kendisi seçer.

3. Saz

Eski "Türk müzik âletleri arasında Çinliler'in Hyu-pu (veya K'ung-hou, K'ong-heou) adı ile zikrettikleri kopuz Bozkır Türk folkloründe çok mühim yeri olan bir çalgı idi. Destanlar, kahramanlık menkıbeleri, aşk türküleri, acı-tatlı hatıralar saz şâirleri tarafından kopuz çalınarak söylenirdi. Asya Hanları'ndan beri bütün Türkler arasında çok tanınmış olduğu anlaşılan bu basit, fakat tatlı sesli saz "kopuz, kobuz" adı ile uygur metinlerinde ve D.L.T.'de geçer." (Kafesoğlu, 1991: 328)

Bundan başka biz, Dede Korkut hikâyelerinde de kopuz, daha ziyâde; kolca kopuz adından bahsedildiğini görmekteyiz. Ayrıca ifadelerden, kopuzun değerli bir yere sahip olduğunu; düşmana verilmediği anlaşılmaktadır.

Âşık edebiyâtının gelişme safhalarında ise, "kubuz, kara düzen, botuk, tambura, vs. kullanılmakla beraber, XVII-XVIII. asırlarda en ziyade çöğür'e rağbet ettiklerinden, Âşık ve saz şairleri tabirleri ile aynı mânada olarak "çöğürücü" kelimesi de dilimize uzun zamandan beri yerleşmiştir." (Köprülü, 1962: 20)

Meslekten yetişmiş asıl Âşıklar arasında, sazı olmıyan, saz çalmıyan bir şair tasavvur olunamaz. (Köprülü, 1962: 19)

Onda (Âşıktaki) şiir müzikten ayrılmaz; demek ki sadece söylemez, çalar ve çağırır. Âşıklar düz konuşma biçiminde söylemekle şiir söylemeyi "dilden söylemek" ve "telden söylemek" deyimleriyle ayırırlar; bunula âşıkın şiirini söylerken sözlere eşlik eden müzik aracınının, sazın, âşıkın şiirinden ayrılmaz bir öge olduğu anlatılmak istenir. (Boratav, 1988:21)

"Âşık edebiyâtının dışında, atasözleri ve bilmecelerimizde saz ve sazla ilgili hususları bulmaktayız."

"Saz çalmanın günah, bu işle uğraşmanın ayıp olduğu yıllarca anlatılmıştır. Bir taraftan bu duygular, düşünceler anlatılırken, öbür yanda büyük halk topluluklarının sazla yan yana olduğunu görüyoruz." Halk hikâyelerimizde de sazla ilgili hususları bulmaktayız. (Alptekin, 1986:6)

F. KONUNUN SEÇİMİ, AMACI VE ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

1. Konunun Seçimi

Edebiyatımız içerisinde müstakil bir yere sahip olan Âşık Edebiyatı, geçmişte olduğu gibi, günümüzde de devam etmekte ve çeşitli temsilcilerini yetiştirmektedir. Yukarı Çukurova'da yaşayan âşıklık geleneğinin Âşık edebiyatımız içerisindeki yeri önemini tesbit için, yaşayan bir âşığımızı da bütün yönleri ile değerlendirerek Yüksek Lisans Tezi'mizi; Yukarı Çukurova'da Âşıklık Gelenği ve Âşık Eyyûbî adı altında seçmeyi uygun gördük.

2. Amaç

Her geçen gün unutulmuş halk kültürü zenginlikleri vakit geçirmeden derlenmelidir. Âşık Edebiyatı mahsüllerini de bu kültürün içerisinde değerlendirecek olursak, Yukarı Çukurova âşıklık geleneği hakkında söylenebilecek çok söz vardır. Gerek bu geleneğin, gerekse temsilcisi Âşık Eyyûbî'nin çeşitli yönleriyle araştırılması temel amacımızdır.

3. Yöntem

Bu tez çalışmamızda, Âşık tarzı şiir ve temsilcileri üzerinde araştırmalarıyla tanıdığımız M. Fuat Köprülü, Şükrü Elçin, Saim Sakaoğlu, Umay Günay, İlhan Başgöz vd. gibi hocaların eserlerinden hareketle bu tür çalışmalarda kullanılan metodlardan olan Âşık Eyyûbî ve aynı bölgede yaşayan diğer bazı âşıklarla birçok kez yüzyüze yapılan görüşme ve mülakatlardan elde edilen sözlü bilgilere dayanarak belirli sonuçlara ulaşmamız mümkün olmuştur. Geçmişte ve günümüzde yaşayan âşıkların şiirleri mukayeseli olarak incelenmiş; gelenekdeki yerleri tartışmaya açılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YUKARI ÇUKUROVA VE ÇEVRESİNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİ

A. YUKARI ÇUKUROVA VE ÇEVRESİNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİNE GENEL BİR BAKIŞ

Yukarı Çukurova ve çevresinde, önceki yüzyıllarda bazı Türkmen aşiretlerinin konar-göçer bir hayat tarzı sürdüklerini biliyoruz. Ekseriye hayvancılıkla uğraşan bu aşiretler, yazın yaylalara göç ederek, Toroslar'ın çevrelediği, dağlık bakımdan zengin alanlarda konaklamaktaydılar.

17. asırdan; yaklaşık 19. asrın 2. yarısına kadar, çeşitli aşiret kavgaları ve huzursuzluklara sahne olan bölgede, bazı aşiretler bu sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti tarafından sürgüne gönderilmişse de, tam bir ıslahata gidilemediğinden başarılı olamamış ve bu aşiretleri zorunlu yerleşime tâbî tutmuştur. Buna karşılık olarak çıkan isyanlar, 1865'te Fırka-i İslahiyye ordusu tarafından bastırılmıştır. (Özdemir, 1997:214)

"Türk halk şâirleri arasında hususi bir yer işgal eden ve kendilerine "iskân" veya "aşiret şâiri" denilen sanatkârlar, bu göçebe ve kısmen yerleşik insanlar arasında yetişmişlerdir. Bunlar umumiyetle bağlı oldukları aşiretin ve onun beyinin himâyesindedirler. Arap ve Fars kelime ve terkiplerden uzak sâde ve samimi bir Türkçe ve hece vezni ile göç, iskân, aşk ve akıncılık konularını işlerler; günlük gerçek hayat hadiselerini, tarihî destan veya hikâyeleri az-çok değiştirecek anlatırlar. Âşiret şâirlerinin büyük çoğunluğu okuma-yazma bimezler. Onların şiirleri sözlü gelenekte yaşamaktadır; nâdir olarak "cönk" adı verilen defterlere kaydedilmişlerdir." (Elçin, 1988: 102)

Yukarı Çukurova ve çevresinde hayat sürmüş olan bu aşiretler arasında, günümüz âşıklık geleneğinin geçmişine ait canlı izlerini bulmak mümkündür. Âşiret çevresinde yetişen, âşık tarzı şiirin temsilcileri, yaşanan hayat tarzının hareketliliği ve akıcılığı içerisinde canlı bir

dinamizm üslûbu ile şiirler söylemişlerdir. Bu canlılıkta, yaşanan hayat tarzının yanı sıra, yaşanan çevrenin tabiiiliği de büyük rol oynamaktadır. Nitekim, 1920-1930 yılları arasında, bu çevrede yaşayan Türkmen âşiretleri arasında bazı derlemeler yapan Yalkın, bu duruma dikkat çekerek; "bu güzel yer psikoloji bakımından da çeşitli ve büyük bir tesir gücüne sahiptir. Bölgenin yalçın ve ormanlık kısımları insana dehşet verir. Göksu Vâdisi ve dolayları iklim ve tabiatıyla insana şâirlik aşılar." (1977:II/149) demektedir. Bununla birlikte, çevrede yaşayan âşiretlerin, eski göçebe-Türk toplumunun hayat tarzı ile benzerliklerini dile getiren Yalkın'ın derlemiş olduğu hikâyelerden bazısının, Dede Korkut Hikâyeleri'nin bazı rivâyetlerini teşkil etmesi, bu benzerlikleri daha da pekiştirmektedir.

Böylesine canlı bir hayat tarzına sahip âşiretler arasında, bölgedeki âşıklık geleneğinin temellerinin atılması son derece tabii görünmektedir. Yoksa, çevrede uzun yıllar boyunca çok mühim şahsiyetler yetiştiren ve zengin mahsüller ortaya koyan bir edebiyat geleneğinin birdenbire ortadan kaybolması ve 30-40 yıl gibi bir süre içerisinde yine birdenbire kendisini gösterdiği düşünülemez. Bununla beraber, eski âşiret çevresinde yaygın olan âşık tarzında söylenen şiirlere ait yazılı kaynakların yok denecek kadar az olması, işimizi daha da zorlaştırmaktadır. Bu bakımdan biz, âşık tarzı şiirin, geçmişte çevrede yaşayan temsilcileri ile günümüz çevresindeki temsilcilerinin şiirlerini mukayese etmek suretiyle bir kanaâte varabiliriz.

B. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YUKARI ÇUKUROVA VE ÇEVRESİNDE ÂŞIK TARZI ŞİİRİN BÂZİ TEMSİLCİLERİ

Geçmişte, Yukarı Çukurova ve çevresinde, özellikle de konar-göçer âşiretler arasında, köklü bir âşıklık geleneğinin teşekkül ettiğini evvelce belirtmiştik. Bu tarz şiirin, bilinebilen en eski ve önemli temsilcisi şüphesiz ki Karacaoğlan'dır. Hayatı hakkında çok kesin bilgiler bulunmayan Karacaoğlan'ın 16. ya da 17. asırda yaşamış

olabileceği hakkında bâzı araştırmacılar tarafından çeşitli görüşler ortaya konulmuştur. Böylesi tartışmaların ortaya çıkmasına, sözlü ve yazılı kaynaklara dayalı bilgilerin eksikliği ve çelişkiler; doğduğu veya yaşadığı yerler hakkındaki rivâyetlerin farklılık arzemesi, birden fazla Karacaoğlan mahlaslı şahsiyetlerin bulunması vb. nedenler zemin hazırlamaktadır.

Doğduğu, yaşadığı yer ve asır her ne olursa olsun, bugün Yukarı Çukurova çevresinde yaşayan âşıklık geleneğinin yaratılmasında ve asırlar boyunca süregelmesine, Karacaoğlan'ın önem ve etkisi, şüphe götürmez bir gerçektir. Gerçek olan bir diğer husus da, günümüz Çukurova insanının Karacaoğlan'ı bir ecdat olarak tanınması ve ona sahip çıkmasıdır. Bu durum, işin hissî bir yanı gibi görünmekle birlikte, Karacaoğlan'ın şiirlerinde yer alan güzellemelerin üslûp özellikleri ile günümüz âşıklarının üslûp özellikleri arasındaki paralellikler, bunu adetâ bir realite hâline getirebilecek durumdadır.

Âşık tarzı şiirin Karacaoğlan'dan sonraki temsilcilerinden olan İlbeyoğlu, "Güney Anadolu'daki İlbeyoğlu oynağının beyidir. İlbeyoğlu Ahmet Bey, 1730'lu yılların Adana'sında, zulmüyle ünlü mütesellim Ömer Ağa tarafından onbeş yıl hapsedilmiştir. İlbeyoğlu, bir süre sonra İstanbul'a gönderilerek orada oturmağa zorlanır. İlbeyoğlu'nun birçok şiirinde, Ömer Ağa ile çatışması dile getirilmektedir. İlbeyoğlu ile çağdaş olduğu sanılan Âşık Ali'nin de İlbeyoğlu'ni teselliye çalışan şiirleri vardır. (Yurt Ans., 1981:142)

Âşık tarzı şiirin, bölgede Karacaoğlan'dan sonra en fazla şöhrete sahip temsilcileri Dadaloğlu'dur. "Asıl adı Veli olarak söylenmekte olan Dadaloğlu, 18. yüzyılın ikinci yarısında bir Avşar obasında doğmuş ve 1868'den sonra yine bu obada vefat etmiştir. Doğumu için ileri sürülen tarihler çok farklı olup 1765, 1785 ve 1790'dır. Babasının adı Âşık Musa'dır (...). Tahsili ve ustası hakkında hiçbir bilgi yoktur, ancak bu konularda babasının yardımcı olduğu söylenebilir" (Sakaoğlu, 1989: 200).

Dadaloğlu'dan başka, "Çorum'da doğduğu ve öldüğü (1838-1898) bilinen" (Sakaoğlu, 1989: 202), Deli Boran'ın hakkında halk arasında söylenen hikâye ve türkülere dayanarak; hayatının bir bölümünü Çukurova çevresinde geçirdiği söylenebilir. Bununla birlikte, halk arasında daha çok, isimleri üzerine hikâyeleri ile tanıdığımız, Beyoğlu, Gündeşlioğlu gibi âşiret sahasında yetişmiş şahsiyetler, âşık tarzı şiirin yakın çevrede yaşamış olan temsilcilerindendir.

"Gündeşlioğlu, Türkmenlerin Dulkadirli ulusuna mensuptur. Oymağının adı Gündeş'tir (...). 18. asrın başında da yaşayan şârimizin, babası Bahriroğlu İbrahim Ağa, anası Ümmügülsüm'dür. Anası Melemenci soyundandır. Kendi adı Mehmet'tir. karısının adı Gövel Hatun'dur. Osman ve Ali adlarında iki oğlu olmuştur. Kızkardeşi, Gaziantep'te yaşayan aşiret reisi İlbeyoğlu ile evlenmiştir (...). Gündeşlioğlu'nun bâzı şiirleri ele geçmiştir. Ayrıca hayatı hakkında bir hikaye teşekkül etmiştir." (Elçin, 1988: 102)

Dadaloğlu'dan sonra, onun tarzını devam ettiren âşiret çevresi âşıklarından birisi de Cingözoğlu Seyit Osman'dır. Hayatı hakkında sözlü kaynaklara dayanan rivayetlerden başka bilgimiz bulunmayan Cingözoğlu hakkındaki rivayetler ve şiirlerinden hareketle Şükrü Elçin, onunla ilgili olarak şunları seylemektedir: "Avşar âşiretinin Cingözoğlu obasından Seyit Osman, Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Arslanlı köyünde çiftçilik yapan torunlarından 1321 doğumlu Âşık Ömer Ulaş'la, Kayseri'nin Pınarbaşı kasabasının Sindel (Sindal) köyünde oturan 1330 doğumlu Halil Cingözoğlu'na göre kendi köyleri Sindal'da doğmuştur (...). Seyit Osman'ın şiirlerinde adı geçen tarihî şahsiyetlere bakarak İkinci Mahmud, Abdülmecit, Abdülaziz ve Abdülhamit devirlerini idrak ettiğini görüyoruz (...). Şiirlerinde adları geçen tarihî şahsiyetlere dair bilgilere dayanarak Seyit Osman'ın 18. asrın sonunda doğması bize daha mantıkî görünmektedir. Ölümü ise, Ömer Ulaş'ın verdiği bilgilere göre Kozanoğlu'nun beğlikten düştüğü tarihe rastlamaktadır. 1877 yılındaki harekâtını ve 1878 (93) harbi için söylediği meşhur şiirini de dikkate alacak olursak şâirin 1890 civarındaki bir

zamanda ölmüş olması icap eder." (Elçin, 1988: 206,207,209). Cingözoğlu Seyit Osman'ın doğum ve ölüm tarihi hakkında bir başka görüş ise, Emir Kalkan'a âit. Kalkan, Âşık Cingözoğlu'nun, "1855-1860 yılları arasında doğmuş olabileceği tahmin edilmektedir; deyişlerinden, 1918 yılında sağ olduğunu anlıyoruz, ancak ne zaman öldüğü belli değildir." (Kalkan, 1991: 66) şeklinde bir görüş belirtmektedir. Kalkan'ın bu görüşü, tahminlere dayalı olup, gerçeği pek yansıtmamaktadır. Her şeyden önce, torunu olan 1321 doğumlu Âşık Ömer Ulaş'ın, 1918'li yıllarda 14-15 yaşlarında bir çocuk olması ve dedesini hatırlaması gerekir ki; Şükrü Elçin'in verdiği bilgilerden böyle bir durumun söz konusu olamayacağı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Elçin, bahsi geçen makalesinde; Cingözoğlu'nun 93 harbi için söylediği şiirin, bâzı araştırmacılar tarafından Birinci Dünya Savaşı ile ilgili gibi gösterilmesinin yanlışlığını, târihî delillere dayanarak ortaya koymaktadır.

Cingözoğlu Âşık Seyit Osman da tıpkı Dadaloğlu gibi Avşar Türkmenlerinden olması sebebiyle, onunun tarzını hatırlatacak özellikte şiirler söylemiştir. Bu üslûp benzerliği zaman zaman Cingözoğlu'nun şiirleriyle, Dadaloğlu'nun şiirlerinin karıştırılmasına neden olmuştur.

Cingözoğlu Seyit Osman her şeyden evvel bir âşiret çevresinde yetişmiş âşıklarımızdandır. Onun şiirlerinde âşiretlerle ilgili olan, göç, iskân vb. konuların işlendiği görülmektedir. Tabiat konulu şiirlerinde ise Cingözoğlu; kendinden önce yetişen âşık tarzı şiirin temsilcileri gibi, günümüzün önüne bir Çukurova hatırası çizmektedir. Yaylalar, ovalar, dağlar, akarsular vb. tabiat unsurları onun şiirlerinde coşkulu, sıcak ve samimi bir üslûpla dile getirilmiştir. Cingözoğlu'nun şiirlerinin bâzıları da yaşadığı çevredeki ve kendisinin yaşamış olduğu olaylarla ilgili çeşitli macerâlara dayanmaktadır.

Cingözoğlu Âşık Seyit Osman'dan sonra, âşiret çevresi âşıklarından, Kul Halil'i görmekteyiz. Kul Halil'in doğum ve ölüm tarihleri bilinmemekle birlikte; Osmanlı Padişahı Abdülaziz döneminde askerlik yaptığı, bir şiirinden anlaşılmaktadır. Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesine bağlı

Beşbucak köyünden olduğu anlaşılan Kul Halil, "Hıdır Oğulları" diye anılan Türkmen kökenli bir aileden gelmektedir. Gezginci âşıklardan olan Kul Hâlil, Aşağı Andıran'a yerleşmeden önce ağabeyi ile gurbet gurbet gezer. Yerleştikten sonra çobanlık yapan Halil, bir saz alıp çevredeki âşıklardan dersler alır, düğünlerde, şenliklerde, şölenlerde çalıp söyleyerek şöhretini ortaya koyar. Daha sonra evlenen Âşık Halil, Andırın'ın Beşbucak köyüne yerleşir, çoluk çocuğa karışır. Âşık Halil'in yaşadığı dönem, Osmanlı'da merkezi otoritenin sarsıldığı, türkmenlerin, Avşarların, Kozanoğlu gibi beylerin, eşkiyanın, güneyde var olma savaşı verdiği dönemlerdir. Torunu Kemâl Temiz'den nakledilen bilgiye göre Kul Halil, 63 yaşında ölmüştür. Kul Halil'e dair hikâyeler, Düziçi, Kadirli, Osmaniye ve diğer ilçelerde de bilinmekte olup, Düziçi ilçesinde onun hikayelerini anlatan Kul Halil mahlaslı başka bir şahıs vardır. (Aslan, 1988:7,9)

Âşık Kul Halil'in şiirlerinde de, önceki âşıkların şiirlerindeki özellikleri görmemiz mümkündür. Kul Halil her ne kadar âşiret çevresinde yetişmiş olsa da, adı geçen araştırmacının verdiği şiir örneklerinden anladığımız kadarıyla Osmanlı Devleti'ne ve padişaha saygılı bir anlayışa sahiptir; askerden kaçmanın dinen uygun olmadığını çevresindekilere telkin eder. Dadaloğlu ve Cingözoğlu Seyit Osman gibi âşıkların şiirlerinde zaman zaman gördüğümüz Osmanlı hakkındaki sitemkârane edâyı onun şiirlerinde göremiyoruz. Âşık Halil'in bir diğer özelliği de dinine bağlı bir insan oluşudur. Bu nedenle tevâzu ifade eden şiirlerinde, bu anlayışın etkisini aramak yanlış olmayacaktır.

Bahsi geçen yazıdan anladığımız kadarıyla Kul Halil daha çok Karacaoğlanca bir söyleyiş edasına sahiptir. Tabiat unsurları, güzellerle ilgili özellikler, Karacaoğlan geleneğinden kaynaklanan söz ve ifade biçimini hatırlatır tarzdadır.

19. asırda, Çukurova çevresindeki âşık tarzı şiir geleneğinin temsilcilerinden olan Hacı Nabi Bey, 1788-1856 yılları arasında yaşamıştır. Hacı Nabi Bey; beyi olduğu

Menemenci Oymağı'nın girdiği savaşları yansıtan şiirler söylemiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1981: 142).

Bu tarz şiirin diğer temsilcileri, "Nasibi Baba (1804-1888), İbrahim Necati (1845-1896), Selâmi (1845-1935), Âşık Abdullah, Kara Osman, Kul Seydi, Üçgözoğlu, İbrahim kul, İnce Arap Sailoğlu, Derânî (Ermeni asıllı Müslüman)" (Yurt Ansiklopedisi, 1981: 142,143), "Âşık Gümrüklü İsmail, Âşık Hüseyin, Âşık Haliti, Âşık Tahirî, Âşık Vahdeti, Âşık Zarifi, Âşık Veli, Âşık Mayıl, Âşık Güferi, Âşık Kamer, Âşık Acemiğin Fakı, Âşık Kızıl Ali, Âşık Yegen Ali, Âşık Haşim" (Artun, 1996: 29).

Sayıdığımız bu aşıklardan başka; 1920'li ve 1930'lu yıllarda Türkmen Oymakları arasında araştırmalar yapan Ali Rıza Yalgın'ın Cenupta Türkmen Oymakları (Yalgın/Emir, 1977) isimli iki ciltlik eserinde, hayatları hakkında bilgi verilmeyen ve genellikle derlenen şiirlerin son dördünlüğünden mahlasları yoluyla tespit edebildiğimiz Çukurova çevresi âşıkları vardır. Bunlar sırasıyla; Gâvurdağlı Âşık Cumali (1/123), Âşık Mustafa (1/153), Aladağlı Âşık Sâdık (2/137), Feke Yeniköy'den Âşık Hacı Ahmet (2/157), Saimbeyli Mağara Bucağı'ndan Âşık Mulla İbrahim (2/276), Düziçi'li Âşık İsmail, Âşık Abdurrahman (2/278), Âşık Hacı (2/284), Tecir Ömer (2/334), Âşık Abdullah (2/348), Âşık Behlül Ali (2/350), Kul Aziz (2/393), Âşık Râsim (2/398) isimli şahsiyetlerdir. Burada adları geçen bâzı âşıklarla evvelce çeşitli kaynaklara dayanarak verdiğimiz bâzı âşıklar arasında isim benzerlikleri vardır. Meselâ Âşık Abdullah gibi. Bu âşıkların aynı kişiler olup olmadığı hususunda herhangi bir bilgiye sahip değiliz.

Âşık tarzı şiirin Çukurova çevresindeki önceki kadın temsilcileri arasında ise; "Durdu Nazlı Gelin (1860-1908), Sinem Kız, Hasibe Ramazanoğlu (Hasibe Hâtun, 1861-1942)" (Yurt Ansiklopedisi, 1981:143), "Âşık Fatma Behice Batur" (Artun, 1996: 28) gibi isimleri sayabiliriz.

Bütün bu âşıkların dışında, halk arasında anlatılan "Sefil Yakup ile Kınalı" isimli hikâyenin kahramanı olan "Sefil ya da Kul Yakup" adında bir âşık vardır. İçerisinde masalımsı unsurların bulunduğu hikâyede, aynı mahlaslı bir

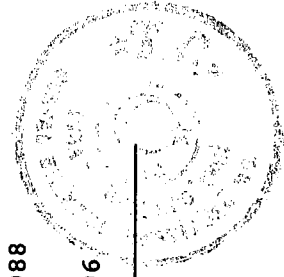
şiiir de yer almaktadır. Halk arasındaki rivâyâetlere göre Sefil Yakup, 19. asır âşıklarından Deli Boran'ın babasıdır.

Yukarı Çukurova ve çevresinde, isimleri, doğum yerleri ve tarihleri belli olan âşık tarzı şiiirin temsilcileri, doğum târihi sırasına göre Tablo I'de belirtilmiştir (Bkz. Tablo I.1). Adı geçen tablodaki bazı âşıkların doğum yeri farklı olmasına karşılık, yaşadıkları çevre Çukurova olduğu için, bunlar hakkında da bilgiler mevcuttur.

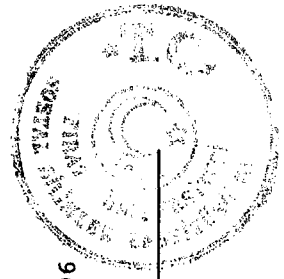
TABLO I.1. Yukarı Çukurova ve Çevresi Âşıkları

Sıra No	Âşığın Adı-Soyadı (Lakabı)	Mahlası	Doğum Yeri			Doğum Yılı	Ölüm Yılı	Kaynağı
			İl	İlçe	Köy Buc.Nah.			
1	Çelebi Halil		Adana	Kadirli	Araplı	1864	1919	Özhan vd., 1992
2	Hakkı Tamdoğan		Adana	Kozan	Merkez	1878	1945	
3	Hüseyin Tuna	Papak Hüseyin HOCA	Kafkas G.	Kadirli	Reşadiye	1879	1993	
4	Süleyman Özdolap	Meyyiti	Adana	Merkez		1894	1963	Kalkan, 1991 Günay, 1993
5	İsmail Coşar	Coşar	Malatya	Darende		1903		Artun, 1996
6	Ömer Ulaş		Adana	Kozan	Arslanlı	1905	1989	Elçin, 1988
7	Mehmet Halaçoğlu	Halaçoğlu	Adana	Kozan	Merkez	1917		Göyünç, 1988
8	İsmail Hakkı Erdoğdu	Fakir Kul	Adana	Osmaniye	Merkez	1918		Artun, 1996
9	Elvan Çeşit		Adana	Kozan	Bağtepe	1922	?	
10	Mehmet Taştepe	Öksüz Mehmet	Adana	Kadirli	Sarımantaşlı	1922		
11	Hâzım Demirci	Deli Hâzım Delidolu	Adana	Kozan	Bucak	1925	1995	
12	Halil karabulut	Halil	Adana	Kadirli	Mehmetli	1926		Sakaoğlu, 1987
13	Mehmet Ali Acar		Adana	Kozan	Merkez	1926		
14	Ali Dilci		Adana	Kadirli	Merkez	1926		
15	Mehmet İlbars (Daniyer Mehmet)	İlbars	Adana	Kadirli	Hardallık	1926		Şimşek, 1988
16	Haydar Aslan		Aksaray	Merkez	Delhebil	1926		Artun, 1996

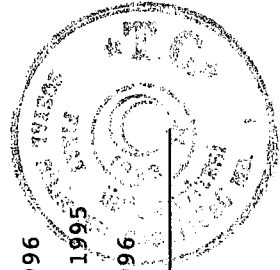
Tablo I.1. Devam

Sıra No	Aşlğın Adı-Soyadı (Lakabı)	Mahlası	Doğum Yeri			Doğum Yılı	Ölüm Yılı	Kaynağı
			İl	İlçe	Köy			
17	Muzaffer Çağlayan	Çağlayan	Adana	Kadirli	Harkaçtığı	1927	1927	Özhan vd., 1992
18	İbrahim Erdoğın	Küçük İbrahim	Adana	Kadirli	Düğenli	1927	1927	
19	İbili Argın		Adana	Feke	Çondu	1927	1927	
20	Mehmet Türkmenoğlu	Türkmenoğlu	Adana	Kadirli	Merkez	1928	1928	Artun, 1996
21	Hüseyin Kaçıran	Kaçıran	Adana	Ceyhan	Nacarlı	1929	1929	Kalkan, 1991
22	Ali Şahin	Derdi Derya	Kayseri	Sarız	Büyükörtülü	1929	1929	Artun, 1996
23	Mustafa Kara	Kul Mustafa	Adana	Osmaniye	Cebel	1929	1929	Artun, 1996
24	Ali Limoncu	-	?	?		1929	1929	Artun, 1996
25	Mustafa Düşmeztörün	Kul Mustafa	Adana		Buruk	1930	1930	Kalkan, 1991
26	Musa Karakaş		K.Maraş	Elbistan	Yoğunsöğüt	1930	1930	Artun, 1996
27	Selman Albay		K.Maraş	Göksun	Yeşilköy	1930	1930	Artun, 1996
28	Kâzım Altınkaynak	Dertli Kâzım	Adana	Yumurtalık	GÖLOVASI	1931	1931	Atılğan, 1991
29	İbrahim Davutluoğlu	Karalı	Adana	Kadirli	Araplı	1931	1931	Kalkan, 1991
30	Nesimi Çimen	Nesimî	Adana	Saimbeyli	Fatmakuyu	1931	1931	Özhan vd., 1989
31	Duran Şihlioğlu	Şihli-Şihlioğlu	Adana	Ceyhan	Gümürdülü	1932	1932	Görken, 1989
32	İbrahim Gödeoğlu	Dertli, Hafız İbrahim (Havuz)	Adana	Kadirli	Köseli	1932	1932	Şimşek, 1988
33	Mahmut Anılan		Adana		Çağşırlı	1933	1933	Artun, 1996
34	Mustafa Özbahar	Mustafa	Adana	Kadirli	Köseli	1933	1933	

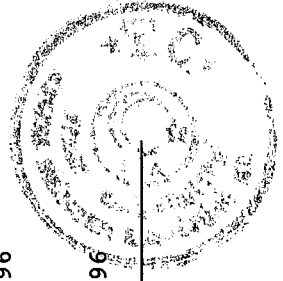
Tablo I.1. Devam

Sıra NO	Aşığın Adı-Soyadı (Lakabı)	Mahlası	Doğum Yeri		Doğum Yılı	Ölüm Yılı	Kaynağı
			İl	İlçe			
35	Mehmet Ali Ergat	Ferrâhî	Adana	Ceyhan	1934	1969	Kalkan, 1991
36	Abdülvahap Kocaman	Kocaman	Adana	Kadirli	1934		Alptekin, 1988
37	Sefer Tuna	Sefer	Adana	Kadirli	1934		
38	Ali İlhamî		Adana		1934		Kalkan, 1991
	Tatlıcı Ali						
39	İsmet Atlı		Adana	Kozan	1934		
40	Abdurrahman Yağdıran		Adana		1934		
41	Osman Özfidan	Fidanî	Adana	Kozan	1935		
42	Ömer Koca		Adana	Osmaniye	1936		Artun, 1996
43	Mehmet Silingünlü	Kara Mehmet	Adana	Ceyhan	1937		Görkem, 1989
44	Ali Kemâl Yiğit	Ali Kemâl	Adana	Kozan	1937		
45	Ayşe Çağlayan	Çağlayan	Adana	Kadirli	1939		Tatlı, 1995
46	Mehmet Taşkaya		Adana	Kadirli	1939		Artun, 1996
47	Abdülcabbar Yurt	Hoca	Adana	Ceyhan	1940		Artun, 1996
48	Salim Özdal	Derdiçok	K. Maraş	Afşin	1940		Artun, 1996
49	Alihan Yiğit	Alihan	K. Maraş	Göksun	1941		Artun, 1996
50	Osman Taşkaya	Feymânî	Adana	Kadirli	1942		Artun, 1996
51	Nizamettin Kayacan	Nizâmî	Adana	Feke	1942		Kayacan, 1995
52	Aslan Aktemur	Ahumahşer	Kars	Çıldır	1942		Artun, 1996

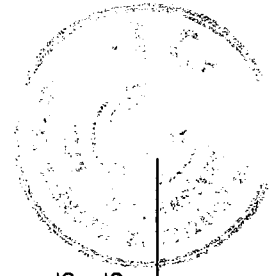
Tablo I.1. Devam

Sıra No	Aşğın Adı-Soyadı (Lakabı)	Mahlası	Doğum Yeri			Doğum Yılı	Ölüm Yılı	Kaynağı
			İl	İlçe	Köy Buc.Nah.			
53	İbrahim Saltan	Eseri	Malatya	Hekimhan		1945	Artun, 1996	
54	Bilâl Ceyhan	Bilâl	Adana	Düziçi	İlbeyli	1945	Artun, 1996	
55	Hasan Öztürk	Meçhulî	K.Maraş	Afşin	Küçükkaşanlı	1946	Artun, 1996	
56	Mustafa Karakılçık	Karani	Adana	Feke	Tokmanaklı	1947	Artun, 1996	
57	İzzet Sağlam	Sağlam	Sivas	Zara	Korkut	1947	Artun, 1996	
58	Hacı Karakılçık	Hacı, Garih Hacı	Adana	Feke	Tokmanaklı	1948	Alptekin, 1993	
59	Cemil İşler	Şençalar	Adana	Feke	Merkez	1949		
60	Abuzer Yılmaz	Kederî	Adıyaman	Terman		1949	Artun, 1996	
61	Ali Anbarcı	Halkın Ozanı	Adana	Kadirli		1949	Artun, 1996	
62	Zübeyir Tahtalıoğlu	Fezâî	Adana	Bahçe		1950		
63	Ali Gezer (Koca Çiftçi)		Adana	Kadirli	Çaygeçit	1950		
64	Efrayim Yandık	Yaralı	Tunceli	Hozat		1950	Artun, 1996	
65	Salih Kanbur	Salihî	Adana	Osmaniye	Değirmenocağı	1952	Artun, 1996	
66	Zafer Akbaba		Bingöl	Karlıova		1952	Artun, 1996	
67	Durdu Kozalak	Durdu	Adana	Osmaniye		1953	Artun, 1996	
68	Aydemir Bozdoğan	Aydemir	Adana	Osmaniye	Köyyeri	1953	Artun, 1996	
69	Salih Oçan	Yaralı	K.Maraş	Türkoğlu	Beyoğlu	1953	Artun, 1996	
70	Ahmet İmami (Boztepe) İmâmi		Adana	Kozan	Bağtepe	1954		
71	Abdi Şeker	Abdi	Adana	Osmaniye	Şekerdere	1954	Artun, 1996	

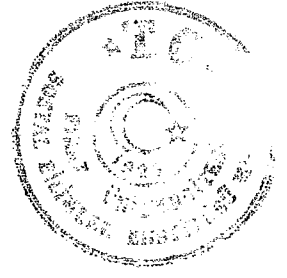
Tablo I.1. Devam

Sıra NO	Aşğın Adı-Soyadı (Lakabı)	Mahlası	Doğum Yeri			Doğum Yılı	Ölüm Yılı	Kaynağı
			İl	İlçe	Köy Buc.Nah.			
72	Duran Kır		Adana	Ceyhan	Kızıldere	1954	Artun, 1996	
73	Celil Ateş	Celilî	Adana	Kozan		1954	Artun, 1996	
74	Musa Sevmez		K.Maraş		Kısıık	1954	Artun, 1996	
75	Eyüp Todil (Tadil)	Eyyûbî	Adana	Feke	Gürümze	1955		
76		Sefâlet	Adana	Merkez		1955		
77		zerdî	Adana	Merkez		1955		
78	Osman Kurt	Ozan Mercan	Adana	Kozan	Bağtepe	1955		
79	Yusuf Atık		Kayseri	Tomarza		1955		
80	İbrahim Karalı	Karalı	Adana	Kozan	Ilıca	1956		
81	Ali Topla	Diyârî	Adana	Kozan		1956		
82	İsmail Hakkı Tanrıkulu	Tanrıkulu	Adana	Feke	Merkez	1956		
83	Veli Öztaş		Adana	Tufanbeyli	Kirazlı Yayla	1956		
84	Nuri Koşar		Adana	Kadirli	İlbistanlı	1956		
85	Veli Baz		Adana	Kozan	Merkez	1957		
86	Fatma Taşkaya		Adana	Kadirli	Azaplı	1957		
87	Mehmet Pektaş	Çaresiz	Adana	Kozan	Merkez	1959		
88	Nizamettin Özcan	Kul Nizâmî	Adana	Kozan	Merkez	1959		
89	M. Zeren Kaya	Kul Mahmut	Adana	Osmaniye		1959	Artun, 1996	
90	Necati Koç		Adana	İmamoğlu		1959	Artun, 1996	

Tablo I.1. Devam

Sıra No	Aşığın Adı-Soyadı (Lakabı)	Mahlası	Doğum Yeri			Doğum Yılı	Ölüm Yılı	Kaynağı
			İl	İlçe	Köy Buc.Nah.			
91	M. Dursun Yeşiloğlu		Adana	Düziçi		1959	Artun, 1996	
92	Ayhan Yavuz	Ayhan	Adana	Kozan	Merkez	1959		
93	Mustafa Doğan	Garip	Adana	Kozan	Zerdali	1960		
94	Osman Akçay	Akşay	Adana	Feke	Gürümze	1960		
95	Abbas Güneyli		Adana	Saimbeyli		1960	Artun, 1996	
96	Adnan Özcandan	Özcandan	Adana	Kozan		1960		
97	Mustafa Polat	Dertli Polat	Adana	Kozan	Gedikli	1962		
98	Arzu Yiğit	Arzu Bacı	Adana	Feke	İncirli	1964		
99	D. Ali Sayılı	Ceyhanî	Adana	Ceyhan	Sayıcı	1964	Artun, 1996	
100	Kâmil Kurt	Kâmilî	Adana	Kadirli		1964	Artun, 1996	
101	Veli İmir	Meşgulî	Adana	Feke	Koçyazı	1965		
102	Veli Uçuk		Adana	Kadirli		1965	Artun, 1996	
103	Ali Çelik	Yetimî	Adana	Aladağ	Yetimli	1966	Artun, 1996	

C. BAZI ÂŞIKLARIN KISA HAYAT HİKÂYELERİ

ÂŞIK ÇELEBİ HALİL

Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Araplı (Düğenli) köyünde dünyaya gelen Çelebi Halil 1864 doğumludur. Fakılar namıyla bilinen varlıklı bir ailenin çocuğu olan Halil, bir süre medreyese devam etmiştir. Nüktedan, hazırcevap ve çevrede sayılan birisi olan Âşık Halil, kuvvetli irticâli ile söylediği deyişlerini, güzel sesiyle, bozlak havasında söyleyişle ün kazanmıştır. Bir aşiret âşığı olan Âşık Çelebi Halil, 1919 yılında köyünde vefat etmiştir (Özhan vd., 1992).

ÂŞIK HAKKI TAMDOĞAN

Adana'nın Kozan merkez ilçesinde dünyaya gelen âşığımız 1878 doğumludur. Hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olamadığımız Âşık Yusuf'un oğludur. Âşık Yusuf, Avşar aşiretinin Hallioğlu (Haliloğlu) obasının mensubudur. Âşık Hakkı Tamdoğan, yaşadığı devirde medrese tahsili görmüş ve çiftçilikle uğraşmıştır. Bektâşîlik ruhuna sahip olduğu; torunu Hakkı Tamdoğan tarafından belirtilen bu âşığımız saz çalmamış olup, irticâli deyişler söylemiştir. Âşık Hakkı Tamdoğan, 1945'te Kozan'da vefat etmiştir.

ÂŞIK HÜSEYİN TUNA (PAPAK HÜSEYİN HOCA)

Aslen, Kafkas Karabağı'ndaki Pars Karasu köyündendir. Babası Âşık Nâsır'dır. Âşık Nâsır, 93 harbi adı ile anılan 1877 - 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etmiştir. Âşık Hüseyin'in babası Âşık Nâsır'ın Kafkasya'daki lakapları; "Gasım Uşağı"dır. Sazlı âşıklardan olan Âşık Nasır'ın eşi Ayşe Hanım ise Kafkas Hanlığı sülâlesinden gelmektedir.

Adana'nın Kadirli ilçesinin Reşadiye (Sumbas) köyünde ikamet etmiş olan Âşık Hüseyin'in doğum tarihi kesin bilinmemekle birlikte biz onun 1874-1879 yılları arasında

doğmuş olabileceğini tahmin etmekteyiz. Şiirlerinde "Papak Hüseyin Hoca" mahlasını kullanan ve kuvvetli bir irticâle sahip bulunan Âşık Hüseyin, 1993 yılında 114 veya 119 yaşlarında iken vefat etmiştir.

ÂŞIK SÜLEYMAN ÖZDOLAP (MEYYİTİ)

Adana'da dünyaya gelen âşık, 1894 doğumludur. Fakir bir hayat süren bu âşık önceleri "Sırr^ı" mahlasıyla şiirler söylemektedir. Rüyâsında kendi cenazesinin kaldırıldığını görür, cenazeyi kaldıran cemaatten birisi; "Meyyitî uyan, al bu kudret şarabını iç" diye seslenir. Meyyitî şarabı içer. Bu rüyadan sonra Süleyman Öz dolap, şiirlerinde ölü anlamına gelen "Meyyitî" mahlasını kullanmaya başlar. Değişleri genellikle dinî ve ahlâkî konular üzerinedir. Saz çalmasını bilmeyen, ancak deyişlerini irticâlen söyleyen Meyyitî, tarikat ehli bir kimse olup, 1963 yılında Adana'da vefat etmiştir (Kalkan, 1991: 163); (Damacı, 1960: ?;?; Günay'dan 1993: 116).

ÖMER ULAŞ

Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine bağlı Sindel (Cingöz) köyünde dünyaya gelen Âşık Ömer, 1905 doğumludur. I. Dünya Savaşı'nı müteakiben, Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Arslanlı köyüne yerleşir. Âşık Cingözoğlu Seyit Osman'ın torunudur. Dedesine âit şiirler de söylemiştir. Saz çalamayan ancak güçlü bir irticâli olan Âşık Ömer, 1989'da vefat etmiştir.

MEHMET HALAÇOĞLU

Mehmet Halaçoğlu, Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Çukurören köyünde dünyaya gelmiştir. 1917 doğumlu âşığımızın ailesi aslen Kayseri'nin Sarız ilçesine bağlı Hacı Veliler (Çorakdere) köyündendir. Daha sonradan Kozan'a gelip yerleşmiş olan aile, Avşar diye de anılmakta imiş. Dedesi Koca Süleyman 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrası çıkan

Kozanoğulları isyanına tanık olmuştur. Onun oğlu Küçük Süleyman Bey, âşığımızın babasıdır, 1973'te 93 yaşında vefat etmiştir. Annesi ise Kozan'ın Yeğenler köyünden Varsak aşiretindedir. Mehmet Halaçoğlu ilkokulu bitirmiş (1932), Adana Erkek Lisesi'ne kaydolmuş ise de çeşitli sebeplerden dolayı tahsilini yarıda bırakıp tekrar köyüne dönerek çiftçiliğe başlamıştır. Daha sonraları Kozan'daki Özel İdare'de tahsildarlık ve tahakkuk memurluğu yapan Halaçoğlu, 1974'de emekli olmuştur. Daha 13-14 yaşlarında iken âşık tarzında şiirler yazmaya başlayan Halaçoğlu, önceleri "Kul Mehmet" mahlasını kullanmakta iken, Soyadı Kanunu'ndan sonra soyadı olan Halaçoğlu mahlası ile şiirler yazmıştır. Saz çalamayan Halaçoğlu, çeşitli konularda şiirler yazmaktadır (Göyünç, 1988: 14-15).

Mehmet Halaçoğlu'nun, oğlu Ahmet tarafından hazırlanan "Kozanlı Halk Şairi Mehmet Halaçoğlu" isimli bir de şiir kitabı vardır.

HÂZİM DEMİRCİ (ÂŞIK DELİ HÂZİM)

Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Bucak köyünde dünyaya gelen âşığımız 1925 doğumludur. Şiirlerinde "Delidolu, Deli Hâzım" gibi mahlaslar kullanmıştır. Saz çalamayan Deli Hâzım'ı çok güçlü bir irticâli vardır ve ondan etkilenen pekçok âşığa emeği geçmiştir. Bir akciğer rahatsızlığı nedeniyle 1995 yılında, Adana Numune Hastanesi'nde vefat etmiştir.

HALİL KARABULUT

Adana'ya bağlı Kadirli ilçesinin Mehmetli köyünde dünyaya gelen âşığımız, 1926 doğumlu olup, ilkokul mezunudur. Geçimini ise çiftçilik yaparak sağlamaktadır. 1969 yılından itibaren çeşitli sosyal faaliyetler içerisinde bulunan Karabulut, 1972 yılından itibaren katılmış olduğu şiir yarışmalarından çeşitli dereceler elde etmiştir. Âşıklık geleneğinin, bölgedeki önemli temsilcilerinden olan Karabulut'un kendisine has bir üslubu vardır. Saz çalamayan

âşıklardan olan Karabulut, şiirlerinde ismi olan Halil'i mahlas olarak kullanmakta olup, şiirleri çeşitli dergilerde yayımlanmıştır. Âşık Halil Karabulut adına "Senin Aşkınla" (Saim Sakaoğlu, Konya, 1987) ve Damlada Derya Gizlidir (Kültür Bakanlığı) isimli şiir ve inceleme kitapları yayımlanmıştır (Sakaoğlu, 1987: 1-28); (Özhan vd., 1992).

MEHMET İLBARS

Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Hardallık köyünde dünyaya gelen İlbars, 1926 doğumludur. Avşar Türkmenlerinden olan ve Dadaloğlu'nun soyundan geldiğini iddia eden İlbars, geçimini çiftçilik ve şoförlük yaparak sağlamaktadır. Ondört yaşında şiir söylemeye başlayan ve şiirlerinde "İlbars veya Mehmet İlbars" mahlasını kullanan âşığımızın umumiyetle ölçülü olan şiirleri daha çok; ağıt, destan, koçaklama, taşlama, atışma ve türkü nev'indedir (Şimşek, 1988: 11).

MUZAFFER ÇAĞLAYAN

Adana'nın Kadirli ilçesinde dünyaya gelen Muzaffer Çağlayan, 1927 doğumludur. Öğretmenlikten emekli olan bu âşığımızın eşi Ayşe Hanım da bayan âşıklardandır. Şiirlerinde soyadını mahlas olarak kullanan Âşık Çağlayan'ın şiirleri birçok yayın organında yayımlanmıştır. Eşi ile birlikte hazırladıkları bir şiir kitapları da yayımlanmıştır (Özhan vd., 1992).

HÜSEYİN KAÇIRAN

Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı Nacarlı köyünde dünyaya gelen Hüseyin Kaçiran 1929 doğumludur. Kalabalık ve yoksul bir ailenin çocuğu olan âşık, çeşitli işlerde çalışarak geçimini sağlamaktadır. Şiirlerinde genellikle yoksulluk, işsizlik vb. sosyal konuları işleyen âşık, soyadını mahlas olarak kullanmaktadır. Sazı ve sözü ile tanınan âşık oldukça kuvvetli bir yergi gücüne sahiptir (Kalkan, 1991: 368).

MUSTAFA DÜŞMEZTORUN (KUL MUSTAFA)

Adana'nın Buruk köyünde dünyaya gelen âşık, 1930 doğumludur. Geçimini çiftçilikle temin eden Düşmeztörün, Dadaloğlu'nun soyundan geldiğini söylemektedir. Şiirlerinde "Kul Mustafa" mahlasını kullanan bu âşığımızın kuvvetli bir irticâlı olup atışma dalında çok başarılıdır. Geleneğin her dalında örnekler veren Kul Mustafa, çevrede pekçok âşık yetiştirmiştir (Kalkan, 1991: 376).

NESİMİ ÇİMEN

Adana'nın Saimbeyli ilçesine bağlı Fatmakuyu köyünde dünyaya gelen Nesimi Çimen, 1931 doğumlu olup, hayatının değişik dönemlerini, Adana'nın Kadirli ve Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde geçirmiş, sonradan, İstanbul'a yerleşmiştir. Onbeş yaşından itibaren saz çalmaya başlayan ve usta malı deyişlerin yanında kendi deyişlerini de söyleyen Çimen, yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da değişik yerleri gezmiştir. Derlediği türküleri, çeşitli radyoların repertuarına da kazandıran Nesimi Çimen 3 Temmuz 1993'te Sivas'ta çıkan olaylı otel yangınında hayatını kaybetmiştir (Kalkan, 1991; Özhan vd., 1992).

KÂZİM ALTINKAYNAK (DERTLİ KÂZİM)

Adana'nın Yumurtalık ilçesinin Gölovası köyünde dünyaya gelen âşığımız, 1931 doğumludur. Çeşitli sebeplerden dolayı ilkokul dördüncü sınıftan ayrılmış, Halk Eğitim Merkezi'nin açtığı kurslardan diploma almıştır. Türkiye ve Almanya'da çeşitli işlerde çalışmış, İstanbul İ.E.T.T. işletmesinden şoför emeklisi olmuştur. Onbeş yaşlarında âşıklığa başlayan ve saz çalamayan bu âşığımız, şiirlerinde "Dertli Kâzım" mahlasını kullanmaktadır. Çevresindeki güzelleri, şiirlerinde, Karacaoğlan üslubuna benzer bir şekilde işleyen Dertli Kâzım, çeşitli konularda şiirler yazmış ve adına da Halil Atılğan tarafından (1991) bir şiir kitabı yayımlanmıştır.

İBRAHİM KARALI

Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Araplı köyünde dünyaya gelen 1931 doğumlu Karalı'nın asıl adı, İbrahim Davutluoğlu'dur. Köy Enstitüsü'nü bitiren Karalı, Adana ve köylerinde öğretmenlik yaptıktan sonra, 1976 yılında emekliye ayrılmıştır. Şiirlerinde "Karalı" mahlasını kullanmaktadır. İbrahim Davutluoğlu çevredeki folklor değerlerini, halk edebiyatı mahsüllerini inceleyerek bozlak türünde geniş bir arşiv geliştirmiştir (Kalkan, 1991: 338).

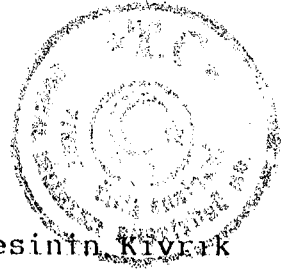
İBRAHİM GÖDEOĞLU

Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Köseli köyünde dünyaya gelen İbrahim Gödeoğlu, 1932 doğumlu olup, çevresinde "Havuz" lâkabıyla tanınmaktadır. Öğrenim görmemiş olan Gödeoğlu okuma-yazmayı kendi gayretleriyle öğrenmiştir. Bazı şiirlerinde "Dertli" mahlasını kullanan Gödeoğlu, çevresindeki Abdülvahap Kocaman ve Kul Mustafa gibi âşıklardan etkilenmiştir. Genellikle sosyal konular üzerine şiir söyleyen âşığın irticâl yeteneği olmasına karşılık şiirlerini kaybetmemiştir (Şimşek, 1988: 20).

DURAN ŞİHLİOĞLU

Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı Gümürdülü köyünde dünyaya gelen âşığımız, 1932 doğumludur. İlkokulu dışarıdan bitirmiştir. Çiftçilikle meşgul olan Şihlioğlu, rüyâ sonrası âşıklığa başlamış olup, bu sahada kendi kendisini yetiştirmiş ve katıldığı şiir yarışmalarında çeşitli dereceler almıştır. "Şihli, Şihlioğlu" gibi mahlaslar kullanan âşığımız, irticâlen şiir söyleme kabiliyetine sahip olup, pek ustaca olmasa da saz çalabilmekte ve saz eşliğinde şiir söyleyebilmektedir. Âşığın mizâhi tarzda şiirleri halk arasında çok beğenilmektedir (Görkem, 1989:87).

MEHMET ALİ ERGAT (ÂŞIK FERRÂHÎ)

Mehmet Ali Ergat Adana'ya bağlı Ceyhan ilçesinin Kıvrık köyünde dünyaya geldi. 1934 doğumludur. Küçük yaşta anasız-babasız kaldı, hayatı çok sıkıntılarla geçti. Bir eğitim görmedi. Emine isimli bir kıza âşık olmuşsa da ona kavuşamadı. Kuvvetli irticali, saza hakimiyeti, güzel sesi ve yanık ezgili türküleriyle yurt çapında kısa zamanda tanındı. 1964 yılında ses tellerinden geçirdiği rahatsızlık nedeniyle sesini kaybetti. Beş yaşındaki kızı Emine'yi yanında gezdirerek kızının söylediği türkülerle eşlik edip ekmek parası kazanmaya çalışan Ferrahî'nin kısa süren ömrü, yokluk ve acılar içerisinde geçti. Henüz genç denilebilecek 35 yaşında iken 26 Nisan 1969 tarihinde vefat eden bu âşığımızın çeşitli eserleri bestelenmiş olup, adına çeşitli anma törenleri düzenlenmektedir. Ölümünden sonra kızı Emine Ferrâhî bir süre babasının izini takip etmiştir.

Bütün Türkiye çapında tanınan Âşık Ferrâhî adına; Halil Atılğan tarafından "Ferrahî, Hayatı, Şiirleri, Eserleri (Adana, 1984)" adlı bir kitap yayınlanmıştır.

ABDÜLVAHAP KOCAMAN

Adana'nın Kadirli ilçesinin Avluk köyünde dünyaya gelen Kocaman 1934 doğumludur. İlkokul mezunu olan âşığımız, çeşitli sebeplerden dolayı orta ve lise tahsilini devam ettirememiştir. Genellikle kahramanlık konularını işlediği destanları ile tanınan Kocaman, ilk yazdığı destanlarını matbaada bastırıp değişik il, ilçe ve köylerde satmıştır. Geçimini âşıklıkla sağlayan ve şiirlerinde "Kocaman" mahlasını kullanan âşığımız, Âşıklar Bayramı vb. toplantılara katılmış ve girdiği yarışmalarda çeşitli dereceler elde etmiştir. Saz çalamamaktadır. Hayatı ve eserleri hakkında bazı lisans tezleri hazırlanan; çeşitli gazete, dergi ve kitaplarda da şiirleri yayınlanan ve adından söz ettiren Âşık Kocaman'ın "Abdülvahap Kocaman'den Şiirler" (1970) adlı bir de kitabı bulunmaktadır (Alptekin, 1988: 10-13; Özhan vd., 1992).

ALİ İLHAMİ

Adana'nın Akkaya köyünde dünyaya geldi. 1934 doğumludur. Babası Pîr Mehmet de âşıktır. İlkokul mezunu olan İlhâmi, geçimini tatlıcılık ve çiftçilik yaparak sağlamaktadır. Çevresinde "Tatlıcı İlhami" diye tanınır. Çeşitli âşık toplantıları ve yarışmalarına katılan İlh-âmi, saz çalmamasına rağmen irticâlen deyişler söylemektedir (Kalkan, 1991: 430).

SEFER TUNA

Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Reşadiye köyünde dünyaya gelen Sefer TUNA, 1934 doğumludur. Evvelce ismi geçen âşıklardan, Papak Hüseyin Hoca'nın oğlu olan Tuna, irticâli deyişleri olan ve saz çalabilen bir âşığımızdır.

MEHMET SİLİNGÜNLÜ (KARA MEHMET)

Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı Gümürdülü köyünde dünyaya gelen âşığımız, 1937 doğumludur. Okuma-yazmayı sonradan öğrenen Silingünlü, Âşık Duran Şihlioğlu ile amca çocuğu olup aynı köyde oturmakta, çiftçilik ve değirmen işleriyle uğraşmaktadır. Şiirlerinde "Kara Mehmet" mahlasını kullanan âşığımız, saz çalamamakta ise de irticaln şiir söylebilmektedir. O'nun mizâhî tarzda mübağalalı bir ifâde ile söylediği şiirleri halk arasında çok tutulmakta ve sevilmektedir. Âşıklar Bayramı vb. gibi toplantılar ve yarışmalara katılan Âşık Kara Mehmet, çeşitli ödüller almıştır (Görkem, 1989: 87).

AYŞE ÇAĞLAYAN

Kadın âşıklarımızdan olan Ayşe Çağlayan, Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı, Harkaç diye bilinen Zikirli köyünde dünyaya gelmiş olup, 1939 doğumludur. Okuma-yazmayı eşi Âşık Muzaffer Çağlayan'dan öğrenen Ayşe Çağlayan, gece okuluna devam etmiştir. Çağlayan, halk şiirinin hemen her dalında

şiiirler söyleyen bir âşıktır. Eserlerinde en çok aşk, tabiat, vatan, millet, öğretmen, tasavvuf, taşlama konularını işliyor, her konuda cinaslı şiirler söyleyebiliyor. Ağıt yakma geleneğini de kendi şiirleriyle devam ettiren Ayşe Çağlayan, saz çalmasını pek bilmemesine rağmen, irticalen şiir söyleme kabiliyetine sahiptir. Çeşitli yarışmalara da katılan Çağlayan Âşıkların bir de şiir kitapları bulunmaktadır (Tatıl, 1995: 48).

OSMAN TAŞKAYA (ÂŞIK FEYMÂNÎ)

Osman Taşkaya, Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Azaplı köyünde dünyaya gelmiştir. 1942 doğumludur. İlkokul mezunu olan Taşkaya, hayatının çeşitli dönemlerinde çobanlık, çiftçilik, işçilik gibi işlerde bulunmuştur. Kadiri tarikatine mensup olan Taşkaya, çocukluk ve gençlik dönemlerinde "Çoban Osman, Osman, Çoban" mahlaslı şiirler söylemiştir. 21-22 yaşlarında iken rüyâsında, pîr elinden bâde içmiş ve kendisine "Feymânî" mahlası verilmiştir. Çevredeki gezginci Alevi, doğulu âşıklardan da etkilenen Âşık Feymânî, güzelleme, nasihat, taşlama destan, koçaklama ve dinî-tasavvufî konulu şiirler söylemiştir. Sazı ve sözü ile bütün Türkiye'de tanınan, şiirlerinin bazıları bestelenen ve çevresinde yetiştirdiği pek çok âşık ile başarılı bir usta olan Âşık Feymânî, yurt çapında katıldığı Âşıklar Bayramı, yarışmalar vb. gibi âşık toplantılarında birçok ödüle lâyık görülmüştür (Artun, 1996: 122 ...). Bazı araştırmacılar tarafından, dergi, kitap vb. yayın organlarında adından söz ettiren âşığımızın benzeri yayın organlarında şiirleri de yayınlanmıştır. "Ahu Gözlüm" (1989) isimli şiir kitabı yanında, Erman Artun tarafından, âşığımızın şiirlerinden örneklerle çeşitli yönlerinin tanıtıldığı ve geniş kapsamlı olarak hazırlanan, bizim de bu çalışmamızda önemli ölçüde yararlandığımız; "Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani" (1996) isimli bir eser de yayınlanmıştır.

NİZAMETTİN KAYACAN (ÂŞIK NİZÂMÎ)

Adana'nın Feke ilçesine bağlı Mansurlu köyünde dünyaya gelen Kayacan, 1942 doğumludur. 1957'de ilkokulu sonradan ortaokulu ve liseyi 1987 yılında dışarıdan bitirerek diploma alır. Gençlik dönemlerinde, çobanlık, işçilik, bekçilik vb. işleri yapan âşığımız, 1972 yılından itibaren günümüze kadar Adana Numune Hastanesi'nde memurluk yapmaktadır. Şiire, ilkokuldaki öğretmeninin teşvikleriyle başlayan âşığımız, daha önceleri "Dertli" mahlasıyla şiirler yazmakta iken, bir aşıklar şöleninde karşılaştığı şair Necip Fazıl'ın "Sen bundan sonra "Nizamî" diye tapşır" demesi üzerine, şiirlerinde "Nizâmî" mahlasını kullanır. Saz çalabilen Nizâmî'nin çeşitli konularda söylemiş ve yazmış olduğu şiirleri vardır. Kendi adına "Sine Gülü" (1995) isimli, basılı bir şiir kitabı da vardır.

HACI KARAKILÇIK

Âşık Hacı Karakılçık, Adana'nın Feke ilçesine bağlı Tokmanaklı köyünde dünyaya gelmiştir. 1948 doğumludur. İlkokul mezunu olan bu âşığımız geçimini daha çok âşıklıkla sağlamakla birlikte, geniş çaplı olmasa da saz yapıp satmakta ve çiftçilik, hayvancılık gibi işlerle de zaman zaman uğraşmaktadır. Çukurova'daki pek çok âşık gibi, âşık tarzı şiir geleneğinin yaygın olduğu bir çevrede yetişen Karakılçık, kendisi gibi âşık olan ve "Keloğlan" lâkabıyla tanınan dedesinden etkilenmiş ve ilkokulda sesinin ve şiir söyleme kabiliyetinin beğenilmesi üzerine âşıklığa başlamıştır. Şiirlerinde daha çok dinî ve Millî konuları işleyen âşığımız, sazıyla ve irticalî söyleyişleriyle yurt çapında tanınmış simâlardandır. O da çevresindeki pek çok âşık gibi, Türkiye genelinde âşıklarla ilgili olarak düzenlenen çeşitli toplantı ve yarışmalara katılmış ve önemli dereceler elde etmiştir. Dergi, kitap vb. yayın organlarında da adından söz ettiren ve şiirleri yayınlanan Âşık Hacı Karakılçık, şiirlerinde "Hacım" ve "Garip Hacım" gibi mahlaslar kullanmaktadır. Âşığımızın adına, Ali Berat

Alptekin tarafından hazırlanan ve bizim de bu çalışmamızda önemli ölçüde istifade ettiğimiz; "Âşık Hacı Karakılçık (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler) (1993) isimli bir kitap yayınlanmıştır.

CEMİL İŞLER (ŞENÇALAR)

Âşık Cemil İşler, Adana'nın Feke ilçesinin İslâm (Bozat) mahallesinde dünyaya gelmiştir. İlkokul mezunu olan âşığımız geçimini, resmi ve özel kurslara bağlı olarak verdiği saz derslerinden, katıldığı düğün, şölen vb. toplantılardan sağlamaktadır. Çocukluk yıllarında başlayan âşıklık merakı, yine aynı dönemlerde gördüğü bir rüya ile pekişmiştir. Şiirlerinde "Şençalar" mahlasını kullanan âşığımız irticâlen şiirler söyleyebilmekte ve atışmalar yapabilmektedir. Âşık Şençalar, aynı zamanda Halk Eğitim Merkezi'nden saz öğrenimi konusunda "Usta Öğretici" belgesine sahip olup, buna bağlı olarak, saz konusunda çevresindeki pek çok kişiyi yetiştirmektedir.

AHMET İMAMİ (ÂŞIK İMÂMÎ)

Âşığımız, Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Bağtepe köyünde dünyaya gelmiştir. 1954 doğumlu olan bu âşığımızın asıl soyadı Bozdemir'dir. Sonradan resmi olarak İmâmi şeklinde değiştirmiştir. Lise mezunu olan İmâmi, bir müddet imamlık yapmıştır. Geçimini memurluk yaparak ve geleneği icra ederek sağlamaktadır. Rüya sonrası âşık olan âşığımız, "İmâmi" mahlasını kullanmaktadır. Saz çalan bu âşığımız çevrede söylenen hikâyeleri de bilmektedir. Deli Hazım ve Feymâni'den önemli ölçüde etkilenen Âşık İmâmi, irticalen şiir söyleyebilmekte ve âşık tarzı şiirin her çeşit örneğini vermektedir. O da diğer âşıklar gibi çeşitli âşık toplantılarına katılmış bir kimsedir. Şiirleri çeşitli yayın organlarında yayımlanan Âşık İlmâmi, türkülerini okuduğu çeşitli kasetler de çıkarmıştır.

İ. HAKKI TANRIKULU

Adana'nın Feke ilçesinde dünyaya gelen Tanrıkulu, 1956 doğumludur. İlkokul mezunu olan âşığımız, Adana'da ikamet etmekte olup, serbest meslek sahibidir. Sazı ve irticâli deyişleriyle tanınan Âşık Tanrıkulu, şiirlerinde soyadını mahlas olarak kullanmaktadır. Çevredeki, Osman Özfidan, Hacı Karakılçık gibi âşıklardan etkilenen Âşık Tanrıkulu, diğer âşıklar gibi çeşitli toplantı, şölen vb. gibi faaliyetlere katılmaktadır. Âşığımız, çevresinde, mizâhî kişiliği ile tanınmaktadır.

AYHAN YAVUZ

Adana'nın Kozan ilçesinde dünyaya gelen Yavuz, 1959 doğumludur. Yüksek okul mezunu olan Yavuz, Kozan'da öğretmenlik yapmaktadır. Önceleri saz çalamayan âşığımız, yakın zamanlarda Âşık Şençalar'dan saz çalmasını öğrenmiştir. Çeşitli konularda irticâlen şiirler söyleyebilen ve yazan Yavuz, şiirlerinde ismine bağlı olarak "Ayhan" mahlasını kullanmaktadır. 8'li, 11'li ve 14'lü hece ölçüsü ile söyleyen ve yazan Yavuz, şiirlerinde en çok millî ve dinî konuları işlemektedir. Mütevazi bir kişiliğe sahip olan âşığımız, bâzı âşık toplantılarına sadece seyirci olarak katılmakta ise de özel bir takım toplantılarda atışma da yapabilmektedir.

OSMAN AKÇAY

Âşık Osman Akçay, Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyünde dünyaya gelmiş olup, 1960 doğumludur. Ortaokul mezunu olan âşığımız, Adana'da ikamet etmekte olup; karo, fayans ve seramik döşemeciliği ustasıdır, geçimini bununla sağlamaktadır. Hâzım Demirci, Hacı Karakılçık ve Kul Mustafa gibi usta âşıklardan etkilenen Akçay 14 yaşlarında âşıklığa merak salmıştır. Sazıyla, sözüyle çevresindeki âşık toplantılarına katılan ve irticalen şiirler söyleyebilen âşığımız; Avşarlar arasından derlediği ağıtları, hikayesi ile okuyabilmekte ve bazan da bu hikayelere bağlı irticali

şiiirler söylemektedir. Soyadına bağlı olarak "Akçay" mahlasını kullanan âşığıımız, şiiirlerinde en çok milli duygulara yer vermektedir.

ADNAN ÖZCANDAN

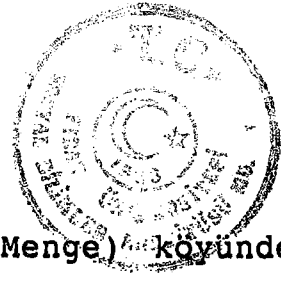
Adana'nın Kozan ilçesinde dünyaya gelen Özcandan, 1960 doğumludur. Lise mezunu olan Özcandan, Kozan'da memur olarak görev yapmaktadır. Daha çok taşlama tarzındaki şiiirleri ile tanıdığımız Özcandan. atışma yapmakta, fakat saz çalamamaktadır.

MUSTAFA POLAT (DERTİ POLAT)

Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Gedikli köyünde dünyaya gelen Polat, 1962 doğumludur. Lise mezunu olan Polat geçimini inşaat ustası olarak sürdürmektedir. Şiiirlerinde "Dertli Polat" mahlasını kullanan âşığıımız daha çok, hiciv koçaklama, tasavvuf ve güzelleme konularında yazdığı şiiirleri saızı ile söylemektedir. O da diğer âşıklar gibi, yurdun çeşitli yerlerinde düzenlenen şölen ve toplantılara katılmış ve geldiği yarışmalarda çeşitli dereceler elde etmiştir.

ARZU YİĞİT (ARZU BACI)

Adana'nın Feke ilçesine bağlı İncirli köyünde dünyaya gelen Arzu Yiğit, 1964 doğumludur. Evli olan Yiğit, Kozan'da ikamet etmektedir. İlkokul mezunu olan Yiğit, şiiir söylemeye bu yaşlarda başlamıştır. Hacı Karakılçık, İmâmi ve Gül Ahmet gibi usta âşıkların yardımlarıyla âşıklılığını geliştirmiş ve kendini çevreye tanıtmaya imkânı bulmuştur. Şiiirlerinde "Arzu veya Arzu Bacı" gibi mahlasları kullanan Arzu Yiğit, daha çok aşk ve sosyal konuları işlemektedir. Toplantı, festival, düğün vb. gibi faaliyetlerde de saızıyla-sözüyle sanatını icra eden Arzu Bacı, değişik zamanlarda çeşitli türkülerini okuduğu kasetler de çıkarmış olup, bunlar piyasada satılmaktadır.

VELİ İMİR (MEŞGULİ)

Adana'nın Feke ilçesinin Koçyazı (Menge) köyünde dünyaya gelen İmir, 1965 doğumludur. Yüksek okul mezunu olan âşığımız, ilkokul öğretmenidir. Okul yıllarında şiir söylemeye başlayan İmir, rüyâ sonrası âşık olduğunu söylemektedir. Şiirlerinde, "Meşgul Veli" gibi mahlasları taşıyan âşığımız, sazı ve sözü ile çeşitli toplantılara katılan Âşık Meşgulî girdiği yarışmalardan çeşitli dereceler elde etmiştir.

C. YUKARI ÇUKUROVA ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE ÂŞIKLIĞA BAŞLAMA

1. Daha Önce Yaşamış Olan Âşıklardan Etkilenme (Karacaoğlan Geleneği)

"Âşık edebiyatı başından beri bir okul ciddiyeti içinde gelişmiştir. Âşık edebiyatının yaşatıldığı çevrelerde yaşayan çocuklarda sanat kabiliyetine sahip olanlar önce usta âşık ve gelenek taşıyıcısı durumunda olan âşıkları dinleyerek ve seyrederek usta malı hikâye ve deyişleri doğru olarak nakletmeyi öğrenirler." (Günay, 1993: 76)

"Adana, âşıklık geleneğinin canlı olarak sürdüğü birkaç ilden biridir (...). Bütün âşıklar yörede çok köklü, eskilere dayalı bir Karacaoğlan türküleri söyleme geleneğinde birleşiyorlar. Buna yörede "Karacaoğlan çığırnak" (Artun, 1996: 27), "Karacalama" (Başgöz, 1992: 80) denilmektedir."

Adanalı âşıklar fasıllarda usta malı şiirler okurlarken önce mutlaka Karacaoğlan ve Dadaloğlu'ndan bir başlık ya da güzelleme okurlar. Bu gelenek haline gelmiştir." (Artun, 1996: 38)

Adana yöresinde âşıkların âşıklığa başlamalarında Karacaoğlan tarzı şiir söyleme geleneğinin yanısıra, çocukluklarından beri dinledikleri âşık hikayelerinin (Kerem ile Aslı, Ferhad ile Şiir vb.) etkileri olmuştur. Ayrıca

bölgede yaşamış Dadaloğlu, Gündeşlioğlu, İlbeylioğlu, Deliboran gibi eski âşıkların sözlü gelenekteki şiirleri de geleneğin hazırlayıcısı olmuştur (Artun, 1996: 30).

Bölgede eski âşıkların şiirlerinden okuma, diğer bir deyişle "usta malı söyleme"nin yanı sıra, eski âşıkların şiirlerinin klasikleşmiş ezgilerinden bazılarını, günümüz âşıklarının, kendi şiirlerini söylerken kullandıklarını da görmekteyiz. İncelememize esas olan, Âşık Eyyubî, halka açık bazı âşık toplantılarında, istek geldiği taktirde, millî konuları işleyen bâzı kahramanlık şiirlerini, "Köroğlu Koçaklaması Makamı" (Karadağ, 1986: 19) eşliğinde söylediği belirtilmiştir.

a. Önceki âşıkların şiirlerindeki ayak unsurlarının günümüz âşıklarında görülmesi

"Bir şiir geleneğinin sözlü olması üç nitelik içerir: Sözlü yaratma, sözlü çalıp söyleme (icra) ve sözlü yayılma. İrtical yoluyla yaratılan şiirler âşık edebiyatımızda büyük bir yer tutmaz. Böyle doğan şiirler, çok defa belli bir güzellik düzeyinin altında kalır ve unutulur. Üstelik de hemen oracıkta hazırlıksız söylendiğini sandığımız şiirler, daha evvel yaratılmış bir türkünün, yeni koşullara uydurularak, ufak-tefek değişmelerle yeniden söylenmesidir." (Başgöz, 1992:14)

Evvelce, çalışmamızın giriş bölümünde kafiye ve redif bahsinde âşık tarzı şiirin varyantlaşması hadisesi üzerinde durmuştuk. daha çok sözlü gelenekten beslenen Yukarı Çukurova âşıklık geleneği içerisinde ortaya çıkan şiirler için de böyle bir durum söz konusudur. Kafiye+redif kuruluşuyla teşekkül eden benzer biçimdeki ayakların, farklı şairler tarafından kullanılması; çoğu kez bu şiirlerin karıştırılmasına sebep olmuştur.

Dadaloğlu'nun öldüğü tarihlerde şöhrete ulaşan âşıklardan Cingözoğlu Seyid Osman'ın şiirleri ile, Dadaloğlu'nun şiirlerinin birbirlerine karıştırılmış olması (Elçin, 1988:206,231), buna bir örnek teşkil etmektedir. Bu

hususla ilgili olarak Sakaoğlu da, "Dadaloğlu'na ait olarak kabul edilebilen bazı şiirlerin, başka şâirlere ait olabileceği gerçeği artaya çıkmış olmaktadır." (1986:35,38) demektedir.

Bahsi geçen her iki eserde verilen şiirler ve aşıkların hayatlarına ait kesitlerle ilgili kısa hikayelerin bazılarında mühim benzerlikler söz konusudur. Bu bakımdan bir kısım araştırmacılar, her iki şahsiyetin bazı şiirlerini zaman zaman birbirlerine karıştırmaktadırlar.

Dadaloğlu gibi, kendisi de Avşar Türkmenlerinden olan Cingözoğlu Seyid Osman'ın; onun ölümünden sonra şöhrete ulaştığı dikkate alınacak olursa, Dadaloğlu'ndan etkilendiği ve mensubu bulunduğu Avşarlar'ın kahramanlıklarını şiirlerinde dile getirdiği düşünülebilir. Cingözoğlu Seyid Osman'ın, şiir geleneği açısından, Dadaloğlu'na ait bir takım hatıraları yaşatması ve Avşarlar'ın maceralarını anlatmasını tabii karşılamak gerekecektir. "Saz şiiri geleneğini yakından bilenler, şâirlerin irticalen söyledikleri şiirleri anında yeni bir söyleyişle değiştiriverdiklerini hatırlayacaklardır. Dadaloğlu gibi, şiirleri daima dilde dolaşıp yazıya geçirilmemiş bir şâirin şiirleri de bu sebebe bağlı kalarak değişmiş olabilir." (Sakaoğlu, 1986: 38)

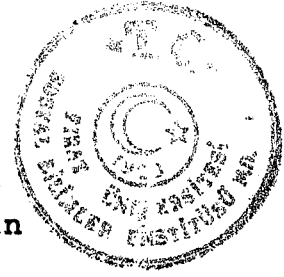
Yukarı Çukurova ve çevresinde geçmişten günümüze yaşayan zengin şiir geleneğinin gereği olarak Karacaoğlu, Dadaloğlu, Cingözoğlu vd. temsilcilerin şiirlerinin bazı değişikliklere uğrayarak, günümüz âşıklarının şiirlerinde bazı ayak benzerliklerinin ortaya çıktığı görülmektedir:

Cingözoğlu'nda:

Ilgıt ilgıt bir yel esti Urum'dan
Duydum perişandır halı **Avşar'ın**
Gam gasevet kalkmaz oldu serimden
Döndü gurbet ele yolu **Avşar'ın**

...

(Elçin, 1988:226)

Âşık Feymani'de:

Pınarbaşı, Sarız, Yalak özyurdu
Gurbet eller acep neyi **Avşar'ın**
Fırsat düşkünleri sürgüne sürdü
Bozuldu töresi toyu **Avşar'ın**

...

(Artun, 1996:376)

Görüleceği gibi, Âşık Feymani'nin şiirinde redif aynı kalmakla birlikte, kafiye yapıyı oluşturan "l" sesi "y" sesi şeklinde değişiklik göstermiştir.

Âşık Hacı Karakılçık'ın bir şiirinde de, kafiye aynı kalmakla birlikte bu sefer de redif değişmiştir:

İlgili makamlar arzuhalım var
Bir kere sorulsun halı köyümün
Yaya yürümeye ne mecalim var
En büyük sorunu yolu köyümün

...

(Alptekin, 1993:155)

Karacaoğlan'ın bir koşmasında kullandığı bir kafiye+redif terkiibini günümüz kadın âşıklarından Kadırlı'lı Ayşe Çağlayan'ın on dörtlükten oluşan uzun bir şiirinde bulmaktayız:

Karacaoğlan'da:

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Kokuya benzettim güller içinde
İnceciktir belin, hilâldir kaşın
Selviye benzettim dallar içinde

...

(Cumbur, 1973)

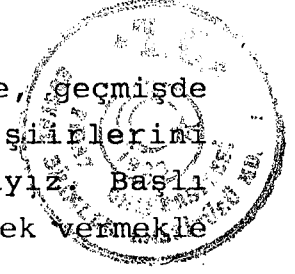
A. Çağlayan'da:

Sevgili yari seyran eyledim
Meğer melek imiş eller içinde
Yine aşkın deryasını boyladım
Kaldı bu vücudum seller içinde

...

(Tatıl, 1995:82)

Bölgede yaşayan pek çok âşığın şiirlerinde, geçmişde yaşayan, âşık tarzı şiir temsilcilerinin şiirlerini hatırlatan ayak unsurlarına sıkça rastlamaktayız. Başlı başına bir çalışma konusu olacağından birkaç örnek vermekle yetindik.

b. Konu benzerlikleri

Çukurova aşiret çevresinde yetişen eski âşıkların, tabiatı çok canlı bir şekilde dile getirdiklerini görüyoruz. Şehir çevresinde ve daha çok klasik anlamda tasavvufi unsurların ağır bastığı âşıkların şiirlerinde böylesine canlı ve dinamik bir hayat tarzını, sade ve samimi bir söyleyiş üslubunu bulmak pek mümkün olmamaktadır. Bununla ilgili olarak Başgöz şunları söylüyor: "Karacaoğlan şiirinin çizdiği tablonun bir yerlerinde, çimen çiçeği, ardıç çamı, kekik pınarları ve yayla yolları ile, çoğu zaman bir doğa parçası, aydınlık renkler içinde gülümser.(...) Coğrafyanın şiir yapısına böyle etkin girişi, onunla böyle bütünlenişi başka âşıklarımızda görülmez." (Başgöz, 1993:28)

Günümüz bölge âşıklarında da tabiatın benzer bir şekilde dile getirildiğini görmekteyiz. Âşık Feymani'nin, "Toros Dağı; (Artun, 1996:298) isimli şiirinin en son mısraı, "Sende bir gümanım var Toros Dağı" şeklinde söylenmiştir. Biz, aynı söyleyiş biçimini Dadaloğlu'nun (Sakaoğlu, 1986:85), "Sende bir gümanım var Çiçek Dağı" redifiyle söylediği şiirde görmekteyiz.

Bundan başka yaşanan çevre ve hayat tarzına ait bir takım çizgiler; yaylalar, ovalar, dağlar, akarsular, aşiret kızlarına ait bazı benzetmeler; Karacaoğlan, Dadaloğlu vd. de olduğu gibi samimi bir üslupla dile getirilmektedir.

Kuraklık havada tez kurur otlar
Duman çöker enginleşir bulutlar
Peynirin, ayranın anası sütler
Kaymağını kalın tutar yaylada

(Alptekin, 1993:73)

Âşık Hacı karakılçık'ın, "yaylada" isimli şiiri ile Dadaloğlu'nun, "yaylamıza" redifli şiiri, benzer duygularını işlemediği bakımından dikkatimizi çeker:

Bizim yaylamız atl'olur
Sütü kaymağı tatlı olur
Kız gelinden kutlu olur
Kızlar gelir yaylamıza

(Sakaoğlu, 1986:84)

Yeni aşıkların güzelleri ifade ediş biçimi de eski aşıkları hatırlatır biçimdedir:

Nasıl meth etmeyeyim şöyle güzeli
Dökülmüş kulunca yörük kızı
Yaradan hoş yaratmış ezeli
Baharda yaylaya göç yörük kızı

(Alptekin, 1992:82)

Feymani'de:

Saçı kumral gözü ela sarışın
Benzer gonca güle Çerkez güzeli
Uzunyayla açmış çiğdem çiçeği
Lezzet vermiş bala Çerkez güzeli

(Artun, 1996:311)

Eyyubi'de:

Kara çadıra da tezgahın kurmuş
Gül yüzü ne sıcak ne soğuk görmüş
Mevlam güzelliği hep ona vermiş
Toroslarda bir aşiret güzeli (1/2)

Görüldüğü gibi günümüzde Çukurova'da yaşayan aşıklarımızın yaylalara, dağlara, aşiret kızlarına bakış tarzı eski aşıkların şiirlerindeki çok farklı değildir.

Âşık tarzı şiirimizde yer alan tabiat unsurları arasında bazı hayvanların yanısıra kuşların da özel bir yere sahip olduğunu görmekteyiz. Turna, leylek vb. gibi göçmen

kuşların dışında, keklik, üveyik, ibibik vb. kuşların, eski-yeni âşıklarımızın şiirlerine konu olduğunu görürüz. Kuşlarla ilgili destanların söylenildiği de malumumuzdur.

"Bilindiği üzere sanatta tabiat unsurlarının, hayvanların ve kuşların birer sembol olarak kullanılması, Totemizm ve Şamanizm gibi inançların canlı görüldüğü eski devirlere kadar gitmektedir. Bu unsur veya sembollerin bazıları az çok mahiyet değiştirerek birer motif ve konu olarak zamanımıza kadar gelmiştir." (Elçin, 1988:63)

Çukurova'da yaşamış âşıkların şiirlerinde de kuşlarla ilgili örnekleri bulmamız mümkündür:

Karacaoğlan'da:

Garipçe garipçe öten ibicek
Bizim eller yaylasına göçtü mü
Doğru söyle beş yavrunun baş' için
Tuzak Kaya bellerinden aştı mı

... (Başgöz, 1992:139)

Dadaloğlu'da:

Garipçe garipçe öten ibili
Acep göçtü m'ola Âvşar illeri
Alabel bahçesi güzel konalga
Açtı m'ola Ilıca'nın gülleri

... (Sakaoğlu, 1986:29)

Cingözoğlu Seyid Osman'da:

Gıçı sarı burnu sarı
Nerde goydun yavruları
Suvannı'da goca garı
Yayladın mı ur kekliği

... (Elçin, 1988:229)

Kul halil'de:

Yekin turnam yekin
Yükün tutsan Kumkale'den, Ayas'tan
Yedi avcı gelmiş Kilis'ten, Has'tan
Atılmayın şu ceridin Salına

... (Aslan, 1988:7)

Âşık Cuma'da:

Kaz, Turna kutarı çeker yukarı
Ördeğin yeşil sever akarı
Viraneler bekler Baykuş fakırı
Sıçanlar avlamak onun karıdır

...

(Yalçın/Emir II/121)

Aşıklarımızın şiirlerinde kuşlar, kimi zaman habercilik vazifesi görürler; sıldan ve yardan haber getirirler. Kimi zaman avcılardır. Bazen de sevgililer güzel, alımlı bir kuş cinsine teşbih edilirler. Kimi âşık fasılların tekellüm bölümlerinde, alaycı bir ifade ile rakipler birbirlerini "kuş"a benzetirler, birbirlerinin sesini kargaya benzeterek taşlama yaptıkları görülür.

Günümüz Çukurova'sında yaşayan genç âşıklarda kuşların, eski aşıkların şiirlerindeki sembolik anlamlarından ziyade, tabiatın güzelliğini tamamlayan bir unsur olarak kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, usta aşıklarımızın şiirlerinde geleneğe uyarak eskilerin üslubuyla, kuşlara seslendiklerini ve onlara çeşitli tavsiyelerde bulduklarını görmekteyiz:

Feymânî'de:

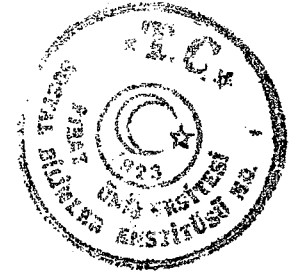
Kanadın kırılır gafil yatarsan
Başın derde girer nazlı ötersen
Âşıkların öğüdünü tutarsan
Konma bilmediğin dala Üveyik

...

(Artun, 1996:331)

Kuşlarla konuşma, dertleşme ve onları avcılarının tehlikeleri karşısında uyarma, eski âşıklarda da görülen bir özelliktir. Benzer bir özelliği, Karacaoğlan ve Dadaloğlu'nda verdiğimiz dörtlüklerde ibili (ibibik) kuşuna seslenmesi ve Cingözoğlu'nun bir dörtlüğünde de turna kuşunu tehlikelere karşı uyarmasında görmekteyiz.

Çalışma konumuz Âşık Eyyubi'nin bir şiirinde de kuşlar sembolik bir ifade tarzıyla anlatılmaktadır:

Korkarım yıkmaktan gönül evini
Sözlerimin yanlış denmesi olur
Şahinler havada alır avını
Karganın çöplüğe konması olur

... (Halıcı, 1992:432)

Tabiat unsurları dışında, eski aşıklarla yeni aşıkların şiirleri arasında, mutfak kültürümüze ait bir takım benzerliklerin bulunması da dikkat çekicidir. Bunlardan bir tanesi de, Karacaoğlan'ın Türk mutfağını çok açık bir dille yansıttığı "yemek destanı" dır.

Karacaoğlan burada hepimizin bildiği yemekleri iştah kabartacak biçimde dile getirir:

Bamyayı severim, dolma hoş olur
Ballı börek pişer, içi boş olur
Hele zerdali yanında hoş olur
Yedikçe karnıma koymak isterim

... (Cumbur, 1973)

Feymânî'de de, Türk mutfağını, "soframızın" redifli şiirinde görürüz:

Türlü, karnıyarık, imam bayıldı
Adana kebabı üstat sayıldı
Kuşbaşımız beş kıtaya duyuldu
Öyle ise hakkını ver soframızın

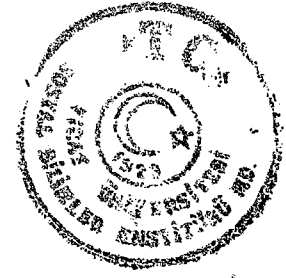
... (Artun, 1996:380,382)

Eski âşıkların şiirlerinde görülen dünyanın geçiciliği ve geçmişe duyulan özlem, hayata sitem gibi konuları yaşayan bölge âşıklarında da görürüz.

Karacaoğlan'da:

Belli belli bağlarının boranı
Çift çift olmuş çöllерinin ceranı
Sana derim sana Munbuç viranı
Çarşında çağrıışan tellallar hanı

... (Başgöz, 1992:126)

Cingözoğlu Seyit Osman'da:

Güz gelince Adana'yı boylardı
Bozdoğan Ceritler vasfın eylerdi
Aslantaş'ı Binboğa'yı yaylardı
Gara çadır guranlardan kim galdı

... (Elçin, 1988:215)

Gara çadır gurar yığma direkli
Soframız çıkardı ballı börekli
Ağ derim eli de gümüş mızraklı
Ağır mencilisin elin nicoluk

... (Elçin, 1988:219)

Güz gelince enginine enerdi
Anavarsa belli yurda konardı
Haydedince beşyüz atlı gonardı
Eli tuğ cidalı ağalar nicoldu

... (Elçin, 1988:226)

Yaşayan âşıklarda da benzer konuların işlendiği
görülür:

Âşık Nizami'de:

Nice oldu eski konup göçenler
Yollarda zaman yetire yetire
Haykırarak kuzuları seçenler
Yeşil çimenlerde otura otura

... (Kayacan, 1995:76)

Âşık Hacı Karakılçık'ta:

Ordular donatıp şaha kalkınan
Emri vaki fermanları okunan
Süslü, mücevherleri taşlar takınan
Eseri kalmamış başlar nerede

... (Alptekin, 1993:81)

Âşık Eyyubi'de:

Mutfak kaynatanlar yemek verenler
Garibin yüzüne bakmıyor şimdi
Ak sürüyü mor çayıra vuranlar
Yaylaya yayığı dikmiyor şimdi

... (144/1)

Eski âşıkların, öğüt üzerine şiirler söylediğini biliyoruz. Karacaoğlan'da örneğini gördüğümüz;

Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelende
Anı yad illere açıcı olma

... (Başgöz, 1992:96)

şeklindeki söyleyişe benzer tarzdaki şiirleri, yaşayan âşıklarımızda da görmekteyiz:

Karabulut'ta:

Dinle sana birkaç öğüt vereyim
Dikkat eyle, kulağını aç oğlum
Adam ahbabından belli olurmuş
Daim kâmillerle konup göç oğlum

... (Sakaoğlu, 1987:151)

Nizami'de:

Yiğidin başına bir iş gelince
Ona uzaklardan bakıcı olma
Zamanla işini ihmal edince
Gelip de başına kakıcı olma

... (Kayacan, 1995:87)

Feymânî'de:

Gâvur Dağları'na uğrat yolunu
Yol bilmezsin kapısına uğrama
Cehennemden yana dönde yönünü
El bilmezsin kapısına uğrama

... (Artun, 1996:275)

Azraile insan nazarıyla bakma, Azraile, insanı gözle görme verme anlayışını; Dede Korkut Hikâyeleri içerisinde yer alan, Deli Dumrul Hikâyesi ve onun Anadolu'da anlatılan rivayetlerinde görmekteyiz. Bu anlayış, Dadaloğlu'nun bazı şiirlerinde de vardır. "O, Azraile karşı konulamayacağını bilir; hem de ona göre Azrail âdeta bir insandır." (Sakaoğlu, 1986:43)

Gecebaş geldi de nerde kışladı
Ufacık evlere neler işledi
Taze gelin, büyük kızdan başladı
Ölüm de güzeli severe benzer

...

Azrail'e insan özelliği verme anlayışına, yaşayan âşıklarımızdan, Kadırlılı Âşık Halil Karabulut'un, "Ezrail" isimli bir şiirinde de rastlamaktayız. O'nun Azrail'e seslenişi, adeta bir sohbet havası içerisinde geçmekle birlikte; temelinde ölüm korkusunun verdiği bir endişe ve zaman zaman da yalvarmayla karışık, alaycı bir ifadeye dayanmaktadır:

Aldın anam, babam, dedem
Gayri bize basma kadem
Memur değil misin madem
Rüşvet versem almaz mısın

...

(Sakaoğlu, 1987:125)

Bölgede yaşamış olan eski âşıkların ve yaşayan âşıklarımızın şiirleri arasında yapılan karşılaştırmalardan da anlaşılacağı gibi, ayak olarak kullanılan rediflerin yanı sıra, işlenen konular arasında da önemli denilebilecek benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Bu durum, kısmen de olsa, eski âşıklık geleneğinin izlerinin günümüzde de yaşadığına bir işarettir. Ancak çağımız Çukurova Bölgesi âşıkları, değişen ve gelişen sosyo-kültürel hayata paralel olarak şiirlerinde sosyal birtakım konulara da yönelmişler, kültürümüzdeki çarpık değişimleri tenkid etmişlerdir.

Yaşantılarından ve şiirlerinden anladığımız kadarıyla günümüz bölge âşıkları, millî kültürümüze samimiyetle bağlıdırlar. Doğdukları ve yaşadıkları çevrede her türlü olumsuzluğa rağmen, örf ve an'anelerin bir kısmı ayakta kalmayı başarabilmiştir. Âşıklarımızdan pek çoğu, köyden şehire göç sonrası, değişen değer anlayışlarından ve bunu etkileyen TV. vb. araçların olumsuzluklarından yakınmaktadırlar. Millî-manevi değerlere bağlı hemen her bölge âşığıımızın şiirlerinde bu konuların işlendiği görülmektedir:

Feymânî'de:

Zamaneye rağbet eylemem galan
Edep erkan töre usul bozuldu
Her mecliste türkü söylemem galan
Muhabbet maksatlı fasıl bozuldu

... (Artun, 1996:434)

Hacı Karakılçık'ta:

Namus simsarları hırsız Avrupa
Benliğimi benden çaldı götürdü
Şimdi onlar sahip benim yavruma
Aklını fikrini aldı götürdü

... (Alptekin, 1993:123)

Dertli Kâzım'da:

Dinleyin dostlarım sözün özünü
Zaman mı bozuldu biz mi bozulduk
Evladı tutmuyor baba sözünü
zaman mı bozuldu biz mi bozulduk

... (Atılğan, 1990:194)

Nizâmi'de:

Bu mu medeniyet, cani canavar
Çıplanmış geziyor ser meydanlarda
Koymuş milletini gama tasaya
Düşürmüş sokağa ar meydanlarda

... (Kayacan, 1995: 71)

Eyyûbî'de:

Evinen açtı aramı
Avrupa'dan gelen moda
Koymadı cepte paramı
Avrupa'dan gelen moda

...

(106/1)

c. Dil ve üslûp benzerlikleri

"Dil, hem millet olmanın temel unsuru hem de kültür birliğinin yeni kuşaklara aktarılmasında vazgeçilmez bir araçtır. Edebiyat ise, vasıtayı en iyi şekilde kullanma sanatı olarak kültür birliğinin temel taşlarından biridir." (Güzel, 1988:130)

"Halk şâirleri, eserlerinde genellikle halktan biri gibi konuşmakta, çarşıda pazarda yaşayan insanlar gibi hitap etmektedir. Ata sözleri ve deyimlerle desteklenen halk söyleyişleri sade ve akıcı bir üslûbun ortaya çıkmasını temin etmektedir. Bunun yanında, aşk, tabiat, güzellik konuları ve tasavvufi temalar halkın anlayabileceği kelimelerle, benzetmelerle ve sade bir dille verilir." (Güzel, 1988:133)

"Halk şâirlerimiz, halkımızın anladığı katıksız Türkçeyle söyledikleri şiirleri, türküleri, Anadolu'nun dört bir köşesinde kuşaktan kuşağa halkımızın kulağına gönlüne mısra mısra, mızrap mızrap işleyerek millî kültürü yaratıcı ve koruyucu, millî birliği yaşatıcı kutsal bir görevi başarıyla yerine getirmişlerdir." (Halıcı, 1990:216)

Geçmişten günümüze, halk şâirleri-âşıklarımızın halk dili şiir söylediklerini, yukarıdaki tespitlerden de açıkça anlıyoruz. Bununla birlikte gerek dini ve tasavvufi tesirle, gerekse Dîvân şiirinden etkilenerek farklı devirlerde yaşayan âşıkların Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar kullandıklarını görüyoruz. Geçmişte daha çok şehir çevresinde yetişmiş bu âşıkların dışında, köy, aşiret ve göçebe çevresi âşıklarının şiirlerinde Arapça ve Fasça'dan uzak samimi bir Türkçe'ye dayanan söyleyiş özelliğini görmek

mümkündür. Karacaoğlan, Dadaloğlu, Gündoğduoğlu, Deliboğan vs. gibi göçebe çevresinde yetişmiş tarihi şahsiyetlerin şiirleri de bu özelliği açık biçimde yansıtmaktadır. Onlar adetâ tabiatla bütünleşmişlerdir. Yaşadıkları, gördükleri yerleri tabiat unsurlarını, samimi bir Türkçe ile terennüm etmişlerdir. Konuşma diline bağlı olarak mahalli söyleyişe ağırlık veren bu âşıklarımızın, deyimlerden ve atasözlerimizden önemli ölçüde istifade ettiklerini görmekteyiz.

Karacaoğlan'ın şiirlerinde kullandığı kelimeler, saf ve samimi bir Türkçe anlayışını ortaya koyar; "bunlar Çukurova insanının Türkçesidir, Karacaoğlan'dan dört yüz yıl sonra yaşayan Çukurovalı şairler de onun izinden gidiyor, tıpkı onun gibi mahalli söyleyişe yer veriyorlardı." (Sakaoğlu, 1985:94,95)

"Dadaloğlu'nun şiirlerindeki yalınlık en büyük sanattır. Yabancı kelime ve söyleyişlerden arınmış, edebi sanat yığınlarına boğulmamış mısralar onun hayatının en tabii neticesidir. (...) Bu benzetmeler, ondaki yalın söyleyişi hiç bir zaman bozmamış, adeta yalınlığı sağlayan başlıca unsur olmuştur." (Sakaoğlu, 1986:41)

Dadaloğlu'dan sonra yaşayan Cingözoğlu Seyit Osman ve Kul Halil gibi âşıklarda da mahalli söyleyişe ait dil özelliklerini görmek mümkündür. Bununla ilgili olarak Cingözoğlu'nun; bölgenin dağlık alanlarında kendiliğinden yetişen dikenli keven bitkisi için söylediği şu dörtlük günümüzde de kullanılan mahalli kelimeler bakımından güzel bir örnek oluşturmaktadır:

Hemi eyleyip de hemi ütmeli
Hemi doğrayıp da hemi ditmeli
Bir yeyecek gibi hizmet getmeli
Ben senin gahrini çekemem keven

...

(Elçin, 1988:230)

Kul Halil'in muhtemelen göçmen kuşlara söylediği bir şiirin son dörtlüğünde, mahalli söyleyiş özelliğini belirgin bir biçimde görmekteyiz:

Kul Halil'im der sevdası **batma mı**
 Ördekli'den Sarıkız'a **gıtme mi**
 Kayapınar kıblesine **akma mı**
 Konun dostum pınarların gözüne

... (Aslan, 1988:9)

Aynı söyleyiş özelliğini Karacaoğlan'ın bazı şiirlerinde de görürüz:

Çok sevdiğim Hasan Dağı
 Şu dumanın hâl' **olmamı**
 Senin gibi yüce dağın
 Eglim eglim yol' **olmamı**

... (Başgöz, 1992:111)

Anladığımız kadarıyla Kul Halil, kendisinden iki-üç asır önce yaşamış olan Karacaoğlan'ın söyleyiş özelliklerini canlı biçimde devam ettirmiştir.

Günümüzdeki bölge âşıklarında da mahallî söyleyiş özellikleri kendisini göstermektedir:

Halil Karabulut'da:

Hakkı Karaçalı, İbrahim Çelik
 Bizim Gündeşoğlu bilinmez **oluk**
 Süleymani Sırrı son halde soluk
 Hep korkudan **öleyazdık** görseniz

... (Sakaoğlu, 1987:162)

Hacı Karakılçık'ta:

Bahar geldi koyun kuzu meleşir
 Artık yaylamıza **göçek** Elif'im
 Yükseklerle duman çöker, çileşir
 Koyunu, kuzudan **seçek** Elif'im

... (Alptekin, 1993:86)

Feymani'de:

İnsanoğlu şu dünyadan
Ne aldın ne götürüyon
İlim yitik sen yitikci
Ne buldun ne götürüyon

...

(Artun, 1996:387)

Dertli Kâzım'da:

İçimden yanarım içte tütüyom
Garip bülbül gibi feryad ediyom
Hergün biraz daha yanıp bitiyom
Adım dertli oldu, ben de dertliyim

...

(Atılğan, 1990:11)

Nizami'de:

Kader gel seninle miras bölüşek
Vücut benim olsun, dert senin olsun
Kavil verip bir arada buluşak
Kemik benim olsun, et senin olsun

...

(Kayacan, 1995:94)

Ayşe Çağlayan'da:

Eğitim görmemiş elim
Mızrap tutamıyom hocam
Notalar uykum kaçırdı
Gece yatamıyom hocam

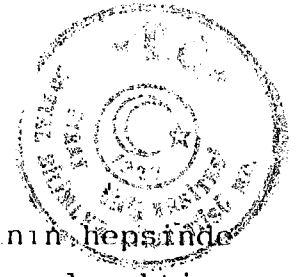
...

(Tatıl, 1995:66)

Eyyübî'de:

Kocaman üstadım beni bir görsen
Beni tanıyaman şekil bambaşka
Bir elbise giydim daha değişik
Saç sıfıra vuruk, kekil bambaşka

...

2. Usta - Çırac Münasebeti

"Anadolu'da oluşan eski esnaf teşkilatlarının hepsinde olduğu gibi, âşıklıkta da çırac yetiştirmek bir gelenektir. Eski âşıklar çıraclarını belli bir yol izleyerek seçerlerdi. Usta âşık, çırac olarak seçeceği kimsede saz ve söz kabiliyeti olup olmadığını araştırır, bir süre denerdi. Sonra da ona gelenek icabı bir mahlas "tapşırma" verir, böylelikle de ustalığını tasdik etmiş olurdu. Âşıklar çıraclarını gittikleri her yere götürürler, birlikte çalıp söyler, onların da meşhur olmalarına imkan hazırlarlardı. Çıraclar da ustaları öldükten sonra onun eserlerini söylerler, şiirlerinde ustalarının adını zikrederler, onlardan övgüyle söz ederlerdi. Âşıkların çırac yetiştirme geleneği bazen öyle hal alırdı ki, birbirinin yetiştirmesi olan âşıklar uzun bir dönemi kapsayan bir kol oluştururlardı. Buna "Âşık kolu" denilir. (Sakaoğlu, 1986:33)

"Adana'da köklü usta-çırac ilişkisi yoktur. Son yıllarda doğulu âşıkların etkisiyle gelişmeye başlamıştır. Belli kurallara bağlı bir disipline sahip değildir. Adana'da doğulu âşıklarda olduğu gibi bir usta-çırac geleneği yoktur. Bir ustanın yanına kapılanıp yıllarca yanında kalan, ayak almayı, saz çalmayı öğrenen, mahlasını alan, ustasıyla diyar diyar dolaşan ve icazet aldıktan sonra Adana'yı terk ederek şiir söyleyen âşık yoktur. Ancak yakın çevredeki âşıklardan âşıklığa hevesli gençler belli ölçüde geleneği öğrenirler. Adana'lı bazı âşıklar Adana'da ve Türkiye'deki bazı âşıkları usta olarak kabul ediyorlar. Bu, gelenekteki şekliyle usta-çırac ilişkisi değildir. Adana âşıklık geleneğinde ustalık, âşıkların etkilenip örnek aldıkları usta âşıklar anlamındadır." (Artun, 1996:39)

Bölgede, usta-çırac ilişkisinin gelenekteki anlamıyla yaygın olmamasına karşılık, âşıklığa meraklı adayların yetişmesi ile ilgili olarak, usta âşıkların dolaylı yollarla da olsa katkıları inkâr edilemez. Çeşitli vesilelerle ve özellikle de şölen niteliği taşıyan toplantılarda bir araya

gelen aşık ve aşık adayları tanışarak aralarındaki bağların kuvvetlenmesine vesile olurlar.

Karacaoğlan, Dadaloğlu vs. eski şöhretler bir tarafı bırakılacak olursa, yaşayan aşıklardan, Âşık Feymani, Âşık Kocaman, Âşık Hacı Karakılçık, geçen yıllarda kaybettiğimiz Âşık Hazım Demirci vs. gibi ustaların, genç âşıkların yetişmesinde, dolaylı yollardan da olsa; önemli bir yere sahip olduklarını bilmekteyiz. Bununla birlikte, haberleşmenin; iletişim kurabilmenin kolaylaştığı çağımızda usta-çırak ilişkisinin canlanmaya doğru temayül gösterdiği söylenebilir.

Çalışma konumuzun esasını teşkil eden Âşık Eyyübî, eski usta-çırak geleneğine benzer bir şekilde büyük oğlu H.Hüseyin'i ve yeğeni Vahit Todil'i yetiştirmektedir. Oğluna ve yeğenine, şiire ait teknik bilgilerin yanısıra, saz çalmayı da öğreten Eyyübî, oğlu H.Hüseyin'i bazı aşık toplantılarına götürmektedir. Ancak bahsettiğimiz bu usta-çırak ilişkisi henüz hazırlık safhasındadır ve gelecekte belirli bir sonuca kavuşacaktır.

3. Hikâyeli Türkü Söylenilen Bir Ortamdan Etkilenme

Bölgenin dağlık kesimlerinde; özellikle Feke-Saimbeyli-Tufanbeyli gibi yerleşim merkezlerinde folklor mahsullerinin yoğunluğu dikkatimizi çekmektedir. Feke ilçesi çevresinde yakın bir zamana kadar, halk hikayesi, türkülü hikaye, masal, efsane vb. halk edebiyatı mahsullerini anlatanların sayısı bir hayli fazla imiş. Ancak bu mahsuller hakkında bilgi sahibi olan yaşlı kimselerin vefatıyla birlikte ilgili kaynak şahısların sayısı da oldukça azalmış.

Eski sözlü anlatma geleneği içerisinde; Karacaoğlan'ın efsaneleşmiş hayatı hakkında anlatılan hikayeler; Kerem ile Aslı Hikayesi, Köroğlu Hikayesi, Arzu ile Kamber Hikayesi, Beyoğlu Hikayesi, Âşık Garip hikayesi, Sefil (Kul) Yakup ile Kınalı'nın Hikayesi, Gündeşlioğlu Hikayesi, Eşkiyâ Hikayeleri; Dede Korkut Hikâyeleri'nden bazılarının rivayetleri, masallar, efsaneler, menkabeler ve mahalli

tiplere bağlı olarak anlatılan fıkralar yaygındır. Ayrıca, ölüm üzerine anlatılan kısa hikayeler üzerine türküler söylenmektedir. Âşıkların halka açık toplantılarında istek olduğu taktirde, ağıt üzerine hikâyeli türküler okunmaktadır. Âşık Osman Akçay, hemen her toplantıda, bu acıklı ölüm hikayeleri üzerinde türkü söyleyen âşıkların başında gelmektedir.

Eski düğünlerde ve çeşitli sohbet meclislerinde Karacaoğlan'a ait türküleri keman eşliğinde söyleyen musikîşinasların bulunduğundan da bahsedilmektedir.

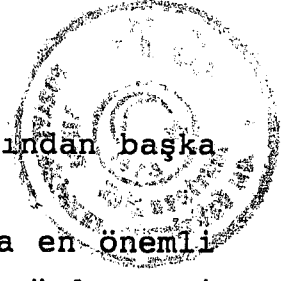
"Sözlü anlatmaya dayalı geleneğin yanı sıra; yukarıda anlatılan hikaye, türkü vb. mahsulleri, aynı zamanda, kitaptan okuyan âşıklar da vardır. Kadirli Âşık Halil Karabulut, "Karacaoğlan, Kerem, Köroğlu ve Dadaloğlu türkülerini genç yaşta, büyüklerinden dinlemekle birlikte, Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Köroğlu hikâyelerini kitaptan okumuştur." (Sakaoğlu, 1987:11,12)

Âşık Hacı Karakılçık ise, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Köroğlu, vs. gibi âşıkları; Kerem ile Aslı, Âşık Garip, Sürmeli Bey, vs. gibi halk hikâyelerini okumuştur. (Alptekin, 1993:16)

Görüreceği gibi, böylesine sözlü geleneğe ve okumaya dayalı bir kültür ortamı, bölgede yaşayan birçok âşığımızın söz dağarcığının genişlemesine ve san'atlarının gelişmesine zemin hazırlamıştır.

4. Sazlı-Sözlü Ortamdan Etkilenme

"Âşık Edebiyatında, sazın önemli yeri vardır. Bilhassa meslekten yetişmiş âşıkların saz çalmaları, toplum tarafından âşıklığın vecibesi olarak nitelendirilir. Bir başka deyişle, toplum, sazı olmayan âşığı âşık olarak görmez. (...) Şairler her vesile ile çeşitli mekanlarda (köy odaları, kahveler, açık hava, düğün evleri) sazı ile boygöstermiş, san'atını icra etmiştir. Bunu dinleyen halk, saz şairinin şirinde, türküsünde ve nağmesinde kendisinden izler bulur, ister istemez onların etkisinde kalır. Zira saz

şairinin söyledikleri, halk kültürünün hülasasından başka bir şey değildir." (Kaya, 1994:54)

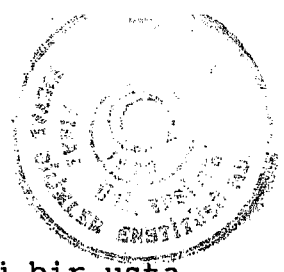
"Adana âşıklarının âşıklığa başlamalarında en önemli etken Karacaoğlan'dan şiirlerin çalınıp söylenmesi geleneğidir. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Adana aşıklık geleneği 1950'li yıllara kadar genellikle dilden dile söyleme şeklindedir. Daha sonra ise dilden ve telden söyleme geleneği girmiştir. Adana aşıklık geleneğinde diğer yörelerde olduğu gibi sazlı-sözlü ortam çok yaygın değildir. (...) Günümüzde yapılan çeşitli faaliyetlerdeki sazlı-sözlü ortamlar âşıkların âşıklığa başlamalarında etken olmuştur." (Artun, 1996:45)

Geçmişte âşıkların; İstanbul çevresinde Semaî Kahveleri ya da Çalgıcı Kahveleri, Tulumbacı Kahveleri; Sivas çevresinde Sırakahveler ve Ahırlıkahveler, günümüzde Erzurum, Kars ve Kayseri çevresinde Âşıklar Kahvesi adlarıyla anılan mekanlarda sanatlarını icra ettiklerini bilmekteyiz. (Kaya, 1994:58)

Yukarı Çukurova'da ise böyle bir kahvehane ortamı olmamakla birlikte, köy çevresinde yaşayan âşıklar, çok sık rastlanmakta ise de, geçmişte köy odalarında, günümüzde ise köy kahvehanelerinde özel günlerde ve toplantılarda san'atlarını icra etmektedirler. Ancak, bu faaliyetler, Doğu Anadolu'daki gibi organize değildir. Bundan başka bölge âşıkları, önceleri sık biçimde, şimdi ise seyrek olarak davet edildikleri köy düğünlerinde çalıp söylemektedirler. Ayrıca çeşitli tören, şölen ve yarışmalar vesilesi ile san'atlarını icra eden âşıkların, Adana'da bir dernekleri de mevcuttur.

Bu saydıklarımızın dışında, ata sporumuz olan yağlı güreş müsabakalarında da bazı âşıklarımıza, "cazgırlık" vazifesi verilmektedir. Kozanlı Âşık Ahmet İmâmî bu vazifeyi icra eden şahsiyetlerin başında gelmektedir.

Sözünü ettiğimiz, sazlı-sözlü ortamlar, âşıklığa hevesli kimselerin âşıklığa başlamasında etkili olmaktadır.

5. Çevredeki Aşıklardan Etkilenme

Gelenekte kazandığı anlamıyla, bölgede köklü bir usta-çırak ilişkisinin olmadığını daha önce belirtmiştik. Bununla beraber, bazı aşıklar, çevrelerinde yaşayan aşıklardan etkilenme sonucunda aşıklığa meyletmişlerdir. Bunda, bölgede yaşayan Karacaoğlan geleneğinin önemli bir etkisi vardır. Hemen her yerleşim merkezinde, köylerde şair tabiatlı insanlara rastlamak mümkündür. Kozan'ın Bağtepe köyü buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bağtepe köyünün, âşıklara karşı özel bir ilgisi vardır. Bu nedenle daha yakın diyebileceğimiz bir zamana kadar Bağtepe Köyü'nde an'anevi âşıklar şöleni bazı yıllarda yapılmaktaydı. Ancak yeterli organizasyon sağlanamadığı için bugün devam etmemektedir.

Sözlü geleneğe ait mahsullerin, nesilden nesile aktarıldığını biliyoruz. Bölgede bu gelenek devam etmekle birlikte, babadan oğula birtakım şairlik özelliklerinin geçmesi mümkündür. İrsiyet'in bu anlamda önem derecesi nedir? Kesin olarak bilemiyoruz. Ancak gerçek olan bir şey var ki, geleneğin ve aile içinde yaşayan hayat tarzının; sosyo-kültürel ortamın, kişinin yeteneklerinin gelişmesinde rol oynadığıdır. Mesela; Kadırlılı Âşık Sefer Tura'nın dedesi Âşık Nasır, babası ise Âşık Hüseyin'dir. Görüleceği gibi; babadan oğula ve toruna geçen bir aşıklık özelliği söz konusudur. Âşık Feymani'nin de soy ağacına (Artun, 1996:541) baktığımızda geçmişinde Âşık Ömer ve Âşık Eyüb gibi şahsiyetlerle karşılaşmaktayız. Yine Feymani'nin amcasının oğlu Mahmut Topkaya da yaşayan aşıklardandır. Âşık Eyyûbî ise dedesinde, annesinde ve bazı akrabalarında aşıklık özelliği bulunduğunu ifade etmektedir.

Karşımıza çıkan bu tablo, soya dayalı bir geleneğin etkisi üzerinde ağırlık kazanması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Bölgede, Karacaoğlan, Dadaloğlu vd. gibi tarihi şöhretleri bir tarafa bırakacak olursak, yaygın bir usta malı şiir söyleme anlayışının olmadığını söyleyebiliriz. Bu işte yeni sayılabilecek aşıklar; toplumun beğenisini

kazanmış usta malı şiirleri, toplantılarda zaman zaman İstek üzerine okumaktadırlar.

6. Sevgi (Sevda) Üzerine Âşıklığa başlama

"Pisikolojik açıdan sevgi, duygu, irade ve entellektüel unsurların karışmasından meydana gelmiştir. Sempati, şefkât, saygı, hayranlık, bağlılık, iyilik, tapma, dostluk gibi biçimleri vardır." (Sorokin/Harmancı, 1983: 252)

Sevgi, aşk, ya da sevda kelimeleri kültürümüzdeki anlamları bakımından bazı küçük nüanslarla birbirlerinden ayrılırlar da çok kez aynı anlamlarda kullanılmaktadırlar. İnsan hayatında ve edebiyatımızda başlı başına bir yer işgal eden aşk kavramı, kullanana ve kullanıldığı yere göre yeni bir boyut ve anlam kazanmıştır. Sözlüklerde, çok kez, bir şeye veya birine karşı bağlılık ya da aşırı bağlılık anlamıyla ifade edilen aşk, edebiyatımızda; kimi zaman dinî-tasavvufî, kimi zaman beşerî, kimi zaman da estetik anlayışa paralel bir anlam ifade etmektedir. Konumuzu ilgilendiren yönüyle de; başlı başına bir edebiyatı; âşık edebiyetini niteleyecek derecede şumüllü bir sıfat anlamı kazanmasıdır.

Tarihi ya da efsanevi âşıkların hayatları etrafında teşekkül etmiş olan halk hikâyelerinin olay örgüsü, hep aşk üzerine kurulmuştur. Âşığı diyar diyar gezdiren, mısra mısra coşturaniçindeki o aşk duygusudur.

Veysel'in de söylediği gibi;

Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk almasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa

... (Bâkiler, 1989:127)

Güzellik, asıl anlamını aşk duygusu ile kazanır; gönüller onunla huzur bulur.

Âşıklık geleneğinde mühim bir yer tutan rüya motifinin temelinde manevi ve maddi aşk unsuru yer almaktadır.

Âşık tarzı edebiyatımızda aşk kavramının, dinî, sosyal, psikolojik, estetik vs. yönleri başlıbaşına bir araştırmayı gerektirmektedir. Ancak aşık tarzı şiirde, aşk kavramının, itici bir güç ve bir motor vazifesi yaptığını söylemek herhalde yanlış olmayacaktır.

İncelediğimiz şiirlerinin büyük bir yekûnunu aşk'a ayıran Eyyübî'ye, şiirlerindeki aşkın hayâle mi, hakikâte mi dayandığını sorduğumuzda, bize net bir cevap vermemiştir. Bununla birlikte aşk konulu pek çok şiirinde, sıkıntılı, acılı, sitemkâr bir ruh hâlini görmemiz mümkündür.

Âşık tarzı şiirimizde genellikle, sevgili, mücerret biçimiyle karşımıza çıkmaktadır. Sevgili ile ilgili benzetmeler, aslında idealize edilmiş bir güzelliği sergiler. Gül yanaklıdır, boyu selvi gibidir, kaşlar keman (yay)'a benzer, kirpikler oktur vs. Bu unsurlar, divan şiirinde de daha sanatlı biçimde görülmektedir.

Sevgili tiplemesini, Karacaoğlan'ın şiirlerine göre değerlendirdiğimizde, farklı bir durum ortaya çıktığını görürüz. "O'nun şiirlerinde güzeller, mücerret bir yapıya sahip olmaktan çok, müşahhas bir görüntü ile karşımıza çıkarlar. "Sevgili, konar-göçerlerin arasında salınan kanlı canlı, adı sanı belli, Elif, Anşa, Hürü, Döndü gibi adlarla anılan bir kadın olmuştur." (Başgöz, 1992:34)

Karacaoğlan, sevgiliye hitabında, çok rahat bir söyleyişe sahiptir. Zaman zaman tabiat unsurları ile güzelleri iç içe sunmaktadır.

Karacaoğlan'ın bazan, cinsi temayüllere yaklaşan bir biçimde güzelleri tasvir edişindeki hitabı, istisnaları bir tarafa bırakılacak olursa, günümüz aşıklarının şiirlerinde pek göremeyiz. Bununla birlikte Karacaoğlan'da gördüğümüz rahat ve pervasızca ifadeler, çok nadir de olsa, üstü kapalı biçimde günümüz bölge aşıklarının bazı şiirlerinde karşımıza çıkar:

Âşık Nizâmi'de:

Kadir Mevlam nice güzel yaratmış
Cemâli güneştir kaşı yay gibi
Bahçesinde ayva turunç yetişmiş
Geziyor durmadan, görsen toy gibi

... (Kayacan, 1995:124)

Âşık Dertli Kâzım'da:

Gene bir güzele kul oldu gönül
Koynunda ayvalar kimindir Fatma
Aklını alıpda deli ettiğin
O biçare kulun, benimdir Fatma

... (Atılğan, 1990:65)

Yukarı Çukurova'daki aşıklık geleneğinde, Karacaoğlan'ın şiirlerinde görülen bir aşk ve sevgili ikilemesi; bu geleneğin ağır bastığı şiirlerde, sadece güzellerin, çeşitli özelliklerinin ifade edilişi yönüyle karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında; cefa çektiren, âşığa zulmeden ve onu derbeder bir hale sokan klasik anlamdaki mücerret bir aşk ve sevgili anlayışı, günümüz aşıklarında ağırlık kazanmaktadır.

Âşık Hacı Karakılçık'ta:

Kız senin yüzünden döndüm şaşkına
Bir mecnun misali del'etme beni
İmanın var ise ALLAH aşkına
Kerem gibi yakıp kül etme beni

... (Alptekin, 1993:85)

Âşık Feymânî'de:

Bana ettiğine pişman olursun
Olursun birgün olursun
Yüze gülen dostla düşman
Olursun birgün olursun

... (Artun, 1996:391)

Âşık Dertli Kâzım'da:

Dostlar bana Dertli diye çağırır
 Bir hayırsız nazlı yarın elinden
 Bilmiyorum benim halim ne olur
 Bir hayırsız nazlı yarın elinden

... (Atılğan, 1990:41)

Âşık Nizamî'de:

Bende güvenmiştim o nazlı yara
 Ayaklar altında çul etti beni
 Ne baha bilirim ne bir dara
 El elinde geçmez pul etti beni

... (Kayacan, 1995:16)

Âşık Eyyübî'de:

Karda fırtınada yağmurda yaşta
 Her zaman ağlarım yar ataşına
 Yaz günü sıcakta hemi de kışta
 Her zaman ağlarım yar ataşına

... (66/1)

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi âşıklar, aşk-sevgili ikilemesini melankolik bir ifade ile ortaya koymaktadırlar. Bununla birlikte, Karacaoğlan geleneğinin etkisiyle olsa gerekir; aşk ve sevgili ikilemesi, daha yalın ve gerçekçi bir ifade ile az da olsa kendisini göstermektedir:

Âşık Hacı Karakılçık'ta:

Kar mı yağmış gerdanına, döşüne
 Nur mu doğmuş gözlerine, kaşına
 Çıksak soğuk pınarların başına
 Doldur ellerinden içek Elif'im

... (Alptekin, 1993:86)

Aşk ve sevgiliyle ilgili özelliklerin, böylesine samimi bir üslupla ortaya konmasına Âşık Dertli Kâzım'ın (Atılğan, 1990) teker teker isimleriyle zikrettiği, Ayşe Gelin, Döndü,

Emine, Fatma, Gonca, Güllü, Haççe, Suna isimli sevgililere yazdığı şiirlerde, Karacaoğlan geleneğinin yoğun etkisi dikkatimizi çekmektedir.

Çalışmamıza esas teşkil eden, Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde ise, köy, aşiret vs. güzellerinin samimi tasvirleri dışında kalan ve sevgiliye sesleniş ifade eden şiirlerinde, melankolik bir ruh havası hakimdir.

Köy, aşiret ve çevre güzellerinin ifade edildiği şiirlere hemen her aşığın şiirinde rastlamamız mümkündür. Ancak burada bir hususa dikkat çekmek gerekir; bu güzellere sevgili nazarıyla bakılmamış; yaşanan çevrenin özellikleri tabii bir ifade ve samimi bir dille yansıtılmıştır. Bunda, Karacaoğlan, Dadaloğlu vd. şahsiyetlerin gelenek üzerindeki etkilerini aramak lazımdır.

Kısacası aşk duygusu, genel anlamdaki aşıklık geleneğinde olduğu gibi bölgede de aşıklığa başlamada önemli bir etki sayılabilir. Aşka müptela olan kişi, psikolojik anlamda rahatlayabilmek için bu derdini dışa şiirle vurup o şekilde tatmin olacak ve aynı zamanda klasik anlamdaki aşk duygusunu yansıtmakla sevgilinin ve toplumun beğenisini kazanarak sanatçı kişiliğe sahip olmanın rahatlığını yaşayacaktır. Âşık Eyyübî, buna benzer bir psikolojiyle şu dörtlükte düşüncesini açıkça ifade eder:

Eyyübî dertli gezerim
Kendi kendimi ezerim
Güzele şiir yazarım
Çünkü aşk var içerimde

... (57/5)

Aşk ve sevgili ikilemesinin günümüz bölge aşıklarında Karacaoğlan geleniğinden uzaklaşarak klasik bir anlam kazanmaya başlamasına sebep olarak, göçebe hayatından yerleşik hayata geçiş, okur-yazar âşıkların sayısının artması ve kısaca, değişen sosyo-kültürel hayatı gösterebiliriz.

7. Rüya Sonrası Aşıklığa Başlama ve Rüya Unsurunun Aşığa Kimlik Kazandırmadaki Rolü

"Rüyada bir sevgiliyi görerek aşık olma motifi bütün dünya edebiyatlarında ve ilkel kabilelerin âyini törenlerinde görülmekle beraber kompleks rüya motifi Türk Âşık edebiyatına has bir motiftir." (Ruben, 1941; Günay'dan, 1993:94)

"Şamanlığa giriş merasimleri, milletimizin kolektif şuur altında muhafaza edilmiş, ozan-baksı edebiyat geleneğinin islamiyet içinde âşık edebiyatı geleneği haline dönüşmesinde rüya şeklinde ortaya çıkmıştır." (Günay, 1993:91)

"Bu rüyaların ortaya çıkışları kadar muhtevaları da diğer kültürlerden farklıdır. Rüyayı gören kişi bir sevgiliye sahip olmanın yanında, Tanrı aşkına ulaşmak için gerekli bilgi, erkân ve usulleri, saz şairi vasıflarını da rüyada kazanır." (Günay, 1993:94) "Gerçek alemin sırlarını genç aşığa açan bu törende, dolu içilir, bir pîr veya mürşit -çok defa Ali veya Muhammet'tir- mesleğin sırlarını genç talibe bildirir. Böylece şiir söylemekle âşık olmak aynı anda uyanır. Bu tören Şaman mistisizmi ile Müslüman mistisizminin bir karışımıdır." (Başgöz, 1992:31)

"XVI. asırdan bu yana yazıya geçirilen âşık hikâyelerinde tesbit edilen bu kompleks rüya motifi bugün yaşayan âşıklar arasında halâ görülmekte ve inanılmaktadır. Âşık Edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır." (Günay, 1996:43)

Bu konuda Âşık Eyyübî, günümüzdeki âşıkların bâdeli âşık olduklarına ihtimal vermemekte; dini-tasavvufi bir kimliğe sahip olan eski meşhur şahsiyetlerde ancak böyle bir durumun söz konusu olabileceğine inanmaktadır. Bölgedeki âşıkların bâde içme iddialarınının sebebini sorduğumuzda ise; "İlgi çekme ve şöhrete sahip olma" arzusundan kaynaklandığını ifâde etmiştir. Rüya geleneğe başlangıç noktasını oluşturduğuna göre, bu durum, üzerinde durulması gereken bir husustur. Biz konuyu bir takım târihî-sosyal ve

psikolojik şartlar içerisinde değerlendirmeyi uygun görmekteyiz.

Araştırmacılarımızın değerli tespitlerinden de açıkça anlaşılabilir gibi, kompleks bir motif olan rüyâ, başlangıçta Şaman mistisizmine ait bir unsur olmakta iken; değişen sosyo-kültürel zeminde, psiko-sosyal bir ihtiyaca paralel olarak, İslâm mistisizmi kabuğuna bürünmüştür. İslâmiyet'ten önceki Türk toplumunda mistik-san'atkâr kimliğine sahip olan ozan da, İslâmî değerlere âit bir zeminde tutunamamış ve kabuk değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu durumu; "medeniyeti meydana getiren kültür değerlerinin doğuşuna ait temel sebepleri; insanın fizikî, sosyal ve psikolojik 'ihtiyaçlarına' bağlayan" A.H.Maslow'un, "Motivation" nazariyesi (Kafesoğlu'ndan, 1991:28,30)'nden hareketle izah etmek mümkündür. Bu nazariyeye göre insanın kültürü meydana getirebilmesi; önem sırasına göre "beş ihtiyaca" bağlıdır. Bunlar; 1. Fizyolojik ihtiyaçlar, 2. Emniyet ihtiyacı, 3. Sevgi ihtiyacı, 4. İtibar ihtiyacı, 5. Kendini Gerçekleştirme ihtiyacıdır. Birinci sırada yer alan fiziki ihtiyaçlar; insanın hayatı için gerekli olan yiyecek içecek oksijen vb. gibi temel ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar giderildikten sonra insanda diğer ihtiyaçlar hasıl olmaya başlamaktadır.

Ozanlıktan-âşıklığa geçiş devresinde ortaya çıkan rüya unsurunun, geleneğe bağlı kollektif bir şuur meydana getirmesinde Motivation Nazariyesi'nin bizi ilgilendiren kısmı; insanın -daha çok- diğer dört ihtiyaca olan temayülüdür. Bunlardan "emniyet ihtiyacı", âşıklığın, târihî macerasıyla ilgilidir. İnsanın maddi ve manevî güvenliğini ilgilendiren ve "topluluk hayatında meydana çıkan; teşkilatlanmalar, nüfuzlu kimselerin himayesine sığınma, huzur sağlamağa yönelik fikrî felsefî vb. akımlar hep bu "emniyet ihtiyacı"ndan doğan faaliyet sahalarıdır.

Tarihin hemen her devrinde insan topluluklarında menfaat ve taaassuba dayalı baskılara rastlamak mümkündür. Dinî, mezhebî, fikrî vb. taassuba dayalı anlayışın hâkim olduğu toplumlarda ferdi hürriyetler de bir ölçüde

kısıtlanmış olmaktadır. Avrupa Orta Çağı, bu bakımdan dikkat çeken bir örnek oluşturmaktadır.

Eski kültürü temsil eden ve aşık edebiyatının ilk temsilcisi sayılan Ozan'ın; İslâmi kültürün hakim olduğu Türk toplumunda rağbet görmemesi ve tahkire uğraması sonucunda İslâmi bir kabuğa bürünmesini, bu bakımdan tabii karşılamamız icabedecektir. Çeşitli psikolojik baskılar karşısında, sığınma, kabuk değiştirme; beraberinde kendini emniyete alma ihtiyacını da getirecektir.

Baskı unsuruyla ilgili olarak; rüya motifine, komşu kültürlerden girdiği tahmin edilen (Günay, 1993:16) bir bardak şarabın İslâm kurumlarınca uygulanan baskı sonucunda yerini bir demet güle ve benzerlerine bırakması (Günay, 1993:17) örnek gösterilebilir.

Ozan-baksı edebiyat geleneğinin uzantısı olan temsilcilerinin, İslâmiyet içerisinde sosyal bir nüfuza sahip çeşitli tarikatlere sırtını dayayarak daha sonraları aşık edebiyatını ve âşık tipini meydana getirmesini; bu emniyet ve sığınma ihtiyacına bağlamak mümkündür.

Âşıkların, tarihin çeşitli dönemlerinde taassubî çevreler tarafından baskı altında tutulduğunu görmekteyiz. Özellikle saz çalmayı günah sayan birtakım mutaassıp çevrelere karşı âşıklar, şiirleriyle kendilerini savunmuşlardır. Dadaloğlu'nda gördüğümüz

Bazı hocalar da çalgı dinlemez

"Nedir kuru ağaç bize din gerek"

...

(Sakaoğlu, 1986:119)

ve XIX. yy.da yaşadığı bilinen üç aşığıımız; Bolulu Dertli; Erzurumlu Emrah ve Azerbaycanlı Mûsâ'ya ait (Alptekin, 1986:7,8) hemen hemen aynı redifli üç şiirde de sazla ilgili taassubi yaklaşımlara bu yolla cevap verilir:

Emrah'ta:

Müftü gibi yalan demez
Söyler dili dolan demez
Hâkim gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde

...

Dertli'de:

Telli sazdır bunun adı
Ne âyet dinler ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

...

Âşık Mûsâ'da:

Yoldan çıhıp yolun azmır
İblis kimin ara pozmur
Molla kimin cadu yazmır
Ne günahı telli sazın

...

Mutaassıp çevreler tarafından, âşıklara ve saz çalmaya karşı takınılan tavır hemen her devirde kendisini göstermekte ve âşıklar da kendilerini bu şekilde savunmaktadırlar. Aradan geçen uzun zamana karşılık, günümüz âşıklarından Fekeli Nizâmi'de de aynı konuyla karşılaşmaktayız:

Benim telli saza günah diyenler
Düşünün kendiniz, günah sizdedir
Helâl diye haram nanı yiyenler
Düşünün kendiniz, günah sizdedir

...

(Kayacan, 1995:105)

XVII. asıra ait şehir çeresi âşıklarının, "ekseriyetle küçük esnaf tabakasından, şehir ve kasabada günlük çalışması ile yaşayan fakir halk arasından, yâhut muhtelif askeri sınıflardan yetiştiğini (Köprülü, 1962:26,27) biliyoruz. Görüleceği gibi, -bazı istisnaları hariç- âşıklarımız, hemen her devirde ekonomik bakımdan ya fakir ya da orta sınıfa mensupturlar.

Tarihin çeşitli devirlerinde âşıklarımızın ekonomik baskı yanında bazan mutaassıp çevreler tarafından, bazan da Divan Edebiyatına mensup çevrelerce psikolojik baskıya maruz bırakıldıklarını görmekteyiz. İşte evvelce sözünü ettiğimiz

"emniyet ve itibar" ihtiyacına paralel olarak, XIX. asırda "aşık teşekküllerinin, hükümet adamları, derebeyleri, âyan, eşraf ve zenginlerin himayesine girdiklerini ve tekkelerin de bunlar için daima sığınılacak bir yer vazifesi gördüğünü (Köprülü, 1962:527) biliyoruz.

Motivation Nazariyesi'nin üçüncü maddesi ise "sevgi ihtiyacı" (dost, arkadaş, sevgili edinme) dir. "Sevgi ihtiyacı"nı da, âşıklık geleneğinde başlangıç noktası teşkil eden rüya motifine dayandırarak ele alırsak; bu sefer karşımıza, âşığa, çok kez rüyasında tanıtılan ve dünya-âhiret seveceği sevgilisi karşımıza çıkmaktadır. Âşıkların hayatları etrafında teşekkül eden halk hikayelerinde de gördüğümüz gibi; âşık için bundan sonra hedef belirlenmiştir: Sevgilisine kavuşabilmek için diyar diyar dolaşacak; insanlarla tanışacak; çeşitli sıkıntı ve zahmetlere katlanacak; şiirinde bir diğer itici güç unsuru olan "sevgili" karşımıza çıkacaktır.

Ayrıca bazı âşıkların rüyalarında gördükleri sevgililer umumiyetle kendi çevrelerinden tanıdıkları genç kızlardan biridir. Çok kere bu sevgililerle kavuşup evlenmelerine rağmen çeşitli sebeplerle bu beraberlik ayrılıkla sonuçlanmakta ve her biri birden fazla evlilik denemesi yapmaktadırlar. Bu âşıkların hayat hikâyelerinde rüya motifi onları sade kişilikten sanatçı kişiliğe ulaştırma fonksiyonu görmekte ve onlara rahatlıkla çalıp söyleme hürriyeti sağlamaktadır. (Günay, 1993:99)

Motivation Nazariyesi'nin dördüncü maddesi olan itibar (çevrede takdir görme, şöhrete ulaşma) ihtiyacı, insanı cemiyette ehliyet sahibi olma, güç kazanma, kendini çevresine kabul ettirme faaliyetine sevk eder. (Kafesoğlu, 1991:29)

Rüyadan hareketle; Âşık Edebiyatımızın ilk temsilcisi Ozan ve sonra da Âşık tipinin, "itibar ihtiyacı" karşısında kazandığı tavrı izah etmek mümkündür:

İslâmiyet'in, kutsal kişilerin gördüğü rüyalara verdiği değerlerin tesiri ile bu rüyalar, toplum tarafından takdirle kabul edilmiştir. İslâmiyet'in kabulünden sonra küçümsenen ve eski saygıdeğer yerlerini kaybeden ozanlar, bu rüyalarla

din büyüklerinden aldıkları ruhsat sayesinde toplum içindeki eski yerlerine kavuşmuşlardır. (Günay, 1993:91)

Özanların bu durumu, Maslow'un, "itibar ihtiyacı" maddesine uygun düşmektedir. Bununla birlikte, itibar ihtiyacı anlayışını, bölgede yaşayan aşıklarımıza tatbik edecek olursak, Âşık Eyyûbî'nin, başlangıçta ifade ettiği gibi bir sonuç ortaya çıkabilecektir. Sözlü gelenek içerisinde, İslâm mistisizmine ait birtakım olağanüstü ve esrarengiz unsurların, halkın daima ilgisini çektiği malûmdur. Evliya menkıbeleri vb. örnekler; tereddütsüz inanma ve saygılı olmayı gerektiren mahsûllerdir. Böylesine bir kültür ortamına hitap eden aşıkların rüya ve bâde iddialarını, -bir yönüyle- ilgi çekme, kendisini çevresine kabul ettirme, saygı görme ve şöhrete ulaşmak gibi, psikolojik bir anlayışa dayandırmalarını da herhalde tabîî karşılamamız gerekecektir. İşin bir diğer yönünü ise bölgede varlığını halâ devam ettirmekte olan "Karacaoğlan Geleneği"nden hareketle izah etmek mümkündür. Başgöz'ün, Karacaoğlan bâde içmemiştir. (1992:34) şeklindeki ifadesi de iddiamızı destekler görünmektedir.

Şiirlerinden hareketle, Karacaoğlan'da olmama ihtimali ağırlık kazanan rüya ve bâde gibi unsurların, "Karacaoğlan Geleneği"nin etkili olduğu bir çevrede yaşayan aşıklar tarafından günümüzde yaygın biçimde benimsenmesini nasıl izah edeceğiz? Haberleşmenin yaygın olduğu bir teknoloji çağında ve zaman zaman çeşitli şölenlerde, törenlerde bir araya gelip tanışma imkanı bulan değişik bölgelere mensup aşıklarımızın rüya konusunda birbirlerinden etkilenmeleri mümkün müdür? Bilmiyoruz.

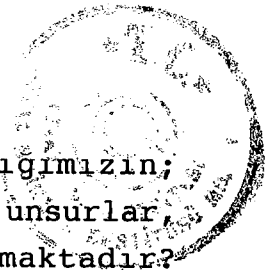
Bölgede yaşayan çağdaşı aşıklarla ilgili rüya ve bâde iddialarına ehemniyet vermemesine karşılık, âşığımız Eyyûbî'nin şiirlerinde, bâde ile ilgili olarak dikkatimizi çeken mesralara rastlamaktayız:

El uzattım doldurduğu suyuna (55/1:3)

Yanıyorum bir su doldur sevdiğim (44/2:4)

Hani doldurmuyorsun aşkın dolusun (46/1:3)

Yâd elinden dolu içmeden düşün (47/1:4)

Bâde unsuruna pek ehemmiyet vermeyen Âşığımızın; dikkatimizi çeken bu mısralardaki bade ile ilgili unsurlar, söyleyişin tabiîliği içerisinde mi ortaya çıkmaktadır? Yoksa, gelenek içerisinde kollektif bir şuur altı meydana getiren kalıplaşmış ifadelerin Âşığımıza özgü biçimiyle söyleyişi midir? Eyyübî, bu ifadeleri şuurlu olarak kullanmadığını söylese bile; bâde ile ilgili böylesine açık ifadeler ne derecede tesadüfen kullanılmış olabilir? Bunda, âşık tarzı şiir geleneğinin, âşığın şuur altındaki etkisini aramak herhalde yanlış olmayacaktır.

Maslow'un, Motivation Nazariyesi'ne ait beşinci madde; "Kendini gerçekleştirme ihtiyacı"nın da rüyâ'dan hareketle ele aldığımızda, âşığın gene rüyada kazandığını iddia ettiği bir yönü; -"Mesleğe ait bilgileri kazanma özelliği"- karşımıza çıkmaktadır.

Âşık, herşeyden ve herkesten önce, rüyânın sanatkâr kişiliğini ortaya çıkardığına kendisi inanmaktadır. Her ne kadar da rüyâ, itici bir güç olarak âşığın iç dinamizmini başlangıç noktasında harekete geçirmiş olsa da; "Eğer fert, psikolojik ihtiyaçlarını ortaya koyamıyorsa yine memnun değildir; "ihtiyaç" içindedir. Meselâ edebî duygusu kuvvetli ise şiir söylemeli, yazmalı, sese karşı ise müzik eserleri bestelemeli, bir enstrüman çalmalı" vs. diyen Maslow'un bu düşüncesine paralel olarak, rüyâ sonrası âşığın ilk deyişini söyleme, saz çalma vb. faaliyetleri önemli ölçüde gerçekleştirdiğini görmekteyiz. Ancak bu arada, yaşanan çevrede kazanılan "hazırlık safhası"nın önemini de unutmamamız gerekmektedir.

Netice olarak,

Gelenek içerisinde yüzyıllar boyu süren rüyâ merkezli kollektif şuur, âşığa, milli kültür çevçevesi içerisinde, kendi kültürel kimliğini ortaya koymasına zemin hazırlamaktadır.

8. Dert Nedeniyle Âşıklığa Başlama

Adana âşıklık geleneğinde sıkıntı yokluk gibi nedenlerle âşıklığa başlama yaygındır. (Artun, 1996:46)

Âşıkların geçmişte, dar ve orta sınıfa ait meslek gruplarına mensup olduklarını evvelce belirtmiştik. Günümüz bölge âşıklarının da durumu pek farklı değildir. Yukarı Çukurova senenin her mevsiminde tarıma açık bir bölge olduğundan dolayı, âşıkların pek çoğunun asıl mesleklerinin çiftçilik olduğu söylenebilir. Bunun yanında işçilik, memurluk ve serbest meslekle geçimlerini sağlayan âşıklar da vardır.

Pek çok âşığımızın, artan hayat pahalılığından ve enflasyondan olumsuz yönde etkilenmemesi mümkün değildir.

İşte çeşitli ekonomik sıkıntılar yanında, ailevi ve psikolojik sıkıntılar, bazı âşıkların, âşıklığa başlamasında etkili olan sebeplerden birisidir.

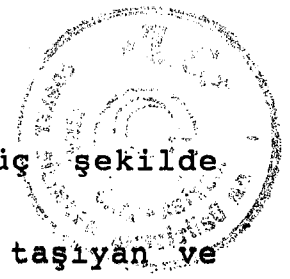
Âşık Eyyûbî, çocukluğundan yetişkinliğine kadar hayatında etkili olan birtakım problemlerin, âşıklığının temel sebeplerinden birisi olduğunu belirtmiş ancak bunlarla ilgili ayrıntıların açıklanmamasını istemiştir.

Önce saydığımız sebeplerin yanında, çeşitli ekonomik, sosyal ve psikolojik sebeplerin, âşıklığa başlamada etkili hususlardan biri olduğu söylenebilir.

Ç. MAHLAS ALMA

Daha totem devrinden itibaren ve daha sonraları, ferdiyetçi anlayışın ön plâna çıkması sonucuna bağlı olarak, mahlas almanın altında yatan temel anlayış; şan, şeref, itibar, kendini diğerlerinden ayırma, belli bir zümreye bağlı olduğunu ortaya koyma (Elçin, 1988:41,48) vb. psikolojik ve sosyal birtakım sebeplere dayanmaktadır.

"Efsane-destan devrinden gelen, alplarda, erenlerde (evliyâ) ferdiyetin damgasiyle karşımıza çıkan mahlas alma, şairlerin hayatında; şeyh-pîr tesiriyle, üstadlar ve imamlar

tarafından, kendi kendine olmak üzere üç şekilde görülmektedir." (Elçin, 1988:41,42,43)

Başlangıcından beri mistik bir hüviyet taşıyan ve İslâmiyet'in etkisiyle, bazı âşıklara rüya esnasında, "şeyh-pîr" vasıtasıyla verilen mahlas, aşığa bir ölçüde özel bir mevki kazandırmakla beraber, toplumda etkili olabilmeye dayalı "itibar ihtiyacı" da mistik bir el tarafından tescil edilmiş olmaktadır.

Yukarı Çukurova âşıklarının gelenekle ilgili mahlas alma şekilleri, öncelik derecesine göre şöylece sıralanabilir.

1) Mahlasları kendileri tarafından tespit edilen âşıklar,

2) Çevredeki usta âşıklar tarafından mahlasları verilen âşıklar,

3) Rüyaya bağlı olarak mahlas alan âşıklar.

Bu âşıklardan bazıları adlarını, bazıları soyadlarını, bazıları da bunların dışındaki isimleri mahlas olarak kullanmaktadırlar.

Bölgede yaygın bir usta-çırak ilişkisi olmadığı için âşıklar mahlaslarını genellikle kendileri tespit etmektedirler.

Bu saydıklarımızın dışında çeşitli sebeplerden dolayı çeşitli zamanlarda mahlaslarını değiştiren veya birden fazla mahlas kullanan âşıklar da vardır.

D. YUKARI ÇUKUROVA AŞIKLIK GELENEĞİNDE SAZ

"Saz şairleri, muhtelif devirlerde türlü türlü çalgılar (mesela kubuz, kara düzen, bozuk, tanbura, vs.) kullanmakla beraber, XVII-XVIII. asırlarda en ziyade çöğür'e rağbet ettiklerinden, Âşık ve saz şairleri tabirleri ile aynı manâda olarak çöğürücü kelimesi de dilimize uzun zamandan beri yerleşmiştir." (Köprülü, 1962:19,20)

XVI. yy.dan itibaren halkın sözcüsü durumunda olan âşıklar; duygularını, düşüncelerini sazla terennüm etmişlerdir. (...) Âşık edebiyatının dışında, ata sözleri,

deyimler ve bilmecelerimizde saz ve sazla ilgili hususları bulmaktayız. Türkü, koşma, destan, divani, semai, varsağı gibi halk şiiri türlerinin de büyük ölçüde sazla terennüm edildiğini biliyoruz. Hele hele türküler, mutlaka sazın eşliğinde söylenir. Âşığın can dostu, arkadaşı, sevgilisi telli sazıdır. Telli sazla hasret ve gurbet hatırlanır, gönül ve sazın tellerinde o diyarlara gidilip gelinir. (Alptekin, 1986:5,6)

Araştırmacıların yukarıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, âşıklık geleneğinde saz, âşığın ayrılmaz bir parçasıdır. Yani büyük ölçüde, çalıp söyleme (icra)'ye dayalı bir gelenektir.

Yukarı Çukurova âşıklık geleneğinde saz eşliğinde şiir söylemenin eskilere dayandığını biliyoruz. Karacaoğlan öldükten sonra sazının, mezarının yanındaki bir çamın dalına asıldığı ve bu sazın hiç çürümeyeceği vb. inançlar halk arasında yaygındır. Ondan sonra yaşayan âşıkların da pek çoğunun saz çaldığı bilinmektedir. Yakın bir döneme kadar ise âşıklar arasında saz yaygın olmamakla birlikte 1960'lı yıllardan sonra saz çalanların sayısının artmakta olduğu (Artun, 1996:13) âşıklar tarafından ifade edilmektedir. Bu yönüyle de bölgede, Karacaoğlan geleneğinin ağır bastığı görülmektedir. Çünkü, Karacaoğlan'ın şiirlerinin söylenmesi, sadece âşıklara mahsus değildir; yakın bir zamana kadar âşık diyemeyeceğimiz şahsiyetler de sözlü halk geleneği içerisinde, Karacaoğlan vb. üzerine türküler söylemektedirler. Bu bakımdan sazın fazla etkili olmadığı düşünülebilir. Mutaassıp çevrelerin baskısı bir tarafa bırakılacak olunursa, ekonomik sebepler de sazın yaygınlaşmasını belirli bir dönemde engellemiş olmaktadır. Kurtuluş Savaşı'nın yaşandığı yıllarda bölge Fransızlar'ın işgaline maruz kalmıştır. Bu bakımdan ekonomik açıdan sıkıntılar içerisinde olan âşıklar için saz, bir lüks sayılabilir. Bu fikir bize ait olmayıp, Âşık Eyyübî'nin, büyüklerinden işittiği kadarıyla sahip olduğu bir kanaattir. Buna bağlı olarak Eyyübî dedesinden naklen; yokluk dönemlerinde sazın bugünkü şekline nazaran daha ilkel olduğunu hatta, telinin tedarik edilememesi sebebiyle at

kuyruğundan tel yapıldığına dair bir hatırasını da hayal-meyal hatırlamaktadır.

Âşık Cemil İşler (Şençalar) ise, âşıklığa merak saldığı çocukluk dönemlerinde saz bulamadıkları için, ilkel biçimde ağaçtan saz gövdesi yaptıklarını ve tel kısmını, telefon tellerinden oluşturdıklarını ifade etmektedir. Gelişmiş anlamda ise ilk defa, bir keçi karşılığında takas usulüyle aldığı elden düşme bir saza sahip olduğunu belirtmiştir.

Bölgede, özellikle köy çevresinde yetişen aşıkların bir kısmı, kendi sazlarını kendileri yapmaktadırlar; özel olarak seçilen dut ağacından yapılan ve "tekne" adı verilen bölüm, bıçak, keski vb. aletler yardımıyla oyulmak suretiyle sazın gövdesi oluşturulmakta; ardıç vb. ağaçlardan da kol kısmı yapılmaktadır. Diğer parçalarıyla da hazır hale getirilen saz, daha sonra cilâ, vernik vb. ile parlatılmaktadır.

Saz yapımı özel maharet ve bilgi gerektiren bir iştir. Bu bakımdan bölge âşıkları, söylemeğe ve çalmağa dayanan san'atkârlık yönlerinin yanısıra, saz yapımındaki ustalıkları ile zanaâtkârlık yönlerini de ortaya koymuş olmaktadır.

Anlaşılacağı üzere, diğer sebepler yanında, ekonomik sebepler de, belirli bir dönem içinde de olsa sazın yaygınlaşmasını engelleyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgedeki âşıklık geleneği içerisinde saz dışında kullanılan enstrümanlardan birisi de kemandır. Bazı eski âşıkların ve hikâye anlatıcılarının düşün vb. çeşitli törenlerde keman eşliğinde, Karacaoğlan ve Dadaloğlu'na ait türküler söyledikleri, çeşitli halk hikâyelerinin manzum kısımları naklettiği tespitlerimiz arasındadır. Bunlardan nâm-ı diğer "Fekeli Kör Ali" tanınmış şahsiyetlerden olup, bugün hayatta bulunmamaktadır.

Yaşayan âşıklardan Hacı Karakılçık da "önce keman çalmağa başlamış, sonra bu merakı saza dönüşmüştür (Alptekin, 1993: 17).

Geçmişte, sazın yanısıra kemanın niçin bu kadar yaygın olduğunu Âşık Eyyubi'ye sorduğumuzda; "kemanın geçmişte bölgede yaşayan Rumlara ait olduğunu; Rumlar'ın çeşitli dinî

vd. törenlerde keman çaldıklarını büyüklerinden işittiğini; bölgede kemanın, Rumlar'dan Türkler'e geçtiğini ifade etmiştir.

Bölgede yaşayan günümüz âşıklarında ise keman yaygın değildir. âşıklar daha çok saz çalmaktadırlar. Konumuzla yakından ilgisi bulunmamakla birlikte, kemanın gelenekteki yayılma alanıyla ilgili olarak; Aydınlı Âşık, Alevî Dedesi Kul Fakir (Asan, 1997: 112)'in, Alevîlikle ilgili değişlerini keman ile söylediğini bilmekteyiz.

Yukarı Çukurova âşıklarınının büyük bir bölümü saz çalmakla birlikte; Âşık Deli Hâzım, Âşık Kara Mehmet, Vahap Kocaman, Çağlayan âşıklar vb. gibi saz çalmadığı hâlde atışma yapabilen ve çevrede kendisini ispatlamış âşıklarımız ve saz çalmayan bâzı halk şâiri sınıfına mensup temsilciler de vardır.

F. YUKARI ÇUKUROVA ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE EZGİ

Ezgi, belli bir kurala göre çıkarılan ve kulakta haz uyandıran ses dizisi, nağme, melodi vb. (Türkçe Sözlük, 1988:1/482) anlamına gelmektedir.

"Âşık tarzı şiiri, ezgilerden ve icrâ geleneğinden ayırmak mümkün değildir (...). Âşık ezgileri, konuşma üslûbunun ağır bastığı ezgiler ve ezgilerin ağır basıp, konuşma üslûbunun gerilediği iki gruptan oluşur" (Günay, 1993: 21,22).

"Türküler, ezgileri bakımından, usullüler ve usulsüzler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Usulsüz olanları uzun havalardır ve bunlar, divan, bozlak, koşma, hoyrat, Çukurova gibi; usullü havalalar ise, oyun havalaları içerisine giren oturak, kırık gibi değişik adlarla anılmaktadır." (Gazimihal'den Dizdaroğlu, 1969: 105)

"Güney Anadolu insanınının severek söylediği uzun havalaların çeşitlerine, Adana merkez Hocallı köyü ve çevre köylerinde sıkça rastlanmıştır. Yörede en belirgin uzun hava çeşidi boşlaktır. Dağda ve kenar göçebeliğin en karakteristik havalaları bozlakların sekiz türü vardır. Bunlar

adını yakan kişiden ve yer adlarından almıştır. Uzun nefes isteyen bu havaların konuları genelde ayrılığın verdiği üzüntü ve acıyı dile getirmektedir. Hocallı köyü ve yakın çevre köylerden elde edilen uzun havalar çoğunlukla 11 ve 14 heceli şiirler üzerine yakılmıştır. Uzun havalarda aşitler inici olarak kullanılmıştır. Önce ince bölgelerden başlar, genellikle karar sesinin bir üst sekizlisinde ve yedilisinde belirgin biçimde görülmekte, daha sonra da karar sesine inmektedir. Bu havaların notaya alınmaları çok güçtür." (Güvenir, 1989: 97).

Edebi terim anlamıyla bozlak; 1. Orta ve Güney Anadolu'nun birçok bölgelerinde bir türkü ezgisi, 2. Bu ezgiyle söylenen, konusu acıklı türküler, Avşar bozlağı (Türkçe Sözlük, 1988/1: 218)'dir.

Anlaşılacağı gibi, bozlak konusu bakımından da acıklı olaylar üzerine söylenen örnekler olsalar da bu her zaman için geçerli olmayabilir. Bölgede, geçmişte -daha çok- Avşar Türkmenleri arasında ağıt söyleme geleneğinin var olduğunu görüyoruz. Bozlak tarzındaki söyleyişlerin ortaya çıkmasında bu durumun etkili olduğu düşünebilir.

Bundan başka, Karacaoğlan'da, acıklı diyebileceğimiz bir arz-ı hâl ifade eden şiirde, "bozulama" deve için bağırma, insan için bağıra bağıra "ağlama" anlamı ile verilmiştir (Başgöz, 1991: 99). İlgimizi çeken şiirde bozulama kelimesi ilk dörtlükte yer almaktadır:

Katarında tor mayası bozular
Bir derd aldı yaralarım sızılar
Gülben dolusunu içen gâziler
Kıyma vezir kıyma Recep oğluma

(Başgöz, 1991: 99)

Yukarıda geçen koşma, konu itibariyle bozlağı andırmakla birlikte, ezgisini bilmediğimiz için bir hüküm vermek yanlış olacaktır.

Ali Rıza Yalgın (Yalman), 1931 tarihinde Gaziantep çevresinde yaşayan Türkmen Abdalları'nın ağzından şu bozlakların olduğunu belirtmektedir. "1. Urum Bozlağı, 2.

Düdem Bozlağı, 3. Benderi Bozlağı, 4. Elbeyli Bozlağı. Bir de bozlak dışında Urum Divanı'dır." (1977,1:18)

"Bozlaklar "Öksüz Ali Bozlağı", "Yiğen Ali Bozlağı", "Deli Boran Bozlağı", "Gündeşlioğlu Bozlağı" vb. gibi adlar alır. Bozlakların hepsinin söyleyişte farklı bir tavırları vardır. Aynı yüksek makamla söylenirler, ama söylenişte ayrı bir ahenkleri vardır. Ezgilerinden ayrılırlar. Sözsüz müziği söylendiğinde aşık, bozlağı ayırır." (Feymani; Artun'dan, 1996: 104)

Bozlaklar "Çukurova Bozlağı", "Gavur Dağı Bozlağı", Belen'den öte, "Amik bozlağı" diye ikiye ayrılır. Bozlaklar "ahey!" ve "aydos"la başlar. Karacaoğlan Bozlağı'nda "ahey", Dadaloğlu Bozlağı'nda "aydos" vardır. (İmami; Artun'dan, 1996: 104)

Öksüz Ali'den bir bozlak örneği

Gâala gözünü sevdiğim Döndü
Sen gönlümü kime verdin evelâ
Kipriklerin canı almaya kaseder
Kömür gözlüm uçlarını iyâla

Aydoos...

Sizde ne dellerde güzel sevene
Gaşları benziyor gümüş cüvele
Yapalağın yaralatmış doğana
Güman güman yaralarım sağala

Aydooss...

Zarbını yemiş de soydan doğanın
Sahabı değilsin sen bu mayanın
Bak ağzıyla tavuz guşu sevenin
Yağmur yağar püsem düşer çığala

Ayboos...

Leylâ'nın bekçisi Mecnun ben oldum
Gark oldu gemim de deryâda galdım
Habar verin nazlı yara ben geldim
Ağlamasın kına yaksın o ele

Aydoos...

Öksüz Ali'm hata var mı sözümde

Bizim el şehirde, Mucur özünde

İlkbahar gününde nisan ayında

Gönlüm kör yapala döndü gôala

(AÇICI, 1981: 49)

Bundan başka Yukarı Çukurova'daki âşıklar, mertlik, yiğitlik ve millî kahramanlık konularını işleyen şiirlerini, "Koroğlu Havası" ile söylemektedirler.

G. YUKARI ÇUKUROVA ÂŞIK FASILLARI

Âşık deyişleri, serbest ve sistemli deyişler olmak üzere iki bölümde ele alınmaktadır. Serbest deyişler, âşığın önceden yapılan bir hazırlık sonucunda, dinleyiciye sunulan deyişlerdir. Sistemli deyişler ise; "atışma, karşılaşma, deyişme, tekellüm müsaare gibi adlarla anılmakta olup, âşıklık geleneği içinde belli bir icra töresine göre yürütülür (Günay, 1993: 25).

"Adana'daki âşıklık geleneğinin, Doğu Anadolu âşıklık geleneğine göre sistemli bir icra gelenği yoktur"(Artun, 1996: 66).

"Çukurova'da âşık karşılaşmaları, merhabalaşma, sanat-ilim-muamma, tasavvuf öğütü, koçaklama, koltuklama bozlak okuma yarışı, güzellemede ustalık, ayrılırken gönül alma ve elveda bölümlerinden oluşur" (Feymâni; Günay'dan, 1993: 65).

Artun (1996: 78)'a göre, Adana âşık fasılları şu düzene göre yapılmaktadır:

1. Merhabalaşma
2. Hatırlatma (Canlandırma)
3. Tekellüm
 - a. Ayak Açma
 - b. Öğütleme
 - c. Koçaklama
 - d. Bağlama-Muamma
 - e. Sicilleme
 - f. Yalanlama

- g. Koltuklama
- h. Bozlak Okuma
- ı. Güzelleme Okuma
- j. Taşlama (Takılma)
- k. Tüketmece (Daraltma)
- l. Gönül Alma
- m. Elveda (Güle güle)"

Bunlara ilave olarak, fasıllarda yer alan hususlardan diğerleri ise ağıt söyleme ve destan okumadır. Âşık İmâmî ve Âşık Osman Akçay, ağıtları hikayesi ile fasıllarda okuyan âşıkların en tanınmışlarından. Bu âşıklarımız, ağıtları ya Avşarlar arasında derleyerek okurlar ya da dinledikleri bir hikâyeyi ağıt tarzında kendileri hazırlayarak ve kahramanların ağızlarından, seyirci önünde söylerler.

Ağıt Örneği

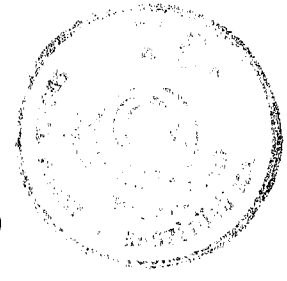
AVŞAR KIZININ AĞITI ¹

Kara şalvar ıldır ıldır
Gardaş martinini doldur
El içinde arlanıyom (Oy Oy)
Gidek evimizde öldür (Oy Oy)

Siğim siğime dolaştı
Gardaş ardımdan ulaştı
Gamayınan bir atışta (Oy Oy)
Mor belik gana bulaştı

Çoban goyunun yayar mı
Anam sesimi duyar mı
Bir ananın ik'evladı (Oy Oy)
Gardaş hacıya gıyar mı

¹. Bu ağıt, bir dedikodu sonucu ağabeyi tarafından bıçaklanan Avşar kızının ağzından önce kısa hikayesiyle anlatılmış, sonra da belirli bir ezgi ile söylenmiştir (Âşık Osman Akçay tarafından okunan bu ağıt, tarafımızdan kaydedilmiştir).

Evil dolu halı kilim
 Susmaz ağzım durmaz dilim
 Haber salsam gelir m'ola (Oy Oy)
 Nişanlım denilen zalim

Hele bakın el oğluna
 İk'elin sokmuş goynuna
 Şu dünyada gavuşamadık (Oy Oy)
 Ahrette sarıl boynuma

Bakın şu yüzüye bakın
 Alın nişanlıma dakın
 Ağlamaya ar ediyom (Oy Oy)
 Düşmanların evi yakın

Varmañ pınarın başına
 Gülyag çalmañ başıma
 Ganım gatli helâl olsun (Oy Oy)
 Ceza vermeñ gardaşıma

Aşık Osman Akçay

"Âşık tarzı şiir geleneği içerisinde destanlar, büyük bir çoğunluğu 11 ve 8 heceli koşma, çok az bir kısmı mani ve pek nadir olarak da divanî şeklindeki örneklerine rastlanan, 5 veya 7 dördlükten aşağı olmamak şartıyla 130 hatta 150 kıta hacmindeki örnekleri mevcut olan, konu sınırlaması olmaksızın âşık tarafından destan yapmaya değer bulunan bir vak'ayı, bir cismi, veya kavramı hikaye ederek anlatan sözlü kültür ortamında, âşığın ele aldığı konuyu anlatım tutumuna bağlı olarak geleneksel âşık havaları eşliğinde icra ettiği nazım türü olarak tanımlanmaktadır (Çobanoğlu, 1997: 28)".

Yukarı Çukurova âşık fasıllarında yaygın olan tarzlardan birisi de "destan söylemedir. Pek çok konuda destan söylenebildiği gibi, dinleyicilerin en beğendikleri destanlar, mizahi türe ait olanlarıdır. Mizâhî türden destan söyleyen âşıkların başında ise Âşık Kara Mehmet (Silingünlü), Duran Şihlioğlu gibi şahsiyetler gelmektedir.

Destan Örnekleri:

FARE DESTANI

Usandım elinden arsız
Gelme bize daha fare
Ettiklerin haksız, yersiz
Getiririm dize faze

Alnın tilki alnı gibi,
Karnın ayı karnı gibi,
Burnun domuz burnu gibi,
Dişin benzer biz'e fare.

Söyle, pambukları n'ettin?
Sattıysan kime sattın?
Kızına cehiz mi ettim?
Düğün mü var güze fare?

Girersin çuvala, una
Aran, bulun bulgur tane,
Hırsızlıktan yedi sene
Giyen sonra ceza fare

Gel tutulsun dediğimiz,
Dolaplara koduğumuz,
Yemek yapıp yediğimiz
Deyme yağa tuza fare.

Dosttan gelmişti hediye,
Kim dedi sana ye diye,
Gösterirsem mor kediye
Eder seni meze fare.

Şıhlioğlu'yum çok beterim,
Tuzak kursam tez tutarım,
Kızdırma zehir atarım,
Son ihtarım size fare

Âşık Duran şıhlioğlu (Görkem,1988:92,93)

ESSEK DESTANI ²

Gınamañ gomsular derdim çok büyük
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim
 Garada taksiydi denizde gayık
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim

Bazan oynar güldürürdü herkesi
 Bağırırdu kesilmezdi nefesi
 Yüz kilometreden gelirdi sesi
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim

Bağlasam sökerdi çamın kökünü
 Yalnız yerdı otuz dönüm ekini
 Götürürdü bir tirenin yükünü
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim

Yorulmazdı giderdi harınan
 Yük çekerdi yağmurunan garınan
 Âh!.. Dâğişmezdim yedi tane tırınan
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim

Hep onu arardı kira taşıdan
 Aşağı binmezdi atmış kişiden
 Beş altın madalya aldı goşudan
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim

Kara Mehmet, bundan yüzüm gülmedi
 Üç aydır ağlarım halım galmadı
 Yüz baytar getirdim çare bulmadı
 Öldü benim gara gûdük eşşeğim

Âşık Kara Mehmet

². Âşık Hakkı Tanrıkulu tarafından okunan ve Kara Mehmet'e ait olan bu şiir, tarafımızdan kaydedilerek yazıya aktarılmıştır.

Yukarı Çukurova âşıklık geleneğine ait fasıllar içerisinde saydığımız nazımla ilgili bölümlerin dışında, sıkılan, hüznülenen seyirciyi rahatlatmak ve onların, âşığın söyleyeceği şiire motive olmalarını sağlamak maksadıyla çeşitli fıkra, hikaye vb. gibi nesire dayalı örneklerin anlatıldığı da görülmektedir. Bununla ilgili olarak; evvelce bahsi geçen âşıklar gecesinde bir âğıt söyleyen Osman Akçay'dan sonra şiir sırası kendisine gelen Âşık Hacı Karakılçık, seyircilerin hüznünü dağıtmak için âğıtla ilgili şu fıkrayı ³ anlatır: Eskiden Çerkezler'le Avşarlar pek anlaşamazmış. Çerkezler'den bir tane bey ölmüş. Demişler ki, işte falanca Avşar neneyi getirelim de bizim beye bir-kaç âğıt söylesin. Getirmişler Avşar neneyi... -Tabi araları iyi değil yâ- Nene düşünmüş düşünmüş... Ey ne söylesin? Demiş ki:

- "Ne deyim de ne söyleyim,
Ölü benim olmayınca.
Çerkez'de beğ mi tükenir,
Gırkar gırkar ölmeyince."

³. Hacı Karakılçık tarafından anlatılan bu fıkra, tarafımızdan kaydedilmiş olup, yazıya aktarılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK EYYÜBÎ

A. HAYATI VE ÇEVRESİ

1. Doğum Yeri

Eyüp Todil, Adana ilinin Feke ilçesine bağlı Gürümze köyünde dünyaya gelmiştir. Köy, Feke ilçesine 30-33 km uzaklıktadır. Gürümze köyü; Güzpınarı (Kisenit), Süphandere, Bahçecik ve Kayseri'nin Develi ilçesine bağlı Kiske, Yaylacık, Gedikli köyleri ile de komşudur.

Gürümze köyünün kuzeydoğusunda Bakır Dağı, kuzeybatısında Coş Dağı, doğusunda Diadin Dağı adları ile anılan dağlar vardır. Bir kısmı ormanlık alanlarla çevrili Gürümze'nin batısında, Üçtepe adı ile anılan tepelikler mevcuttur. Köyün yakınından çıkan Cennetgözü pınarı, kuzeyinde Katran pınarı adıyla anılan sular da vardır.

Köyde bulunan İskender dönemi Yunan, Roma ve Bizans dönemine ait mezar, yapı vb. tarihi eser kalıntıları, Gürümze'nin tarihi hakkında bize bilgiler vermektedir. Yakınçağda Rum nüfusunun hakim olduğu köyde Rumlar yaklaşık 400 yıl kadar yaşamışlar, Kurtuluş Savaşı sonrası, köyü terketmiş ve yurt dışına göç etmişlerdir. Yaklaşık 80 yıl önce köye yerleşen Selanik Türk göçmenlerinin yanı sıra Harmandalı Yörük Türkmenleri ve Farsak Türkmenleri, o dönemlerde Türk nüfusuna ağırlık kazandırmıştır.

Yaklaşık 200-250 haneden oluşan Gürümze, 1000 nüfusu barındıran bir orman köyüdür. Halk, geçimini hayvancılık, tarım, su ürünleri ve orman işçiliği üzerine sağlamaktadır. Su ürünleri ile ilgili faaliyet yapan ticari maksatlı 4-5 alabalık çiftliği vardır.

Ticari ilişkiler ve alışverişler genellikle Adana'nın Kozan ilçesi ile yapılmaktadır. Kozan'a 90 km mesafede olan Gürümze, Kayseri'nin Develi ilçesine 80 km'lik bir uzaklıktadır.

Köyde bir ilkokul, bir cami, Orman İşletmesi'ne ait, orman muhafaza memurlarının kaldığı bir lojman, 300 civarında üyesi bulunan Tarımsal Orman Kalkındırma Kooperatifi vardır.

Köyün elektriğe kavuşma sevincini, aşığımız bir şiirindeki şu dörtlüğünden anlıyoruz:

Artık Gürümze de erdi bu sırra
Işık geldi evler bürünmez kara
Altıyüz senelik ulu sedire
Bakıp bakıp hayran olmuş Vali Bey (139/3)

Eyyûbî, bazı şiirlerinde de köyünün tabiat güzelliklerini dile getirmektedir:

Geyikleri kayalarda kırışır
Ağaçları uzay ile yarışır
Sedir, göknar, ardiç çama karışır
Bangazların ardından siz da gel (96/2)

2. Doğum Tarihi

Eyüp Todil, nüfus cüzdanına göre, 04.06.1955 doğumludur. Ancak babasının kendisini nüfusa geç yazdırması sebebi ile nüfus kayıtlarındaki 4-5 yıl evvel dünyaya geldiğini tahmin etmektedir.

3. Adı

Âşığımıza, doğduğunda Ali adı verilmiştir. Ancak bebeklik döneminde bir hastalık geçirdiği için, köyün dindar kişileri tarafından "Ali adı ağır geliyor ve bu adı çocuk kaldıramıyor" gerekçesiyle Eyüp adı konulmuş ve nüfus kayıtlarına da Eyüp olarak geçmiştir.

4. Soyadı

Âşık Eyyûbî'nin asıl soyadı, "Tadil"dir. Ancak nüfus kayıtlarındaki bir yanlışlık sonucu bu soyadı Todil olarak geçmiştir. Âşığımız, Todil soyadını nasıl aldıklarını bilememektedir. Bununla birlikte, babasının amca çocuklarının ve yakın akrabalarının soyadı, Taştekin'dir. Eyyûbî, babasının aslen Süphandere köyünden olduğunu ve yetim kaldıktan sonra Gürümze'ye geldiğini belirtmekte ve soyadını alırken bir karışıklık olduğu ihtimali üzerinde durmaktadır.

5. Lâkabı

Eyyûbî'nin babası, "Lop Hasan" lakabıyla anılmış. Ancak babası kimsesiz büyüdüğü için, dayılarının lakabı olan; "Cilazlar" (Cılızlar) ile tanınmaktadır.

Epeyce eski ve köklü olan Cilazlar sülalesi, Feke'nin Olucak köyündendir. Babasının amca çocukları ise, "Mustanlar" lakabı ile tanınmaktadır.

6. Baba Tarafı

Eyyûbî'nin babasının adı Hasan'dır. Dedesi, Seferberlik yıllarında, Taif'te şehit düşüp oradaki toplu bir mezara defnedilen Koca Mustuk'tur. "Mustanlar Sülalesi" bu lakabı, Koca Mustuk (Mustan-Mestan) adından almıştır.

Eyyûbî daha 12 yaşında iken, babası, ikinci eşi olan Fatma hanım ile evlenmiştir. Âşığımız, bu durumu, serzeniş dolu bir ifadeyle şu şekilde dile getirir:

Küçük yaşta geçim bindi boynuma
Verdiler sabanı elime benim
Babam ik'evlendi, ayrıldı çıktı
Çok engeller geldi yoluma benim (140/1)

7. Anne Tarafı

Eyyübî'nin annesinin adı Ayşe'dir. Ayşe hanım, 1993 yılında vefat etmiştir. Annesinin babası Cilaz Ali, Sıf Elif adlı bölgede, Kurtuluş Savaşı'nda Fransızlarla çarpışırken çeşitli kahramanlıklar göstermiş ve yaralanarak gâzi olmuştur.

8. Kardeşleri

Eyyübî, öz annesinden 6, üvey annesinden de 3 olmak üzere kendisiyle birlikte toplam 10 kardeştir. Mustafa isimli kardeşi 5 aylıkken, bir diğer kız kardeşi de 5 yaşında vefat etmiştir. Emine isimli ablası da 12 yıl önce, 45 yaşlarında iken vefat etmiştir.

Bugün, Eyyübî'nin; İsmail (1942 doğ.çiftçi), Ahmet (1945 doğ.çiftçi), Hâdi (1954 doğ.imam), Arzu (1945 doğ.ev hanımı) olmak üzere 4 kardeşi ve üvey annesi Fatma hanımdan, Meryem, Döne ve Ayşe isimli kız kardeşleri hayattadır.

9. Ailesi

a. Eşi

Eyyübî'nin eşi, Saniye hanımdır. Âşığımız, eşi Saniye hanımı 1978 yılında ailesinden istemiş; ancak eşinin babasının rıza göstermemesi üzerine kaçırarak evlenmiştir. Köylüsü olan Saniye hanım (1960 doğ) ile 20 yıllık evlidir.

b. Çocukları

Eyyübî'nin, Hasan Hüseyin (1981 doğ.), Halil İbrahim (1982 doğ.), Muhammed (1984 doğ.) olmak üzere üç erkek; ve Emine (1986 doğ.) isimli kız çocuğu ile birlikte 4 çocuğu vardır Halil İbrahim, Kozan İmam Hatip Lisesi'nde

okumaktadır. Hasan Hüseyin ve Muhammed, ilkokuldan sonra Kozan Yatılı Kur'an Kursu'na devam etmişlerdir. Şu anda köyde, evin işlerine yardımcı olmaktadırlar. Küçük kızları Emine ise ilkokulu bitirmiş olup halı-kilim kurslarına devam etmektedir.

B. ÇEŞİTLİ CEPHELERİ

1. Tahsili

Eyyübî, önce Gürümze İlkokulu'nu bitirmiş, daha sonra Develi İmam Hatip Lisesi'ne kayıt yaptırmışsa da, çeşitli ailevi nedenlerden dolayı bu tahsiline başlayamamıştır. Buna karşılık o, kendi kendisini yetiştirmeye çalışmış, özellikle askerlik döneminde fazlaca kitap okumuştur. Kendi kendisine Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenen âşığımız, 1995'te Feke İlköğretim Okulu'nun dışarıdan bitirme imtihanlarına girerek Ortaokul diploması almıştır.

2. Askerliği

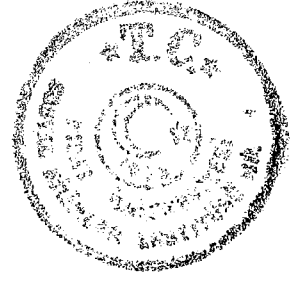
1975 yılının Kasım ayında, Zonguldak ilinin Karabük ilçesinde Jandarma olarak vatani vazifesine başlayan Eyyübî, 8 ay boyunca yüzbaşısının "posta"lığını yapar. Dağıtımdan sonra Kayseri İl Jandarma Alay Komutanlığı Harekat Şubesi'nde yazıcı sınıfına mensup olarak 1977'de askerliğini bitirir.

Karabük'te asker iken, Kadırlılı Âşık Abdülvahap Kocaman'a yazdığı bir mektupta, hislerini şiir ile dile getirir:

Kocaman üstadım beni bir görsen
Beni tanıyaman şekil bambaşka
Bir elbise giydim daha değişik
Saç sığır vuruğ, kekil bambaşka

...

Ne olur üstadım bana mektup at
Eyyübî'nin işi istiyor dikkat
Çavuş hekim olmuş onbaşı avkat
Savcısı bulunmaz vekil bambaşka

...

3. İşi

Geçiminin yarısını aşıklıkla karşıladığını belirten Eyyübî, diğer aşıklar gibi çeşitli festivallere, şölenlere, törenlere sazı ve sözü ile iştirak etmektedir. Tv. kanallarının sayısının artmasıyla birlikte, âşıklara gösterilen ilginin hissedilir biçimde arttığını ifade eden Eyyübî, âşıklık dışında geçimini tarım ve küçük çapta hayvancılıkla sağladığını ve geçmişte madencilik işiyle de uğraştığını belirtmiştir.

4. Gezdiği Yerler

Âşık Eyyübî, şölen, şenlik, toplantı vb. sebebiyle, yurdun birçok yerlerini görme imkanına sahip olmuştur. Yurt dışında ise benzer sebeplerle, İtalya, İsviçre ve Almanya gibi Avrupa ülkelerini de görmüştür.

5. Sosyal Faaliyetleri

Şölen, toplantı vb.'nin haricinde fazlaca bir sosyal faaliyette bulunmayan aşığımız, zaman zaman, aşıklara ilgi gösteren ve Türkiye genelinde yayın yapan Tv.lerin programlarına davet edildiğini, ancak bunların tamamına çeşitli imkansızlıklar sebebiyle katılamadığını belirtmektedir.

O da çevresinde yaşayan pek çok âşık gibi, Adana Âşıklar Derneği'nin bir üyesi ve Kültür Bakanlığı'ndan tescilli bir âşıktır.

C. ÂŞIKLIĞINI HAZIRLAYAN UNSURLAR

1. Ahlâkı

Çevresinde sevilen ve sayılan Eyyûbî, son derece sakin, yumuşak başlı ve mütevazi bir kişiliğe sahiptir. Dürüstlüğü ve dini konulardaki hassasiyeti ile birlikte çeşitli sıkıntılarla geçen çocukluğu, onun olgun bir kişiliğe sahip olmasına zemin hazırlamıştır. Yaşadığı çevrede latifeciliği ile de tanınan âşığımız; içki, kumar, sigara gibi zararlı alışkanlıkların yanısıra, yalan, dolan vb. kötü huylara sahip olmadığı gibi, bunlara şiddetle karşı çıkmaktadır. Nitekim bazı şiirlerinde yetim hakkı yiyenlere ve haksız kazanca tahammülü olmadığını ifade eder:

Yetimin hakkını yiyip çürütmen
Eyyûbî'nin emoğini yürütmen
Parayı faize verip kokutman
Yetmişlik hacılar insafa gelin (107/4)

...

Âşığımız, zararlı alışkanlıklardan olan sigara hakkında da tiryakilere şöyle seslenmektedir:

Dinle sigaranın zararlarını
Boğazdan ciğere islendiriyor
Daha kimler görmüş yararlarını
Eşini dostunu küslendiriyor (125/1)

...

Maddiyata fazla kıymet vermeyen Eyyûbî, her türlü gürültü ve patırtıdan uzak, mütevazi bir yaşantıyı tercih ve tavsiye eder:

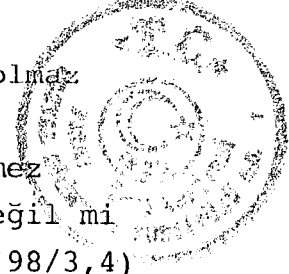
...

Sular akar bize hayat vermeye
Kalacaksın burda ömür sürmeye
İmkânım olmuyor yâre varmaya
Bendeki bu sevda yoktan değil mi

Çam, sedir, köknarın pürleri solmaz
 Burda yaşayanın kaygısı olmaz
 Kafan çalışmazsa hiç yüzün gülmez
 Görev alındığın yükten belli değil mi

...

(98/3,4)

2. Dini Konulardaki Bilgisi

Evvelce belirttiğimiz gibi, aşığımız, kayıt yaptırdığı İmam Hatip Lisesi'ne, çeşitli ailevi sebeplerden dolayı gidememiştir. Ancak, bu eksikliğini, kendi kendisine Kur'an-ı Kerim öğrenerek gidermeye çalışmıştır. Daha önceden, Selânik'ten göçmen olarak gelen bazı din ehli kimselerden, çocukluk döneminde temel dini konularda istifade ettiğini belirten Eyyübî, asıl hocasının annesi olduğunu ve ölümüne kadar annesinden dinî-ahlâkî konularda nasihatlar aldığını ifâde etmiştir.

Bunun dışında; iman, itikat, ibadet, ahlak ve din büyüklerinin hayatını anlatan konularda epeyce kitap okuduğunu belirten âşığımız, dünyanın geçiciliği, nefsin aldatıcılığı ve âhiretin kazanılması hakkında da şiirler söylemiştir:

Gönül çok dolaşma nefsin peşinde
 Her yerde kendini bil gönül gönül
 Gördüğün güzele kanıp aldanma
 Olanlardan ibret al gönül gönül

...

Sevdaya düşürdün bu bana hak mı
 Dünya gasafeti sırtımda yük mü
 Ahiret gününden haberin yok mu
 Dünyada isteğin mal gönül gönül (149/1,3)

...

3. Milli Konulardaki Hassasiyeti

Yaşayan pek çok âşık gibi, Eyyûbî de millî değerlere son derece bağlı, milliyetçi kişiliği ile tanınan bir âşığıdır. İleride örneklerini vereceğimiz şiirlerinde millete, vatana olan bağlılığı, millî kültürden ve dilden uzaklaşmanın verdiği endişe bütün canlılığı ve samimiyeti ile kendisini hissettirmektedir.

4. Edebiyatla Olan İlgisi

a. Âşıklığa merak salış dönemi

Yukarı Çukurova'da hangi âşığa ve şaire sorsanız, Karacaoğlan'ın torunu olmakla övünür ve iftihar eder. Âşık Eyyûbî de bu düşünceyi şöyle tamamlamaktadır: "Biz Karacaoğlan'la aynı bölgenin çocuğuyuz. Karacaoğlan'a veren Allah, bize de vermez mi?"

Eyyûbî de, diğer pek çok âşık gibi, daha televizyonun yaygın olmadığı, radyoların parmakla gösterildiği hatta köylerinde elektriğin bile olmadığı çocukluk devresinde, efsanevi kişiliğe sahip eski âşıkların hayatları etrafında teşekkül eden halk hikayelerini dinleyerek yetişmiştir. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Deliboran, Beyoğlu, Sefil Yakup ile Kınalı hikayeleri bunlardan sadece bir kaç tanesini oluşturmaktadır. Yetiştirdiği köy çevresi zengin bir halk kültürüne sahiptir. Annesi tarafında da âşıklık kaabiliyeti olduğunu ifade eden Eyyûbî, bazı şiirlerini meydana getirirken annesinin de kendisine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Âşığımızın teyzesi ve dayısı da iyi bir masal anlatıcısı olup, aynı zamanda halk hikâyelerini ve türkülerini de bilmektedirler. Araştırmamız esnasında kendilerinden dinlediğimiz bazı masal ve hikâyeleri de kaydetme imkânına sahip olduk.

Bundan başka, köyün yaşlıları ile görüşmemizde eskiler de köy odasında ve düşünlerde, sazlı-sözlü sohbetlerin yapıldığını, seyirlik köy oyunlarının sergilendiğini vb.

faaliyetlerin yaygın olduğunu ifade ettiler. İşte böylesine bir ortamda çocukluk devresini geçiren Âşık Eyyûbî, ilkokulun son sınıflarında iken, âşık tarzında şiir denemeleri yaptığını ve yazdığı bu şiirleri, bir kıymet ifade etmediğini düşünerek imha etmiştir. Ancak ilkokuldan sonra Karacaoğlan'ın şiirlerini okuyunca kendi şiirleri arasındaki benzerliği farkeder ve yeniden şiir yazmaya başlar.

Âşık Eyyûbî, bazı âşıklar gibi, rüya sonrası bâdeli aşıklardan değildir. Rüyaya da fazla ehemmiyet vermez. Onun âşıklığa başlayış sebebi, daha çok çocukluk ve gençlik dönemlerinde çektiği maddi-manevi sıkıntılardır. Babasının ikinci kez evlenmesi; yollarının ayrılmasına ve önemli ölçüde psikolojik yapısını etkilemesine sebep olmuş, o da bu sıkıntılardan uzaklaşabilmek için şiir söyleyip yazarak âşıklığa meyletmeye başlamıştır. İkinci önemli faktör ise aşktır. Kendisinden bu konuda, fazla bilgi alamadığımızı belirtmeliyiz.

Eyyûbî'nin âşıklığa merak salışında etkili olan şâir kimseler de vardır. Kör Ali (Ali Akçay) nâmıyla anılan ve keman çalarak Karacaoğlan türküleri söyleyen, hikâyeler anlatan bu şahsın, (Daha fazla bilgi için bkz., Nasrattınoğlu, 1993:123,128) kendi köylerine de sık sık geldiği ve âşığımızın da ondan etkilendiği bilgimiz dahilindedir.

b. Saz çalmaya başlaması

Âşığımız, ilkokulu bitirdikten sonra şiir yazmaya devam eder ve kendisindeki aşıklık yeteneğini farkederek saz ısmarlar. Saz çalma konusunda, usta bir âşıktan yardım görmediğini ifade eden Eyyûbî, köylerinde ilkokul öğretmeni olarak görev yapan Coşkun Akça'dan saz çalmasını öğrenir. Daha sonra da kendi kendisine saz çalmasını geliştiren Eyyûbî, Karabük'te asker iken Halk Eğitim Merkezi'nin açtığı saz kurslarına katılarak sertifika almıştır.

c. Mahlas alması

Yukarı Çukurova Âşıklık geleneğinde, evvelce de belirttiğimiz gibi usta-çırak ilişkisi yaygın değildir. Bu nedenle, usta bir âşık elinde yetişmediğini; bölgesinde yaşayan tecrübeli âşıklardan, çeşitli toplantılar vesilesiyle her konuda istifade ettiğini ifade eden âşığımızın; usta âşıkların meclisine ilk defa katılması ve "Eyyübî" mahlasının almasının hikayesi şöyledir: Bir gün bir şölen vesilesiyle Kozan'da bir araya gelen; Abdülvahap Kocaman, Feymâni, Haydar Aslan, Hacı Karakılçık, Mahmut Taşkaya gibi bâzı âşıkların meclisinde âşığımız da bir türkü söylemek istediğini belirtmiş, bu isteğine olumlu cevap verilmiştir. Bu toplantıdaki sohbet esnasında âşığımız, bazı âşıkların mahlaslarının sonuna nisbet "î" sinin niçin geldiğini sorduğunda âşıklar kendisine şaka ile takılmışlardır. Mecliste bulunan âşıklardan Feymâni de âşığımıza dönerek; -sizin isminiz Eyüp değil miydi? diye sorar. Evet cevabını alınca, Feymâni; -o zaman sizin mahlasınız da "Eyyübî" olur- der ve Feymâni tarafından âşığımıza "Eyyübî" mahlası verilir.

ç. Ustalık dönemi

Yetişkinlik dönemlerinde, çevresindeki âşıkların sızlı-sözlü meclislerine her fırsatta katılan Âşık Eyyübî bu toplantılarda adından söz ettirmeye başlamış ve söylediği irticali deyişlerle kendisini ispatlamıştır.

Askerliğini bitirdikten sonra, Konya Âşıklar Bayramı'na katılan Eyyübî, ustalık dönemlerini, yurdun çeşitli il ve ilçelerinde düzenlenen toplantı, şölen ve yarışmalara katılarak icra etmiştir. Çevresinde daha çok, güçlü irticali ve atışmaları ile tanınan Âşık Eyyübî, Türkiye genelinde katıldığı yarışmalı toplantılarda pek çok derece elde etmiştir. (Bkz. Tablo II)

Âşık tarzı geleneğe ait; atışma, muamma, leb-değmez, destan vb. tarzda her türlü örneği veren Âşık Eyyübî,

atışmaların aranan simaları arasında yer almaktadır. Ancak ne yazık ki, bu atışmalardan pek azını çalışmamızın sonuna ilâve edebildik. Pek çoğunu elde edebilme imkânımız olmadı.

Bölgede köklü bir usta-çırak ilişkisi olmamasına karşılık Eyyûbî, bu konuda kendi yakın çevresinde âşıklığa hevesli kişilere de yardımcı olmakta ve onları yetiştirmeye çalışmaktadır.

Ç. ŞİİRLERİNDE İŞLEDİĞİ KONULAR

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerini, işlediği konuların yoğunluk derecesi bakımından beş kısımda toplamamız mümkündür: 1. Aşk (sevgi) konulu şiirleri, 2. Sosyal konulu şiirleri, 3. Tabiatla ilgili şiirleri, 4. Dinî konulu şiirleri, 5. Millî konulu şiirler.

Tez çalışmamızın sonuna aldığımız şiirlerinden 90 tanesi aşk, 41 tanesi sosyal, 13 tanesi tabiat, 12 tanesi dinî, 6 tanesi millî konulardan oluşmaktadır. Şiirleri, konuları içerisinde işledikleri temalar bakımından da ayırmamız mümkündür.

1. Aşk (Sevgi) Konulu Şiirleri

Âşık Eyyûbî'nin, aşk konusu sınırları içerisinde değerlendirebileceğimiz şiirlerini temaları bakımından çeşitli alt başlıklar altında değerlendirmemiz mümkündür. Bunlar; a. Sevgilinin özelliklerini anlatan güzelleme tarzındaki şiirler, b. Sevgilinin vefasızlığını anlatan şiirler, c. Âşığın, maşukasına duyduğu aşktan dolayı, ferdi ızdırapları anlatan melankolik şiirler, ç. Maddi ve manevi aşk temasının iç içe olduğu şiirler, d. Gurbette sevgilinin özlemini anlatan ve teması gurbet olan şiirler.

a. Sevgilinin güzelliği (Güzellemeler)

Eyyûbî'nin bu şiirlerinde sevgili ya da sevgililer, kendi güzelliklerinin yanısıra, yaşadıkları çevre ile de bütünleştirilmektedir:

Yayla çiçeğinden güzel kokuyor
Toroslarda bir aşiret güzeli
Evlerine vardım halı dokuyor
Toroslarda bir aşiret güzeli (1/1)

...

Görüleceği gibi, âşığımız, sevdâlandığı bu konar-göçer Türkmen kızını, yaşadığı çevrenin özellikleriyle dile getirir. Bu güzelin özellikleri ve âşığın samimi bir söyleyişle onun kokusunu yayla çiçeğine benzetmesi hâтта daha güzel koktuğunu ifade ederek, tabiat unsurlarıyla sevgiliyi iç içe işlemesi bize Karacaoğlan'ın çok meşhur olan bir semaisindeki şu dördlüğü hatırlatacaktır:

Elif'in uğru nakışlı
Yavru balaban bakışlı
Yayla çiçeği kokuşlu
Kokar Elif Elif diye (Karacaoğlan)

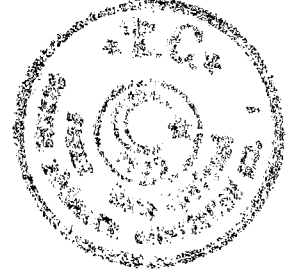
...

Âşığımızın bu şiirinde, konar-göçer hayata ait özellikler de söyleyişin samimiliği içerisinde kendisini gösterir:

Kara çadıra da dezgâhın kurmuş
Gül yüzü ne sıcak ne soğuk görmüş
Mevlâm güzelliği hep ona vermiş
Toroslarda bir aşiret güzeli (1/2)

...

Âşık Eyyûbî, Bu özellikten kendisine de pay çıkarmasını bilir:

Beni görüp siyah saçların açtı
 Top top olmuş zülüfleri dolaştı
 Yâreli bağrıma hendekler eşti
 Toroslarda bir aşiret güzeli (1/3)

...

Söyleyişteki samimilik ve güzellik, Karacaoğlan tarzını hatırlatacak niteliktedir.

Bir diğer şiirinde âşığımız, "Feke güzeli"ni seher yeline benzeterек ona olan duygularını şöyle dile getirir.

Seher yeli gibi çıktın erkenden
 Aşkın öldürmeye Feke güzeli
 Bunca ömrümüzü yaktın erkenden
 Sinem deldirmeye Feke güzeli (2/1)

...

Sevgili her zaman güler yüzlü olmaz, bazan da aşığına sitem eder. Âşık Eyyübî, sevgilisinden gelen mektubun içindeki fotoğrafı gözlerimizin önünde âdeta canlandırır.

Meryem mektup salmış içi resimli
 Poz verişi kahır ile karışık
 Nakış nakış zarfın üzeri simli
 Kokusu var puhur ile karışık (3/1)

...

Karacaoğlan geleneğini hatırlatır bir tarzda gevgilinin gözleri genellikle elâdır ve aşığımıza özgü bir ifade ile büyüleyicidir:

Böyle mi olurmuş aşkın tesiri
 Sevilenden siler birçok kusuru
 Beni bir bakışta etti esiri
 Elâ gözler sihir ile karışık (3/3)

...

Gerek divân şiirinde gerekse halk şiirindeki sevgili ile ilgili klasikleşmiş benzetmeleri Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde de görmemiz mümkündür:

Sevdiğim methini bana sorsunlar
Kalemdir kaşların, hilâle benzer
İsterim ki seni bana versinler
Cennete ileten bir yola benzer (4/1)

...

Klasik manâda sevgilinin kaş kalem gibi ince, hilâl gibi biçimli bir kavise sahiptir. Kirpikleri ise yine yaygın bir ifade tarzı ile ok gibidir. Diğer klasik benzetmelerden birisi de merâl (ceylân)'dir. Âşık Eyyûbî bu benzetmenin yaygın olduğunu aynı şiirin diğer bir dörtlüğünde saklamaz:

Karşıma gelince can veriyorsun
İnsafın olmazsa ok vuruyorsun
Ancak bu aşkı sen koruyorsun
Her âşıkın yâri merâle benzer (4/3)

...

Görüleceği gibi sevgilinin bakışı, âşığa can verir. Kirpikleri ise can alıcı unsurdur. Âşık Eyyûbî tezatlarla kurduğu bu benzetmelerin yanı sıra sevgilinin, ok silahı ile muhafızlık görevi yaparak aşkını koruduğunu ifade eder.

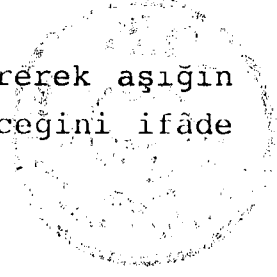
Sevgili her zaman pas vermez, bazan nazlanır. Âşığımız, sevgilisinin bu nazını bertaraf edebilmek için klasik benzetmelerle gönlünü almaya çalışır:

Tatlı dillim etme bana bu nazı
Zâten benim şu gönlümde yâre var
İnci dişin al yanağın yay kaşın
Kirpiğinde kömürden mi kara var (7/1)

...

Sevgilinin özellikleri bazan olağanüstü ifadelerle anlatılır. Âşık Eyyûbî, kelime tekrarlarına dayanan

şiiirinde, güzelin olağanüstülüğünü dile getirerek aşığın
güzelden ayrı kalamayacağını, kalırsa da öleceğini ifade
eder:

Güzel seni gören âşık
Cennetlik olur cennetlik
Senden ayrı duran âşık
Rahmetlik olur rahmetlik (18/1)

...

Sevgilinin can alıcılığının, mahallî deyimlerle
desteklenerek, Azrail'e benzetilmesi Eyyübî'nin bir şiirinde
gözümüze çarpar:

Aşılmaz dağlara yol mu kesildin
Âşık Eyyübî'ye dil mi kesildin
Yâr başıma Ezrail mi kesildin
Aşkın kılıcını çal ettin güzel (15/4)

...

b. Sevgilinin vefasızlığı (Sitem)

Sevgili güzel olduğu kadar, acımasızdır. Âşığa önce bir
nazar atar, gönlünü ateşe verir daha sonra da nazlanır, yüz
vermez. Âşık çeşitli cefalara katlanır ve sevgilisinin
vefasızlığına âit özellikleri dile getirir. Âşık tarzı
şiirde işlenen bu temâ, Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde de sıkça
görülür. Âşığımız, sevgiliyi zalım diye nitelendirerek,
Karacaoğlan'ın bir şiirinde gördüğümüz "Tanrı Zalımı"
ayağını, aşkın zalımı olarak kullanır:

Benim ömrümü çürüttü
Aşkın zalımı zalımı
Dağlar, taşlardan yürüttü
Aşkın zalımı zalımı (37/1)

...

Sevgilinin zalimliği, aşığını yanıp tutuşturması, bir önceki dörtlüğü takip eden ve tunç kafiye oluşturan şu dörtlükte dile getirilmektedir:

Acımazsın bana neden
Aşkın bağırimi kül eden
Izdırap vermeye giden
Aşkın zalımı zalımı (37/2)

...

Sevgilinin acımasızlığını dile getiren aşığımız, şu dörtlüğün son mısraında, yine Karacaoğlan'ın söylemiş özelliğini hatırlatmaktadır:

Beni bir kul gibi pazara attı
Aşkın yapısını kökten oynattı
Sevda ateşine koydu kaynattı
Bu canım, sağlığın bulur mu ola (43/3)

...

Bir dörtlüğünde de Eyyûbî sevgilisinden merhâmet diler:

Yaprak gibi soldurursun
Eyyûbî'yi öldürürsün
Gözüm kanla doldurursun
Yaşımı sil merhamet et (40/5)

...

"Fazla naz âşık usandırır" misâlini hatırlatır biçimde âşığımız da sevgilinin vefasızlığından usandığını dile getirir:

Nerelerde kaldın vefâsız dilber
Yollarına baka baka usandım
Seni hiç gözümde ıramıyorum
Hâllerine baka baka usandım (41/1)

...

c. Izdırap (Melankoli)

Gerek divân şiirinde, gerekse âşık tarzı şiirde gördüğümüz aşk temalarından birisi de âşığın, ikerisine düştüğü melankoli (kara sevda) dir. Âşık, kara sevdadan dolayı ızdırabını dile getirir, derdini döker. Eyyûbî'nin aşk konulu pek çok şiirinde de bu ızdırap teması görülmektedir.

Kara sevda, dermanı bulunmayan bir derttir. Âşığımız bir şiirinde telmihlerle, bu derdinin dermansızlığından bahseder:

Bu aşka düşeli Mecnûn'a döndüm
 Âşıkın Leylâ'sı çok imiş meğer
 Sevdiğim güzeli vefâlı sandım
 Aradım, dermânı yok imiş meğer (69/1)

...

Kara sevdâya düşen âşıkların yüzü hiç gülmez. Daima gözyaşı dökerler. Hatta bu aşkları, halkın onlara deli gözüyle bakmasına ve dedikodulara sebep olur. Klasik divan şiirimizde de çok sık işlenen bu tema âşığımızın şiirinde de görülmektedir:

Bulamadım şu dünyada tadımı
 Geçen günler bana zar a zar oldu
 Dillerde gezerken gördüm adımı
 Bu âşıklık bana ar oldu (62/1)

...

Deli gönül bıktım senin elinden
 Çok perişan ettin eller içinde
 Usanmadın elin acı dilinden
 Kendime gelemedim yıllar içinde (64/1)

...

Mübalağa sanatının en sık biçimde kullanıldığı bu ızdırıp şiirlerinde, "gözlerin kan yaşla dolması, sinelerin yanması" vb. gibi acı unsurları dikkatimizi çeken hususlardandır:

Gözyaşım kanlı revâne
Döndü bugün döndü bugün
Eller beni bir divâne
Sandı bugün sandı bugün (81/1)

...

Senelerdir aşkın kahrını çektim
Her olur olmaza içimi döktüm
Yar yolunda şu genç ömrümü yaktım
Bu sevdâ başıma geldi geleli (71/2)

...

Düştüğü kara sevdadan dolayı kendisinin dedikodusunu yapanlara ve alay edenlere âşığımız, ne ki redifli şiiri ile cevap verir:

Anlayan yok figanımı yasımı
Yine geldi muhabbetin mevsimi
Sözümle söylerim yâre hissimi
Sözüm dosta düştüm, dillere ne ki

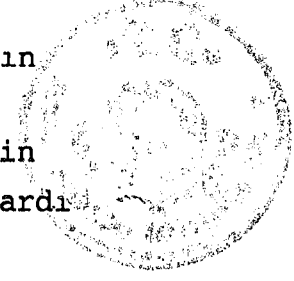
...

ç. Maddî ve manevî aşk unsurları

Âşığımızın aşk konulu bazı şiirlerinde maddi ve manevi aşk unsurlarının iç içe olduğu görülmektedir. Âşığımıza sorduğumuzda; "bilmiyorum öyle mi yapmışım?" diye cevap verdi. Kanaatimize göre âşığımız bu unsurları pek şuurlu olarak kullanmamış ve geleneğin etkisi ile meydana getirmiştir. Çünkü âşığımızın, bâzı aşıklarda olduğu gibi, tasavvufi düşünceyi temsil eden herhangi bir tarikate mensup olmadığını biliyoruz.

Maddi-manevi aşk unsurlarına ait örneklerden bazıları ise şunlardır:

Bana bu sevdâyı kız sen bıraktın
Kalbimdesin ama aslen ıraktın
Şu dünyada bana bir sen gerektin
Sensiz gönlüm ağlar, gözüm dolardı

Yârim her bilgiyi ben senden aldım
Seninle ağladım seninle güldüm
Sen olmazsan deli divâne kaldım
Eyyübî hep ciğerini delerdi (10/3,4)

...

Görüleceği gibi, verdiğimiz ilk dörtlükte "Bana bu sevdâyı kız sen bıraktın mısraı" ile maddî aşk teması işlenirken, diğer dörtlüğün birinci mısraında yer alan "Yârim her bilgiyi ben senden aldım" ifadesi, tasavvufî ile ilgili olmalıdır. Çünkü maddî sevgilinin vereceği öyle olanüstü bir bilgi yoktur.

Tasavvufî kavramlardan olan hayret mertebesi, aşığıımızın şiirlerinde, maddî-manevî aşk unsurlarıyla karışık ve şuurlu olmadan ifade edilen hususlardandır:

Eyyübî'yim çektim senden
Aşkın ile bıktım candan
Vazgeçtim gayri dünyamdım
Hayretlik olur hayretlik (18/4)

...

Aşkın daldırdı hayrana
Geldim yar sana seyrana
Gözyaşım kanlı revana
Çağlatırım sele doğru

Sırrımı kendim bilmişim
Dermanı sende bulmuşum
Yâr sana âşık olmuşum
Duyuluyor ele doğru

... (36/2,3)

Kader böyle mi seçermiş
Her âşık bir dost vermiş
Eyyübî yârini görmüş
Yaklaşıyor güle doğru (36/2,3,4)

...

Hem sahradan, düzden olsun
İnsaf eyle nazdan olsun
Eyyübî yar bizden olsun
Feryad gününde sevdiğim (24/4)

...

Dert yanarım bir cânandan
Sevdâsı var dünyâ zindan
Eyyübî ismim cihandan
Devir dönüp silinecek (84/5)

...

Örnek olarak aldığımız bu dörtlüklerde, "hayrana dalmak", "sırrını kendisi bilmek" gibi hususlar, tasavvufa ait unsurlar olmalıdır. Diğer taraftan "güle doğru yaklaşmak" dini tasavvufi divan şiirinde dikkatimizi çeken hususlardandır. Gonca vahdeti, açılmış gül ise kesreti temsil eder. Âşığın güle yaklaşması ise, Tanrıya olan muhabbetidir. "Devir" tasavvufî istilahlardandır. Devrin dönüp, âşığın isminin silinmesi ise bununla ilgili olmalıdır.

Feryad gününde yarın, âşığın yanında olması ise daha çok Tanrı'nın ahirette kulunu bağışlaması anlamı taşıyabilir.

Âşığımızın bir diğer şiirinde de konu bakımından olmasa da, dörtlük sonlarında kullanılan rediflerin ifadesi; Yunus Emre'nin

"N'idem elüm irmez yâre bulunmaz derdüme çâre"

Oldum ilümden âvâre beni bunda eğler misin

(Timurtaş, 1980:152/216)

şeklindeki bir söyleyişine yakın biçimde ifade edilmektedir:

Bu ömür böyle yaşanmaz
Her can bu aşka düşemez
Eyyübî böyle taşamaz
Coşan gönlü eğler misin (25/5)

...

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi Âşık Eyyübî, maddî-manevî aşk unsurlarını, pek şuurlu olmadan, geleneğin etkisi ve söyleyişin tabiîliği içerisinde ifâde etmiştir.

d. Gurbette aşk

Âşık Eyyübî'nin aşk konulu şiirlerini küçük bir kısmı, gurbette sevgiliye duyulan özlem teması ile ilgilidir. Eyyübî uzun boylu gurbete çıkmamıştır. Onun gurbet dediği daha çok askerlikte duyduğu özlemdir:

Mektubun kesildi sevdiğim n'oldu
Hasretin gurbette bağrımı deldi
Daha şöyle böyle bir yılım kaldı
Bu zamanlar dolmadıkça gelemem

Bildir elâ gözlüm hâllerin nasıl
Ben askerken senden kim olur mesul
Eyyübî diyor ki ey gız velhasıl
Teskereyi almadıkça gelemem (89/3,4)

...

Divan ve halk şiirimizde işlenen gurbet teması içerisinde en fazla kullanılan motiflerden birisi de göçmen kuşların ya da esen rüzgârın, sıldan ve sevgiliden haber getirmesidir. Âşık Eyyübî de gurbette esen rüzgârdan haber bekler:

Bu sene de gurbet elde yazladım
Esen yellerden de haber gözledim
Sevdiğim güzeli çoktan özledim
Gül yüzünü görebilmek mesele (88/2)

...

2. Sosyal Konulu Şiirler

Âşık Eyyûbî'nin aşk şiirlerinden sonra en yüklü hacme sahip olan şiirleri, sosyal konulu olanlarıdır. Sosyal konulu şiirlerini de işlenen temalar bakımından çeşitli alt başlıklara ayırmamız mümkündür. Bunlar: a. Sosyal Tenkîd Şiirleri, b. Sosyal Dayanışmayı ve Huzuru İşleyen Şiirler, c. Ferdi, sosyal ızdıraplar ve hayattan şikâyet temasını işleyen şiirler.

a. Sosyal tenkîd

Âşıklar, yaşadıkları toplumun malı ve onun problemlerini yüksek sesle dile getiren san'atkârlardır. Toplum aleyhine gelişen her türlü olumsuzlukları bâzan iğneleyici sözlerle üstü kapalı biçimde bâzan da açık biçimde şiirlerinde ifade ederler. Âşık Eyyûbî'nin sosyal konulu şiirlerinin çoğu da sosyal tenkîde dayalıdır. Âşığımız daha çok, batılılaştırmanın bâzı çevrelerce yanlış anlaşılması sonucunda ortaya çıkan kimlik bunalımını dile getirir ve şekli batılılaştırmaya karşı çıkar:

Seyrettik ekranda süs güzelini
Köy kızından doyduk ister istemez
Ellerine kına yakan gelini
Müzelere koyduk ister istemez (104/1)

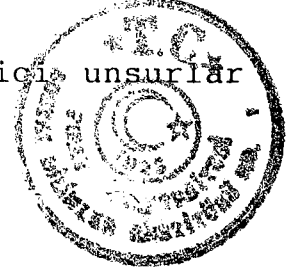
...

Eyyûbî, aynı şiirin 3. dördlüğünde, "eller aya, biz gideriz yaya" deyimini hatırlatır biçimde "piyâde" benzetmesi ile düşüncelerini dile getirir:

İlimin yolunda kaldık piyade
Kârımız geçmişle övünmek sâde
Yabancıнын tekniğinden ziyâde
Modasına uyduk ister istemez (104/3)

...

Bir başka şiirde de âşığımızın içneleyici unsurlar kullanır:

Kılık kıyafeti Milat'tan önce
Hepsi de böyle değildir bence
Gerçi biraz ilerlemiş ya fence
Bir meşe odunu, belirsiz olmuş

Bakılmıyor topalina şaşına
Öğüt versem, girme diyor işime
Ayşem dedim, Ahmet çıktı karşıma
Diyemem adını belirsiz olmuş (105/3,4)

...

Moda adına harcanan paraları israf ve çılgınlık olarak değerlendiren Eyyübî sosyal konulu şiirlerinde bu durumu sıkça dile getirmektedir:

Evinen açtı aramı
Avrupa'dan gelen moda
Koymadı cepte paramı
Avrupa'dan gelen moda (106/1)

...

İşin maddî yönünden çok, manevî yönü de âşığımızı etkiler:

Durmadan artıyor gönlümün kını
Ben kime şikâyet edeyim bunu
Yeter soyduğunuz Türk kadını
Çılgın modacılar insafa gelin (107/2)

...

Şuursuzca yaygınlaşan moda anlayışının bir suçlusu olarak da televizyonu gösterir:

Eyyübî'nin budur derdi
Ekrandan evime girdi
Dini imanı götürdü
Avrupa'dan gelen moda (106/4)

...

Zararlı alışkanlıklardan içki, kumar ve fuhuş gibi sosyal yaraları da tenkid eder ve bu konudaki endişelerini dile getirir:

İnsanlığa gölge olur burnunuz
Utanıp da terlemez mi alnınız
İçe içe tanker olmuş karnınız
Bire biracılar insafa gelin (107/3)

...

Bizim benliğimiz önem taşırdı
Tahsil yapan gençlik, yolu şaşdı
Bizi kahvelere kimler düşürdü
Bol bol kâğıt attırdılar bize oy (115/2)

...

Zinayı fuhuşu yayanlar çıktı
Kendi gözlerini oyanlar çıktı
Erkek zannedersin bayanlar çıktı
Bunlar bizim başa gelmiş neyleyim (114/3)

...

Millî-manevî değerlerin günden güne yok olması âşîğımızı derinden etkiler, geçmişî hatırlatmaya sevk eder:

Bir zamanlar kabuk değil öz idik
Şu dünyada söz sahibi biz idik
Toyumuz töremiz kökten kazıdık
Zihinlerde yalnız batı bıraktık (108/4)

...

Bunu getirmezdik hayâle düşe
Neler gelirmiş sağ olan başa
Ecdadım ne için girmiş savaşa
Şehit kanı dolan gölekler suskun (117/2)

...

Değişen sosyal değerler karşısında aile içi rollerin farklılaşması, küçüğün büyüğe hürmetsizliği Eyyûbî'nin işlediği temalar arasında yer alır:

Kavga ede ede tadımız kaçtı
El kızları bizim aramız açtı
Abim kılıbık safına geçti
Hanımına kafa tutsun da görsün

Eyyûbî bu şekil yaşanmaz hayat
Yeninin yerini tutar mı bayat
Babam analığa yeminli avkat
Anamın yanında yatsın da görsün (110/3,4)

...

Komşunun komşudan gereği bitmez
Evlat atasına itaat etmez
Şimdi dul avratlar kocaya gitmez
Fak-Fuk-Fon'dan para aldı alalı (11/2)

...

Eyyûbî'nin iğneleyici tenkidlerinden bâzı menfaatperest din adamları da nasibini alır:

Kapanmak bilmez localar
Gençler kulüpte geceler
Bizim paracı hocalar
Bildiğini satmaz olur (109/3)

...

Bütün bu tenkidlerin yanı sıra Eyyûbî, çözüm önerilerini olumsuzluklara dayalı biçimde sunar:

Millî beraberlik kurulmadıkça
Bulanık kafalar durulmadıkça
Alimlere kıymet verilmedikçe
Derdim dert üzerine yığılır artık (118/4)

...

Günümüzün en büyük ekonomik problemlerinden birisi olan enflasyon ve Türk parasının değer kaybetmesini de Eyyûbî bazı şiirlerinde dile getirir:

Sıfırı çoğaldı, değeri düştü
Aklım ermez bozuk Türk parasına
Enflasyon imefe bol bol uğraştı
Yazık oldu yazık Türk parasına

Beyaz akça lâzım olur can için
Kimler darbe vurdu bize karşı kin için
Döviz taşır olduk kara gün için
Alınmıyor azık Türk parasına (124/1,2)

...

Cebimde var bin liram
On senedir duruyor
On senede bin defa
Devalasyon görüyor

Bu öküz parasıydı
Kıymetini kim soydu
Şimdi bakkalcı duydu
Bir tek kibrit veriyor (123/1,2)

...

Bir başka şiirinde de Âşık Eyyûbî, Türkçe'nin yaşadığı karanlık günleri dile getirir:

Kayıp oldu gitti ana dilimiz
Öz Türkçemiz nerde kaldı, ne için
Bu sözlerle anlatılmaz hâlimiz
Konuşmamız darda kaldı ne için

...

Günümüzün aktüel konularından birisi de ormanların şuarsuzca tahribatı sonucunda ekolojik dengenin bozulması probleminin ortaya çıkışıdır. Bununla ilgili olarak Âşık

Eyyübî aynı zamanda iyi bir çevreci olduğunu bazı şiirlerinde ortaya koyar:

Zalımlar el attı bütün ormana
Yakılıp yıkıldı, dokunur cana
Bir güve işledi güzel vatana
Durmadan etmeli savaşı şimdi (131/2)

...

Şu dağlar bütün yar olmuş
Ormansızlığın yüzünden
Kurtlar kuşlar hep zar olmuş
Ormansızlığın yüzünden

Dağlarda kar yatmaz oldu
Mahsülümüz bitmez oldu
Seller usul gitmez oldu
Ormansızlığın yüzünden (130/1,2)

...

Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesinin Ermeniler tarafından işgal edilmesi ve Bosna-Hersek'in Sırp lar tarafından işgali karşısında hissiyatsız kalmayan Eyyübî, toplumun dikkatini çekmeye çalışır:

Ey Müslüman kardaş ne oldu sana
Bakma sola sağa kimi beklersin
bosna Azerbaycan boyandı kana
Yürü Karabağ'a kimi beklersin (120/1)

...

b. Sosyal dayanışma ve kardeşlik

sosyal anlamda toplum huzurunun sağlanabilmesi için, insanların birbirlerine saygı sevgi ve hoşgörü ile davranmaları gerektiği bir gerçektir. Günümüz Türkiye'sinde sıkça rastladığımız bu türden sloganlaşmış ifadelerin,

toplum huzurunun bozulmaması ve insanların birlik beraberlik şuurunu kuvvetlendirdiği muhakkaktır.

Halk şiirinde, barış, dostluk ve insanlık sevgisi önem verilen bir değer olarak kabul edilmektedir. (Karadağ, 1987:17)

Âşık Eyyûbî'nin sosyal konulu bazı şiirlerinde de sevgi, dostluk, kardeşlik, dayanışma vb. temalar işlenmektedir. O, bir şiirinde toplumdaki sevgi ve kardeşlik duyguları hakkındaki düşüncelerini, veciz sözlerle destekleyerek şu şekilde ifade etmektedir:

Herkes razı olur ise hakkına
İşte o toplumda bol olur sevgi
Kişi, dilin kötü sözden sakına
Yoksa uçar gider, yol olur sevgi

...

Ananın sevdiğin, baba da sever
Babanın sevdiğin, oba da sever
Herkesin sevdiğin, Hüdâ da sever
Bu şekil, topluma mâl olur sevgi (132/1,3)

...

İnsanların, birbirlerine karşı tatlı söz, güler yüz göstermesi gerektiği ve misafirperverlikle ilgili duygular şöyle dile getirilir:

Dostun hediyesi, karşılaşıncı
Muhabbetten nazdan bir ikram etmek
Bir misafir hanemize düşünce
Mutluluktur bizden bir ikram etmek (133/1)

...

Âşığımız, benzer duygular ifade eden bir destanında da Türk Milleti'nin güzel hasletlerini, çok isabetli örneklerle dile getirmektedir:

İşte budur bizim elin havası
Selâm verip, selâm almak var bizde
Varsa komşuların çıkmaz davası
Onun arasını bulmak var bizde

...

Bizdeki muhabbet her iki başlı
Büyük bir milletiz kavim kardaşlı
Komşumuz ağlarken gözümüz yaşlı
Gülerse, beraber gülmek var bizde

...

Geliyorum sevgi barış köyünden
Alırım hissemi çağın payından
Akar ruhumuza kültür suyundan
Birlik şuuruyla dolmak var bizde (163/1,4,14)

...

Eyyübî, bir başka şiirinde de kendisine ve topluma düşen vazifeleri dile getirir:

Güzel olan her güzele
Hizmet etmek vazifemdir
Çirkinleri güzel etmek
Hizmet etmek vazifemdir

Bir kız gibi Türkiyemiz
Her tarafımız liman deniz
Yer altında mâdenimiz
Hizmet etmek vazifemdir (134/1,2)

...

Gelin vatandaşlar birlik olalım
Yiğit olan borçtan kaçabilir mi
Güzel yurdun kıymetini bilelim
Düşman içeriye geçebilir mi (136/1)

...

Âşık Eyyübî, bilginin önemini öğretmen sevgisiyle birleştirecek bir şiirine ait dörtlükte şöyle ifade eder:

Eyyûbî'ye bilgi gerek
 Meskenim köy, kente ırak
 Yürü öğretmene varak
 Hayat verici diller var (135/5)

...

c. Ferdî, sosyal ızdıraplar-hayattan şikâyet

Sosyolojik anlamda aile, toplumdaki sosyal kurumlar arasında yer almaktadır. Âşığımız, yaşadığı aile çevresindeki birtakım problemlere bağlı olarak çeşitli sıkıntılara maruz kalmış, hatta bu sıkıntılar, evvelce de belirttiğimiz gibi, âşıklığa başlamasında önemli bir faktör olmuştur. Âşık Eyyûbî, sosyal kaynaklı ızdıraba dayalı şiirlerinde bu huzursuzluğunu dile getirir.

Küçük yaşta geçim bindi boynuma
 Verdiler sabanı elime benim
 Babam ik'evlendi, ayrıldı çıktı
 Çok engeller geldi yoluma benim

...

On iki yaşında anamla kaldık
 Büyük ağabeymi okula saldı
 Zorunan gücünen geçimi bulduk
 Kuvvet ver Allah'ım koluma benim (140/1,2)

...

Hoş gönülle bakamadım dünyaya
 Dertlerin kebiri benim sırtımda
 Bir değil, on değil fikrî sıkıntım
 Takımı tabutu benim sırtımda (141/1)

...

Erişmem imkansız o güzel güne
 Eyyûbî, dönemem bu günden düne
 Böyle mi gelmişim acep cihâne
 Çocukluk çağımın izi belirsiz (143/3)

...

Âşık Eyyübî'nin gerek aşka dayalı ızdırap şiirlerinde, gerekse sosyal tenkîde dayalı şiirlerinde hayattan şikâyet temasını, belirli bir konu bütünlüğüne dayanmadan işlediği görülmektedir. Bunu evvelce verdiğimiz örnekler içerisinde dağınık şekilde görmemiz mümkündür. Bununla birlikte, Karacaoğlan'da, Dadaloğlu'da ve onu takip eden pek çok bölge âşığında gördüğümüz mevcut hayattan zevk almayarak, nostalji unsurlarının ağır bastığı bir şiiri de Âşkî Eyyübî de görürüz:

Mutfak kaynatanlar, yemek verenler
Garibin yüzüne bakmıyor şimdi
Ak sürüyü mor çayıra vuranlar
Yaylaya yayığı dikmiyor şimdi

Boşuna çağlıyor dağların suyu
Arzu etmiyor mu obası boyu
Erciyes'e çıkan aşiret beyi
Nedense yurtluğa çıkmıyor şimdi

Sızı var Eyyübî içimde sızı
Şimdi yüce dağlar bekliyor bizi
On iki belikli aşiret kızı
Katarın başını çekmiyor şimdi (144)

3. Tabiat Şiirleri

Âşık Eyyübî'nin, tabiatla ilgili şiirleri, konunun işlenişi bakımından üç kısma ayrılabilir: a. Tabiat Güzellemeleri, b. Mevsimlerle ilgili şiirler, c. Çeşitli Tabiat Olayları.

a. Tabiat güzellemeleri

Åşıđımız, yaşadığı çevrenin dağlarını, tepelerini, akarsularını, ağaçlarını, kuşlarını vb.tabiat unsurlarını, bazı şiirlerinde güzelleme tarzında ele alır. Pek çok meslekdaşında da gördüğümüz şekliyle Eyy b , gözlerimizin önüne canlı bir tabiat manzarası çizer:

Sarıpınar Bakırdağ'ın eteği
 Kışın ora kurtlar kuşlar yatağı
 Yaz gelince yiğitlerin otağı
 Kokar burcu burcu dalı bilinmez (91/3)

...

Bakırdağ'dan sular çağlayıp iner
 Baharda aşiret, üstüne döner
 Susayanlar suyun içince kanar
 Seyret kırlarını bütün taş yalı (92/2)

...

 tepe'nin üzerinden yol gider
 Toplayıp ayını biçmek ne güzel
 Yağmur yağar, her yanından sel gider
 Can verir suyundan içmek ne güzel (93/1)

...

Eyy b  bir başka şiirinde de, dörtlük sonu mısralarında çeşitli benzetmeler kullanarak köyünün dağlarını anlatır:

Ne güzeldir bizim köyün dağları
 Yemyeşil her yanı, halı gibidir
 Semalara yükseliyor çamları
 Cennet-i Al 'nın g l  gibidir (94/1)

...

Eyy b , bir dörtlüğünde de kendi çevresinde yetişen ağaçları sayıverir:

Geyikleri kayalarda kırışır
Ağaçları uzay ile yarışır
Gök nar, sedir, ardıç çama karışır
Banrazların ardından siz da gel (96/2)

...

Bu dörtlükte yer alan geyik dışında daha başka hayvan çeşitlerini diğer şiirlerinde görebiliriz:

Ötüşür kekliği, hem yavruları
Dün seyrettim o arıları (93/2:1,2)

...

Pek çok şairin şiirine estetik bir motif olarak giren gül, âşığımızın bir şiirinde müstakil olarak ele alınır:

Gönüllerde, elde gezer
Çiçeklerin hası güldür
Nağme olur dilde gezer
Âşıkların sesi güldür (99/1)

...

b. Mevsimler

Eyyübî'nin birkaç şiirinde de mevsimlerin tasvirini görmemiz mümkündür. Genel bir anlayışla, ilkbahar, güzelliğini kimselere bırakmaz:

Şu yüce dağların karları gitmiş
Yerlerinde lâle sümbüller bitmiş
Dağlar yeşilliğin çatmış ki çatmış
Yüksek tepelerin beller' açınca (100/3)

...

Bahar gelip dağlar yeşil olunca
Kalplere neşeyi doldurup gider
Yağmur yağıp, toprak suyun alınca
Söker pınarlardan, kaldırıp gider (102/1)

...

Her mevsimin kendine has bir güzelliği olduğunu ifade eden âşığımız, kışın faydasını da şöyle ifade eder:

Kar yağmasa sular yetmez
Yağmur suyu dolup artmaz (101/3:1,2)

...

c. Bazı tabiat olayları

Âşık Eyyûbî'nin, çeşitli tabiat olayları ile ilgili bir kaç şiiri bulunmaktadır. Kendi çapında, irili ufaklı bir âfet diyebileceğimiz olayları bu şiirlerinde işler. Bunlardan bir tanesi de bahar mevsiminde yağan dolu ile ilgilidir:

Bu tolu baharı zaya uğrattı
Yeni açmış çiçekleri yıprattı
Hışım gibi geldi ne çabuk gitti
Bu da bilinmez bir sıra benziyor (103/3)

...

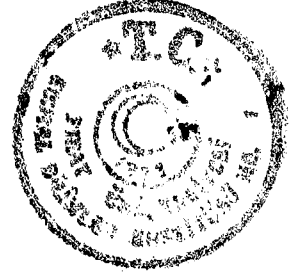
Diğer önemli tabiat olaylarını ise âşığımız destanlarında işlemektedir. 1997 yılının 8 Nisan'ında beklenmedik bir şekilde çok miktarda köyüne kar yağmasını ve getirdiği zararları ifade eden destanın ilk dördlüğü şöyledir:

Öyle bir kar yağdı sekiz nisanda
Görünen her yeni aka çevirdi
Yaşam sıkıntısı başladı canda
Bütün sitokları yoka çevirdi (169/1)

...

Tabii âfetlerle ilgili en önemli şiirlerinden birisi de 1992'de mihlletçe hepimizi yasa boğan ve birçok can ve mal kaybının yaşandığı Erzincan depremi ile ilgili olan Erzincan Destanı'dır:

Bindokuzyüz doksan iki, onüç mart
Yasa boğdu bütün yurdu Erzincan
Şehri tanıyamaz önce bilen fert
Çünkü zemin ile birdi Erzincan

...

Ramazan ayıydı terâvih vakti
Zelzele bu gece çok canlar yaktı
Ayakta kalanlar sokağa çıktı
Bir müddet sallandı durdu Erzincan

...

Bir yanda cesetler, bir yanda kanlar
Seyyar hastanede hasta bakanlar
Dışarıda kaldı bunca insanlar
Yağmurdu, tipi ydi, kardı Erzincan

...

Özüm dayanmıyor, gözüm görmesin
Sam yelleri fidanımı kırmasın
Allah, yurda böyle âfet vermesin
Çözölmek bilmeyen sırdı Erzincan

...

(166/1,2,7,12)

4. Dinî Konulu Şiirler

Âşık Eyyübî'nin, dinî konulu şiirleri de işlenilen temaları bakımından; a. Ferdî tenkid şiirleri, b. Nasihat şiirleri şeklinde ayırmamız mümkündür.

a. Ferdî tenkid

Âşık Eyyübî'nin bu tarz şiirlerinde, tasavvufî bir söyleyiş edâsı hakimdir. Dinî-tasavvufî Türk şiirinde, geçmişten günümüze kadar kullanılan klasik unsurlar ve benzetmeleri, Eyyübî'nin şiirlerinde de görmek mümkündür.

Âşığımızın bu şiirlerinin bazılarında sık sık gönül redifi kullanır ve gönlünün, kendisini bir güzele sevdalandırarak ömrünün boşa geçmesine sebep olduğunu

belirtip, teşhis ettiği gönlünü bu işlerin sorumlusu olarak gösterir:

Sevdaya düşürdün bu bana hak mı
Dünya gasafeti sırtımda yük mü
Ahiret gününden haberin yok mu
Dünyada isteğin mal gönül gönül

...

Hayran ettin bir güzelin kaşına
Süründürdün Eyyûbî'yi boşuna
Hele şöyle biraz göz at yaşına
Gençlik boşa geçmiş bul gönül gönül (149/3,4)

...

Gönül redifli bir başka şiirinde de yine gönlünü suçlar:

Bütün uğraşırısın dünya işine
Ahret için sıran var mı be gönül
Namaz için bin bahane bulursun
Eyyûb gibi yaran var mı be gönül

...

Eyyûbî, tükenmez bizdeki kibir
Hak bize de eylesin sabır
Ahret yolculuğu karanlık kabir
Işılacak çıran var mı be gönül (151/1,4)

...

Öze dönük şiirlerinde Eyyûbî, yaratılışın sırrını kendi kendine sorarak cevabını aramaya çalışır:

Şu yalan dünyaya neden gelmişiz
İmtihan mı ızdırap mı sefa mı
Tabiata göre hayat bulmuşuz
İmtihan mı ızdırap mı sefa mı

...

Nefsini bir pehlivana teşhis eden Eyyûbî bu mücâdelesini şöyle anlatır:

Zalım nefis ile güreşe çıktım
 Şaşırıp da şok olursam felâket
 Karma karış olmuş işlere baktım
 Her bir yana çek olursan felâket

...

Anlayıp kendimi bir bilsem; suçum
 Allah aşkı ile dolmalı içim
 Eyyübî diyor ki dünyada hiçim
 Böyle iken çok olursam felâket (148/1,4)

...

Gözyaşı dökmek âşıkların şîârı olmuştur. Eyyübî bir şiirinde de kendi kendisini sorguya çekerek ölüm ve ahireti düşünür ve çok ağladığını ifâde eder:

Her zerresi ibret dolu dünyanın
 Şu fâni âleme bakar ağlarım
 İşte göz önünde halı dünyanın
 Mahşere gafayı dakar ağlarım

...

Eyyübî'nin işi gıybetle haram
 Hak'kın huzuruna ne yüzle varam
 Hergün Ezraille var muharebem
 Ecelin ipini çeker ağlarım (155/1,4)

...

Eyyübî hesabın ince görülür
 Belki de bir tek kıl kırka yarılır
 Birgün hak'kın mahkemesi kurulur
 Çevirdiğin dümen ortaya çıkar (156/4)

...

Bir başka şiirinde de, tasavvufî bir hava ile gerçek dostta aranması gereken özellikleri sıralar:

Dost dediğin nevrüz sunar, gül sunar
 Hoyrat sunan dostu neylesin gönül
 Dost dediğin Allah için yol sunar
 Gurbet sunan dostu neylesin gönül (154/1)

...

İslâm tasavvufuna ait vahdet-i vücüt nazariyesinin prensiplerini hatırlatan şu şiirinde Eyyûbî, tabiatı oluşturan unsurların da kendi lisanınca Tanrı'yı andıklarını belkide farkında olmadan, panteist bir bakış açısıyla yakalama imkanı bulmuştur:

Baykuşlar Hak Hak der virânelerde
Her an için dostu ile bir durur
Sular secde eder, yeller hû çeker
Bülbül figanında Mevlâ der durur

...

Kendi lisanıyla zikreder taşlar
Hüdâ diye uğuldaşır ağaçlar
Çiçek çiçek gezer, peteğe işler
Küçücük arıda nice sır durur (154/1,2)

...

b. Nasihat

Eyyûbî'nin, dinî konularda nasihat mahiyeti taşıyan bir-kaç şiiri vardır. Bu şiirlerinde âşığımız doğruluk, dürüstlük ve sosyal adaleti işleyen dinî nasihatlerde bulunur:

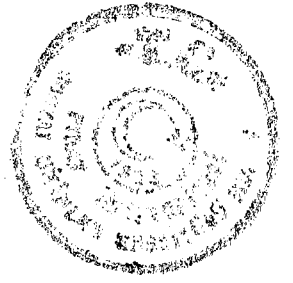
İki defa düşün, bir defa çalış
Sonunda boşa yorulursun ha
Müşterek malını doğruca bölüş
Toplumda hilekâr görülürsün hâ

...

Sapkın olma, ol ki ağır gölgeli
Âhırinde gidesin doğru yolu
Haramdır, seyretme yâdların malı
Bir bir suâllerden sorulursun hâ (146/1,2)

...

Benlik davası ve nefsin kötülüğü, dünyanın geçiciliği nasihat tarzındaki şiirlerde de dile getirilir:

Ulaşılmaz hedeflere arkadaş
Benlik davasını kaldırmadıkça
Asla olamazsın şeytan ile baş
O zalım nefsinin öldürmedikçe

...

Dünya sefâsını sürerim sanma
Ben de bâzı işe yararım sanma
Komşun aç, cennete girerim sanma
Öksüz yavruları güldürmedikçe (147/1,2)

...

5. Millî Konulu Şiirler

Âşık Eyyübî'nin millî konulu şiirlerini, işleyiş bakımından iki kısımda toplayabiliriz: a. Türklük şiirleri, b. Tarihi kahramanlık ve Atatürk, c. Cumhuriyet ve Demokrasi.

a. Türklük

Pek çok âşık gibi Eyyübî de vatanına, milletine, bayrağına ve tarihi değerlerine sahip çıkan bir âşığıdır. Türklüğünü bu şiirlerinde kahramanca haykırır:

Biz Türk'üz, kahraman geldik cihâna
Türk'üz, rakiplere meydan okuruz
Canla başla bağlanmışız vatana
Sâdece Türk olan soydan okuruz

...

Öyle bir nesilden geldi kökümüz
Candan da kıymetli bizim yükümüz
Düşman ordusunu çiğner tekimiz
Tarihlerden gelen paydan okuruz (158/1,3)

...

Bir başka şiirinde de Eyyübî, vatana olan sevgisini, düşmana olan kinini ifade eder

Aç gözünü Türk oğlunun Türk oğlu
Türklüğüme hizmet etmeye geldim
Vatanın aşkına ciğerim dağlı
Toprağına toprak katmaya geldim

...

Vatanımdan bir damla su içirmem
Eyyübî der, gökyüzünden uçurtmam
Peşindeyim, bir adım da kaçirtmam
Gökten uça dahi tutmaya geldim (159/1,4)

...

b. Tarihi kahramanlıklar ve Atatürk

Âşık Eyyübî'nin bununla ilgili bâzı şiirleri Türk tarihine ve mahalli kahramanlıklara aittir. Âşığımız, bazılarını destanlarında işlediği bir şiirinde, Çanakkale Savaşı ile ilgili duygularını şöyle dile getirmektedir:

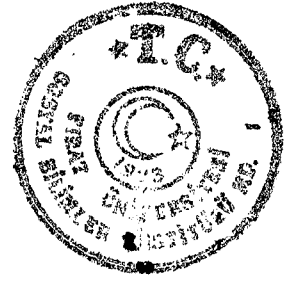
İmandır Boğaz'ı geçilmez eden
Bunlar benim, onun ve senin deden
Ya şehit ya gâzi her aileden
Savaş yaptı derler Çanakkale'de

...

İyi bilinmeli bunun burası
Ben de varım, geldiğinde sırası
Tarih sayfasında Türk'ün nârası
Şahlanarak gürler Çanakkale'de (164/1,4)

...

Bir başka şiirinde de Eyyübî, 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili olarak "bayram" redifli şiirinde duygularını ifade eder:

Haber iletiyor Türk olan Türk'e
Akdeniz'den esen yellere bayram
Hem batıya hem kuzeye hem şarka
Âh ü zar eyleyen hâllere bayram

Türksün Türk evlâdı, canına güven
Tarihe destansın, şânına güven
Kalbindeki kutsal dinine güven
Allah Allah diyen dillere bayram (160/1,2)

...

bununla ilgili başka bir şiirde de şunları söyler:

Bırak Türk oğlunu hızını alsın
Ana baba gardaş günüdür bugün
Mehmetçik düşmanın safına dalsın
Târihe yöneliş yönüdür bugün (157/1)

...

Millî mücâdele yıllarındaki mahallî kahramanlık maceralarını anlatan Eyyübî, memleketi olan Feke'nin kurtuluşunu şöyle tasvir eder:

Toroslardan alev alev püskürdü
Yön verdi Feke'nin kahramanları
Düşmanına göz açtırmaz yiğitler
Can verdi Feke'nin kahramanları (161/1)

...

Gizik Duran gelir nağra atarak
Arap Ali toz dumana katarak
Fransız'ın bayrağını yırtarak
Al bayrağın gerildiği gün bu gün

Bizden zarar görmez, yerinde duran
Feke Kilisesi oldu bir viran
Fransız'ı görüp azan şımaran
Ermeni'nin kırıldığı gün bu gün (165/3,4)

...

Âşık Eyyübî Atatürk ile ilgili bir şiirinde farklı bir mahalli ifade ile O'nun mavi gözlerini "gök" şeklinde niteler:

Dünyaya gözümü açtığım zaman
Düşmanı süngüye takılmış gördüm
Mustafa Kemâl'in gök gözlü resmin
Boy boy duvarlara çakılmış gördüm

Halâ belli gibi ayak tozları
Türk gencine hitap eder sözleri
Savaş yerlerinde gülle izleri
Üzerine ekin ekilmiş gördüm (162/1,2)

...

c. Cumhuriyet ve Demokrasi

Âşık Eyyübî'nin, Cumhuriyet ve demokrasi ile ilgili destan tarzında bir şiiri vardır. Eyyübî, bu şiirinde demokrasinin önemi üzerinde durmaktadır:

Cumhuriyet, Türkiyemde sistemdir
Elimizde demokrasi var bizim
Nağme nağme şiirimdir, bestemdir
Telimizde demokrasi var bizim

...

Ümitle bakarız yıllara
Vatan emânetse emin ellere
Şeffaflık ulaştı karakollara
Telimizde demokrasi var bizim

...

D.ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN AŞK KONULU ŞİİRLERİNDE AŞIK TARZI ŞİİR GELENEĞİNE AİT BAZI UNSURLAR

1. Âşık - Sevgili - Rakîb⁴

4. "Türk halk şiirinde Âşık, Sevgili ve Rakîb olmak üzere üç unsur vardır. vak'a, adeta üç üç kişi arasında sessizce oynanan bir dram veya trajedidir. Şâirlerin şiirleri, sevgiliye ait fizik ve morâl hususiyetleri az çok bize verebilmektedir. Her şeyden önce bazı halk şairlerimizin biyografilerinde adlarını, sülâlelerini, memleketlerini zikrettikleri sevgililerin nadir istisnalar hariç -şiir hikâye ananemizin getirdiği hayâlî, ideal birer şahsiyetten ibaret olduklarını unutmamak lâzımdır. Hemen bütün halk şairlerinin şiirlerinde, tutunacak birer dal gibi elde edilmesini istedikleri sevgili ortak vasıflar gösterir. O, bir gonca güle benzer; boyu selviyi andırır. Ağzı hokkadır; dişleri inci gibi beyazdır. Kaşları keman (yay)'dır. Saçları karadır. Gözleri doğuştan kara veya aladır. Beli incedir.

Türk divan şairlerince daha ince, teferruatlı, sanatkârâne ve mücerret bir görüşle yapıldığını gördüğümüz bu fizik portre dışında âşıkın sevgilisi tabiat itibâriyle hercâ-i meşrebdir. Hem âşıka hem de onun rakibine güler yüz gösterir. Cevir ve sitem onun sanatıdır. Vefasızdır; sevgilisine itimat edilemez. Rakîble zaman zaman buluşur ve bâde içer. Her hâlde maksadı âşıkın sevgisini devamlı tutmaktır. Bununla berâber zulmünü eksik etmeyen ve muhabbetini saklayan sevgili, âşık için bir han veya sultandır, ona kul olması da bundandır.

İşte bu maddi ve mânevi hüviyetle âşıkın gönlünde sevgiliye ulaşmak başlıca hedef ve gayedir. Ancak âşık bu hedef ve gayeye varma yolunda yaradılışından ve mesleğinden gelen tesirle ne engel tanır, ne de ortaklık kabul eder. Adetâ dikensiz bir gül bahçesi ister. Fakat unutmamak lâzım ki, hayatta, tabiatta olduğu gibi inişler, yokuşlar vardır. Âşık, sevgilisinin önünde veya karşısında tek namzet ve kişi değildir. Halk şâirlerinin "rakîb, ayyar, kötü, yâd, kâfir, nâdan, düşman" gibi kelimelerle vasıflandırdıkları bir ikinci kişi ortaya çıkmaktadır. Bu da "rakîb"dir." (Elçin, 1986: 55,56)

Âşık Eyyübî'nin şiirlerini konu bakımından incelerken aşk şiirlerinde, sevgili ile ilgili özellikleri vermiştik. İnci dişli, kalem kaşlı, siyah saçlı, ela gözlü veya kömür karası gözlere sahip; bal dudaklı, gül yanaklı, âşığına cefâ çektiren nazlı, cilveli, mücerret bir sevgili tipi ve onun cefaları karşısında sıkıntı çeken, mücadele veren, hatta melânkoli derecesinde ızdırap çeken, sevgili sultanının sarayının kapısında kul köle olan bir âşık tipi ile karşılaşmıştık. Bu bakımdan sevgili ve âşığın özellikleri üzerinde daha fazla durmayacağız. Âşık Eyyübî'nin, aşk konulu şiirlerinde rakib unsurunun sıkça kullandığını görmekteyiz. Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde rakip, daha çok "yâd" kelimesi ile karşımıza çıkmakta olup, engel ve el kelimeliri ile de ifâde edilmeye çalışılmıştır:

Engel girer aramıza durmazlar (7/2:2)

Muhtaç etme yâd ellere (23/4:3)

Seni eller alır diye korkutğum

Aramıza engel olan ağılar var (31/2:3,4)

İsmini dillere saçma (39/2:2)

Sinemde gizli yâremi

Söker gider ele doğru (39/3: 3,4)

Ellerle eğlenir, acımaz bana (42/1:3)

O yâr gıybetimi eder elinen (43/4:4)

Hani sunmuyorsun aşkın dolusun

Yâd ellere doldurduktan sonra mı (46/1:3,4)

Rakipleri ezeceğiz demiştik (46/3:1)

Yâd bağında güller bitiriyorsun (45/1:4)

Sırrımı ellere açmadan bugün,

Yâd elinden dolu içmeden düşün (47/1:2,4)

Yâr deyince **yâd** ellerden uçuyor (48/2:1)

Sevdiğimin güllerine

Yâdlar el uzatmış nidem (52/2:3,4)

Başkasıyla mı sözleştin (53/1:4)

Dostum ile kavuşurken

Aramıza giren oldu

Aşkın ile dövüşürken (55/1)

Omuzumdan vuran oldu

Sevgilimden insaf yoktur

Yâd ellere gülmek çoktur (79/3:1,4)

2. Bâde

Âşık tarzı şiirde sıkça karşılaştığımız unsurlardan bir tanesi de "bâde içme"dir. Kimi âşıklarda âşıklığa başlamada önemli bir unsur olan "rüyâ" içerisinde de gördüğümüz bâde, âşığa, mistik kişiliğe sahip bir kimse tarafından ya da sevgilisi olarak tanıtılan bir güzel tarafından sunulur. Bu ya bir şaraptır, ya bir bardak sudur ya da yenilir içilir cinsten bir gıda maddesidir.

Âşık Eyyûbî, rüyâ sonrası âşıklık kazandığını iddiâ eden âşıklardan olmadığı söylemekte, günümüz âşıklarında da böyle bir durumun olabileceğine pek ihtimâl vermemektedir. Bununla birlikte, Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde, -geleneğin etkisiyle olması gerekir- ki rüyâ ile alâkalı olmamakla birlikte sevgili elinden içilen bâde ya da dolu ile ilgili mücerret unsurlara rastlamaktayız:

El uzattım **doldurduğu suyuna**

Bilmem şeker mi yoksa bal mı var (5/1:3,4)

Yanıyorum bi su doldur sevdiğim (44/2:4)

Hani sunmuyorsun aşkın dolusun (46/1:3)

Yâd elinden dolu içmeden düşün (47/1:4)

Aşk elinden yandım şaştım

Bir yudum su verenim yok (79/1:2,3)

3. Saz

Âşığın vazgeçilmez bir parçası olan saz, Âşık Eyyübî'nin aşk şiirlerinde karşımıza çıkmaktadır:

Sazımı duvara asam

Mızrapım üstüne kosam

Hiç dert ortağım yok desem

Parmaklarım tele döner (20/4)

Bir **sazdan**, bir sözden olsun (24/1:1)

Verin cânanımı bir de **sazımı** (31/4:3)

Dert ortağım bir **bağlama**

Teller bozuk, takamadım (34/5:3,4)

E. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE BÂZİ YENİ UNSURLAR

Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde, alışılâğelmış kavramların yanında farklı olarak bazı terim anlamlı kelime ve kavramların kullanıldığını görmekteyiz:

Fiilen yenik düştük soğuk savaştta (104/2:3)

Doğum kontrolü girdi haneye (117/3:3)

Derdin, Eyyûbî'ye bayağı kesir (119/4:3)

Devalasyon görüyor (123/1:4)

Şeffaflık ulaştı karakollara (168/2:3)

Bunlar suni soygundur (123/5:1)

Enflasyon imefe bol bol uğraştı (124/1:3)

F. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE EDEBİ SANATLAR

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde, bâzı kalem şairlerinde rastladığımız gibi san'at endişesi görülmez. Birçok şiirinde edebi sanatları kullanan âşığımız bu işi söyleyişin tabii akıcılığı içerisinde gerçekleştirmiştir.

Âşık Eyyûbî, şiirlerinde teşbih, teşhis, telmih, mübalağa gibi sanatları sıkça kullanmıştır. Bunun yanında tezat vs. gibi sanatları da kullandığı görülmektedir.

1. Benzetmeler (Teşbih)

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde, alışılmış klasik benzetmeler dışında bâzı orijinal benzetmeler de vardır:

Tereyağı gibi erimiş gönlüm (30/2:1)

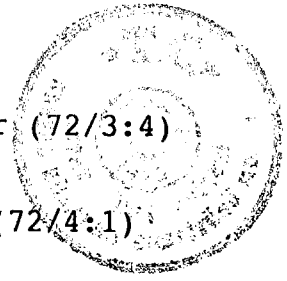
Öksüz gibi, meler gibi (34/4:1)

Dostumun bağında gönlüm otlatsam (59/2:1)

Su gibi sazlıktan sızarım böyle (68/204)

Gönlüm hep geziyor, arıya döndü (71/1:4)

Ufka kanat açtı aşkın serçesi (72/1:1)

Nefsin askerleri sinmek bilmiyor (72/3:4)

Un oldum sevdanın değirmeninde (72/4:1)

Baharda sökülen su gibi çağla (73/4:2)

Meyveydim, kırdı dalımı (37/3:2)

Büyüttüm, besledim meyve vermedin
Dallarına baka baka usandım (41/3:3,4)

İlimin yolunda kaldık piyâde (3/3:1)

Bir meşe odunu, belirsiz olmuş (105/2:4)

İçe içe tanker olmuş karnımız (107/3:3)

Babam, analığa yeminli avkat (110/4:3)

Zehir oldu çayım foterli çivi (129/4:4)

Ne güzeldir bizim köyün dağları
Yemyeşil her yanı, halı gibidir (94/1:1,2)

Güney sanayinin şanlı gibidir (94/2:4)

Orman, insanlığın dili gibidir (94/4:4)

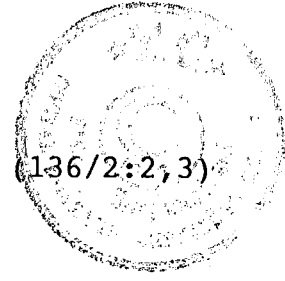
Ağaca kıyanlar deli gibidir (94/5:4)

Âşıkların sesi güldür (99/1:4)

Eyyübî sözlerin zara benziyor (103/4:4)

Yanak gamzelenir, bal olur sevgi (132/5:4)

Bir kız gibi Türkiyemiz (134/2:1)

Avrupa yaladı bizi tuz gibi
El değmemiş madenimiz kız gibi (136/2:2,3)

Çukurovamızın imparatoru
Ben yokken köyüme gelmiş Vâli Bey (139/1:1,2)

Bir değil, on değil fikri sıkıntım
Takımı taburu benim sırtımda (141/1:3,4)

Bu yaşta erittin beni yağ gibi (150/3:1)

Âşıkların atıdır bu
Kuş gibi uçar bilinmez (152/1:2,3)

Dağlar cennet gibi, Türk'ü görünce (160/4:3)

Kuduz köpekleri yola getirdi (161/2:1)

Düşman kanı Göksu gibi akarken (165/5:3)

Milli birlik nakış oldu özlere (165/6:2)

Çözölmek bilmeyen sırdı Erzincan (166/12:4)

Nağme nağme şiirimdir, bestemdir
Telimizde demokrasi var bizim (168/1: 3,4)

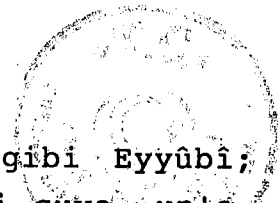
Türlü meyve verir fikir ağacı (168/3:3)

Demokrasi kaymağıdır, tadıdır (168/6:3)

Rüzgâr, damlaları mıka çevirdi
İlçeler içinde Yâver Develi (170/1:4)

İstanbul'a benzer Elbiz Yalısı (170/2:2)

Eyyübî tepeden çığ gibi kopar (170/4:2)

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi Eyyûbî; gönlünü tereyağına, kuzuya, arıya, kendisini suya, un'a, eyveye, çığ'a, Aşkı kuşçuya; Aşıkların sesini güle; kendi sözlerini zar'a; Nefsi, komutana; sevdayı değirmenciye, geri kalmışlığı piyade sınıfı askere; şuursuz insanları meşe odununa; babasını avukata; biracıların karnını tankere; çay'ı zehire; köyünün dağlarını halıya, Güney Sanayi'nin şalına; ormanı insanlığın diline; ağaca kıyanları deliye; sevgiyi bala; Türkiye'yi ve madenleri kız'a; Avrupa'yı keçiye; Türkiye'yi tuza; Vâliyi imparatora; fikri sıkıntılarını takım ve tabur oluşturan askere; âşıkların atını kuşa; dağları cennete; düşmanları kuduz köpeğe; düşmanın kanını Göksu çayına; millî birliği nakışa; demokrasiyi şiire, besteye kaymağa; fikir'i ağaca; su damlalarını mık'a; Develi ilçesini yâvere; Elbiz yalısını İstanbul'a benzetmektedir.

Âşık Eyyûbî'nin buraya almadığımız klasik tarzdaki benzetmeleri de epeyce vardır.

2. Teşhis (Kişileştirme)

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde görülen san'atlardan birisi de teşhistir. Âşığımız özellikle mücerret kavramları teşhis ederek onlara insan özelliği yükler:

Aşkın taarruza geçti sevdiğim (16/1:2)

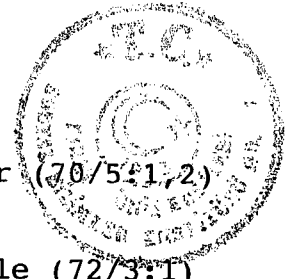
Aşkın, alayını ıstima etti (16/3:1)

Aşkınla dövüşen bilir (21/2:2)

Uzattım aşka elimi (38/2:1)

Aylar yıllar aşkı ile dövüştüm (51/1:3)

Feryad mesken tutmuş nidem (51/3:3)

Cefâ âşıklığa soy mu sürüyor
Gam ile yüklemiş, yükün sarıyor (70/5:1,2)

Saldırdı üstüme gam, keder, çile (72/3:1)

Kaderin elinde ben bir öksüzüm (72/5:2)

Kader bana gülmedikçe gelemem (89/1:2)

Geçirmez uzakta günü bu sevdâ (90/3:1)

Sana ne plânlar kurdum yoksulluk (127/1:2)

Evlenmeye karar verdim yoksulluk (127/3:4)

Zalım nefis ile güreşe çıktım (148/1:1)

Gönül çok dolaşma nefsin peşinde (149/1:1)

Sen kendini çocuk sanarsın gönül

Ne zaman atlattın yirmi yaşını

Halen bu sevdâya yararsın gönül (150/1:2,3,4)

Bilet için paran var mı be gönül (151/3:4)

Âşığımız, mücerret kavramlar dışında müşahhas kavramları da teşhis eder:

Dağlar giyinmiş yeşili (19/2:1)

Aladağ'a baksan giyinmiş alı (94/4:4)

Ormanları fidanları neşeli (92/1:2)

Pınar dertli dertli ne akıyorsun (93/5:3)

Papatyalar çıkıp göğsünü açmış (100/2:1)

Sabah çorbaları firara gitti (111/1:1)

Eyyûbî dinî konulu şiirlerinden birisinde intak sanatı ile, tabiattaki çeşitli hayvanları ve diğer unsurları teşhis eder.

Baykuşlar Hak Hak der virânelerde
Sular seçde eder, yeller hû çeker
Bülbül, figanında Mevlâ der durur
(154/1:1,3,4)

Hüdâ diye uğuldaşır ağaçlar (154/2:2)

Allah diye diye cırcır böceği
Çatlayana kadar söyler gerçeği (154/4:1,2)

3. Mübalâğa (Abartma)

Âşık Eyyûbî'nin özellikle aşk ve aşka bağlı ızdırap temasını işleyen şiirlerinde âşık-kahramanın sıkıntılı mübalağalı bir şekilde ifâde edilmektedir:

Bu feryâdım semâlara yetişir (11/2:3)

Eyyûbî yüzünü görmese ölür (11/5:3)

Bak hâlime ateş ile dol'oldum (12/2:3)

Gözüm yaşı sele döner (20/1:4)

Canım sana koşan ölür (21/2:3)

Gözümün yaşından sele giderim (27/3:2)

Görenler sanıyor gözümü pınar (30/3:3)

Gözlerimden akan iki çağlar var (31/1:4)

Gözlerimden akan kan yaşı gördüm (32/1:4)

Gözyaşım kanlı revana (36/2:3)

Şu dağları yürütürüm (57/1:1)

Gözyaşım ile koydun seller içinde (64/2:4)

İçimdeki ateş kaynar anında
Yanardağlar gibi sönmek bilmiyor (72/4:3,4)

Aşkın ateşiyle yine parlattın
Deniz söndürmüyor, göllere ne ki (75/5:3,4)

Külümü havaya savurdu gitti (76/2:4)

Gözyaşları nehir olur (77/5:2)

Kanlı yaş dökerim böyle giderse (87/3:4)

Anamın gözünden kanlı yaşlar akar (90/2:2)

Gözyaşım göl olmuş, gövdemi yudar (115/5:2)

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi âşığımız fazla acı çektiğini ifade edebilmek için çok gözyaşı döktüğünü ya da alev alev yandığını, su ve ateş gibi iki ayrı zıt unsurlarla mübalağa yaparak ifade etmiştir.

4. Tez'at

Âşığımızın, bâzı şiirlerinde az da olsa tezat sanatının örneklerini görmemiz mümkündür:

Yâr yakınsın ama bir de ıraksın (85/4:2)

Yüksekten uçarken indik bakalım (61/1:4)

Ağlar gibi güler gibi (34/4:1) vd...

5. Telmih (Hatırlatma)

Âşık Eyyûbî'nin, özellikle aşk konulu şiirlerinde sıkça kullandığı sanatlardan birisi de telmihtir. Eyyûbî daha çok efsanevî bir kimliğe bürünen tarihî aşk kahramanlarına sık sık göndermeler yaparak kendisi ile onlar arasındaki benzerlikleri kurmaya çalışır:

Ferhat gibi dağlar eşersem bir gün (2/3:2)

Kerem gibi yandım yandım kavruldu (6/3:1)

Mecnûn gibi Leylâ bulamaz oldum (6/2:1)

Senin için dağı taşı

Delsem dâhi yetmez bana (21/1:1,2)

Eyyûbî de Kerem gibi

Rast gelirsen külüne bak (35/5:3,4)

Ferhat gibi yüce dağlardan aştım (6/1:1)

Âşık Eyyûbî, bâzı şiirlerinde de, peygambere ve tasavvûfî şahsiyetlere telmihte bulunur:

Eyyûb'un sabırı benim sırtımda (141/5:4)

Eyyûb gibi yaran var mı be gönül (151/1:4)

Peygamber kokusu güldür (99/3:4)

Mevlânâmız vardır, çağırır gel gel (163/10:3)

Telmihlerde bazı târîhi hadiseler ve bu hadiselerdeki kahramanlara da rastlamak mümkündür:

İkiyüzellibin şehit yatar

Komutanlar, erler Çanakkale'de (194/6:3,4)

Gizik Duran gelir nağra atarak
Arap Ali tozu dumana katarak
Fransız'ın bayrağını yırtarak
Al bayrağın gerildiği gün bu gün (165/3)

Cumhuriyet kuran Kemâlimiz var (163/2:3)

Deprem âfetine yıllardan beri
Onbinlerce kurban verdi Erzincan (166/11:3,4)

6. Diğerleri

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde diğer sanatları da görmek mümkündür. Biz, yoğun biçimde bulunanlardan örnekler vermekle yetindik.

G. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN DİL VE İFÂDE ÖZELLİKLERİ

1. Türkçesi

Âşık Eyyûbî, bölgesinde yaşayan diğer pek çok âşık gibi Çukurova insanının konuştuğu Türkçe ile şiirlerini terennüm eder. Onda Karacaoğlan'a has Türkçe'yi ve söyleyiş özelliklerini zaman zaman hissetmemiz mümkündür.

a. Ağız özellikleri

Âşığımızın ağız özellikleri, pek çok şiirinde kendisini ele vermektedir:

Kokusu var, **puhur** ile karışık (3/1:4)

Satırları dolu **zıkım** zemberek (3/5:3)

Akıyor dudaktan bala **zorladır** (8/1:4)

Bir hatıra ver de **gayıp** olmasın
Gız senin sevdiğin Eyyûp olmasın (9/4:2,3)

Anlımın çatından vurdu gözlerin (13/2:3)

Bilmem yârim bana ne yüzden **küslü** (14/4:3)

Benim benliğime **dapu** mu aldın (15/2:1)

Yâr başıma **Ezrail** mi kesildin (15/4/3)

Beklemiyek sıraları (17/4:2)

Kurbetlik olur kurbetlik
Kısmette **varısa** yine gelirim (27/2:3)

Askere **gidiyom**, aşkın sinemi... (28/2:3)

Sen de ağlıyorsan **silem** gözünü (28/2:3)

Aşkından ciğerim pelinir iken (42/1:4)

Ne **edem** aşk içerimi yer iken (48/4:2)

Muraz almadıkça dünyayı **nidem** (49/2:1)

Aşk yolunda **kuruk** sırat (52/1:3)

Herhal benim gibi yaralı değil (62/5)

Yaz günü sıcakta **hemi** de kışta (66/1:3)

Cahil olduğumdan **güvenemiyom**
Dostum vardır diye **övünemiyom**
Yüzüme gülmüyor **sevinemiyom**
Her zaman ağlarım yar **ataşına** (66/3)

Yine yol **görüktü** gurbet ellere (67/1:1)

Yâri arzu ettikçe **zâyet** veriyor (70/5:3)

Aşkınan savaşa terk etti beni (76/1:3)

Bakılmıyor topalına **şaşına** (105/3:1)

Yetimin hakkını yiyip **çürütmen**

Eyyübî'nin emeğini **yürütmen**

Parayı faize verip **kokutman** (107/4:1,2,3)

Her şey ilacına **yaşar** (109/4:3)

Kaçak diye yatağından kaldırır (110/2:2)

Babam, analığa yeminli **avkat** (110/4:3)

Köylüler çok **zayet** verdi (130/3:3)

Kendi akli sıra huyu **tavatır** (137/2:2)

Arabası **padanaca** tutulmuş (139/1:3)

Zorunan, gücünen geçimi bulduk (140/2:3)

Muhanetin eleğinden süzdüler

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi, âşığıımızın şiirlerinde kullanılan bazı kelimeler bölge ağızına uygun özellikler görülür ve ünlü düşmesi, ünsüz yer değiştirmesi vb. ses olayları görülür. Zaman zaman kafiye de yansıyacak olan ses değişikliklerinin tipik birkaç örneği:

- a - > - e - : Küçük yaştan **yareliyem** (78/1:3)

-e->-a : Bulamadım **meskanımı** köşkümü (75/1:3)

-e->-a-a->-ü->ı: Kendi akli sıra huyu **tavatır** (137/2:2)

-ğ->-y- : Eyyübî çok **çiydir** pişkin olmadı(15/3:3)

-ğ>-y : Rakiplerim **çiy** yiyecek etimi (141/2:3)

ve benzerlerini çoğaltmak mümkündür.

b. Kullandığı yabancı menşe'li kelimeler

Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde pek fazla yabancı kelime bulunmaz. Olsa bile onları, ağız özelliklerine uydurarak telaffuz eder. Meselâ, Arapça bahûr kelimesi Türkçe'de düzlük-yuvarlaklık uyumuna dönüşerek buhur kelimesine dönüşmüş; Eyyübî de buhur kelimesinin başındaki b-sessizini p-sessizine dönüştürüvermiştir:

Kokusu var, puhur ile karışık (3/1:4)

Veyâ yine Arapça menşe'li bir kelime olan "zâyi'ât" kelimesi aşığımızın dilinde "zâyet"e dönüşür.

Yâri arzu ettikçe zâyet veriyor (70/5:3)

Batı menşe'li kelimelerde de benzer bir durumla karşılaşırız:

Devalasyon görüyor (123/1:4)

Bununla birlikte, onun kullandığı yabancı kelimeler artık Türkçeleşmiş olup, dikkatimizi çekmeyecek kadar azdır. Dilimizde sık kullanılmayan yabancı kelimelerin, şiirlerde geçen bazıları şunlardır: lâl (mücevher taşı; 4/4:4), intişar (16/1:1), kayıl (kail; 63/4:1,2), çarkı devran (çarh-ı devrân; 71/1:1), ser (72/1:4), revâne (81/1:2), Cenneti Âlâ (Cennet-i Âlâ; 94/1:4), abu hayat (âb-ı hayat; 95/5:3), hüdâ (132/3:3), taat (167/2:3) vb...

c. Mahallî kelimeler

Âşık Eyyübî'nin kullandığı mahalli kelimeler bugün halk arasında yaşayan öz Türkçe kelimelerdir. Bunlardan bazılarını geçtiği mısralarla vercek olursak:

Yüce dağlar kıcı ile boranlar (14/2:1)

Sabredemez oldum eviyorum ki (30/1:3)

Seni gözlerimden ıramıyorum (41/3:3)

Yağlığın attı başına (55/2:1)

Ciğerimi sardı aşkın yakısı (59/4:2)

Aşkın yağmuruyla yunduk bakalım (41/4:4)

Düşmanımdan aladım sınılarım (66/4:2)

Depelendim aşk elinden (79/2:1)

Nedense yurtluğa çıkmıyor şimdi (144/2:4)

Oniki belikli aşiret kızı (144/3:3)

Banrazları vardır, geçilmez çalı(92/3:4)

Dertliler toplanmış, eder zarları (93/4:3)

Geniş bir arazi epey yıraktır

Bir yanı gelişmiş, bir yan toraktır

(97/4:2,3)

Çam, sedir, göknarın pürleri solmaz (98/4:1)

Abimi yengeme tutu bıraktık

ç. Mahallî deyimler

Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde, yaşanılan bölgeye has deyimlerin de sık sık kullanıldığı görülmektedir.

El-âlemin kalbi yellidir cânan (9/1:4)

Herkesin fidanı dallıdır canan (9/3:4)

Eğer Eyyübî'ye yolludur cânan (9/4:4)

Başımı belâya sardı gözlerin (13/1:4)

Aşılmaz bağlara yol mu kesildin (15/4:1)

Âşık Eyyübî'ye dil mi kesildin (15/4:2)

Serin berin esen aşkın yelinden

Yayla yayladı yayladı (33/5:4)

Sinemde aşk köklüsünü (38/4:3)

Muraz almadıkça dünyayı nidem (49/2:1)

Eyyübî'yim iyi işe sarmadım

Yeşerip bir yana dal atamadım

Daha sevdiğime dil atamadım (58/1:2,4)

Temelini tutmuş neyleyim (59/1:4)

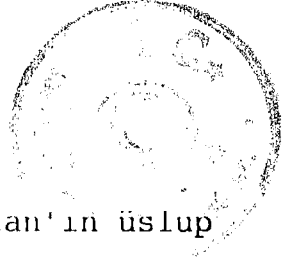
Geçen günler bana zar a zar oldu (62/1:2)

Bilmem ne temelsiz ise yürüdüm (74/1:4)

Depelendim aşk elinden (79/2:1)

Herkesten bir sıkı aldım (83/3:2)

Benzer örnekler ilerideki deyimler bahsinde verilecektir.

2. İfâde Özellikleri

Aşık Eyyubî'nin bazı şiirlerinde, Karacaoğlan'ın üslup özelliklerini bulmamız mümkündür:

Gönlüm murad alır m'ola
Yâr hâlimden bilir m'ola
Sevgili dost gelir m'ola
Deyip deyip yoluna bak (35/3)

veya

Dostlar kıymetimi bilir mi ola (43/1:4)

Bu canım sağlığını bulur mu ola (43/3:4)

şeklindeki ifâdelere rastlamamız mümkündür. Evvelce de belirttiğimiz gibi, Karacaoğlan, Dadaloğlu gibi âşık tarzı şiirin eski temsilcilerinin kullandığı ayaklar, bölgedeki pek çok âşın şiirlerinde gördüğümüz gibi; bâzı değişikliklere uğrayarak, Eyyûbî'de de kendisini gösterir. Meselâ Eyyûbî'nin;

Deli gönül bıktım senin elinden
Çok perişan ettin eller içinde
Usandım elin acı dilinden
Kendime gelemedim yıllar içinde (64/1)

dörtlüğü ile girilen ayak düzeni, Karacaoğlan'ın bir güzellemesinde de vardır:

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Kokuya benzettim güller içinde
İnceciktir belin, hilâldir kaşın
Selviye benzettim dallar içinde
(Karacaoğlan)

Aynı şiirin 3. dörtlüğünün son mısrasında da Eyyûbî Karacaoğlan'ın şiirindeki "kul" kelimesini değiştirmeden kullanır:

Belki alan olur kullar içinde (64/3:4)

Hakk'ın yarattığı kullar içinde (Karacaoglan)

Benzeri örneklerini şiirlerinde zaman zaman gördüğümüz Eyyûbî, anladığımız kadarıyla, gelenekten kaynaklanan bir anlayışla eski temsilcilerin şiirlerinden istifade etmiştir.

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde rastladığımız başka bir ifade özelliği ise, şiirde cümle kurarken, ifade bâzen bir mısra içinde tutulabildiği gibi, bazan da seyrek biçimde, modern şiirde ambjanman adı verilen bir tarza benzer şekilde, şiirin bir mısraında başlayan cümlenin, diğer mısraında bittiği görülür:

Tez gel vedalaşarak gönlüme gönül

Bağlayacak zaman geldi nerdesin (28/1:3,4)

Bundan başka, genellikle anlam ve konu bütünlüğü sağlanan dörtlükler dışında, belki de kafiye endişesi ile anlam bütünlüğünü bozan doldurma mısralara da rastlanır. Bu durum bize daha çok; anonim halk şiirlerinde gördüğümüz mâni'nin ifade özelliğini hatırlatır:

Dereler üstünde olur çınar

Çınarın dalına bülbül mü konar

Görenler sanıyor gözümü pınar

Sen de ağlıyorsan silem gözünü (30/3)

veya

Bayramda eline yaktığın kına

Parmak uçlarından çıkmamış gine

Eyyûbî'yi kıydırırsan bu cana

Koyma başkasına aşkın közünü (30/5)

Âşık Eyyûbî'nin yalnızca bir şiirinde dedim-dedi tarzındaki bir ifade biçimi kullandığını görmekteyiz:

Dedim dedem nerde? Dediler şehit
 Dedim gerçek midir? Yaradan şahit
 Dedim ben de olsam öyle mücâhit
 Sevinçten gözyaşım dökülmüş gördüm (162/4)

Ayrıca pek çok şiirinde, bir dörtlük boyunca mısraların başında ya da sonunda tekrar yapmıştır.

Ğ. ÂŞIK EYYÛBÎ'NİN ŞİİRLERİNDE KULLANDIĞI ATASÖZLERİ DEYİM, ÂYET-HADİS ve VECİZ SÖZLER

Günlük konuşmalarımızda, belki de farkına varmadan kullanabileceğimiz türden ve hemen her âşık -veya şâirde- gördüğümüz şekliyle, atasözleri, deyim, hadis, âyet ve veciz sözlerin, Eyyûbî'nin şiirlerinde de kullanıldığını görürüz. O, daha çok deyimleri kullanmıştır. Bu deyimlerin bir kısmı mahallîdir. Kullanılan deyimlerin hepsi hacimce çok geniş olduğu için, sadece bir kısmını almakla yetindik ve bütün bu unsurları Atasözleri, deyim vd. başlığı adı altında almayı uygun gördük.

1. Atasözleri

- Allah'tan gelene darılmak olmaz (103/4:3)
 (Allah sabırlı kulunu sever) (Aksoy, 1981: 129/209)
- Arslanlar çakala boğulur artık (118/5:4)
 (Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur)
 (Aksoy, 1981: 308/1515)
- Derler ki arıyan Tanrısın bulur (11/5:2)
 (Arayan belâsını da bulur, Mevlâsını da)
- Doğru, dokuz köyden koğulur artık (118/2:4)
 (Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar)
 (Aksoy, 1981: 208/783)

Dostuna bile sır açma (39/2:3)

(Açma sırrını (sırrını açma) dostuna, (dostunun dostu vardır)

o da söyler dostuna (Aksoy, 1981:109/56)

Düştüm tutan yok elimden (26/3:2)

(Düşenin dostu olmaz)

Halden bilmeyene minnet eyleme (73/4:2)

(Hâl hâlin yoldaşdır) (Aksoy 1981: 251/1076)

Öfkede akıl yok, belâ bir an ki (141/5:2)

(Öfkede akıl olmaz; öfkeyle kalkan zararlar oturur)

Ölse inatlıktan vazgezmez katır (137/2:1)

Seccâde olur mu hınzırın postu (120/2:2)

(Ayıdan post, gâvurdan dost olmaz)

Tatlı söz dargını getirir yola (112/2:1)

(Tatlı söz, yılanı deliğinden çıkartır)

Yiğit olan borçtan kaçabilir mi (136/1:2)

(Borç yiğidin kamçısıdır) (Aksoy, 1981: 177/563)

Yiğit ölür adıyla (20/2:2)

(Yiğit lakabıyla anılır) (Aksoy, 1981:385/2050)

2. Deyimler

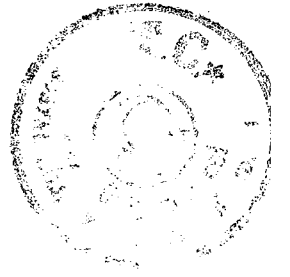
a. İsim + fiil terkibine dayalı deyimler

(Anasından Emdiği Süt) Burnundan Gelmek:

Burnumdan çektirdiler ana sütümü (141/2:2)

Aklı Başta Koymamak:

Akıl koymaz bu başımdan aldırır (1/4:2)

Aklı Çalınmak:

Aklımızı eller çalmış neyleyim (114/1:4)

Aklı Uçmak:

Yüzünü görünce aklım uçuyor (29/1:2)

Aklını Şaşırmak:

Eyyübî'yim artık aklımı şaştım (5/4:1)

Ar Olmak:

Gayrı bu aşk bana ar oldu (62/1:4)

Arka Çıkmak:

Arkadaşım bile arka çıkmıyor (74/3:3)

Aşk Elinden Depelenmek:

Depelendim aşk elinden (79/2:1)

Azrail Kesilmek:

Yar başıma Ezrail mi kesildin (15/4:3)

Başa Yazmak:

Eyyübî derdini başa yazalar (96/4:1)

Bildiğini Satmak:

Bildiğini satmaz olur (109/2:4)

Binbir Dereden Su Getirmek:

Su gelecek binbir yerde dere var (7/2:4)

Bozuk Söylemek:

Sana bozuk söyleyecek dil mi var (5/4:1)

Cefa Çekmek:

Cefâ çekmek âşıklara yakışır (73/2:1)

Cefâya Kesmek:

Günlerin cefâya kesti (78/3:1)

Çal Etmek:

Aşkın kılınıcını çal ettin güzel (15/4:4)

Çek Olmak:

Her bir yana çek olursam felâket (148/1:4)

Çırasını Yakmak:

Yine alev alev yaktın çıramı (46/4:2)

Çileden Çıkmak:

Çileden çıkarım böyle giderse (87/4:4)

Çileye Kayıl Olmak:

Eyyûbî de bu çileye kayıl mı (63/4:1)

Dal Atmak:

Yeşerip bir yana dal atamadım (58/1:2)

Dara Dönmek:

Geniş dünyam dara döndü (8/3:3,4)

Darda Kalmak:

Konuşmamız darda kaldı ne için (121/4:4)

Derde Düşürmek:

Beni yok yere düşürdü derde (42/3:1)

Derine Gitmek:

Gitmesin bu dava fazla derine (3/4:2)

Dert Dökmek:

Sevgilim gelip de derdin dökmüyor (74/3:2)

Dert Üstüne Dert Binmek:

Dert üstüne derdi eyledim sıra (64/3:2)

Dertten Gitmek:

Elbette Eyyûbî bu dertten gider (115/5:1)

Dil Atmak:

Daha sevdiğime dil atamadım (58/1:4)

Dil Kesilmek:

Âşık Eyyübî'ye dil mi kesildin (15/4:2)

Dillerde Gezmek:

Dillerde gezerken gördüm adımı (62/1:3)

Dillerine Bakmak:

Dillerine baka baka usandım (41/2:4)

Dolaşıp Kalmak:

Bir kara sevdaya dolaşıp kaldım (63/2:2)

Dostunu Yıkmak:

Varıp da dostumu yıkmaz neyleyim (59/5:4)

Döküp Gitmek:

Döker gider ele doğru (39/2:4)

Düşman Güldürmek:

Düşman güldürmeye Feka Güzeli (2/5:4)

El Eli Görmek:

Vatanımda el elini görmekten (116/4)

El Gayreti Güttürmek:

El gayreti güttürdüler bize oy (115/5:4)

Ellerle Eğlenmek:

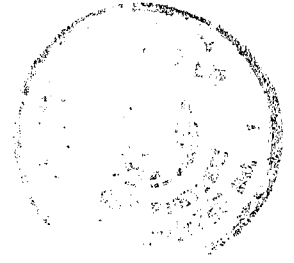
Ellerle eğlenir, acımaz bana (42/1:3)

Etini Çiğ Çiğ Yemek:

Rakiplerim çiy yiyecek etimi (141/2:3)

Fidanı Dallı Olmak:

Herkesin fidanı dallıdır canan (9/3:4)

Gırda Kalmak:

Anadolun gırda kaldı ne için (211/3:4)

Gün Vermek:

Gün verdi Feke'nin kahramanları (161/3:4)

Hâl Bilmek:

Yar, hâlimden bilir m'ola (35/3:2)

Hatıra Dokunmak:

Sevdiğim hatırıma dokunma ne olur (14/3:2)

İç Dökmek:

Her olur olmaza içimi döktüm (71/2:2)

İflas Bayrağını Çekmek:

Gönül aşkın iflas bayrağını çekti (47/4:2)

İmdada Gelmek:

Çağırısam imdada gelen olmuyor (116/3:2)

İşe Sarmak:

Eyyübî'yim iyi işe sarmadım (50/4:1)

Kader Yazmak:

Eyyübî kaderin yazmış (52/5:1)

Kadere Atmak:

Perişan eyleyip kadere attın (75/5:1)

Kalbi Yelli Olmak:

El-âlemin kalbi yellidir canan (9/1:4)

Kaldırıp Gitmek:

Söker pınarlardan kaldırıp gider (102/1:4)

Kök Kırmak:

Nereye attısam kırdı kökümü (74/1:2)

Kurban Gitmek:

Nice yiğit kurban gitti kadına (108/5:1)

Pahalıya Mal Olmak:

Bana pahalıya mâl ettin güzel (15/3:4)

Sel Atmak:

Coşturdum gözyaşım, sel atamadım (58/2:4)

Sıkı Almak:

Herkesten bir sıkı aldım (83/3:2)

Sırtını Dağa Vermek:

Ver sırtını dağa, kimi beklersin (220/6:4)

Sinesi Delinmek:

Sinem deldirmeye Feke güzeli (2/1:4)

Soy Sürmek:

Cefâ âşıklığa soy mu söüyor (70/5:1)

Suyunu Vermek:

Amerka'da vermişlerdi suyun (129/1:3)

Şeytana Uymak:

Erkekler şeytana uyar (109/3:2)

Temelini Tutmak:

Temelini tutmuş, kalkmaz neyleyim (59/1:4)

Temelsiz İşe Yürüme:

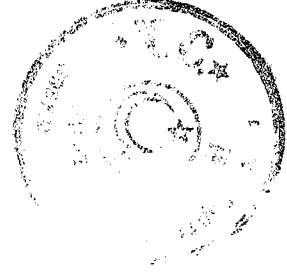
Bilmem ne temelsiz işe yürüdüm (74/1:4)

Ün Salmak:

Dünyaya ün salmış saray halısı (170/2:1)

Yâd Ellerden Uçmak:

Yâr deyince yâd ellerden uçuyor (48/2:1)

Yara Azdırmak:

Sinem yâresini azdırdı (55/3:1)

Yâre Bağlanmak:

Gam içine düşüp, yâre bağlama (73/4:3)

Yaşla Koymak:

Eyyûbî'yi yaşla koydun (60/4:1)

Yazlamak:

Bu sene de gurbet elde yazladım (88/2:1)

Yol Atmak:

Yârin meskânına yol atamadım (58/3:4)

Yol Etmek:

Divâne gönlümü yol ettim güzel (15/1:2)

Yol Kesilmek:

Aşılmaz dağlara yol mu kesildin (15/4:1)

Yollu Olmak:

Eğer Eyyûbî'yse yolludur cânan (94/4:5)

Yolunu Tutmak:

Esen yeller gibi yolunu tuttu (16/3:3)

Aşk yolunu tuttu gitti kökümüz (68/4:2)

Yüksekten Uçmak:

Yüksekten uçup da engine düştüm (5/4:2)

Yürütmek:

Eyyûbî'nin emeğini yürütmen (107/4:2)

Zar Olmak:

Kurtlar kuşlar hep zar olmuş (130/1:3)

Zaya Vermek:

Ömrüm zaya verdim benim (80/4:4)

Zaylamak:

Acep beni zaylar mısın (25/2:4)

b. Çeşitli tamlamalara dayalı deyimler

Bir belâlı başla koydun (60/4:2)

Bu sene de gurbet elde yazladım (88/2:1)

El gayreti güttürdüler bize oy (115/5:4)

Eyyübî der el sözüne (21/4:1)

Eyyübî'yim kaldım dolaşık işle (13/3:1)

Günden güne kara yastır hakkımız (68/4:1)

Kaderin çarkına bindik bakalım (61/3:4)

Kalemler yok etti alın terini (117/4:2)

Mezar ızdırabı çektim (126/1:3)

Senelerdir aşkın kahrını çektim (71/2:1)

Tatlı dillerine bağlandım kaldım (61/1:3)

Tükenmez bir kara sevdâ elinden (29/4:3)

Usanmadın elin acı dilinden (64/1:3)

Uyma ellerin sözüne (22/1:3)

Vatanımda el elini görmekten (116/4:2)

c. Tekrarlar ve ikilemelere dayalı deyimler

Beni zayladı zayladı (33/3:4)

Dertten derde düşe düşe yürüdüm (74/1:2)

Dillerden dillere verilirsin ha (164/4:4)

Geçen günler bana zar a zar oldu (62/?)

İşime gücüme bakamıyom (48/3:3)

Kokar burcu burcu dalı bilinmez (90/2:4)

Koydun Eyyübî'yi gamda kederde (2/5:1)

Serin berin esen aşkın yelinden (29/4:2)

Yayla yayladı yayladı (33/5:4)

Yine geldi apur zapur yılları (128/1:1)

ç. Kalıplaşmış ifâdelere dayalı deyimler

Belki de bir tek kıl kırka yarılır (156/4:2)

Boran geçti mardım benim (80/5:4)

Derdimi yüklesem gitsem Mısır'a (164/3:3)

Düşmanımdan alamadım sınılarım (66/4:2)

Felek hile bulmuş benim işimde (140/3:3)

İlimin yolunda kaldık piyâde (104/3:1)

Katırların sütü sağılır artık (118/3:4)

Kendi bağrımıza vurduk kazmayı (104/4:1)

Mezar ızdırabı çektim (126/1:3)

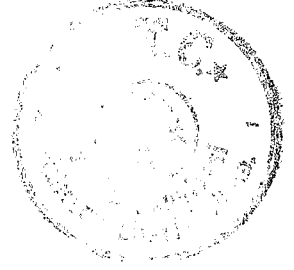
Neme lazım deyip aldırmadıkça (147/4:4)

Satamadım kumaşımdan bezimden (87/3:2)

Sel önünden böyle kütük kapılmaz (47/3:1)

Tavşan yamaçları geçmeden düşün (47/3:4)

Teslim yedi yemin ile (54/2:3)

3. Âyet ve Hadisler

Beşikten mezara ilim arayım (73/3:2)

(Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz)

Haksız karşısında susan şeytandır (147/3:3)

(Haksız karşısında susan, dilsiz şeytandır)

Kebri sadakadır sıdk ile candan

Kula tatlı sözden bir ikram etmek (133/3:3)

Komşun aç, cennete girerim sanma (147/2:3)

Komşumuz açken tok yatmak yakışmaz (163/5:3)

(Komşusu aç iken tok uyuyan, bizden değildir)

Kur'an söyler, şehit ölmez diridir (164/5:3)

4. Veciz Sözlür

Her ne dilersen Mevlâ'dan dile (112/2)

Herkesin sevdiğin Hüdâ da sever (122/3:3)

Kişi, dilin kötü sözden sakına (132/1:3)

H. ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Genel Özellikler

Eyyûbî'nin buraya aldığımız şiirlerinden 1 tanesi 7'li, 43 tanesi 8'li 131 tanesi de 11'li hece ölçüsüne dayanmaktadır. Görüldüğü gibi, 11'li hece ölçüsüne dayanan şiirleri büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Eyyûbî'nin; koşma, semâi ve destan tarzında şiirleri vardır. Âşığımız koşmanın yaygın olan abab, cccb, çççb, ... ve xaxa, bbba, ccca, ççça, ... şeklindeki kafiye düzeni ile şiirlerini meydana getirmiştir. Buna göre şiirlerinin 135 tanesi abab, cccb, çççb, ... ve 41 tanesi de xaxa, bbba, ccca, ... şeklindeki kafiye düzenine sahiptir.

Eyyûbî'nin şiirlerinin durak yapısı ise;

8'li olanlar : $4 + 4 = 8$, $5 + 3 = 8$ veya serbesttir.

11'li olanlar : $6 + 5 = 11$, $4 + 4 + 3 = 11$ veya serbesttir.

2. Kafiye Yapısı

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde, mısra sonlarındaki ses benzerliklerine göre, yarım, tam, zengin ve tunç kafiye örneklerini görmek mümkündür.

a. Dörtlük sonu mısraların kafiyelenişi

Öncelikle ilk dörtlüklerde tesbit edilen kafiye + redif (ayak) kuruluşu ile başlayıp, dörtlük sonlarındaki mısralarda tekrar edilen kafiyeleri incelediğimizde en çok yarım kafiye yapıldığını görürüz. Yarım kafiye oluşturan sesler arasında yoğunluk derecesine göre k, l, n, r, t, z ve nadiren diğerleri görülür. "l" sesi ile yapılan dörtlük sonu mısraları yarım kafiyeye bir örnek verecek olursak:

Selâm verip selâm almak var bizde
Onun arasını bulmak var bizde
Nefret filizini yolmak var bizde
Gülerse beraber gülmek var bizde

...

(163)

Dörtlük sonu yarım kafiyelerde, ender de olsa -ç- ve -ş- sesleri birbirine benzetilerek yarım kafiye yapılmıştır:

Hendek hendek yare açtı sevdiğim
Arasız peşime düştü sevdiğim

...

(16/1:2)

Anladığımız kadarıyla bu durum, konuşma diline bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Dörtlük sonu mısraları arasında genellikle mısranın ortalarında veya sonlarında yer alan kelimelerdeki seslerle yapılan yarım kafiyenin, bazan mısra başındaki kelimelerde de yapıldığı görülür:

Can verdi Feke'nin kahramanları
Din verdi Feke'nin kahramanları
Şan verdi Feke'nin kahramanları

...

(161)

Bilmem şeker mi var yoksa bal mı var
Nazlı yâre ulaşacak yol mu var
Gönülleri güldürecek dal mı var
Sana bozuk söyleyecek dil mi var

Dörtlük sonu mısraları arasında genellikle mısra sonlarında yarım kafiye görülmekle birlikte bazan mısra başlarında da yarım kafiye yapıldığı görülür:

Can verdi Feke'nin kahramanları
Din verdi Feke'nin kahramanları
Gün verdi Feke'nin kahramanları
Şan verdi Feke'nin kahramanları
Son verdi Feke'nin kahramanları

(161)

Âşık tarzı şiir geleneği içerisinde gördüğümüz kâfiyeleniş özelliklerinden birisi de şiirlerde dörtlük sonu çift kafiyelerin kullanılmasıdır. "Bu şiirlerin ana kafiyesi çift olup aynı sesler vücuda getirilmiştir" (Kaya, 1991/2:64)

Âşık Eyyübî'nin de yalnızca bir tek şiirinde, dörtlük sonlarında genellikle tek ses benzerliğine dayalı çift kafiye yapılmıştır:

Silebilir mi kul'olan
Kalabilir mi öl'olan
Bulabilir mi del'olan
Bilebilir mi el'olan
Alabilir mi gül'olan
Ölebilir mi yıl'olan (26)

Âşık Eyyübî'nin, dörtlük sonlarında kullandığı yarım kafiye sonuna, tam kafiye oluşturan sesleri de kullandığını görmekteyiz:

Bir öğle vaktinde yare kavuştum (b)
Yâr beni atıyor figana zara (b)

Bilmem şimdi nasıl gider inkâra (51)

...

Dörtlük sonlarında oluşturulan tam kafiye ait bazı sesler de şunlardır: "aç, ad, ağ, ak, al, an, aş, at, ay, eç, el, er, et, ez, ız, in, li, ok, ol, or, ök, öl, ön, öz, ra, sız, ür, ut, vd...

Dörtlük sonlarında yapılan tam kafiyelerde de ses benzerliklerine dayalı problemlere rastlamamız mümkündür.

Yâd ellere söyler misin
Acep beni zaylar mısın
Oy deyip de ağlar mısın
Bana zulüm eyler misin (25)

Örnekten de anlaşılacağı gibi -ay-, -ağ- ve -ey- kafiyeleşiminde y>ğ ve a>e sesleri bir problem oluşturmaktadır.

Dörtlük sonu kafiyeleşimde de nadiren mısra başında tam kafiye yapıldığını görmekteyiz:

Hoyrat sunan dosta neylesin gönül
Gurbet sunan dostu neylesin gönül
Hasret sunan dostu neylesin gönül
Gıybet sunan dostu neylesin gönül (145)

Dörtlük sonlarında, diğer kafiyeleşimlere nazaran az da olsa zengin kafiyeleşimin de kullanıldığını görmekteyiz:

Gardaşlar bacılar insafa gelin
Bitsin bu acılar insafa gelin
Çılgın modacılar insafa gelin (107)

...

Bunlardan başka, dörtlük sonlarında zengin kafiye oluşturulan seslerden bazıları şunlardır: alı, ara, atı, avur, azık, bir, efâ, ele, ker, lâm, lek, man, ver vur, vd...

Zengin kafiye teşekkülünde de bazı ses benzerliklerine dayalı problemler görülmektedir.

Zaten benim şu gönlümde yare var
Kirpiğinde kömürden mi kara var
Su gelecek binbir yerde dere var

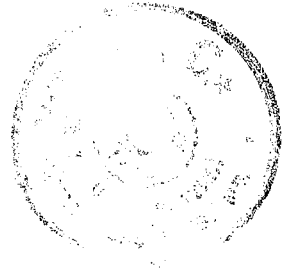
Dörtlük sonlarında tunç kafiyeleşime ait kelimeler de görmemiz mümkündür:

kaldırmaya > aldırmaya (2)

dermek > ermek > sermek (22)

del'olan > el olan (26)

çağlar > ağlar (31)

sele > ele (36)
 kavurdu > vurdu (76)
 saçmak > açmak > kaçmak (93)
 yazık > azık (124)
 terler > erler (164)

b. Dörtlük içi mısraların kafiyeleşmesi

Ayak dışında, kendi aralarında kafiyeleşen dörtlük içi mısralarda yarım, tam, zengin ve tunç kafiyeyle ait ahenk unsurlarını görmemiz mümkündür. Dörtlük içi ahengin sağlanmasında da en fazla yarım kafiye kullanıldığı görülür. Yarım kafiye oluşturulan seslerden 1 en fazla sonra da ç, d, ğ, k, n, r, s, ş, t, y, z, vd. sesleri yoğunluğuna göre sıralamamız mümkündür:

Dörtlük içi yarım kafiyeyle birkaç örnek verecek olursak:

Poyraz yeli ile kurumuş dalı
 Bahçesinde yoktur gidecek yolu
 Görünce başladı gözümün seli (5/2:1,2,3)

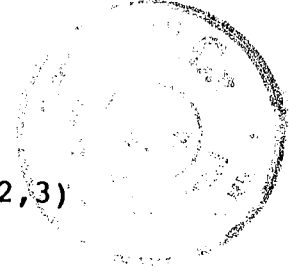
Kara çadıra da dezgâhın kurmuş
 Gül yüzü ne sıcak ne soğuk görmüş
 Mevlâm güzelliği hep ona vermiş (1/2:1,2,3)

Sevdaya düşürdün bu bana hak mı
 Dünyâ gasafeti sırtımda yük mü
 Ahiret gününden haberin yok mu (149/3:1,2,3)

Dörtlük içi ahenk unsurlarını oluşturan birisi de tam kafiyeleşmiştir:

Eyyübî gel boş ver insanlık hâli
 Ne deyim ki kader kurutmuş dalı
 Bulunmaz cihânda yârin emsali (5/4:1,2,3)

Kastine de güzel yârin kastine
Acı çekilirmiş derdin üstüne
Eyyubî diyor hâlini dostuna (44/3:1,2,3)

Beni görüp siyah saçların açtı
Top top olmuş zülüfleri dolaştı
Yâreli bağrıma hendekler eşti (1/3:1,2,3)

3. örnekteki görüleceği gibi aç ve aş sesleri arasında benzerlik kurularak kafiye yapılmıştır.

Bir başka örnekte de o ve ö sesleri birbirine yaklaştırılmaktadır.

Kimseyle bölecek kozumuz yoktur
Canında malında gözümüz yoktur
Kişiyi incitecek sözümüz yoktur(168/4:1,2,3)

Tam kafiye ile ilgili olarak ahenk oluşturan bazı sesler şunlardır: aç, ad, ağ, al, an, ar, as, aş, at, az, ba, ca, eğ, el, er, et, ez, ık, it, iz, la, na, ok, on, oy, öz, ra, -rk-, -st-, -şk-, ul, ur, uy, va, -ye, vd...

Dörtlük içi ahengin oluşturulmasına bundan başka zengin kafiyenin de kullanıldığı görmekteyiz:

Beni öldürmeye çektin kararı
Çevirdin üstüme yıktın zararı
Ağlıyorum ama, kime yararı (75/4:1,2,3)

Kimdir o yıllarca beni sürüten
Bilip bilmediğin yerden yürüten
Nedir böyle genç ömrümü çürüten

Yâri özlediğim gerekten değil
Bu aşkı çektiğim meraktan değil
Yüzümün güldüğü yürekten değil (72/2:1,2,3)

Aşk elinden yaralandım
Sevgilimden aralandım
Karardıkça karalandım (81/2:1,2,3)

Kimi Lenin Mao bizde fark diyor
Kimisi edek sılayı terk diyor
Kimisi bağrımız taştan berk diyor

(114/2:1,2,3)

Zengin kafiye de görüleceği gibi a ve e sesleri arasında benzerlik meydana getirilmiştir. Zengin kafiye ile ahenk oluşturan ses unsurlarından bazıları ise şunlardır: aba, acı, açar, adın, amaç, ana, anık, ara, arar, are, arı, arış, asa, asal, aşk, atır, avr-, ayat, azar, ekmez, emel, eren, eri, -ert, evir, eyle, fat, hır, ırak, ile illet, kış, man, nca, rak, -rmeli, sal, sıl, sır, şan, -yle, zar, vd...

Dörtlük içi ahenk unsurlarından birisi de tunç kafiyesidir:

Gezip dolaşır Eyyübî yaslı
Dedikoduların olur mu aslı (14/4:1,2)

Yanıyorum sana hey fidan boylum
Baharda açılan gül oylum oylum (32/2:1,2)

Bu gibi örnekleri çoğaltmamız mümkündür; çoktur > oktur, yaralandım > aralandım, mani > ani, karar > arar, câhile > hile, dara > ara, insan > an, milletler > illetler, naçar > açar vd...

c. Diğer ahenk unsurları

Âşık Eyyübî'nin şiirlerinde, bahsettiğimiz ahenk unsurları dışında; bazı seslerin tekrarlanarak alliterasyon dediğimiz iç kafiyelerin yapıldığını bazı şiirlerinde görmekteyiz:

Yine yol görüktü gurbet ellere
Gayri bu gidişte gelmez diyorlar
Böyle nasıl olup düştüm dillere
O yâri kalbinden silmez diyorlar

Arkadaşlar bakmaz oldu yüzüme
Yar hasreti düştü benim özüme
Neyleyim küsem ki kara yazıma
Aşık yar kalbinde kalmaz diyorlar

Bu yaslı kalbine hiç bir eren yok
Gonca gonca güllerimi deren yok
Ölüm gidiyorum bir su veren yok
Nazlısı var iken ölmez diyorlar

Eyyübî bu işe aklım ermiyor
Yarım gelip hallerimi görmüyor
Doktorlar derdime ilaç vermiyor
Aşıklara derman olmaz diyorlar (67)

veya;

Hâlimden bil merhamet et (40/1:4)
Selâmım al merhamet et (40/2:4)
Alma ve bâl merhamet et (40/3:4)

Elâ gözlüm yollarımı bekleme
Kader bana gülmedikçe gelemem (89/1,2)

Örneklerden de anlaşılacağı gibi r ve l sesleri sık sık kullanılarak bir iç ahenk meydana getirilmiştir.

Bunların dışında, aynı kelimelerin mısra başlarında ya da sonlarında kullanılarak sık sık tekrar yapıldığını görmekteyiz:

Dost dediğin (145/ dörtlük başı mısraları)
İstemem (148/2. dörtlüğün mısra sonlarında)
Bazan (15/2: 3 ve 4. mısra başlarında)

Benzer tekrarları çoğaltmak mümkündür.

3. Redifler

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde de diğer şâirlerin şiirlerinde gördüğümüz gibi, yapım ve çekim ekleri, şahıs ekleri, soru ekleri, zaman ekleri gibi unsurlarla redif yapılmaktadır. Bundan başkaca, mısra veyâ dörtlük sonlarında tekrarlanan aynı vazifedeki kelime ya da kelime gruplarıyla tekrar ya da nakarat şeklinde redif yapıldığı görülmektedir.

Bilmem ki ne idi ahtımız başta
Gelecek nesili koyduk ataşta
Fiilen yenik düştük soğuk savaşa (104/2)

gibi bulunma hâli eki ile redif yapıldığı gibi bazan da redifler peş peşe giderken 2. mısranın 3. mısra ile kafiyeeye dönüştüğü görülür.

Mevlâm bilir illallah kaybı
Ne olur saklasa yârim ayıbı
Aşk elinden parçalanan Eyyûbî (8/3)

Bazan da tekrarlarla redif yapıldığı görülür.

Eyyûbî'ye kahır olur
Gözyaşları nehir olur
Aşk elinden zehir olur (77/5)

Eyyûbî'nin dörtlük sonlarında nakaratlar halinde redif oluşturan 19 tane şiiri vardır.

TABLO II.1. Aşık Eyyübî'nin Katıldığı Şenlik, Şölen Vb. İle Yarışmalar, Aldığı Ödül Ve Belgeler

S.NO	NEREDEN ALDIĞI VE KONUSU	TARİHİ	DALI	DERECESİ	ÖDÜLÜN CINSİ
1	Konya Turizm Derneği ve 10. Geleneksel Aşıklar Bayramı	1975	Atışma	Müdâmî Ödülü	Madalya Başarı Belgesi
2	Konya Turizm Derneği ve 6. Aşıklar Bayramı	1976	-	-	Madalya
3	11. Türkiye Aşıklar Bayramı Konya Turizm Derneği Başkanlığı	1976	Atışma	Surûrî Ödülü	Teşekkür Belgesi
4	11. Türkiye Aşıklar Bayramı Konya Turizm Derneği	1976	Şiir	Âşık Talîbî Başarı Belgesi Ödülü	Başarı Belgesi
5	12. Türkiye Aşıklar Bayramı Konya Turizm Derneği	1977	Atışma	Yunus Emre Ödülü	Başarı Belgesi Madalya
6	Âşık Seyrânî Şenlikleri	1978	-	-	Madalya
7	13. Geleneksel Türkiye Aşıklar Bayramı, Konya Turizm Derneği	1978	Atışma	Surûrî Ödülü	Başarı Belgesi Madalya
8	15. Geleneksel Türkiye Aşıklar Bayramı, Konya Turizm Derneği Başkanlığı	1981	-	-	Başarı Plaketi Teşekkür Belgesi
9	Ankara 1. Halk Ozanları Şiir Yarışması	1983	Destan	Üçüncülük	Başarı Belgesi Başarı Plaketi
10	Ankara 1. Halk Ozanları Şiir Yarışması, Ankara Valiliği ile Halk Ozanları Kültür Derneği	1983	Atışma	İkinci	Başarı Belgesi Başarı Plaketi

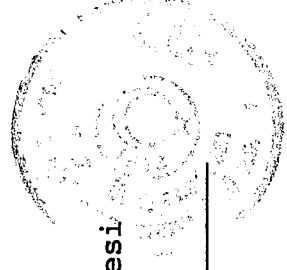
TABLO II.1. Devam

S.NO	NEREDEN ALDIĞI VE KONUSU	TARİHİ	DALI	DERECESİ	ÖDÜLÜN CİNSİ
11	Âşık Seyrani Seminer ve Şenlikleri	1983	-	-	Madalya Taktir Belgesi
12	2. Geleneksel Kayseri Âşıklar Şenliği	1984	Atışma	Başarılı	Başarı Belgesi
13	Şarkışla 3. Âşık Veysel Kültür ve Sanat Festivali	1984	-	-	Rozet
14	Âşık Seyrânî Seminer ve Şenlikleri	1984	-	-	2. Madalya
15	III. Geleneksel Kayseri Âşıklar Bayramı	1985	Atışma	Başarılı	Başarı Belgesi Madalya
16	15. Mut Karacaoğlan Kültür ve Sanat 1985 Festivali - Kutlama Töreni	1985	-	-	Teşekkür Belgesi
17	Adana Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Halk Ozanları Yarışması	1985	Memleket Türküsü	Üçüncülük	Başarı Belgesi
18	20. Âşıklar Yılı, Konya Turizm Derneği	1985	-	-	Madalya Başarı Belgesi
19	1. Niksar Emrah Kültür ve Sanat Şenlikleri	1986	-	-	Teşekkür Belgesi Madalya
20	Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğü 1986 4. Geleneksel Kayseri Âşıklar Bayramı	1986	-	-	Takdir Belgesi Madalya
21	Malatya Kayısı Bayramı Tertip Komitesi	1986	Muamma	Birinci	Başarı Plaketi

TABLO II.1. Devam

S.No	NEREDEN ALDIĞI VE KONUSU	TARİHİ	DALI	DERECESİ	ÖDÜLÜN CINSİ
22	Selçuk Üniversitesi Başarı ve Onur Belgesi, 1. Konya Âşıklar Şöleni	1987	Atışma	İkinci	Başarı ve Onur Belgesi 2 adet Teşekkür Belgesi
23	Haşakülder Onur Belgesi; Kayseri Halk Şiirleri Kültür Derneği, Âşıklar Şöleni ve 1. Sünnet Şöleni	1987	-	-	Onur Belgesi Madalya
24	Selçuk Üniversitesi Başarı ve Onur Belgesi, 2. Konya Âşıklar Şöleni	1988	Atışma	Üçüncü	Başarı ve Onur Belgesi Teşekkür Belgesi
25	Keçiören Belediyesi ve Folklor Araştırmaları Kurumu, Ankara Âşıklar Şöleni	1988	-	-	Onur Belgesi Madalya
26	Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü, Üniversite Kültürel Etkinlikleri	1988	-	-	Teşekkür Belgesi
27	Konya 3. Âşıklar Şöleni, Selçuk Üniversitesi	1989	Atışma	Âşık Ferrahi Başarı ve Onur Belgesi Ödülü	
28	1. Uluslararası Karacaoğlan Kültür ve Sanat Haftası	1990	-	-	Madalya
29	2. Uluslararası Karacaoğlan Kültür ve Sanat Haftası Düzenleme Komitesi, Kültür Sanat Etkinlikleri	1991	-	-	Madalya Teşekkür Belgesi

TABLO II.1. Devam

S.No	NEREDEN ALDIĞI VE KONUSU	TARİHİ	DALI	DERECESİ	ODULUN CİNSİ
30	İzmir Halk Ozanları ve Aşıklar Derneği	1991	-	-	Madalya
31	13. Antakya Festivali, Hatay'ın Anavatan'a Katılışının 58. Yıl Dönümü	1997	-	-	Teşekkür Belgesi
32	Türk Ocakları Adana Şubesi / Türk Milletinin Birliği Mesajı	1997	-	-	Teşekkür Belgesi
33	Şenliklerin 4. Yıl Kutlama Anısı	Tarihsiz	-	-	Madalya
34	İsimsiz	"	-	-	Madalya
35	Uluslararası Silifke Müzik ve Folklor Festivali	"	-	-	Madalya, Rozet
36	Yusufça Belediye Başkanlığı, Yusufça 4. Tarım-Havuç ve Kültür Festivali	"	-	-	Teşekkür Plaketi

I. ÂŞIK EYYÜBÎ'DEN BAHSEDEN KİTAP VE DERGİLER

1. Kitaplar

1. Erman Artun, Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani, Adana, 1996, 540 S. Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları : 3.
Not: 39; 41; 42; 54; 56; 497; 498; 499; 520 (Anket bilgileri, Feymâni ile iki atışma ve kimlik bilgileri)
2. Emir Kalkan, XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi, Ankara, 1991, 565 S.
"Kültür Bakanlığı Yayınları : 1925"
"Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi: 61"
Not: 535 (Kısa hayatı ve bir şiiri)
3. Feyzi Halıcı, Aşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri (Güldeste), Ankara, 1992, X=674 S.
"Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı : 58"
Not: 630-631 (Hayatı ve iki şiiri)
4. Mevlüt Özhan, vd., Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi, Ankara, 1992, XV+368 S.
"Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 184"
"Halk Edebiyatı Dizisi : 41"
Not: 294-295 (Hayatı ve iki şiiri)
5. İrfan Ünver Nasrattınoğlu, "1990 Yılında Halk Kültürü İle İlgili Olaylar" Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Ankara, 1991.
"Kültür Bakanlığı Halk kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları: 153"
Not: 291 (Derece haberi)

2. Dergiler

1. "Dostluk"
Çağrı 20 (225), ekim 1976
2. "Elbet Bir Gün Bu Sırrımız"
Çağrı 21 (233), Haziran 1977, 17.
3. "Gördüm"
Çağrı 25 (281), Haziran 1981, 19.
4. "Güldür"
Çağrı 26 (290), Mart 1982, 21.
5. "Bilmiyor"
Çağrı 31 (352), Mayıs 1987, 29.
6. Nail Tan, "15. Türkiye Aşıklar Bayramı'nın Ardından"
Milli Kültür, 3 (1), Haziran 1981, 60.
Not: (Ödül haberi)
7. Esmâ Şimşek, "Âşıklar Etrafında Anlatılan Fıkralar",
Milli Forklor 17, Bahar 1993, 19, 20.
Not: (Eyyübî'ye âit iki fıkra)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

A. AŞK (SEVGİ) KONULU ŞİİRLERİ

1. AŞİRET GÜZELİ

Yayla çiçeğinden güzel kokuyor
Toroslarda bir aşiret güzeli
Evlerine vardım halı dokuyor
Toroslarda bir aşiret güzeli

Kara çadıra da dezgâhın kurmuş .
Gül yüzü ne sıcak ne soğuk görmüş
Mevlâm güzelliği hep ona vermiş
Toroslarda bir aşiret güzeli

Beni görüp siyah saçların açtı
Top top olmuş zülüfleri dolaştı
Yâreli bağrıma hendekler eşti
Toroslarda bir aşiret güzeli

Soğuk pınarlardan suyun doldurur
Akıl koymaz bu başımdan aldırır
Eyyûbî'yim eyvâh beni öldürür
Toroslarda bir aşiret güzeli

2. FEKE GÜZELİ

Seher yeli gibi çıktın erkenden
 Aşkın öldürmeye Feke güzeli
 Bunca ömrümüzü yaktın erkenden
 Sinem deldirmeye Feke Güzeli

Çıkartmışsın beni çileden baştan
 Gözlerim görmüyor dökülen yaştan
 Başka yerde yoksun hâyelden düşten
 Gezsem buldurmaya Feke güzeli

Coştum, hasretinle taşarsam bir gün
 Ferhat gibi dağlar eşersem bir gün
 Kurbet elde hasta düşersem bir gün
 Sen gel kaldırmaya Feke güzeli

Şu ağlayan gönlüm seninle gülse
 Sevilen sevenin kıymetin bilse
 Seni Mevlâm bana yaratmış olsa
 Murad aldırmaya Feke güzeli

Koydun Eyyûbî'yi gamba kederde
 Korkuyorum bir gün deli eder de
 Nasıl güveneyim, çeker gider de
 Düşman güldürmeye Feke güzeli

3. KARIŞIK

Meryem mektup salmış içi resimli
Poz verişi kahır ile karışık
Nakış nakış zarfın üzeri simli
Kokusu var puhur ile karışık

Bu resmimi bir kenara koy diyor
Kavuşmaya seneleri say diyor
Terzi İlyas eliyle filân köy diyor
Köy adresi şehir ile karışık

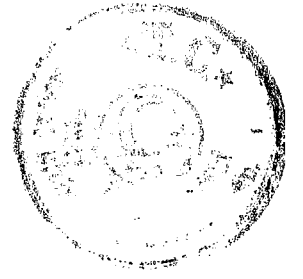
Böyle mi olurmuş aşkın tesiri
Sevilenden siller birçok kusuru
Beni bir bakışta etti esiri
Elâ gözler sihir ile karışık

Yazmış, cevap yazar isen yerine
Gitmesin bu dava fazla derine
İsmin yazma diyor zarf üzerine
Muhabbeti tehir ile karışık

İsterdim, yakından yüzünü görek
Maksadı ne imiş, öğrenmek gerek
Satırları dolu zıkım zemberek
Kelimeler zehir ile karışık

Eyyübî bu aşkı böyle çekiyor
Önüme bin türlü engel çıkıyor
İrâdemi dinlemeden akıyor
Göz yaşlarım nehir ile karışık

4. SEVGİLİM METHİNİ BENDEN SORSUNLAR

Sevdiğim methini benden sorsunlar
Kalemdir kaşların, hilâle benzer
İsterim ki seni bana versinler
Cennete ileten bir yola benzer

Aşkın ile bütün hayâle daldım
Perişan edilmiş hâl ile kaldım
Çok ağladım bâzan yaşımı sildim
Gözümün yaşına şelâle benzer

Karşıma gelince can veriyorsun
İnsafın olmazsa ok vuruyorsun
Ancak bu aşkımı sen koruyorsun
Her âşıkın yâri merâle benzer

Eyyübî aşkına oluyor esir
Sırrımı açınca ettim mi kusur
Ancak aşkın eder canıma tesir
O kadar parlaksın bir lâl'e benzer

5. DOSTUN BAĞI

Yine yolum düştü dostun bağına
Güllerinde derilecek hâl mi var
El uzattım doldurduğu suyuna
Bilmem şeker mi var yoksa bal mı var

Poyraz yeli ile kurumuş dalı
Bahçesinde yoktur gidecek yolu
Görünce başladı gözümün seli
Nazlı yâre ulaşacak yol mu var

Ağaçları çiçek yaprağa dönmüş
Doludan kurtulmuş, soğuktan yanmış
Gayrı perişânlık atına binmiş
Gönülleri güldürecek dal mı var

Eyyübî gel boş ver insanlık hâli
Ne deyim ki kader kurutmuş dalı
Bulunmaz cihânda yârin emsâli
Sana bozuk söyleyecek dil mi var

6. SENİN ELİNDEN

Ferhat gibi yüce dağlar aştım
Boyunu sevdiğim senin elinden
Bir zamanlar olur olmaz dolaştım
Boyunu sevdiğim senin elinden

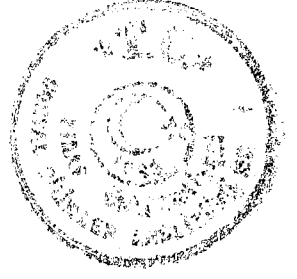
Mecnun gibi Leyla bulamaz oldum
Her zaman ağladım gülemez oldum
Gayri yanına da gelemez oldum
Boyunu sevdiğim senin elinden

Kerem gibi yandım yandım kavruldum
Coşkun seller gibi coştum duruldum
Aşkın hançeriyle ben de vuruldum
Boyunu sevdiğim senin elinden

Eyyûbî'yim artık aklımı şaştım
Yüksekten uçup da engine düştüm
Her gün kendi kendim ile dövüştüm
Boyunu sevdiğim senin elinden

7. YARE VAR

Tatlı dillim etme bana bu nazı
Zâten benim şu gönlümde yâre var
İnci dişin, al yanağın, yay kaşın
Kirpiğinde kömürden mi kara var

Bir derdim var, nedir diye sormazlar
Engel girer aramıza durmazlar
Korkuyorum seni bana vermezler
Su gelecek binbir yerde dere var

Acırsan da sen acırsın halıma
Ne olursun diken koyma yoluma
Senden beklediğim bir tek kelime
Hayır dersen gideceğim nere var

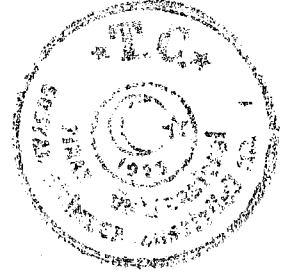
Aşkın bedenimde yakıyor mangal
Benim istediğim, sevdiğim sen gel
Dünya malı kavuşmamıza engel
Eyyûbî'de mal mülk ne de para var

8. ZORLADIR

Bir günlük ayrılık bir yıla bedel
Deli gönül türlü hâle zorladır
Güldü güneş yüzlüm insafla bana
Akıyor dudaktan bala zorladır

Geldi evimize, kalmak istiyor
Yaklaştıkça bana gelmek istiyor
Ele sezdirmeden gülmek istiyor
Ne yapsın, dost tatlı dile zorladır

Mevlâm bilir illallah kaybı
Ne olur saklasa yârim ayıbı
Aşk elinden parçalanan Eyyûbî
Yârin geçeceği yola zorladır

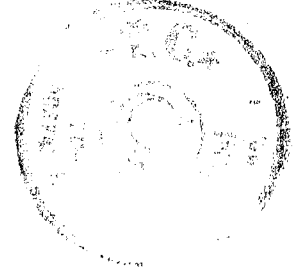
9. CÂNAN

Perişan hâlinle yollara çıkma
Aşkın çılgınısın bellidir cânan
El içinde bana severek bakma
El-âlemin kalbi yellidir cânan

Söyle ey sevdiğim sana ne oldu
Perişan saçına poyraz mı daldı
Bu hâlini gördüm gözlerim doldu
Sevdâ ateş ile sellidir cânan

O güneş yüzünü keder bürümüş
Seni bundan önce kimler korumuş
Yeller esmiş, goncaların kurumuş
Herkesin fidanı dallıdır cânan

Gel adını söyle ayıp olmasın
Bir hatıra verde gayıp olmasın
Gız senin sevdiğin Eyyüp olmasın
Eğer Eyyübî'yse yolludur cânan

10. SEN OLMASAYDIN

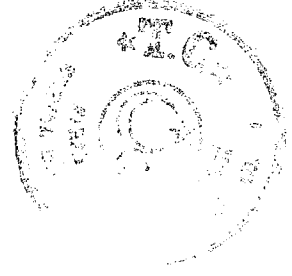
Eğer ki sevdiğim sen olmasaydın
Ağlayan gönlüme kimler gülerdi
Bir tek merhabamı sen almasaydın
Başka yâr olamaz, gönlüm solardı

Bâzan bana insaf ile nazın var
Bâzan da gücenilecek sözün var
Ciğerimde bütün senin izin var
Sen var iken gönlüm kimi dilerdi

Bana bu sevdâyı kız sen bıraktın
Kalbimdesin ama, aslen ıraktın
Şu dünyada bana bir sen gerektin
Sensiz gönlüm ağlar, gözüm dolardı

Yârim her bilgiyi ben senden aldım
Seninle ağladım seninle güldüm
Sen olmazsan deli divâne kaldım
Eyyübî hep ciğerini delerdi

11. GAYRÎ

Şu dünyayı zindan etti hasretin
Doğmuyor sandırdı günleri gayri
Sinemde hasretin çetindir çetin
Ne belâyla gelir sonları gayri

Bağrında hasretin yanar tutuşur
Bülbülleri gül aşkına ötüşür
Bu feryadım semâlara yetişir
Unutturur bana dünleri gayri

Sandım ki sevdiğim hâlinden anlar
Mahf olur aşkına tutuşan canlar
Dostum hasretinde kaldığım günler
Hesap olmaz, aştı binleri gayri

Güzelim, bahçende çiçekler açmış
Etrafına güzel kokular saçmış
Gözlerin sineme yareler eğişmiş
Merhemle sarsan bunları gayri

Âşık yanılır yâ böyle mi olur
Derler ki arıyan Tanrısın bulur
Eyyübî yüzünü görmese ölür
Göster yüzündeki benleri gayri

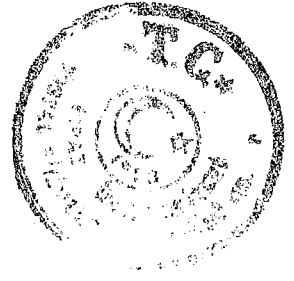
12. BENİM İÇİN

Selamsız sebatsız gelir geçersin
Yanıma gelince dur benim için
Baktıkça sineme oklar saçarsın
Açtığın yareyi sar benim için

Ne ettiğim bilmiyordum del'oldum
Sevdiğimin nazarında el oldum
Bak hâlime ateş ile dol'oldum
Yaktığın sinemi gör benim için

Güzel, şu âlemde ben seni seçtim
Çekinmeden sırrım sana açtım
Dayanamaz oldum, kendimden geçtim
Yar elinden zulüm var benim için.

Eyyûbî'nin bütün amanı sensin
Başında bir bulut, dumanı sensin
Düşmüşüm sevdâya dermânı sensin
Senden ümit kesmek zor benim için

13. GÖZLERİN

Gel bana bahane bulma sevdiğim
Bana bitmez ümit verdi gözlerin
Baksan şu gönlüme dert düğüm düğüm
Başımı belâya sardı gözlerin

Görünmez gözüme dünyanın malın
Aradım âlemde yok bir emsâlin
Silinmez aklımdan resmi hayâlin
Anlığın çatından vurdu gözlerin

Eyyûbî'yim kaldım dolaşık işle
Hey insafsız kibriti al ateşle
İster ver cezamı ister başısla
Çektiğim çileyi gördü gözlerin

14. SORUN DA GEÇİN

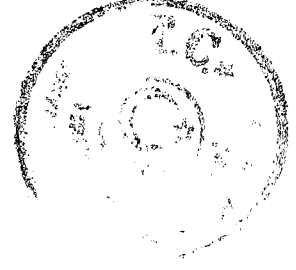
Dostlar hatırımı sorun da geçin
Bir güzelin hasretine yanarım
Merhemim bulunmaz yaremi açın
Yar uğruna dağdan taştan dönerim

Yüce dağlar kıcı ile boranlar
Yok oldu dostlarım, hâlim soranlar
Sevdiğimin bağı olmuş virânlar
Ölürüm gitmeğe, her gün anarım

Yıkılmış binayı yapmak güç olur
Sevdiğim hatırıma dokunma n'olur
Her bakışın benim canımı alır
Görünce bayılıp düştüm sanarım

Gezip dolaşıyor Eyyübî yaslı
Dedikoduların olur mu aslı
Bilmem yârim bana ne yüzden küslü
Barışmaya hangi yolu denerim

15. GÜZEL

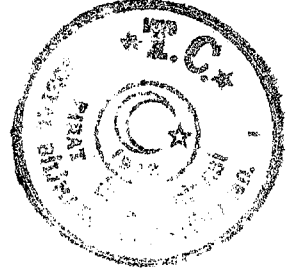
Hiç mi bir gidecek yer bulamadın
Divâne gönlümü yol ettin güzel
Kalbime bir saray yaptın habersiz
Beni kapısına kul ettin güzel

Benim benliğime dapu mu aldın
Gizlendin kalbime, ciğerim deldin
Bâzan dertli dertli yüzüme güldün
Bâzan gel gel diye el ettin güzel

Kendine mal ettin gönlüm köşkünü
Düşünmedin hasretine düşkünü
Ey gız senelerdin çektim aşkını
Bana pahalıya mal ettin güzel

Aşılmaz dağlara yol mu kesildin
Âşık Eyyübî'ye dil mi kesildin
Yâr başıma Ezrail mi kesildin
Aşkın kılıcını çal ettin güzel

16. İNTİŞAR EYLEDİ

İntişar eyledi kara bağırama
Aşkın taarruza geçti sevdiğim
Mevzi alıp gizlendi ciğerime
Hendek hendek yare açtı sevdiğim

Üç beş yıldır ayrılmadı peşimden
Sile sile bıktım gözüm yaşımdan
Sandım bir orduyla çıktı peşimden
Arasız peşime düştü sevdiğim

Aşkın, alayını iştima etti
Kanlı göz yaşımı coşup çağlattı
Esen yeller gibi yolumu tuttu
Kaçılmaz yoluma koştı sevdiğim

Bölük bölük pâreledi sinemi
Bütün bu ziyanlar yalnız bana mı
Geçmiyor günlerim yoksa sene mi
Sel gibi göz yaşım coştı sevdiğim

Sanki pay ettiler benim hâlleri
Yâr diyormuş, bu, ganimet malları
Kurudu gölgesiz gönlüm dalları
Eyyübî bu hâle şaştı sevdiğim

17. AŞK BAĞININ GÜLLERİNİ

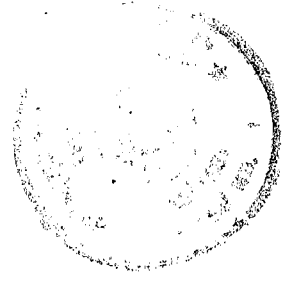
AŞk bağının güllerini
Dermeye gel dermeye gel
Perişanım hâllerimi
Sormaya gel sormaya gel

Seni sevenden kaçılmaz
Sevgiye kıymet biçilmez
Yalnız goncalar açılmaz
Gel benimle durmaya gel

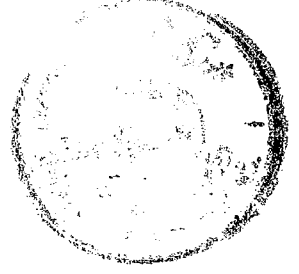
Sana derim sığınarak
Gel güzelim gel inerek
Yeni hayata dönerek
Gel sefanı sürmeye gel

Sen birleŐtir araları
Beklemiyek sıraları
Sinemdeki yaraları
İnsaf ile sarmaya gel

AŞkın ile ben güldükçe
Sevinirim sen geldikçe
Olamam sen el oldukça
Eyyûbî'yi vurmaya gel

18. CENNETLİK OLUR CENNETLİK

Güzel seni gören âşık
Cennetlik olur cennetlik
Senden ayrı duran âşık
Rahmetlik olur rahmetlik

Salarım, selâmım almaz
Nedendir kıymetim bilmez
Aşk yolu kısaca kalmaz
Kurbetlik olur kurbetlik

Unutturdun iyi günü
Ne zulüme attın beni
Hâkimler halletmez bunu
Ahretlik olur ahretlik

Eyyübî'yim çektim senden
Aşkın ile bıktım candan
Vaz geçtim gayri dünyamdan
Hayretlik olur hayretlik

19. ŞU DÜNYANIN NESİ VARDIR

Şu dünyanın nesi vardır
Güzelleri güzelleri
Her dalda meyvesi vardır
Güzelleri güzelleri

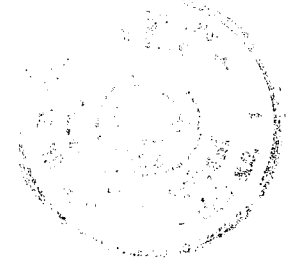
Dağlar giyinmiş yeşili
Dalı her türlü aşılı
Yârin bağına koşalı
Güzelleri güzelleri

Zalımlar zulüme gider
Aşka düştüm, nasıl keder
Âşığına cefâ eder
Güzelleri güzelleri

Gönül bu ömür dolar mı
Ağlayan gözüm güler mi
Eyyübî kalpten siler mi
Güzelleri güzelleri

20. DÖNER

Güzel bana hasretinden
Dağlar taşlar yola döner
Güzelliğinin derdinden
Gözüm yaşı sele döner

Her şey sevilir tadıyla
Yiğit övülür adıyla
Seni almak maksadıyla
Âşık türlü hâle döner

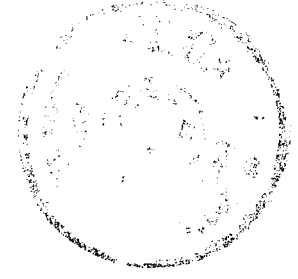
Dinle hatalı mı sözler
Görünce yüreğim sızlar
Her zaman ağlayan gözler
Yüzün görse güle döner

Sazımı duvara asam
Mızrapın üstüne kosam
Hiç dert ortağım yok desem
Parmaklarım tele döner

Yüce dağın karı yatsın
Sevda ile işim bitsin
Çaresiz dertlerim yetsin
Bu Eyyübî kula döner

21. YETMEZ BANA

Senin için dağı taşı
Delsem dahi yetmez bana
Senden gayri aşk yoldaşı
Bulsam dahi yetmez bana

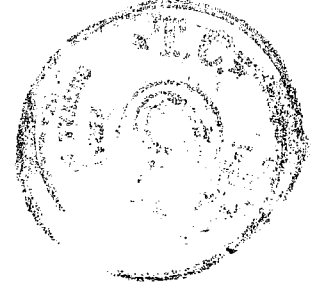
Hasretine düşen bilir
Aşkınla dövüşen bilir
Canım sana koşan ölür
Gülsem dahi yetmez bana

Sensiz kalmak zordur cana
İsmim yayıldı cihana
Bir hatıra versem sana
Alsam dahi yetmez bana

Eyyübî der el sözüne
Söyle nazlının yüzüne
Ölümü koydum gözüme
Ölsem dahi yeytmez bana

22. YÜZÜNÜ GÖRMEK MURADIM

Nazlı yârim bak yüzüme
Yüzünü görmek muradım
Uyma ellerin sözüne
Gülünü dermek muradım

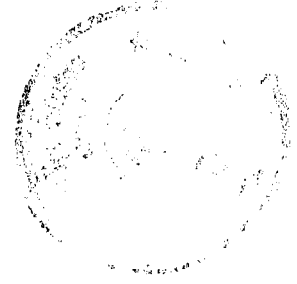
Hasretinden gelir miyim
Birgün seni bulur muyum
Aşkın ile ölür müyüm
Sırrına ermek muradım

Efkârlandı gönlüm yine
Şükür ederim bu güne
Gizli dertlerimi sana
Söyleyip sermek muradım

Eyyübî'yim bu nasıl hâl
Sevdiceğim yüzüme gül
Ne olursun yanımda kal
Seninle durmak muradım

23. İNSAF EYLE

Gel güzelim insaf eyle
Acıyarak hâlin varsa
Korkma sırrın bana söyle
Hasretimde elin varsa

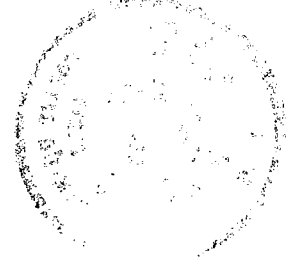
Hayâlinle yaşıyorum
Aşkını ben taşıyorum
Hep peşine düşüyorum
Kondur beni dalın varsa

Gülüne konup şakırım
Kimselere demem sırrım
Ümitsiz koyma dilbarım
Bülbülüm ben gülün varsa

Eyyübî hâlden hallere
Gezdirdin dilden dillere
Muhtaç etme yâd ellere
Bir karar ver dilin varsa

24. SEVDİĞİM

Bir sazdan bir sözden olsun
Bayram gününde sevdiğim
Bazân elâ gözden olsun
Cefâ sonunda sevdiğim

Bâzan ağlayıp gülenden
Bâzan hâlini bilenden
Aman olmasın yalandan
Gerçek yanında sevdiğim

Perişanlık bende olsun
Her dermanım sende olsun
Seni görmem günde olsun
Dert var kınında sevdiğim

Hem sahradan, düzden olsun
İnsaf eyle nazdan olsun
Eyyûbî yar bizden olsun
Feryad gününde sevdiğim

25. ARZUHÂL

Sana bir arzuhâl etsem
Yâd ellere söyler misin
Elinden zehirler yutsam
Acep beni zay'lar masın

Gül gibi sararıp solsam
Gurbet elde garip kalsam
Aşkının elinden ölsem
Oy deyip de ağlar mısın

Bilmeyen sözden alır mı
Vijdansız hâlden bilir mi
Böyle yakan aşk olur mu
Bana zulüm eyler misin

Gel gülüm gel halleşelim
Bu derdimi bölüşelim
Gel ağlatma gülüşelim
Yüreğimi dağlar mısın

Bu ömür böyle yaşamaz
Her can bu aşka düşemez
Eyyûbî böyle taşamaz
Coşan gönlü eğler misin

26. YAZI-KADER

Yazılan kader, yazısın
Silebilir mi kul'olan
Cihanda ana kuzusun
Kalabilir mi öl'olan

Gönlümde figanlar dolu
Bilemez oldum sağı solu
Dost aşkına doğru yolu
Bulabilir mi del'olan

Uçurdun beni dalımdan
Düştüm tutan yok elimden
Dostum, âşıkın hâlinden
Bilebilir mi el olan

Çekmişim derdin buncasın
Sinemde aşkın kancasın
Başka yâdların goncasın
Alabilir mi gül'olan

Ölürüm murad almadan
Yalan dünyâyı bilmeden
Eyyübî ecel gelmeden
Ölebilir mi yıl'olan

27. HERHALDE

Nerdesin sevdiğim göremiyorum
Seni sizin evden sormam herhâlde
Düştüm hasretine duramıyorum
Bu şekilde sefâ sürmem herhâlde

Aşkın ilâ gurbet elde n'olurum
Dayanamam, dayanamam ölürüm
Kısmette varsa yine gelirim
Gittiğim yerlerde durmam herhâlde

Bilmem dağa, bilmem yola giderim
Gözümün yaşından sele giderim
Belki de ölüme bile giderim
Senin hatırını gırmam herhâlde

Bekle gülüm yeni yılın yazını
Duyamadın Eyyübî'nin sözünü
Ne kadar özledim güneş yüzünü
İşte gidiyorum, görmem herhâlde

28. NERDESİN

Güneş yüzlüm coşar oldum aşkından
Çağlayacak zaman geldi, nerdesin
Tez gel vedalaşak, gönlüme gönül
Bağlayacak zaman geldi, nerdesin

Vefâsız, virâne koydun hânemi
Neden gelmiyorsun, küstün gene mi
Askere gidiyom, aşkın sinemi,
Dağlayacak zaman geldi, nerdesin

Hâlimden anlayıp bilmedin beni
Bir gül idim daldan almadın beni
Yedi yıl bir yere salmadın beni
Eğleyecek zaman geldi, nerdesin

Sen gibi bir yâri nerde bulurum
Eyyûbî'yim çok perişan olurum
Hakkın helâl eyle belki ölürüm
Ağlayacak zaman geldi nerdesin

29. AŞKINA DÜŞTÜM DÜŞELİ

Gız senin aşkına düştüm düşeli
Ben bu hayatımı zindan eyledim
Bilmem bilir misin sen de hâlimden
Bütün figanları senden eyledim

Yüzünü görünce aklım uçuyor
Gizli sırrını hemen açıyor
Bu gün gönül verip yarın geçiyor
Ben hâlimi harap, ondan eyledim

Nasılsa kendimi attım efkâra
Her an açıyorum kalbime yara
AŞkına düŐdüğüm o nazlı yâra
Ben canımı kurban, dünden eyledim

Eyyûbî'yim korktum gözüm selinden
Serin berin esen aşkın yelinden
Tükenmez bir kara sevdâ elinden
Ben bu bedenimi cândan eyledim

30. KAYIP ETTİM İZİNİ

Güzel seni öyle seviyorum ki
Arzettikçe göremedim yüzünü
Sabredemez oldum eviyorum ki
Aradıkça kaybettim izini

Kara dumanları bürümüş gönlüm
Tere yağı gibi erimiş gönlüm
Şimdi hasretinle çürümüş gönlüm
Dirilsin şu aşkım söyle sözünü

Dereler üstünde olur çınar
Çınarın dalına bülbül mü konar
Görenler sanıyor gözümü pınar
Sen de ağlıyorsan silem gözünü

Feke dağlarında yayla yaylarken
Tatlı dillerinle nağme söylerken
Berâber konuşup sohbet eylerken
Vaz mı geçtin etmez oldun nazını

Bayramda eline yaktığın kına
Parmak uçlarından çıkmamış yine
Eyyûbî'yi kıydırırsan bu cana
Koyma başkasına aşkın közünü

31. VAR

Ne kadar ağırmış yâr senin aşkın
Sanki üzerimde karlı dağlar var
Eğlendiğim yerler göl oldu taşkın
Gözlerimden akan iki çağlar var

Senin için şu ömrümü yaktığım
belki de ölümden fazla çektiğim
Seni eller alır diye korktuğum
Aramıza engel olan ağlar var

Gece gündüz hayâl olsa düş olsa
Yüzüm gülmez benim gönlüm hoş olsa
Mevsim de sonbahar ya da kış olsa
şu gönlümde kol uzatan bağlar var

Mevlâm dertli yazmış kara yazımı
Yüzüm gülse bile yakar özümü
Verin cânanımı bir de sazımı
Ancak Eyyûbî'yi böyle eğler var

32. BAYKUŞU GÖRDÜM

Bir seher vaktinde seyrân ederken
Dertli dertli öten baykuşu gördüm
Sevdiğim güzele doğru giderken
Gözlerimden akan kan yaşı gördüm

Yanıyorum sana ey fidan boylum
Baharda açılan gül oylum oylum
Merhamet et, bana gel melek soylum
Aşkınla cânımda savaşı gördüm

Kalmadı bir dostum bana gülenim
Her zaman ağlarım, yaşım silenim
Merhem edip, halllerimden bilenim
Üstüme atılan sert taşı gördüm

Eyyûbî o baykuş dost otağında
Yârim ile gezsem sıla bağında
Benim ahtım, cânanımın ağında
Sinem yareliyen yar kaşı gördüm

33. DOSTUN HASRETİ

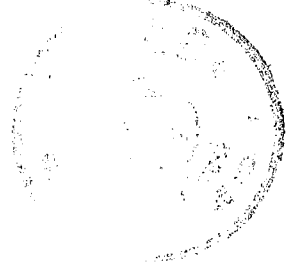
Yürekta dostun hasreti
Yâre bağladı bağladı
Câhil gönlüm düştü aşka
Her gün ağladı ağladı

Cefalarla bitti işim
Dumansız kalmadı başım
Durmadan aktı gözyaşım
Coşup çağladı çağladı

Var mıdır neşeli günüm
Aşkıyla geçti her ânım
Nazlımın elinde cânım
Beni zayladı zayladı

Bir ahtım kaldı o yârda
Korkarım eller duyar da
Her an beni bu diyarda
Dostum eğledi eğledi

Eyyûbî gençlik çağında
Gezeyim Feke dağında
Gönlüm hep dostun bağında
Yayla yayladı yayladı

34. AŞKIN ZALIMINI GÖRDÜM

Aşkın zalımını gördüm
Dertlerimi dökemedim
Aşkı ile derde sardım
Gül yüzüne bakamadım

Yâr bakışın bağrım deler
Söyle kalbindeki neler
Sesin duysam yüzüm güler
Hasretini çekemedim

Kurtulsam elin dilinden
Senin aşkının elinden
Başka güzeller gülünden
Sen olunca koklamadım

Öksüz gibi, meler gibi
Ağlar gibi güler gibi
Çok kabardım sular gibi
Çağlayıp da akamadım

Eyyûbî gel çok ağlama
Yakıp ciğerin dağlama
Dert ortağım bir bağlama
Teller bozuk takamadım

35. ŞU SİNEMİN HÂLINE BAK

Bir güzelin hasretinden
Şu sineminhâline bak
Bıkar oldum zahmetinden
Gözlerimin seline bak

Dağlar taşlar gönüldaşım
Yine yalnız kaldı başım
Nerde nazlı sırdaşım
Ses getiren yeline bak

Gönlüm murad alır m'ola
Yâr hâlimden bilir m'ola
Sevgili dost gelir m'ola
Deyip deyip yoluna bak

Geliyorsun teklemeye
Gönülleri yoklamaya
Geldim seni beklemeye
Kırma beni, diline bak

Kaldı yurdum buram gibi
Bu hasretlik verem gibi
Eyyûbî de Kerem gibi
Rast gelirsen külüne bak

36. AŞK İÇİN

Bir aşk için böyle oldum
Yandı bağrım küle doğru
Zalım vefasız yâr buldum
Kara bağrım dele doğru

AŞkın daldırdı hayrana
Geldim yar sana seyrana
Göz yaşım kanlı revana
Çağlatırım sele doğru

Sırrımı kendim bilmişim
Dermanı sende bulmuşum
Yâr sana âşık olmuşum
Duyuluyor ele doğru

Kader böyle mi seđermiŐ
Her âşıka bir dost vermiş
Eyyûbî yârini görmüş
Yaklaşıyor güle doğru

37. AŞKIN ZALIMI

Benim 3mrümü uruttu
AŐkin zalımı zalımı
Dağlar taşlardan yuruttu
AŐkin zalımı aŐkin zalımı

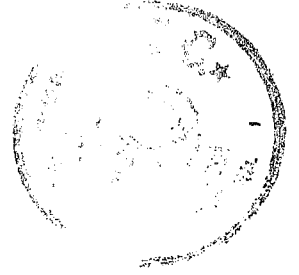
Acımazsın bana neden
AŐkin, bağrımı kül eden
Izdırap vermeye giden
AŐkin zalımı zalımı

ŐaŐırttı benim yolumu
Meyveydim kırdı dalımı
Kuruttu gonca gulumu
AŐkin zalımı zalımı

Âlemler hep alay eder
Sevdâ çekmesi kolay der
Gız Eyyûbî'nin hâlin gör
AŐkin zalımı zalımı

38. GÜLMEZ OLDU

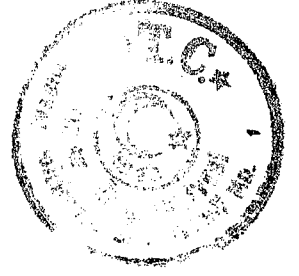
Karlı dağlar karlı dağlar
Yüzüme hiç gülmez oldu
Aşk içimde yâre bağlar
Yâr sözümü bilmez oldu

Uzattım aşka elimi
Gül idim kırdın dalımı
Ölüme aşkın yolunu
O güzelim salmaz oldu

Bu derdim güldürmez beni
Ararım yok ki dermanı
Cefalar eritti canı
Göz yaşımı silmez oldu

Eyyûbî gör haklısını
Hiç sezdirmez saklısını
Sinemde aşk köklüsünü
Doktor bile bulmaz oldu

39. ELE DOĞRU

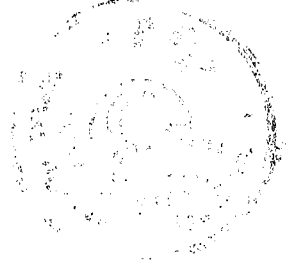
Garip vefasız bir yâr de
Bırak gider ele doğru
Dostum beni koyma arda
Yakar gider ele doğru

Âşıkınım sakın kaçma
İsmimi dillere saçma
Dostuna bile sır açma
Döker gider ele doğru

Âh görsem kaşı karemi
Görmek derdime çare mi
Sinemde gizli yâremi
Söker gider ele doğru

Eyyübî zâr bu ellerden
Geçer uzanan yollardan
Başı dumanlı bellerden
Çeker gider ele doğru

40. MERHAMET ET

Hâllerime acımayan
Sevdiğim gel merhamet et
Aşkın bende gel sen de yan
Hâlimden bil, merhâmet et

Divâne oldum aşkından
Ne zaman güldüm aşkından
Biçâre kaldım aşkından
Selâmım al, merhamet et

Ben de Mevlâın kuluyum
Aşkın ile dopdoluyum
Güzelsin sen, sevdâliyım
Alma vebâl, merhamet et

Bana ne oluyor bilmem
Elbet bu hâlinen kalmam
Hasretinden iflâh olmam
Yüzüme gül, merhâmet et

Yaprak gibi soldurursun
Eyyübî'yi öldürürsün
Gözüm kanla doldurursun
Yaşımı sil merhâmet et

41. VEFASIZ DİLBER

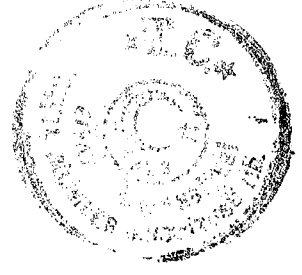
Nerelerde kaldın vefasız dilber
Yollarına baka baka usandım
Seni hiç gözümden ıramıyorum
Hallerine baka baka usandım

Yetişmez meyveler bekler yaz için
Güzel bana sen gereksin naz için
Yıllardır bekledim bir tek söz için
Dillerine baka baka usandım

Düşünüp de bir karara varmadın
Ben kapıda köye oldum görmedin
Büyüttüm besledim meyve vermedin
Dallarına baka baka usandım

Eyyûbî'ye çok dert, çok hüznü verdin
Bana bu sevdâyı çok uzun verdin
Ne yazın söz verdin ne güzün verdin
Ellerine baka baka usandım

42. O GÜZELE

Nasıl sabır edem ben o güzele
Karşıma çıkıp da sarılır iken
Ellerle eğlenir, acımaz bana
Aşkından ciğerim pelinir iken

Kime dert yandıysam gülüyor bana
Her zaman eziyet oluyyor bana
Sanki bir selâm mı salıyor bana
Sevgisi serimde bulunur iken

Beni hiç yok yere düşürdü derde
Bilmem ne olacak bana illerde
Yüzüme bakan yok şimdi bir yerde
Eskiden kıymetim bilinir iken

Eyyûbî'ye dostu ne yüzden küslü
Düğünde, bayramda her zaman yaslı
Bildirmez kimseye, yok sanki aslı
Sararıp gül benzim, solunur iken

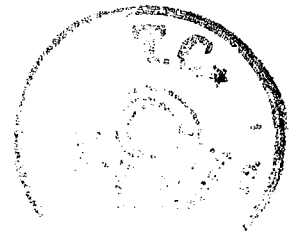
43. AYLAR GEÇER

Gayri aylar geçer, uzar yolumuz
Bir daha kavuşmak olur mu ola
Artık soran olmaz bizim hâlimiz
Dostlar kıymetimi bilir mi ola

Yellere çarpıldı gönlüm sarayı
Saran bulunmuyor böyle yarayı
Sevdiğim benimle açmış arayı
Göndersem selamım alır mı ola

Beni bir kul gibi pazara attı
Aşkın yapısını kökten oynattı
Sevdâ ateşine koydu kaynattı
Bu canım sağlığın bulur mu ola

Muhabbet bağları kokar gülünen
O yâr gıybetimi eder elinen
Âleme çıkamam ben bu hâlinen
Eyyübî kahrından ölür mü ola

44. SEVDİĞİM

Şu candan sevdiğim dostum
Çok ağlattın beni, güldür sevdiğim
Hep âleme senin yüzünden küstüm
İnsafın nerende bildir sevdiğim

Aşk elinden divâne olup şaştım
Gönül efkârlandı kabarıp taştım
Vefâsız bir yârin için uğraştım
Yanıyorum bir su doldur sevdiğim

Kastine de güzel yârin kastine
Acı çekilirmiş derdin üstüne
Eyyûbî diyor hâlini dostuna
Merhametin yoksa öldür sevdiğim

45. AŞK ELİNDEN

Bunca dertler bana yetmiyor gibi
Aşk elinden derdim artırıyorsun
Gönlümde aşk gülü bitmiyor gibi
Yâd bağında güller bitiriyorsun

Aşkından divâne, hâlîme baksan
Benim gibi sen de çileden çıksan
Aşkına düşüp de sinemi yaksan
Bana nasıl derman getiriyorsun

Gülüm, aşkından gönül deli o'lur
Aşka düşenlerin gözü sulu olur
İnsafını gören hayatın bulur
Aşkınla gönlümü yetiriyorsun

Eyyübî sözlerin hep yâr üstüne
Figan ediyorum hep zâr üstüne
İhbar ediyorlar ihbâr üstüne
Bu sırları hep sen iletiyorsun

46. SONRA MI

Yar ne zaman güleceksin yüzüme
Gül yüzünü soldurduktan sonra mı
Hani sunmuyorsun aşkın dölusun
Yâd ellere doldurduktan sonra mı

Güler yüzle göreceğim ne zaman
Yar sefânı süreceğim ne zaman
Güllerini dereceğim ne zaman
Goncaları yoldurduktan sonra mı

Engelleri bozacağız demiştik
Rakipleri ezeceğiz demiştik
Beraberce gezeceğiz demiştik
Muhabbeti kaldırdıktan sonra mı

Söyle be güzelim bahtım kara mı
Yine alev alev yaktın çıramı
Yâr ne zaman saracaktın yaramı
Eyyübî'yi öldürdükten sonra mı

47. SEÇMEDEN DÜŞÜN

Düşün be güzelim zaman geçmeden
Sırrımı ellere açmadan düşün
Ayrılık bıktırır cânı cânandan
Yâd elinden dolu içmeden düşün

Düşün güzel, meyve dalında iken
Deli gönlüm senin yolunda iken
Düşün dilber, ahtım gülünde iken
Gönlümün bülbülü uçmadan düşün

Sel önünden böyle kütük kapılmaz
Gönülsüz güzelin yüzü öpülmez
Düşün bu gönüldür daha yapılmaz
Tavşan yamaçları geçmeden düşün

48. KÜSÜLÜ KALDIK

Bu sene dostunan küsülü kaldık
Bir tane de sözüm yol cânanının
Küstürdüm o yâri, canım deyince
konuşmaya yüzüm yok cânanının

Yâr deyince yâd ellerden uçuyor
Baktıkça içime yara açıyor
Ben geldikçe o gız benden kaçıyor
Muhabbetim nazım yok cânanının

Bu sevdayı böyle çekemiyorum
Kurtulup içinden çıkamıyorum
İşime gücüme bakamıyorum
Şu dünyâda hızım yok cânanının

Mutluydum yârle gönlüm bir iken
Ne edem aşk içerimi yer iken
Hey Eyyûbî, bu ayrılık var iken
Gezmemize lüzum yok cânanının

49. YÂR YOLUNA

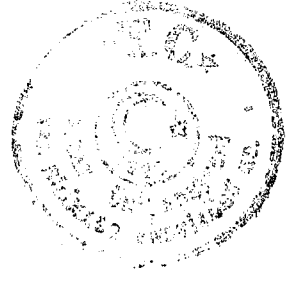

Seher vakti kalktım yârin yoluna
Nerede bulurum nerde bilemem
Bir gül idim konmaz oldu dalıma
Gonca iken ben bülbülsüz kalamam

Muraz almadıkça dünyayı nidem
Niye vazgeçmiyor, sevmiyor madem
Yârim gélmez oldu acep ne edem
Sevemeyen yar yolunda ölemem

Hep dostum ahabım yok oldu gitti
Sevdiğim yâr beni çok mahçup etti
Kader bana iki pençesin attı
Ne hâle düşürdü şifâ bulamam

Gönül efkârlandı kalkıp yürüdü
Yüreğimi bir tereddüt bürüdü
Eyyübî'yi sevdâ az mı sürüdü
Düştüm dertten derde mutlu olamam

50. NERDE

Nerde o bakışlar nerde o nazlar
Nerde o tatlı dil, güler yüz nerde
Nerde o sevdâdan fışkırان gözler
Nerde o verdiğin gerçek söz nerde

Yaktın şu ömrümü toza dönüştü
Yara bir değil, yüze dönüştü
Mevsim bahar oldu, yaza dönüştü
Gönlüme kar yağdı cânan yaz nerde

Önceden yaklaşıp kalbimi çaldın
İyi ya, sen niye arayıp buldun
şimdi nasıl böyle vefasız oldun
Bende aşka dayanacak öz nerde

Eyyübî'yim iyi işe sarmadım
Çoktan beri gül yüzünü görmedim
Senden başkasına gönül vermedim
Söyle, senin gönlün canım gız nerde

51. YÂRE KAVUŞTUM

Bir öğle vaktinde yare kavuştum
Bakıp da yüzüme gülmez bir kere
Aylar yıllar aşkı ile dövüştüm
Yâr beni atıyor figana zâra

Artık bu ayrılık dinsin diyen yâr
İsterse bağırmız yansın diyen yâr
Ezelden sevdiğim sensen diyen yâr
Bilmem şimdi nasıl gider inkâra

Çok yalvardım yâre, hâlimden bilmedi
Şu bizim ellerde kıymet kalmadı
Eyyübî çok çiydir pişkin olmadı
Dayanamaz oldum yoktur bir çâre

52. NİDEM

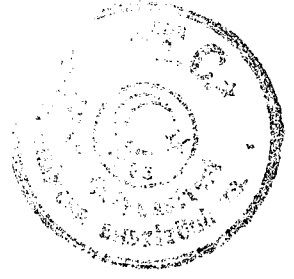
Dostum, bana bir hakaret
Zalım kullar etmiş nidem
Aşk yolunda kuruk sırat
Ateşlere atmış nidem

Giderim aşk yollarına
Düşmüşüm el dillerine
Sevdiğimin güllerine
Yâdlar el uzatmış nidem

Bu hakaret çok acıymış
Başımda cefâ tacıymış
Bilemedim ne gücüymüş
Bana kâfi yetmiş nidem

Yiğide hakaret etmek
Fark etmez ölüme gitmek
Benim derdim zehir yutmak
Feryad mesken tutmuş nidem

Eyyübî kaderin yazmış
Sandım söz mezarım kazmış
İsmim dilden dile gezmiş
Zalım kullar satmış nidem

53. GÜZELİN HÂLİ

Güzel sende bir hâl mi var
Ne kadar vefâsızlaştın
Her zaman bana zulmü var
Başkasıyla mı sözleştin

Ben aşkına aç sırrını
Çekmeyeyim aşkın zârını
Yandım bulamam serini
Ezel bana çok nazlaştın

Tâlih böyle, insan hâli
Bâzısı kaybetmiş yolu
Bülbülüm özlemiş gülü
Gülün kaybetmiş, sızlaştın

Eyyûbî der yalan dünya
İnsanlarla gülen dünya
Nice ciğer delen dünya
Koca dünya ıssızlaştın

54. GÖRECEKSİN

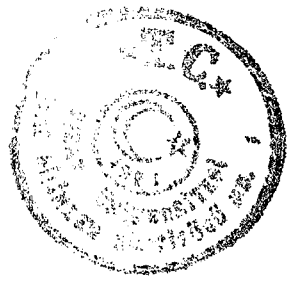
Dostum bir gün göreceksin
Fotoğrafta sazla beni
Nedir diye soracaksın
Bir yabancı kızla beni

Duramadım hasretinden
Ayrıldım insan katından
Şu cahillik sıfatından
Kurtulunca gözle beni

Çok dolaştım senin ile
Güzellikte namın ile
Teslim yedi yemin ile
Sırrım sende gizle beni

Attın sinemi fırına
Adım yazdın satırına
Bu günleri hatırına
Getir getir özle beni

Benden başka yar arama
Eyyûbî'yi hırpalama
Öldürürsün, karşılama
O ağlayan gözle beni

55. ARAMIZA GİREN OLDU

Dostum ile kavuşurken
Aramıza giren oldu
Aşkım ile dövüşürken
Omuzumdan vuran oldu

Yağlığın attı başına
Gitti, düşüne düşüne
Düşemedim ki peşine
İki yandan gören oldu

Sinem yâresin azdırdı
Hemen bana göz gezdirdi
Acep ele mi sezdirirdi
Nedir diye soran oldu

Konuşmak anı geldiymiş
Sevildiğın bildiydi
Hemencik bana güldüydü
Bize karşı duran oldu

Eyyûbî'yim Hak'ka aman
Çevirdi başımı duman
Nazlımı gördüğüm zaman
Yüreğimi buran oldu

56. BİLEMEDİM

On iki yaşında düştüm bir aşka
Bilemedim dostum hangisi benim
Aramadım ellerde her gün bir başka
Bilemedim dostum hangisi benim

On üçüne kadar hiç aramadım
Çıkıp da ellerden dost soramadım
Kendime denk olur yâr göremedim
Bilemedim dostum hangisi benim

On dördüne kadar gözyaşı döktüm
Bâzı zalımlara boynumu büktüm
Bâzı güzellerden elimi çektim
Bilemedim dostum hangisi benim

On beşine kadar bilmedim hâlim
Bâzılar bana eyledi zulûm
Bir kaç güzellere dedim ki gülüm
Bilemedim dostum hangisi benim

On altıda vefasız yar seçtim
On yediye kadar hayli uğraştım
Eyyûbî'yim herhal odan da geçtim
Bilemedim dostum hangisi benim

57. ÂŞK VAR İÇERİMDE

Şu dağları yürütürüm
Çünkü aşk var içerimde
Yine ömrüm çürüttüm
Çünkü aşk var içerimde

Gezerim dağlar başını
Silen yok gözüm yaşını
Göremem gönlüm hoşunu
Çünkü aşk var içerimde

Kıymetim yoktur bu yerde
Düşürürler beni derde
İnliyorum her seherde
Çünkü aşk var içerimde

Küçükten karalı bahtım
Yıkıldı meskenim tahtım
Bir güzelde benim ahtım
Çünkü aşk var içerimde

Eyyübî dertli gezerim
Kendi kendimi ezerim
Güzele şiir yazarım
Çünkü aşk var içerimde

58. ATAMADIM

Bu aşkın elinden ben de çok çektim
Yeşerip bir yana dal atamadım
Ömrümü hep bir tek aşkıma yaktım
Daha sevdiğime dil atamadım

Gönülden arayıp yâri soramadım
Gece gündüz aşkı ile sarardım
Bulut gibi çok kabarıp karardım
Coşturdum göz yaşım sel atamadım

Her zaman bakarım gözlerim yolda
Bu benim nazarım kaldı bir gülde
Her zaman aşkını çektiğim hâlde
Yârin meskanına yol atamadım

Sineme açıldı sarılmaz yara
Neden bulunmuyor bu derde çare
Eyyübî sevdiğim o güzel yâre
Aşkın bahçesinden gül atamadım

59. N'ERDEYİM

Derdimi atayım dedim bir yana
İçimde kök tutmuş, çıkmaz neyleyim
Günden güne sevk ediyor cânana
Temelini tutmuş, kalkmaz neyleyim

Dostumun bağında gönlüm otlatsam
Başımda belâsın onu atlatsam
Dertlerimi bir başıma yükletsem
Yollarda bırakır çekmez neyleyim

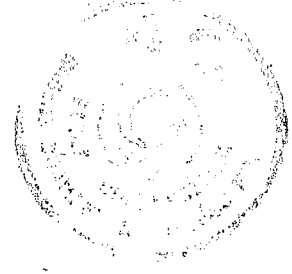
Gönül hükmeyledi dosta varacak
Varıp da bir hayat kavli kuracak
Ağlar iken gözüm elbet duracak
Soğulur kökünden akmaz neyleyim

Çöktü gözlerime hasret uykusu
Ciğerimi sardı aşkın yakısı
Hayat verir bana dağlar kokusu
Kalbimde aşk bağı kokmaz neyleyim

Durma be Eyyübî Mevlâ'ya yalvar
Dertlilden dertliye hâyli bir hâl var
Coştur göz yaşını aşkına sel ver
Varıp da dostumu yıkmaz neyleyim

60. YÂR AŞKINA

Çok ağladım yâr aşkına
Bir çaresin bulamadım
Derdinden döndüm şaşkına
Yâr yüzüne gülemedim

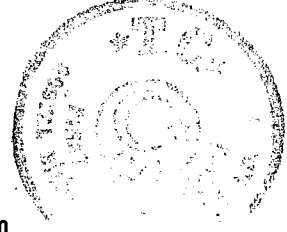

Bir gün, beş gün değil böyle
Gece gündüz yıllar eyle
Kalmıyor sinem delmeyle
Bir tek gülün alamadım

Aşkın hâlinden bilmiyor
Hasreti gönlüm salmıyor
Sır açsan kalpte kalmıyor
Bu aşk nedir bilemedim

Eyyûbî'yi yaşla koydun
Bir belâlı başla koydun
Hayâllerle, düşle koydun
Biraz yarle kalamadım

61. BAKALIM

Ağlamak yanımda bir Şey olamaz
Düştüm âh u zara yandık bakalım
Tatlı dillerine bağlandım kaldım
Yüksekten uçarken indik bakalım

Kayıp ettim baharımı yazımı
Kanlı yaşlar bürümekte gözüümü
Bu ağlayan hayâ bilir yüzümü
AŞkın pençesine sunduk bakalım

AŞk elinden pâre pâre olunca
Her yer cennet, yâr yanıma gelince
Erecek muradım onu alınca
Kaderin çarkına bindik bakalım

Dinmez Eyyûbî'de kaygı, tasalı
Anlatmakla bitmez aşkın masalı
Kalmış bir yalıda toprak misali
AŞkın yağmuruyla yunduk bakalım

62. TADIMI BULAMADIM

Bulamadım Şu dŕnyada tadımı
Geçen günler bana zara zar oldu
Dillerde gezerken gördüm adımı
Gayri bu âşıklık bana ar oldu

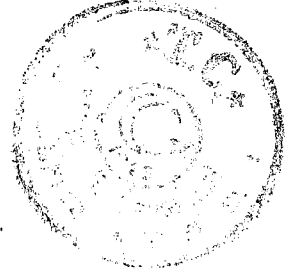
İlhamla coşarım taşkınım taşkın
Perişan eyledi gız beni aşkın
Bedenim soran yok, ne hâle düşkün
Ben de diyemedim gizli sır oldu

Dedim bu aşkımla muraz alayım
Ömür boyu bu güzelle kalayım
Gayri ağlamayım biraz güleyim
Neşe sanırdım, yıl efkâr oldu

Dostum gelmedikçe elbet yalnızım
Dilllerden yârime vardı mı sözüm
Aşkımın yoluna giderken izim
Nazlı yâre gitmek bana zor oldu

Bir yandan sevgilim oralı değil
Herhal benim gibi yaralı değil
Dert üstüne derdi sıralı değil
Eyyûbî'nin evi bir mezar oldu

63. DOLAŞTIM KALDIM

Yollarımda doğru gidip gelirken
Bir kara sevdâya dolaştım kaldım
Sevdâsız her yerde hayat bulurken
Bir kara sevdâya dolaştım kaldım

Bilmem hayır mıdır bilmem şer midir
Yoksa ele söylenmeyen bir sır mıdır
Sevdiğim gız bana gerçek yâr mıdır
Bir kara sevdâya dolaştım kaldım

Şu âlemde düzgün hayat yaşarken
Usanmadan yüce dağlar aşarken
Bilemedim ben bu aşka düşerken
Bir kara sevdâya dolaştım kaldım

Eyyübî'de bu çileye kayıl mı
Başa gelen her belâya kayıl mı
O güzele düşürdüğüm meyil mi
Bir kara sevdâya dolaştım kaldım

64. DELİ GÖNÜL

Deli gönül bıktım senin elinden
Çok perişan ettin eller içinde
Usanmadın elin acı dilinden
Kendime gelmedim yıllar içinde

Her yanımla ateş ile kor ettin
Evimi başıma bir mezâr ettin
Neşeli günümü âh ü zar ettin
Göz yaşıyla koydun seller içinde

Beni kul eyledin vefâsız yâre
Dert üstüne derdi eyledim sıra
Derdimi yüklesem gitsem Mısır'a
Belki alan olur kullar içinde

Eyyübî bana çok derdin buncası
Bağrımdan takıldı aşkın kancası
Daha fidan şu gönlümün goncası
Açmadan soldurdun güller içinde

65. GÜLMEDİM GİTTİ

Mutsuzum dünyada ağlar gezerim
Bir gün de yürekten gülmedim gitti
Gurbet elde yardan mektup beklerim
Bir tek selâm bile almadım gitti

Bayılırım yârin adını derken
Bu aşk bana geldi amma çok erken
Nasıl güleyim ki ağlamak varken
Beyhûde akıttım, silmedim gitti

Bilmem deli miyim bende kafa yok
Herhal âşık olanlara sefâ yok
Yalvardım yalvardım yâre, vefâ yok
Onu özlemekten yılmadım gitti

Eyyûbî, nerdeyim nereye gittim
Svdânın elinden eridim bittim
Bu gencecik yaşımı mahf ettim
Ama yaşıyorum, ölmedim gitti

66. YAR ATAŞINA

Karda fırtınada yağmurda yaşta
Her zaman ağlarım yar ataşına
Yaz günü sıcakta hemî de kışta
Her zaman ağlarım yar ataşına

Yar aşkına ölem dedim ölümez
Böyle her güzele âşık olunmaz
Kalbimdeki gizli sevdâ bilinmez
Her zaman ağlarım yar ataşına

Cahil olduğundan güvenemiyom
Dostum vardır diye övünemiyom
Yüzüme gülmüyor sevinemiyom
Her zaman ağlarım yar ataşına

Feryâd etmek ile geçti günlerim
Düşmanımdan alamadım sınılarım
Yâr aşkına gece gündüz inlerim
Her zaman ağlarım yâr ataşına

Eyyübî der bu hâl nedir ki bende
Hal hayır kalmadı tatlı canda
Gizli yâre saklıyorum sinede
Her zaman ağlarım yâr ataşına

67. DİYORLAR

Yine yol görüktü gurbet ellere
Gayri bu gidişle gelmez diyorlar
Böyle nasıl olup düştüm dillere
O yâri kalbimden silmez diyorlar

Arkadaşlar bakmaz oldu yüzüme
Yar hasreti düştü benim özüme
Neyleyim küsem ki kara yazıma
Âşık yâr kalbinde kalmaz diyorlar

Bu yaslı kalbime hiç bir eren yok
Gonca gonca güllerimi deren yok
Ölüp gidiyorum bir su veren yok
Nazlısı var iken ölmez diyorlar

Eyyübî, bu işe aklım ermiyor
Yârim gelip hâllerimi görmüyor
Doktorlar derdime ilaç vermiyor
Âşıklara derman olmaz diyorlar

68. BÖYLE

Hata mı işledim şâir olunca
Kinamayın dostlar, yazarım böyle
En büyük muradım, yâri görünce
Her zaman bağırımı ezerim böyle

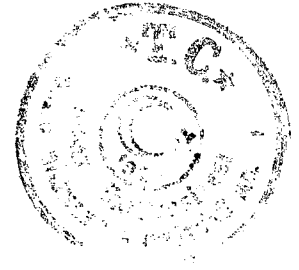
Bıktım ağlamaktan, ararım dostu
Acep yârim bana neden küstü
Büyüdü hayâller düşüm karıştı
Su gibi sazlıktan sızarım böyle

Her ne yapar isem aklımdaki yâr
Bilmiyorum dostum, kalbimde ne var
Ben de bilemedim bütün işim zor
Yar sevmezse gurbet gezerim böyle

Günden güne kara yastır hakkımız
Aşk yolunu tuttu gitti kökümüz
Gönlümden çıkmayan o bir tekimiz
Aşkına şiirler dizerim böyle

Mutsuzum dünyada sonu hayrola
Benim aşkım sevdiğimde var ola
Eyyûbî der o gız bana yâr ola
Yoksa mezârımı kazarım böyle

69. MEĞER

Bu aşka düşeli Mecnûn'a döndüm
Âşıkın Leylâsı çok imiş meğer
Sevdiğim güzeli vefâlı sandım
Aradım, dermanı yok imiş meğer

Dağlar taşlar dayanmıyor zârıma
Nazlı yârim el koyacak vârıma
Sevdâ yâre açtı tâ ciğerime
Aradım, dermanı yok imiş meğer

Sevdiğim yakıyor hasretin narın
Kimseye söyleme âşıkın sırrın
Âşkının açtığı yâreler derin
Aradım, dermanı yok imiş meğer

Çağır hey Eyyübî dertliler yansın
Maşuklar, aşkına bâdeler sunsun
Benim sevdiceğim bana bağlansın
Aradım, dermânı yok imiş meğer

70. İSTER

Şu cihanı doktor doktor gezeyim
Derdimin dermanı bulunmak ister
Kalem alıp olanları yazayım
Belki bir gün olur, bilinmek ister

Yalnızlık hep bana yâdigâr oldu
Bir tek sevgilim var, hâlim mi bildi
Bilmiyorum beni ne hâller buldu
O yârin yüzünne gülünmek ister

Hâk'kın emri ile âşık olmuşum
Nasıl olup yalnızlığa dalmışım
Dermanım bir güzel, hemen bilmişim
Ciğer pâre pâre bölünmek ister

Gurbet görmeyince hayat bilinmez
Güzel sevmek ile âşık olunmaz
Öyle bir yâr sevdim eşi bulunmaz
Âh dedikçe bağrım delinmek ister

Cefâ, âşıklığa soy mu sürüyor
Gam ile yüklemiş yükün sarıyor
Yâri arzu ettikçe zâyet veriyor
Eyyûbî, sevdâdan ölmek ister

71. SEVDÂ BAŞIMA GELDİ GELELİ

Döndü çarkı devran geriye döndü
Bu sevda başıma geldi geleli
Gönlüm hep geziyor, arıya döndü
Bu sevdâ başıma geldi geleli

Senelerdir aşkın kahrını çektim
Her olur olmaza içimi döktüm
Yar yolunda şu genç ömrümü yaktım
Bu sevdâ başıma geldi geleli

Dostların hatırını kırdım bilmeden
Bu azgın yâremi sardım bilmeden
Yıpranmış bedenim yordum bilmeden
Bu sevdâ başıma geldi geleli

Her gün gelir geçer âh u feryâdım
Her nereye gitsem Eyyûbî adım
Ne kadar mutsuzum, kalmadı tadım
Bu sevdâ başıma geldi geleli

72. BİLMİYOR

Ufka kanat açtı aşkın serçesi
 Bir türlü engine inmek bilmiyor
 Onun ile gitti aklım parçası
 Gelip de serime konmak bilmiyor

Yâri özlediğim gerekten değil
 Bu aşkı çektiğim meraktan değil
 Yüzümün güldüğü yürekten değil
 Gözlerimin yaşı dinmek bilmiyor

Saldırdı üstüme gam, keder, çile
 Bâri yardımına bir gelen ola
 Bitmedi kavgamız, gururum ile
 Nefsin askerleri sinmek bilmiyor

Un oldum sevdânın değirmeninde
 Pek iyi netice vermez sonunda
 İçimdeki ateş kaynar anında
 Yanar dağlar gibi sönmek bilmiyor

Eyyûbî, kalmadı direncim özüm
 Kaderin elinde ben bir öksüzüm
 İrâdeme bile geçmiyor sözüm
 Gönül arzusundan dönmek bilmiyor

73. OLMAZ

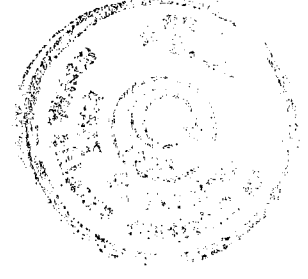
Olma olma elbet bir gün çekersin
Hatır sormak için varanın olma
Şu dünyada kötü sözden bıcarsın
Dostuna gülünü verenin olma

Cefâ çekmek âşıklara yakışır
Yârimin bağında güller kokuşur
Garibin hâline herkes bakışır
Derdin nedir diye soranın olma

Aşk bağının güllerini dereyim
Beşikten mezara ilim arayım
Bir güzel uğruna can mı vereyim
Ölüp gitsen bile, görenin olma

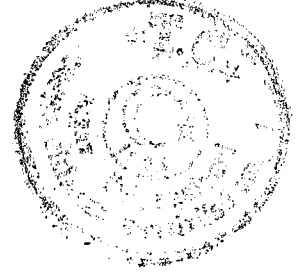
Başı boş bulunup sırrın söyleme
Hâlden bilmeyene minnet eyleme
Gam içine düşüp yâre bağlama
Azgın yareleri saranın olma

Yeter hey Eyyûbî sözünü bağla
Baharda sökünen su gibi çağla
O yârin aşkına durmadan ağla
Ağlayan gönlüne erenin olma

74. BOŞA YÜRÜDÜM

Yine gam dengiyle çattım yükümü
Dertten derde düşe düşe yürüdüm
Nereye attıysam kırdı kökümü
Bilmem ne temelsiz işe yürüdüm

Bir tek arkadaşım kalmadı benim
Bir sevdiğim eşim kalmadı benim
Bu ellerde işim kalmadı benim
Gurbet ele koşa koşa yürüdüm

Perişanım, bana kimse bakmıyor
Sevgilim gelip de derdin dökmüyor
Arkadaşım bile arka çıkmıyor
Şu âlemde yalnız başa yürüdüm

Sevgilimden insaf olmuyor bana
Küslü müdür neden gülmüyor bana
Hiç kimse çâre bulmuyor bana
Perişanım, dağa taşa yürüdüm

İçim kan ağlıyor yüzüm gülse de
Bağrımı dağlıyor yârim gelse de
Yâr ağlamaz, bu Eyyübî ölse de
O yârin aşkıyla boşa yürüdüm

75. ELLERE NE Kİ

N'ettim dostlar n'ettim ben bu aşkı
Kaybettim dağlarda, yollara ne ki
Bulamadım meskanımı köşkümü
Bendeki perişan hâllere ne ki

Izdırapla geçti gençlik çağlarım
Gülünü aşmış da kokar bağlarım
Gülüm neredesin diye ağlarım
Ben güzel ararım, güllere ne ki

Anlayan yok, figanımı yasımı
Yine geldi muhabbetin mevsimi
Sözümle söylerim yâre hissimi
Sözüm dosta düştüm, dillere ne ki

Beni öldürmeye çektin kararı
Çevirden üstüme yıktın zararı
Ağlıyorum ama, kime yararı
Yandıysam ben yandım ellere ne ki

Perişan eyleyip kadere attın
Eyyübî'yi dile düşürüp sattın
Aşkın ateşiyle yine parlattın
Deniz söndürmüyor göllere ne ki

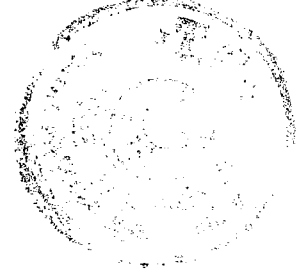
76. VURDU GİTTİ

Ne izler bıraktı sevda başımda
Beni harabeye çevirdi gitti
Aşkınan savaşa terk etti beni
Gönül kalasını devirdi gitti

Durmadan artıyor içimde sızı
Alev alev olmuş sevdanın közü
Ters zamanda esti aşkın poyrazı
Külümü havaya savurdu gitti

Kimdir o yıllarca beni sürüten
Bilip bilmediğim yerden yürüten
Nedir böyle genç ömrümü çürüten
Gülleri bir zenk kavurdu gitti

Hayâli karşıma çıkan nerede
Gencecik ömrümü yıkan nerede
Beni senelerce yakan nerede
Elbett Eyyûbî'yi o vurdu gitti

77. SEVDÂ ÇEKENİN

Böyle mi olurmuş Mevlâm
 Halleri sevdâ çekenin
 Kimseye derdin dökmez mi
 Dilleri sevdâ çekenin

Sevdâ çeken zamansızdır
 Başı dette amansızdır
 Takâtı yok, dermansızdır
 Kolları sevdâ çekenin

Her hâlini sanar hata
 Deymeyin kardeş bedbahta
 Uzar gurbetten gurbete
 Yolları sevdâ çekenin

Âşıkların günü geçmez
 Bir güzelden başka seçmez
 Bahar gelse bile açmaz
 Gülleri sevdâ çekenin

Eyyübî'ye kahır olur
 Gözyaşları nehir olar
 Aşk elinden zehir olur
 Balları sevdâ çekenin

78. BU AŞK BANA ER BAŞLADI

Küçük yaştan yareliyem
Bu aşk bana er başladı
Her an figan zareliyem
Açılmaz bir sır başladı

Âlemde sözü dinlerim
Aşkına düştüm inlerim
Geçti neşeli günlerim
Şimdiyse efkâr başladı

Günlerim cefaya kesti
Şirin dillim neden sustu
Aşkın kancasına astı
Bu hallerle ar başladı

Nere gitsem perişanım
Aşk elinden yandı canım
Terkedeceğim vatanım
Bana intizar başladı

Eyyübî kalkma yerinden
Korkma gelenin zorundan
Söktü yâremi derinden
Izdıraba yâr başladı

79. YOK

Ne perişân hâle düştüm
Bir kez gelip soranım yok
Aşk elinden yandım şaştım
Bir yudum su verenim yok

Depelendim aşk elinden
Ayrıldım nazlı gülümden
Korkmaz oldum bu hâlimden
Nedir diye soranım yok

Sevgilinden insaf yoktur
Yâd ellerde gülmek çoktur
Sinemden çıkmayan oktur
Çekip de bir saranım yok

Gözüm yaşlı gülssem dâhi
Sevgilimi bulsam dahi
Yanan olmaz ölsem dâhi
Bir sevgilim, yârenim yok

Eyyübî'ye sorma n'ider
Neşe oldu bana keder
Yolum var ölüme kadar
Önümüze duranım yok

80. HANGİSİNİ SÖYLEYİYİM

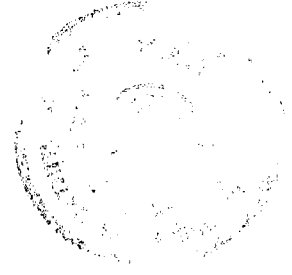
Hangisini söyleyeyim
Bir değıldir derdim benim
Nasıl gönül eyleyeyim
Tatsız oldu yurdum benim

Perişânım kimse bilmez
Sevgilimden insaf gelmez
Âşıklara ne hal olmaz
Yalnızım, yok ardım benim

Aşkın yolundan atımı
Kestiler hep seyhatımı
Yâr elinde hayatımı
Çürütürken gördüm benim

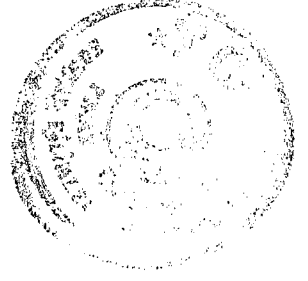
Her gün cefâ ayrı bana
Niye gelmez gayri bana
Sürdüler yalnız cihâna
Ömrüm zay'a verdim benim

Eyyûbî'yim, yaşanmıyor
Dostum beni düşünmüyor
Düşüp hâlime yanmıyor
Boran geçti mard'ım benim

81. BU GÜN

Gözyaşım kanlı revâne
Döndü bugün döndü bugün
Eller beni bir divâne
Sandı bu gün sandı bu gün

Aşk elinden yaralandım
Sevgilimden aralandım
Karadıkça karalandım
Dağlı sinem yandı bugün

Ben intibak edemedim
O yâr ile gidemedim
Aşk dolusun tadamadım
Cahil gönlüm kandı bugün

Eyyübî, söylerim sözüm
Sanki pınar olmuş gözüm
Gözyaşım ile elim yüzüm
Yundu bugün yundu bugün

82. BİLMEM HÂLİMİ

Bu derdimle dermansızım
Ağlarım bilmem hâlimi
Kimsem yoktur kervansızım
Ağlarım bilmem hâlimi

Ölür isem o yâr kanlım
Nerde kaldı şirin canlım
Acır m'ola yüzü benlim
Ağlarım bilmem hâlimi

Âşık olduğum altı yıl
Deli gönlüm gülmüş değil
Bir güzele verdim meyil
Ağlarım bilmem hâlimi

Aradığım yârim nerde
Bıraktı beni ısrarda
Yandı sinem hasret narda
Ağlarım bilmem hâlimi

Bir Mevlâmdan diliyorum
Derdim o yar biliyorum
Eyyübî'yim ölüyorum
Ağlarım bilmem hâlimi

83. DÖNDÜ

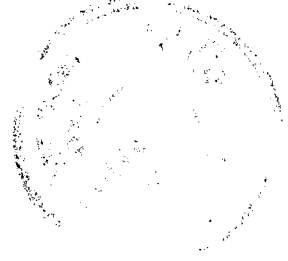
Ben âşıklığa yöneldim
Herkes bana seyre döndü
Elin sözünden bunaldım
Geniş dünyâm dara döndü

Köle gibi azaplıyım
Bilene baldan tatlıyım
Düşmana taş yürekliyim
Yollarımız yâra döndü

Vatanımda garip kaldım
Herkesten bir sıkı aldım
Söyleyin ne zaman güldüm
Şâd olmak yok, zara döndü

İçimi alev sarıyor
Bâzısı tehdit veriyor
Garip gönlüm hep zarıyor
Açılmaz bir sıra döndü

Öğünmek gibi olmasın
Sırrımı kimse bilmesin
Dostum hatırın kalmasın
Herhal Eyyûp köre döndü

84. BU SIRRIMIZ

Elbet bir gün bu sırrımız
Açıklanıp bilinecek
Aşk elinden mezarımız
Gurbet ele alınacak

Düşmüşüm elin diline
Cânım verdim yâr eline
Benim perişân hâlime
Bir gün olup gülünecek

Aşk bağında kalmak için
Murad alıp gülmek için
Ozan, yârin olmak için
Ne hâllerde bulunacak

Güldürdün nazlım nazınla
Öldürdün acı sözünle
Kalamazsın gül yüzünle
Günler gelip solunacak

Dert yanarım bir cânandan
Sevdâsı var dünya zindan
Eyyübî ismim cihandan
Devir dönüp silinecek

85. GÖRÜNMEZ

Eğer kurbet ele çeker gidersem
Artık şu ellerde izim görünmez
Nazlım yollarına bakar gidersem
Kanlı yaşla dolar, gözüm görünmez

Kurbet ellerinde geçer bu ömrüm
Her zaman yalnız naçar bu gönlüm
Dost bağında açar gayrı aşk gülüm
Dermeye gelemem, yüzüm görünmez

Bu ses gelir derdi çok tarafından
Nasıl aşka düştün yok tarafından
İnsana bir tâlih Hak tarafından
Alnımdaki kara yazım görünmez

Eyyübî sözünü burda bıraksın
Yâr yakınsın ama bir de ıraksın
Gönlümden gönlüne bir sevgi aksın
Söylenir dillerde, sözüm görünmez

86. FELÂKET

Ne zaman bitecek bu zalım gurbet
Geçmiyor haftalar, yıllar felâket
Sevdâ çekenlere ölüm bu gurbet
Düşünceler sarmış, hâller felâket

Mutlu yaşamaktan ümit mi kesem
Beni mahvedecek kaygıyla tasam
Gurbet elde kime derdimi desem
Dinleyen olmuyor, eller felâket

Kayseri diyarı oldu mekânım
Şimdi kime sıla oldu vatanım
Köyüme gitmeye yok ki imkânım
Bana açılmıyor, yollar felâket

Bu gurbetlik cânı candan yıldırır
Keder ile, düşünceyle doldurur
Eyyübî'yi bir kelime öldürür
Garibe uzanan diller felâket

87. BÖYLE GİDERSE

Yaşanmaz, dünyada işler değişti
Daha çok çekerim böyle giderse
Türlü türlü derde düştüm ne etsem
Çileden çıkarım böyle giderse

Bir yandan gurbetlik başıma belâ
Nazlı yandan mektup gelmedi hâla
Gözümün önünde tütüyor sıla
Kafaya takarım böyle giderse

Hiç bir anlıyanım yok ki sözümden
Satamadım kumaşımdan bezimden
Âh dedikçe damla damla gözümden
Kanlı yaş dökerim böyle giderse

Bir yâr sevdim hayâlimde duruyor
Eyyübî âh çekip onu arıyor
Karma karış düşünceler sarıyor
Canımdan bıkarım böyle giderse

88. MESELE

Geçmiyor günlerim asker olalı
Gurbet elde durabilmek mesele
Tâ gönülden özlemişim sılayı
Tez zamanda varabilmek mesele

Bu sene de gurbet elde yazladım
Esen yellerden de haber gözledim
Sevdiğim güzeli çoktan özledim
Gül yüzünü görebilmek mesele

Kederle geçiyor günüm, gülmeden
Evime dönseydim bâri ölmeden
Ya izin, ya teskere almadan
Adana'ya sürebilmek mesele

Eyyûbî'yim hasretlikten dağlandım
Gurbet ellerinde hayli eğlendim
Bir yana gidemem nasıl bağlandım
Bu çemberi yarabilmek mesele

89. GELEMEM

Elâ gözlüm yollarımı bekleme
Kader bana gülmedikçe gelemem
Birer birer sayıyorum günleri
Aylar yıllar gelmedikçe gelemem

Ateşlere düştüm serin üstüne
Gayrı karaları bürün üstüne
Dört mevsim düşecek yerin üstüne
Dağlar yeşil olmadıkça gelemem

Mektubun kesildi sevdiğim n'oldu
Hasretin gurbette bağrımı deldi
Daha şöyle böyle bir yılım kaldı
Bu zamanlar dolmadıkça gelemem

Bildir elâ gözlüm hâllerin nasıl
Ben askerken senden kim olur mesul
Eyyübî diyor ki ey gız velhasıl
Teskereyi almadıkça gelemem

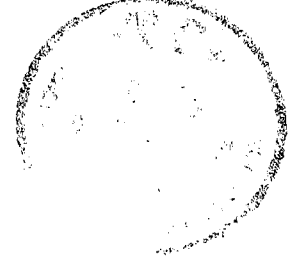
90. ULAŖTIR MEVLÂM

Herkes teskeresin almıŖ gidiyor
Beni de köyüme ulaŖtır Mevlâm
Benim de köyümde bekleyenim var
Beni de köyüme ulaŖtır Mevlâm

Yirmi ay dediğin hayli de çeker
Anamın gözünden kanlı yaŖ akar
Ŗimdi elâ gözlüm yoluma bakar
Beni de köyüme ulaŖtır Mevlâm

Geçirmez uzakta günü bu sevdâ
Atar uçurumdan canı bu sevdâ
Mahvetti gurbette beni bu sevdâ
Beni de köyüme ulaŖtır Mevlâm

Ne yapsın Eyyübî, böyle yazıyor
Bu hasretlik ciğerimi eziyor
Bir kaç ayım uzadıkça uzuyor
Beni de köyüme ulaŖtır Mevlâm

B. TABİAT KONULU ŞİİRLERİ

91. BAKIR DAĞI

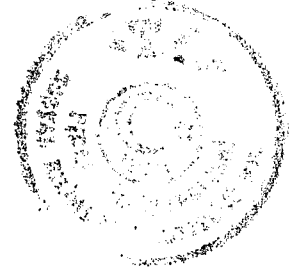
Bakırdağ derler de yaz deli gönül
Başında çukurlar, yolu bilinmez
Dolaş adım adım, gez deli gönül
Sarp kayalarda salı bilinmez

Sarpınar Bakırdağ'ın eteği
Kışın ora kurtlar kuşlar yatağı
Yaz gelince yiğitlerin otağı
Kokar burcu burcu, dalı bilinmez

Yaylasını yaylamalı buranın
Gidesi gelir mi yazın görenin
İlkbahar ayında koca derenin
Söker karın suyu, seli bilinmez

Seyret güneyi hiç târif olmaz
Dalgalı arazi hesâba gelmez
Bu dağı arıdan başkası bilmez
Zerre zerre toplar, balı bilinmez

Eyyübî övüyor ana vatanı
Ecdâdım bıraktı bana vatanı
Terk edemem ölsem de yine vatanı
Gurbette garibin halı bilinmez

92. SARPINAR

Sarpınar derler ne güzel dağlar
Ormanları fidanları neşeli
Coşar her yanından, suları çağlar
Nasıl tarif etsem kevenli beli

Bakırdağ'dan sular çağlayıp iner
baharda aşiret üstüne döner
Susayanlar suyun içince kanar
Seyret kırlarını bütün taş yalı

Engin dereleri çınar bürünür
Ara ara çalılıklar görünür
Sediri, göknarı kat kat dürünür
Bangrazları vardır geçilmez çalı

Eyyûbî, çık Bakırdağ'ın başına
Atlıyalım Coş'un oğlak taşına
Görünür Erciyes, çıkar karşına
Aladağ'a baksan giyinmiş al'ı

93. ÜÇTEPE

Üçtepe'nin üzerinden yol gider
Toplayıp çayını biçmek ne güzel
Yağmur yağar, her yanından sel gider
Can verir suyundan içmek ne güzel

Ötüşür kekliği, hem yavruları
Dün sabah seyrettim o arıları
Yoktur buraların sarp kayaları
Kolay geçitlerden geçmek ne güzel

Karasivri dağın bir parçasıdır
Her zaman kararır, gerçek yasıdır
Ziyâret'se bu sivrinin başıdır
Bakıp bakıp neşe saçmak ne güzel

Göknarı gürgeni sarmış yerleri
Kışın göçer taşlar ile yarıları
Dertliler toplanmış eder zarları
Derdimi yârime açmak ne güzel

Eyyübî, niçin kendin yakıyorsun
Neden böyle genç yaşta bıkıyorsun
Pınar, dertli dertli ne akıyorsun
Dertliyim, seninle kaçmak ne güzel

94. BİZİM KÖYÜN DAĞLARI

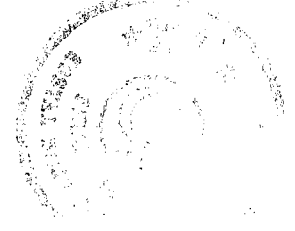
Ne güzeldir bizim köyün dağları
Yemyeşil her yanı, halı gibidir
Semâlara yükseliyor çamları
Cenneti Âlâ'nın gülü gibidir

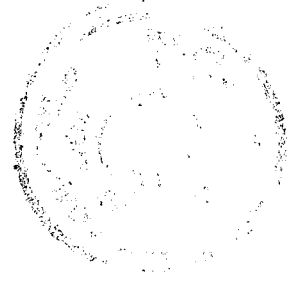
Kalamaklı katıranlı yamaçlar
Hep ağaç dikmektir bizim amaçlar
Kardan fırtınadan korur ağaçlar
Güney sanayinin şalı gibidir

Zalımların ağaçlara kasti ne
Ağaç bu gün su doldurur destine
Yağmur bulutunu çeker üstüne
Susuz bir diyârın gölü gibidir

Ormana bakmaya hain üşenir
Dağlara yapraktan döşek döşenir
Ağaçsız bir yerde zorca yaşanır
Orman insanlığın dili gibidir

Sözden anlıyana minnet eylerim
Ağaç ile menzilimi boylarım
Eyyûbî'yim ancak böyle söylerim
Ağaca kıyanlar deli gibidir

95. CENNET GÖZÜ PINARI

Gürümze'nin Cennetgözü pınarı
Nisan'ın dördüne sökmeye başlar
Dereleri duvar, örük kenarı
Bahçeler içinden akmaya başlar

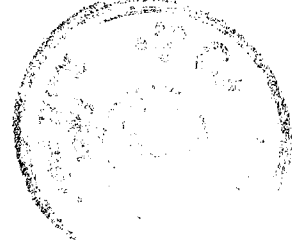
Ağustos'ta yüzde beş kalır anca
Kurur dereleri taş kalır anca
Su yetmez mahsule, boş kalır anca
sararıp yaprağın dökmeye başlar

Ben de hayran olurdum bu soğuk suya
Her türlü mikrobü uğratar zay'a
Üç kol mahsule, ya üç kolda köye
Halkın nazarını çekmiye başlar

Tarlaya çekerler bol hatlar ile
Çalışır köylüler feragatlar ile
Allah'tan dileyip ümitler ile
Çiftçiler mahsulün ekmiye başlar

Eyyûbî der, coşar köpük saçılır
Kardan beyaz rengi vardır seçilir
Sanki abu hayat, güzel içilir
Ayrılan boynunu bükümüye başlar

96. GEZ DE GEL

Dolaş Torosları bahar gelince
Aladağ'ı Bakırdağ'ı gez de gel
Gezdim deme, Sarıpınar kalınca
Ağaçların çeşidini yaz da gel

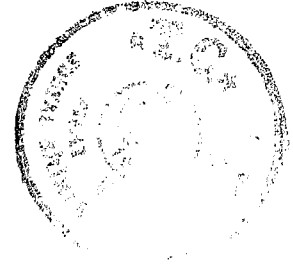
Geyikleri kayalarda kırışır
Ağaçları uzay ile yarışır
Göknar, sedir, ardıç çama karışır
Banrazların ardından siz da gel

Adana-Feke'nin Güzpinar köyü
Her Türk'üm diyenin var burda payı
Çok dertlere derman içmenin suyu
Zamanını geçirmeden tez de gel

Eyyûbî, derdimi başa yazalar
Arz ettikçe yaralarım tazeler
Belki kabul eder bizim müzeler
Köroğlu'nun kalasını sez de gel

97. PUS İÇİNDEDİR

Yine duman çöktü Coş'un başına
Güzel ormanları pus içindedir
Gidemedim bir geyiğin peşine
Şu divâne gönlüm yas içindedir

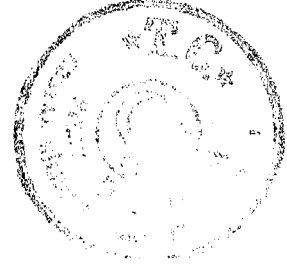

Kır dağlara fidanlıklar kurmalı
Orman sevgisini canla görmeli
Ağaç kesenleri burdan sürmeli
Her yanında çoban, ses içindedir

Bize bu hazine atadan kaldı
Güzel ağaçlarla yüzümüz güldü
Koca Sarıpınar karşıma geldi
Gördüm ki gönlümde süs içindedir

Eyyûbî, vatana hizmet gerektir
Geniş bir arazi epey yıraktır
Bir yanı gelişmiş, bir yan toraktır
Dünya ormanının has' içindedir

98. DEĞİL Mİ

Gürümze'ye kıymet biçen olur mu
 Tabiat varlığı tek'ten değil mi
 Burada doğup da göçen olur mu
 Bize bu güzellik Hak'tan değil mi

Gezip dolaşırsan her yer bilinir
 Durdine dermanın bile olunur
 Her yanında manzarası bulunur
 Kaynar pınarları kökten değil mi

Sular akar bize hayat vermeye
 Kalacaksın burda ömür sürmeye
 İmkânım olmuyor yâre varmaya
 Bendeki bu sevda yoktan değil mi

Çam, sedir, göknarın pürleri solmaz
 Burda yaşıyanın kaygısı olmaz
 Kafan çalışmazsa hiç yüzün gülmez
 Görev alındığın yükten değil mi

Eyyübî de bu diyarda yetişir
 Yâr aşkına yanar, bağı tutuşur
 Kader ile aşkım durmaz atışır
 Aşk olmazsa ölüm çoktan değil mi

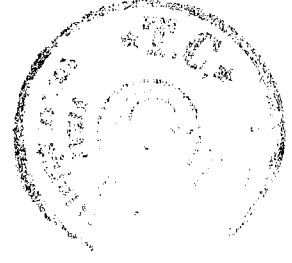
99. GÜLDÜR

Gönüllerde elde gezer
Çiçeklerin hası güldür
Nağme olur dilde gezer
Âşıkların sesi güldür

Meyve vermez çiçek açar
Sohbetten sohbeta geçer
Tabiata koku saçar
İlkbaharın süsü güldür

Güler onu alanlara
Yoldaş yalnız kalanlara
Kıymetini bilenlere
Peygamber kokusu güldür

Reçel olur çıkar yağı
Sevgi dolu hep yaprağı
Eyyûbî'nin gönül bağı
Kederi, neşesi güldür

100. BAHARIN GELİŞİ

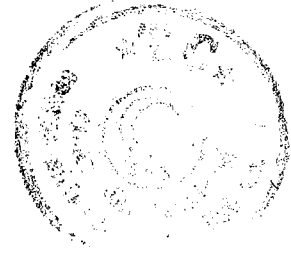

Bahar geldiğini nerden biliriz
Her taraf yemyeşil, güller açınca
Elbet ağaçlardan neşe buluruz
Kuru kalmayıp da dalları açınca

Papatyalar çıkıp göğsünü açmış
Her tarafa yeni bir hayat saçmış
Gayrı kış gününün zamanı geçmiş
Dağlar-taşlar, otlar güller açınca

Şu yüce dağların karları gitmiş
Yerlerinde lâle-sünbüller bitmiş
Dağlar yeşilliğin çatmış ki çatmış
Yüksek tepelerin beller açınca

Severim ormanı, bir de o yâri
Eyyübî seviyor, sen de sev bâri
Âşıkların bir tek gönlünün varı
Gurbetten aşkına yollar açınca

101. MEVSİMİNE GÖRE

Her günün bir tadı olur
O da mevsimine göre
Kış gününe kötü derler
O da mevsimine göre

Yaz ayının uzun günü
Kışın çabuk gelir sonu
Karlar kaplıyor her yanı
O da mevsimine göre

Kar yağmasa sular yetmez
Yağmur suyu dolup artmaz
Ölen ağaç tekrar bitmez
O da mevsimine göre

Eyyübî'yim av etmeli
Yazın kırlara gitmeli
Güzün başa yan yatmalı
O da mevsimine göre

102. MEVSİMLER

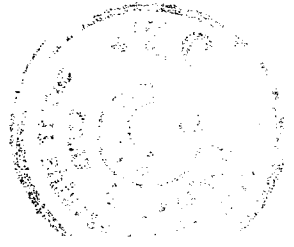
Bahar gelip dağlar yeşil olunca
Kalplere neşeyi doldurup gider
Yağmur yağıp, toprak suyun alınca
Söker pınarlardan, kaldırıp gider

Her tarafta bir canlılık görülür
Bahar ile mutluluğa erilir
Yaprak dala, dal yaprağa sarılır
Ağlıyacak olsan, güldürüp gider

Bülbüller şakıyıp güle konunca
Temmuz güneşiyle dünya yanınca
Bahar kalkıp yaz ayına dönünce
Başka başka hâller bildirip gider

Ekinler biçilip buğdaylar çıkar
Herkes mahsulünü evine döker
Ağaçları yazın sıcağı yakar
Sonbahar, yaprağın soldurup gider

Eyyûbî, bağında gazel savrulur
Dağlar bir de soğuk ile kavrulur
İlk olarak dağlar karla çevrilir
Baharı ve yazı öldürüp gider

103. BENZİYOR

Yine bir hal olmuş bizim ellere
Beyaz bir renk almış, kara benziyor
Acımamış çiçeklere dallara
Kuvveti kudretten zora benziyor

Bağların üstüne dökülmüş bu tolu
Bütün ekinlerin kırılmış beli
Az önce boşandı dağların seli
Sökmüş toprağını yar'a benziyor

Bu tolu, baharı zay'a uğrattı
Yeni açmış çiçekleri yıprattı
Hışım gibi geldi ne çabuk gitti
Bu da bilinmez bir sıra benziyor

Bu akan sellere vurulmak olmaz
Vurulunca dala sarılmak olmaz
Allah'tan gelene darılmak olmaz
Eyyûbî, sözlerin zâra benziyor

C. SOSYAL KONULU ŞİİRLERİ**104. İSTER İSTEMEZ**

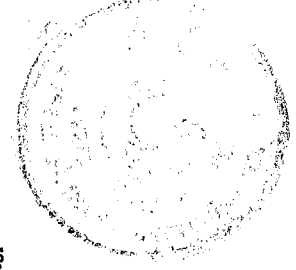
Seyrettik ekranda sűs gűzelini
Kűy kızından doyduk ister istemez
Ellerine kına yakan gelini
Műzelere koyduk ister istemez

Bilmem ki ne idi ahtımız başta
Gelecek nesili koyduk ataşta
Fiilen yenik dűŐtűk soĐuk savaŐta
Dinimize kıydık ister istemez

İlimin yolunda kaldık piyâde
Kârımız geçmişle űvűnmek sâde
Yabancınnın tekniğinden ziyâde
Modasına uyduk ister istemez

Eyyűbî, istemem gűnűl űzmeyi
Kendi bağrımıza vurduk kazmayı
İlerlemek sandık çıplak gezmeyi
Avratları soyduk ister istemez

105. BELİRSİZ OLMUŞ

Yirminci asrın aziz insanı
Alan muradını belirsiz olmuş
Erkek saç uzatmış, kadın kestirmiş
Erkegi kadını belirsiz olmuş

Kılık kıyafeti Milât'tan önce
Hepisi de böyle değildir bence
Gerçi biraz ilerlemiş ya fence
Bir meşe odunu, belirsiz olmuş

Bakılmıyor topalina şaşına
Öğüt versen, girme diyor işime
Ayşem dedim, Ahmet çıktı karşıma
Diyemem adını, belirsiz olmuş

Eyyûbî diyor ki bu işe zaman
Ne olursa olsun gerekir imân
Ah şu yalan dünyâm başımda duman
Alamam tadını belirsiz olmuş

106. MODA

Evinen açtı aramı
Avrupa'dan gelen moda
Koymadı cepte paramı
Avrupa'dan gelen moda

Ayşe Fatma modalaştı
Buna kendileri de şaştı
Plajdan caddeye taşı
Avrupa'dan gelen moda

Bir zamanlar bunlar yoktu
Dost, dostuna hain baktı
Benliğimi benden söktü
Avrupa'dan gelen moda

Eyyübî'nin budur derdi
Ekrandan evime girdi
Dini imânı götürdü
Avrupa'dan gelen moda

107. İNSAFA GELİN

Çekmeyin onun bunun sözünü
Gardaşlar bacılar insafa gelin
Takip etmen yabancının izini
Bitsin bu acılar insafa gelin

Durmadan artıyor gönlümün kini
Ben kime şikâyet edeyim bunu
Yeter soyduğunuz Türk kadını
Çılgın modacılar insafa gelin

İnsanlığa gölge olur burnunuz
Utanıp da terlemez mi alnınız
İçe içe tanker olmuş karnınız
Bire biracılar insafa gelin

Yetimin hakkını yiyip çürütmen
Eyyûbî'nin emeğini yürütmen
Parayı faize verip kokutman
Yetmişlik hacılar insafa gelin

108. BIRAKTIK

Asâlet karıştı milletler ile
Asil kanı, helâl sütü bıraktık
Uğraşmak zor imiş illetler ile
Asırı nesile kötü bıraktık

Namaza durmuştuk, êkrana uyduk
Bir iyi yanında bin kötü duyduk
Kutsal kitapları arşive koyduk
Yerlerine müzik seti bıraktık

Bu sözlerim tesir etmez câhile
Gerçi apaçıktır yapılan hile
"Türk giremez" köyler kurduk sahile
Limanda düşmana yatı bıraktık

Bir zamanlar kabuk değil öz idik
Şu dünyada söz sahibi biz idik
Toyumuz töremiz kökten kazıdık
Zihinlerde yalnız batı bıraktık

Eyyûbî, doymadan ömrün tadına
Nice yiğit kurban gitti kadına
Kılıbık derler yeni adına
Abimi yengeme tutu bıraktık

109. OLUR

Biz dermanı aradıkça
Dertlerimiz bitmez olur
Şahinler güle saldırmış
Bülbül konup ötmez olur

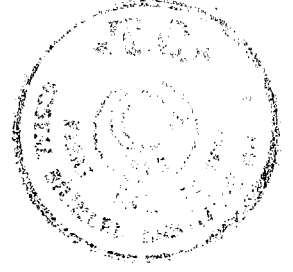
Kapanmak bilmez localar
Gençler kulüpte geceler
Bizim paracı hocalar
Bildiğini satmaz olur

Kadınlar edepsiz giyer
Erkekler şeytana uyar
Bu şekil bozuldu ayar
Gayri düzen gitmez olur

Aklı olan aklın şaşar
Eyyübî hayrete düşer
Her şey ilacınan yaşar
Dallar meyve tutmaz olur

110. GÖRSÜN

Bizim memlekette olup biteni
İsteyen köyüme gitsin de görsün
Kaynanalar esir düştü geline
Hizmetinde hata etsin de görsün

Şimdi kızlar oğlanlara saldırır
Kaçak, diye yatağından kaldırır
Sabahın olduğun tavuk bildirir
Horoz ondan önce ötsün de görsün

Kavga ede ede tadımız kaçtı
El kızları bizim aramız açtı
Abim kılıbıklar safına geçti
Hanımına kafa tutsun da görsün

Eyyübî bu şekil yaşanmaz hayat
Yeninin yerini tutar mı bayat
Babam analığa yeminli avkat
Anamın yanında yatsın da görsün

111. OLDU OLALI

Sabah çorbaları firara gitti
Çay sofraya hâkim oldu olalı
Hanımların mutfak hüneri bitti
Lokanta'dan servis geldi geleli

Komşunun komşudan gereği bitmez
Evlat atasına itaat etmez
Şimdi dul avratlar kocaya gitmez
Fak-Fuk-Fon'dan para aldı alalı

Eyyübî düşmanda kaygı azaldı
Çünkü bizde millî duygu kalmadı
Evimizde sevgi saygı kalmadı
Terbiye ekranda öldü öleli

112. LEKE GÖTÜRMEZ

İnsanlık süt gibi, leke götürmez
Sanki kar üstünde pekmez ha pekmez
Kadın erkekler ile şaka götürmez
Namusun kantarı çekmez ha çekmez

Tatlı söz, dargını getirir yola
Her ne dilersen Mevlâ'dan dile
Hatır bıraktırma kul olan kula
Gönüle düşenler çıkmaz ha çıkmaz

Gündüz gündüz değil, gece olmasa
Ocak, ocak olmaz, baca olmasa
Eğer ki kaynağı yüce olmasa
Sular yokuşuna akmaz ha akmaz

Dostlar belli olmaz, düşmesen dara
Eyyübî her şeyi sen sende ara
Eğer ki cebinde biterse para
Hiç kimse yüzüne bakmaz ha bakmaz

113. NERDEN KARIŞTI

Bölmek istiyorlar bu güzel yurdu
Vatanıma hile nerden karıştı
Düşman beynimize afyon mu sürdü
Bu canıma hile nerden karıştı

İstemem zamanın yüzünü görmek
Gözlerimden kan yaş akıyor ırmak
Bu asrın modası adam öldürmek
Vijdanıma hile nerden karıştı

Dertlerimi diyemiyom oy neler
Zehir oldu bize Şu son seneler
Yoksa zinadan mı aldı analar
İnsanıma hile neden karıştı

Eyyübî diyor ki yok bir imkânım
Zindan oldu gitti cennet vatanım
Damarım içinde bozuldu kanım
Öz kanıma hile neden karıştı

114. NEYLEYİM

Bu ellerde yaşanması dert oldu
Her yanımı düşman almış neyleyim
Kardeş kavgaları sürüp gidiyor
Aklımızı eller çalmış neyleyim

Kimi Lenin Mao bizde fark diyor
Kimisi edek sılayı terk diyor
Kimisi bağrımız taştan berk diyor
Dost, dostunan düşman olmuş neyleyim

Zinayı fuhuşu yayanlar çıktı
Kendi gözlerini oyanlar çıktı
Erkek zannedersin, bayanlar çıktı
Bunlar bizim başa gelmiş neyleyim

Eyyûbî ecdâdım soyum nerede
Düşman olmuş emnim dayım nerede
Benim ilim, ilçem, köyüm nerede
Öz vatanım garip kalmış neyleyim

115. BİZE OY

Bizim öz dilimiz, marşımız varken
Yanlış boru öttürdüler bize oy
Bizi dış düşmanlar içten bölüyor
Bizi düşman ettiler bize oy

Bizim benliğimiz önem taşırdı
Tahsil yapan gençlik yolu şaşırıldı
Bizi kahvelere kimler düşürdü
Bol bol kâğıt attırdılar bize oy

Kız babası fazla alır başlığı
Kaçar oldu fakirlerin dışlığı
Çıplaklığı, dinsizliği keşliği
Moda diye yutturdular bize oy

Medeniyet meyhânedede durmak mı
Âlim olmak pavyonlara girmek mi
İlericilik kadın peşi sürmek mi
Yobaz ismi tutturdular bize oy

Elbette Eyyûbî bu dertten gider
Gözyaşım göl olmuş, gövdemi yudar
Basınımız ejnebiyi medheder
El gayreti güttürdüler bize oy

116. İREZİL

Rezillik dünyada aldı yürüdü
Kitap deefter rezil, kalem irezil
Bunca ömrüm gurbet elde çürüdü
Yabancı elinde sılam irezil

Biz halâ yatarız, gün doğdu aştı
Öz yurdumu imansızlar bölüştü
Bunca yıl okullar ele çalıştı
Sosyete dilinden kelâm irezil

Gizli dertlerimi bilen olmuyor
Çağırsam imdada gelen olmuyor
Hiç cânı yürekten alan olmuyor
Topluma verilen selâm irezil

Ben de iflâh olmam kafa yormaktan
Vatanımda el elini görmekten
Gurbet elde ağa paşa durmaktan
Eyyûbî, köyümde ölem irezil

117. SUSKUN

Namus katiline seyirci kaldık
Gözler âma olmuş, dudaklar suskun
Neme lâzım deyip ele güvendik
Yardıma gelir mi, melekler suskun

Bunu getirmezdik hayâle düşe
Neler gelirmiş sağ olan başa
Ecdadım ne için girmiş savaşa
Şehit kanı dolan gölekler suskun

Bunca çile ağır gelir sineye
Soylu olan, soysuzları kınaya
Doğum kontürolü girdi haneye
Kundaklar sallanmaz, belekler suskun

Eyyûbî, ellere açma sırrını
Ne olacak bilemezsin yarını
Kalemler yok etti alın terini
Hakkını alamaz, bilekler suskun

118. ARTIK

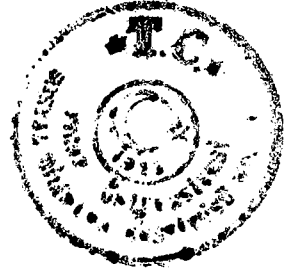
Kime ne söyleyeyim ben böyle iken
Hatıra gönüle değildir artık
Ne yana yürüsem batıyor diken
Birleşmez fikirler, dağılır artık

Aziz milletimiz gaflete daldı
Küfür karşımızda sıyrıttı kaldı
Çünkü fesat doğdu, fitne çoğaldı
Doğru, dokuz köyden koğulur artık

Ne emekler verdik, gelirsiz gitti
Yetişen nesiller ne arsız gitti
Helâl haram nedir belirsiz gitti
Katırların sütü sağılır artık

Millî beraberlik kurulmadıkça
Bulanık kafalar durulmadıkça
Âlimlere kıymet verilmedikçe
Derdim dert üstüne yığılır artık

Eyyübî'yi bu dert bir gün bitirir
Dayanamaz da aklını yitirir
İşte zamanımız bunu götürür
Arslanlar çakala boğulur artık

119. GARINCA

Hey garınca ne gezersin yollarda
Dünyâda gatiller depeler seni
Nice cana kıyan var bu ellerde
Dinlemeden geçer tekerler seni

Kafan hükmettiği her yere sarma
Başı boş olup da meydanda durma
Sürülür tarlaya hiç yuva kurma
Evin ile birlikte sökerler seni

Yayla yaylayıp da alsan havanı
Hâkimler halletmez senin davanı
Ağacın içine yapma yuvanı
Sobalara vurup yakarlar seni

Zaman öyle zaman yirminci asır
Sizin silâhınız sadece ısır
Derdin Eyyûbî'ye bayağı kesir
Davanla mahşere dökerler seni

120. KİMİ BEKLEERSİN

Ey müslüman kardaş ne oldu sana
 Bakma sola sağa kimi beklersin
 Bosna Azerbaycan boyandı kana
 Yürü Karabağ'a kimi beklersin

Daha bilmez misin düşmanı dostu
 Seccâde olur mu hıncırın postu
 Yetmiyor mu süründüğün yüzüstü
 Haydi kalk ayağa kimi beklersin

Ecdadına uygun yap bu seferi
 Devam et yoluna bakmadan geri
 Yeşil ışık yandı İslâm neferi
 Vur mührünü çağa, kimi beklersin

Senin umrunda değilse Batı
 Öyleyse onlardan bekleme notu
 Dünyayı titreten Türk'ün pilotu
 Gel atla uçağa, kimi beklersin

Haçlı zulmü üstümüzden gitmez mi
 Şehitler ocağı yanıp tütmez mi
 İmânın var, Kur'ân'ın var yetmez mi
 Doymadın mı yağa, kimi beklersin

Yapılan vahşeti tüm dünya bilir
 Soysuzun ettiği yanına kalır
 Eyyübî, yalnız gitsen de olur
 Ver sırtını dağa, kimi beklersin

121. NE İÇİN

Kayıp oldu gitti ana dilimiz
Öz türkçemiz nerde kaldı, ne için
Bu sözlerle anlatılmaz hâlimiz
Konuşmamız darda kaldı ne için

Buna vatan derler, bakmak istiyor
Câhiller ormanı yakmak istiyor
Bâzı kullar dini yıkmak istiyor
İmamımız barda kaldı ne için

Eyyûbî yâdlara kul olmuş gitmiş
Geçilmez ormanlar yol olmuş gitmiş
Benim güzel köyüm çöl olmuş gitmiş
Anadolu'm gırda kaldı ne için

122. BU YARAYI

Bu yarayı çok doktora gösterdim
Bir de sen bak ama ezme Doktor Bey
Bu dert benden uzaklaşsın isterdim
Bilmezsen sargıyı çözme Doktor Bey

Öksür bir nefes al ve giyin deme
Hep böyle söyledi vardıysam kime
Ot sargısı sardırırsam neneme
İkinci gelmeme kızma Doktor Bey

Bir derde on ilaç yazarsın niye
Bilmem ki fazla mı satılsın diye
Beni ortak etme bir eczaneye
Birden fazla ilaç yazma Doktor Bey

Eyyûbî, fakara hasta mı yatsın
Yatakta ecel, şerbetin mi tatsın
Elde avuçta da var mı satsın
Sağa sola çatıp da gezme Doktor Bey

123. T.L.

Cebimde var bin liram
On senedir duruyor
On senede bin defa
Devalasyon görüyor

Bu öküz parasıydı
Kıymetini kim soydu
Şimdi bakkalcı duydu
Bir tek kibrit veriyor

Cebimde var bin Mark'ım
Yine Müslüman Türk'üm
On senede tek farkım
Değerini koruyor

Türkiye'nin parası
Yüzümüzün karası
Geçmiyor yüz lirası
Cebimizde eriyor

Bunlar suni soygundur
Diyorsanız doğrudur
Para basmak yaygındır
Karşılıksız sürüyor

Eyyübî düşün sen de
Para koyma cebinde
Değer kaybeder günde
Soyguncular vuruyor

124. TÜRK PARASI

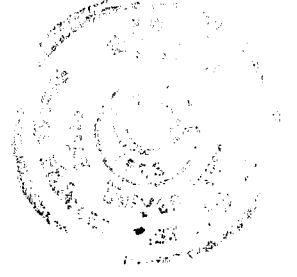
Sıfırı çoğaldı, değeri düştü
Aklım ermez bozuk Türk parasına
Enflasyon İmefe bol bol uğraştı
Yazık oldu yazık Türk parasına

Beyaz akça lâzım olur can için
Kimler darbe vurdu bize karşı kin için
Döviz taşır olduk kara gün için
Alınmıyor azık, Türk parasına

Ne mutsuz yaşıyor Türk'üm diyenler
Haftaya varmadan bir zam yiyenler
Türk olup da yabancıya uyanlar
Dokunmayın nâzik Türk parasına

Söz güllesi devirmiyor bu seti
Kimler yaptı bize bu ihaneti
Eyyübî diyor ki sözün özeti
Çok attılar kazık, Türk parasına

125. SİĞARA

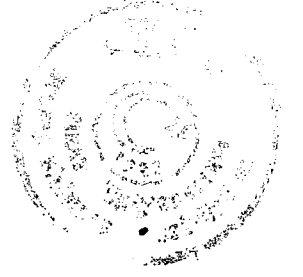
Dinle sigaranın zararlarını
Boğazdan ciğere islendiriyor
Daha kimler görmüş yararlarını
Eşini dostunu küslendiriyor

Ömrümüzü duman alıp gidiyor
Üç-beş günlük ömür dolup gidiyor
Dostlar bir yanımız bilip gidiyor
Hâlbuki her zaman yaslandırıyor

Buna verdiğiniz paranız zay'dır
Diyemem ki tiryâkilik bir soydur
Allah'ın kullara verdiği huydur
Evlâdı, atası uslandırıyor

Arkadan değil de yüze lâf edin
İster ömrünüzü böyle mahf edin
Eyyûbî'nin suçu varsa af edin
Âşıklıktır, böyle seslendiriyor

126. MADEN DAİRESİ

Bekleye bekleye bıktım
Şu maden dairesinde
Mezar ızdırabı çektim
Şu maden dairesinde

Çalışırım başla canla
Ben az derim sen çok anla
İş yapan var telefonla
Şu maden dairesinde

İş takibi çekilmez dert
Personeli çelikten sert
Bayanlar var baylardan mert
Şu maden dairesinde

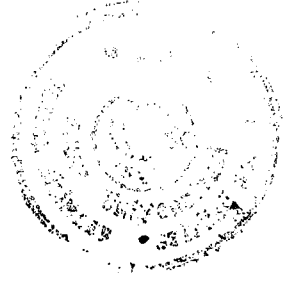
Çalıştıkça bilgisayar
Güyâ iş kanuna uyar
Eyyûbî kötü söz duyar
Şu maden dairesinde

127. YOKSULLUK

Çalıştım çalıştım para artmıyor
Sana ne planlar kurdum yoksulluk
Çalıştığım, borçlarımı örtmüyor
Bütün ömür boyu gördüm yoksulluk

Madenimiz yer altında kaldıkça
Yabancılar töcarete geldikçe
Bu câhillik başımızda oldukça
Çöl olur ormanım yurdum yoksulluk

Hey Eyyübî kimler kurtarır bizi
Fakirsem de elde olmasın gözü
Bulabilirsem bir zengin kızı
Evlenmeye karar verdim yoksulluk

128. APUR ZAPUR YILLARI

Yine geldi apur zapur yılları
Başıma ne türlü iş geldi çattı
Ekmek yenilecek zaman kalmadı
Mide parçalayan aş geldi çattı

Kadınlık mal oldu bu muydu yasam
Öldürecek beni düşüncem tasam
Bu asrın kızını almayım desem
Artık evlenecek yaş geldi çattı

Neden başımıza dolular yağar
Milletim sözümü duymuyor sağar
Benim sol dediğim belâyımış meğer
İslâm'ı kemiren diş geldi çattı

Yıkıldı kalalar, hisar kalmadı
Bizim ekinlerde kasar kalmadı
Hayır bereketten eser kalmadı
Yine bizim çuval boş geldi çattı

Eyyûbî diyor ki hep kusur bizde
Biz evde Müslüman yaşarız sözde
Gözümüz zinâda gelinde kızda
Görmüyor milletim şaş geldi çattı

129. FOTERLİ ÇİVİ

Bilemedim tutumunu huyunu
Yapma bize kıym, foterli çivi
Amerka'da vermişlerdi suyunu
Kaybolmasın payım foterli çivi

Bir adın Superman, birisi baba
Telef oldu sana verilen çaba
Getirdiğin zamlar sığmaz hesaba
Bıktı emmim dayım foterli çivi

Demir zannetmiştim çabuk büküldün
Verilen görevden geri çekildin
En yüksek koltuğa vardın çakıldın
Bu ne çabuk uyum, foterli çivi

İğneyi ipliği şaldan ayırdın
Tutsun dedik, dalı daldan ayırdın
Ekmeği zeytini baldan ayırdın
Zehir oldu çayım foterli çivi

Seni sevmez oldu köyün Musa'sı
Ne cüzdânı kaldı ne de kesesi
Velhasıl Eyyûbî sözün kısası
Boşa gitti oyum, foterli çivi

130. ORMANSIZLIĞIN YÜZÜNDEN

Şu dağlar bütün yar olmuş
Ormansızlığın yüzünden
Kurtlar kuşlar hep zar olmuş
Ormansızlığın yüzünden

Dağlarda kar yatmaz oldu
Mahsülümüz bitmez oldu
Seller usul gitmez oldu
Ormansızlığın yüzünden

Etrafı vijdansız sardı
Dağı bağı hep sel yardı
Köylüler çok zayet verdi
Ormansızlığın yüzünden

Dağlar seli hiç tutmuyor
Çiftçiler mahsul satmıyor
Sular mahsule yetmiyor
Ormansızlığın yüzünden

Eyyûbî ormansız durmaz
Gönlünde hiç meşe görmez
Bulutlar ovaya sarmaz
Ormansızlığın yüzünden

131. COŞ DAĞI

Coş dağı derler de eteği yanık
Metholur buranın havası şimdi
Buralarda gezen oluyor tanık
Ormana kıymamak davası şimdi

Zalımlar el attı bütün ormana
Yakılıp yıkıldı, dokunur cana
Bir güve işledi güzel vatana
Durmada etmeli savaşı şimdi

Gürümze'nin hâli haraba düştü
Gül gibi ormanlar feryada düştü
Bu dağlar belâ ile kavuştu
Kurudu dalları meyvası şimdi

Eyyübî anlatır vatan hâlini
Çok söyleyip kırma halkın belini
Göreceksin şu dağların selini
Herhal, buraların cezası şimdi

132. SEVGİ

Herkes razı olur ise hakkına
 İşte o toplumda bol olur sevgi
 Kişi, dilin kötü sözden sakına
 Yoksa uçar gider, yel olur sevgi

Sevilmek güzeldir, nefret yerilir
 Ona tatlı dille perçin vurulur
 Bir adıma iki adım varılır
 Gönülden gönüle yol olur sevgi

Ananın sevdiğin baba da sever
 Babanın sevdiğin oba da sever
 Herkesin sevdiğin h'üdâ da sever
 Bu şekil topluma mal olur sevgi

Ağacın arzusu sudur, güneştir
 Toprağın arzusu yağmur yağıştır
 Sevmek ve sevilmek her iki baştır
 Ruhlara seslenen dil olur sevgi

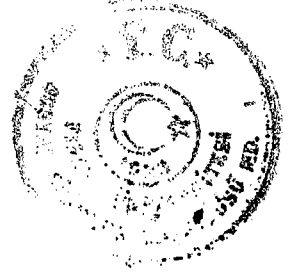
Koyun, kuzusunu severek koklar
 Eyyübî gönlünde bir sevgi saklar
 Seven sevdiğinden tebessüm bekler
 Yanak gamzelenir, bal olur sevgi

133. İKRAM ETMEK

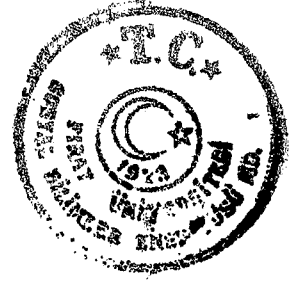
Dostun hediyesi, karşılaşınca
Muhabbetten nazdan bir ikram etmek
Bir misafir hanemize düşünce
Mutluluktur bizden bir ikram etmek

Azmile gönüle girmek mümkündür
Bir anda bin kalbi kırmak mümkündür
Çoktan bir sadaka vermek mümkündür
Marifettir azdan bir ikram etmek

Fayda görmelidir insan insandan
Eyyûbî bunları bekliyor senden
Kebri sadakadır sıdk ile candan
Kula tatlı sözden bir ikram etmek

134. HER GÜZELE

Güzel olan her güzele
Hizmet etmek vazifemdir
Çirkinleri güzel etmek
Hizmet etmek vazifemdir

Bir kız gibi Türkiye'miz
Her tarafımız liman deniz
Yer altında madenimiz
Hizmet etmek vazifemdir

Zay' oluyor ormanımız
Zalımlardan harmanımız
Koruyalım her yanımız
Hizmet etmek vazifemdir

Atalarım açmış çığır
Şimdi bana gelmez ağır
Hepsin anla olma sağır
Hizmet etmek vazifemdir

Eyyübî cana sıhate
Kalplere fikire yata
Bildiğini sata sata
Hizmet etmek vazifemdir (100)

135. VAR

Nedir böyle koca dünya
İnsanlıkta ne hâller var
Bir yanımız gider yaya
Uzaya giden yollar var

Tekniği şehirli aldı
Köylüler hep câhil kaldı
Benim gibi çok göz doldu
Bilgiye akan seller var

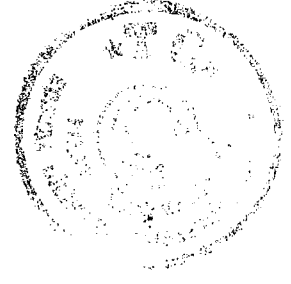
İlk okula bile mantaç
İş bulamaz, dolaşır aç
Dilekçemiz ister haraç
Tarif etmeyen haller var

Hâlimizden bilen yoktur
Mektubumuz alan yoktur
Hep ağlıyor, gülen yoktur
Aşamadığım beller var

Eyyûbî'ye bilgi gerek
Meskenim köy, kente ırak
Yürü öğretmene varak
Hayat verici diller var

136. BİRLİK OLALIM

Gelin vatandaşlar, birlik olalım
Yiğit olan borçtan kaçabilir mi
Güzel yurdun kıymetini bilelim
Düşman içeriye geçebilir mi

Türkiye'de ekmeğimiz az gibi
Avrupa yaladı bizi tuz gibi
El değmemiş müdürü rüşvet alıyor
Kullar kıymetini biçebilir mi

Ormanlar düzensiz kesim oluyor
Kaçakçılar her taraftan geliyor
Memuru müdürü rüşvet alıyor
Devletin malını saçabilir mi

Ormanımız heder oldu çürüdü
Mâdenimiz el eliyle eridi
Toprağımız seller ile yürüdü
Eyyübî köyünden geçebilir mi

137. ÖNÜ ALINMAZ

Bir çocuğa yüz vererek, şımarık
Bakılırsa bunun önü alınmaz
Yakılan ateşe su değil körük
Çekilirse bunun önü alınmaz

Ölse inatlıktan vazgeçer katır
Kendi aklı sıra huyu tavatır
Hiç yüzünden böyle binlerce hatır
Yıkılırsa bunun önü alınmaz

Eyyübî ilimdir kültürün başı
Sabır ile nefsin savaşı
Eğer hak için bir gözün yaşı
Dökülür de bunun önü alınmaz

138. BABALAR

Evlat yetiştirmek kolay iş değil
Onun için kaygı çeker babalar
Kızına verdiği oğüt boş değil
Oğluna ümitle bakar babalar

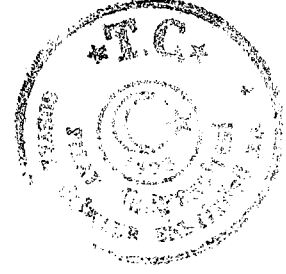
Nesili aktarmak ister yarına
İstikbâl hazırlar yavrularına
Göz kırpmadan gider el diyarına
Çok zaman gurbete çıkar babalar

Namus tuzağına düşerse kızı
Kemirir kalbini derin bir sızı
Eğer oğluna da geçmezse sözü
Gözyaşın gönlüne döker babalar

Büyüğü küçüğü sevip saymazsa
Yaşantısı töresine uymazsa
Öğüt verir, nasihatın duymazsa
Evlâdına boyun büker babalar

Eyyübî, babadır haneye amir
Kırılırsa gönlü zor olur tamir
İşçi, esnaf olur, bazan da memur
Ekmek için taşı söker babalar

139. VÂLİ PAŞAM*

Çukurovamızın imparatoru
Ben yokken köyüme gelmiş Vâli Bey
Arabası padanaca tutulmuş
Kısığın yolunda kalmış Vâli Bey

Süphandere'de geçerken sudan
Kayhan'daki tahta sırat köprüden*
Demiş bu yolların darlığı neden
Kusuru Yese'ye bulmuş Vâli Bey

Artık Gürümze de erdi bu sırra
Işık geldi evler bürünmez kara*
Altıyüz senelik ulu sedire
Bakıp bakıp hayran olmuş Vâli Bey

İnşallah parlaktır köyünarını
Yavaş yavaş çözümlenir sorunu
Kabul etmiş istek pankartlarını
Her birinden bir not almış Vâli Bey

Güzel Adana'nın Mülkî âmiri
Eyyübî der, uzun ola ömürü
Yol yapımı için vermiş emiri
Müdürlere tamim salmış Vâli Bey (44)

* 1985-86 Adana Valisi Erdoğan Şahinoğlu'na

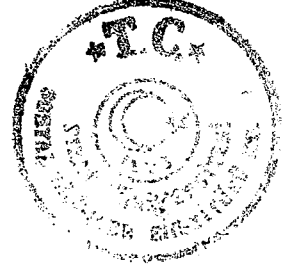
140. KÜÇÜK YAŞTA

Küçük yaşta geçim bindi boynuma
Verdiler sabanı elime benim
Babam ik'evlendi ayrıldı çıktı.
Çok engeller geldi yoluma benim

On iki yaşında anamla kaldık
Büyük ağabeymi okula saldıık
Zorunan, gücünen geçimi bulduk
Kuvvet ver Allah'ım koluma benim

Çürüyecek ömrüm, küçük yaşında
Bir ev yapacağım yalnız başımda
Felek hile bulmuş benim işimde
Hiç acıyan yok ki halima benim

Nereyi ekem de nereyi biçem
Güzel vatanımdan ben nasıl geçem
Hey Eyyübî, burdan nereye göçem
Komşular göz koymuş malıma benim

141. BENİM SIRTIMDA

Hoş gönülle bakamadım dünyaya
Dertlerin keberi benim sırtımda
Bir değil, on değil fikrî sıkıntım
Takımı taburu benim sırtımda

Yanlış anladılar iyi niyetimi
Burnumdan çektiler ana sütümü
Rakiplerim çiy yiyecek etimi
Zalımın cebiri benim sırtımda

Su dökerler, soğuturlar kızgını
Tatlı kelâm serinletir üzgünü
Kula değer vermez madde azgını
Süksesi, kibiri benim sırtımda

İyi düşüncemi kötü sezdiler
Muhanetin eleğinden süzdüler
Düşmanlarım omuzumda gezdiler
Ölüsü, kabiri benim sırtımda

Eyyübî de sizin gibi insan ki
*Öfkede akıl yok, belâ bir an ki
Bunları çekmeye sabırım var sanki
Eyyûbun sabırı benim sırtımda

141. BENİM SIRTIMDA

Hoş gönülle bakamadım dünyaya
Dertlerin kebiri benim sırtımda
Bir değil, on değil fikrî sıkıntım
Takımı taburu benim sırtımda

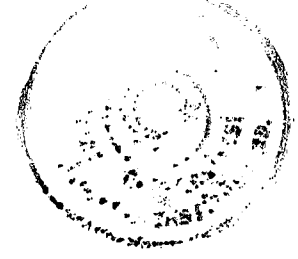
Yanlış anladılar iyi niyetimi
Burnumdan çektiler ana sütümü
Rakiplerim çiy yiyecek etimi
Zalımın cebiri benim sırtımda

Su dökerler, soğuturlar kızgını
Tatlı kelâm serinletir üzgünü
Kula değer vermez madde azgını
Sükseesi, kibiri benim sırtımda

İyi düşüncemi kötü sezdiler
Muhanetin eleğinden süzdüler
Düşmanlarım omuzumda gezdiler
Ölüsü, kabiri benim sırtımda

Eyyübî de sizin gibi insan ki
*Öfkede akıl yok, belâ bir an ki
Bunları çekmeye sabırım var sanki
Eyyübun sabırı benim sırtımda

142. AKILSIZ KAFA

İçinde derdi olan püskürtür dışı
Benim bu derditlerim gitmiyor afa
Bakın gözlerimden dökülen yaşa
Sevdiğimle bir an sürmedim sefâ

Babam zengin idi iki evlendi
Zavallı anamın bağı dağlandı
Yalan söylemiştir, almıyor sandı
Nere gitti onun çektiği cefâ

Herkes yaptığı bir gün görecek
Dünyadan ahrete nasıl varacak
Sorgu melekleri hemen soracak
Neler söyliyecek akılsız kafa

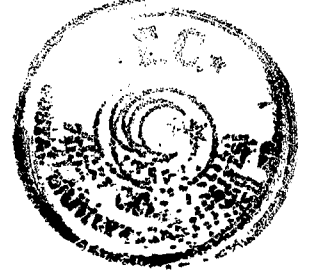
Bu Eyyübî dertleriyle başbaşa
Çileler sinemi dönderdi taşa
El görünür oldum bacı gardaşa
Kardeşten kardeşe olmuyor vefa

143. BELİRSİZ

Usandım dünyada, canımdan bıktım
Gönlümün baharı, yazı belirsiz
Kırağılar yağmış şu genç ömrüme
Esiyor poyrazı tozu belirsiz

El attığım dallar geldi elime
Gidem dedim, engel çıktı yoluma
Durumum böyledir, bakın hâlime
Çürümüş bedenim, özü belirsiz

Erişmem imkânsız o güzel güne
Eyyübî, dönemem bu günden düne
Böyle mi gelmişim acep cihâne
Çocukluk çağımın izi belirsiz

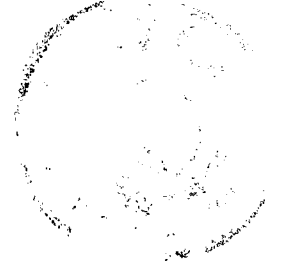

144. ŞİMDİ

Mutfak kaynatanlar, yemek verenler
Garibin yüzüne bakmıyor Şimdi
Ak sürüyü mor çayıra vuranlar
Yaylaya yayığı dikmiyor Şimdi

Boşuna çağlıyor dağların suyu
Arzu etmiyor mu obası boyu
Erciyes'e çıkan aşiret beyi
Nedense yurtluğa çıkmıyor Şimdi

Sızı var Eyyûbî, içimde sızı
Şimdi yüce dağlar bekliyor bizi
On iki belikli aşiret kızı
Katarın başını çekmiyor Şimdi

Ç. DİNÎ KONULU ŞİİRLERİ

145. DOST DEDIĞİN

Dost dediğin nevrüz sunar, gül sunar
Hoyrat sunan dostu neylesin gönül
Dost dediğin Allah için yol sunar
Gurbet sunan dostu neylesin gönül

Dost dediğin senelerce bekler
Gönülden gönüle yollar ekler
Dost dediğin adım adım yaklaşır
Hasret sunan dostu neylesin gönül

Dost dediğin candan bezdirmez
Yâd elleri sevip gönül gezdirmez
Dost dediğin, dost sırrını sezdirmez
Gıybet sunan dostu neylesin gönül

Dost dediğin insafını bildirir
Eyyübî'yim bu dost beni öldürür
Dost dediğin biraz olsun güldürür
Zahmet sunan dostu neylesin gönül

146. HA!..

İki defa düşün bir defa çalış
Sonunda boşa yorulursun ha
Müşterek malını doğruca bölüş
Toplumda hilekâr görölürsün ha

Sapkın olma, ol ki ağır gölgeli
Âhîrinde gidesin doğru yola
Haramdır, seyretme yâdların malı
Bir bir suâllerden sorulursun ha

Dikkatli çalış ki, misâli arı
Her tarafta işi olmalı duru
Sözüne sahip ol, kendini koru
Sonra yerden yere serilirsin ha

Hey Eyyûbî, varsa gelir elinden
Kimse seni alıkoymaz yolundan
Korkmayan olur mu elin dilinden
Sonra dillerden dillere verilirsin ha

147. NEFSİNİ ÖLDÜRMEKÇE

Ulaşılmaz hedeflere arkadaş
Benlik davasını kaldırmadıkça
Asla olamazsın şeytan ile baş
O zalım nefsini öldürmedikçe

Dünya sefasını sürerim sanma
Ben de bazı işe yararım sanma
Komşun aç, cennete girerim sanma
*Öksüz yavruları güldürmedikçe

Zayıf imanlıya şüphedir, zandır
Nefsini fethehden bugün cihândır
Haksız karşısında susan şeytandır
Hak'kı hak yerinde buldurmedikçe

Bunca uyuduğun yeter gardaşım
Eyyûbî'yi derde atar gardaşım
Bizim hallerimiz beter gardaşım
Neme lâzım deyip aldırmadıkça

148. FELÂKET

Zalım nefis ile güreşe çıktım
Şaşırıp da şok olursam felâket
Karmakarış olmuş işlere baktım
Her bir yana çek olursam felâket

Boş yere dünyada durmak istemem
Hak'kı görmeyeni görmek istemem
Gönül ipliğini kırmak istemem
Arkadaşa yük olursam felâket

İnsanlık neredeyse günde ararım
Âhireti şu cihânda ararım
Ben kendi kendimi bende ararım
Ben kendimde yok olursam felâket

Anlayıp kendimi bir bilsem suçum
Allah aşkı ile dolmalı içim
Eyyûbî diyor ki dünyada hiçim
Böyle iken çok olursam felâket

149. GÖNÜL

Gönül çok dolaşma nefsin peşinde
Her yerde kendini bil gönül gönül
Gördüğün güzele kanıp aldanma
Olanlardan ibret al gönül gönül

Elin namusuna heder getirme
Üç günlük ömrünü şerle bitirme
Beni istediğin yere götürme
Dur dediğim yerde kal gönül gönül

Sevdâya düşürdün bu bana hak mı
Dünya gasafeti sırtımda yük mü
Âhîret gününden haberin yok mu
Dünyada istediğin, mal gönül gönül

Hayran ettin bir güzelin kaşına
Süründürdün Eyyûbî'yi boşuna
Hele şöyle biraz göz at yaşına
Gençlik boşa geçmiş bul gönül gönül

150. GÖNÜL

Bak bu kadar zaman fırlamış gitmiş
Sen kendini çocuk sanarsın gönül
Ne zaman atlattın yirmi yaşını
Hâlen bu sevdâya yanarsın gönül

Gönül bu hevesi ne olur bırak
Hayat uçmuş gitmiş, nerde var durak
Şu dünyâyı düzgün bir gözle görek
Gül diye dikene konarsın gönül

Bu yaşta erittin beni yağ gibi
Zaman olur çalılıklar bağ gibi
Gün olur ateşin dağ gibi
Karlara yağmış gibi sönersin gönül

Gönül bu gençliğe verdin mi değer
Birgün olur bundan fenalık doğar
Nerde bir iş yaptın vijdana sığar
Belki divâneye dönersin gönül

Biraz düşün, gençlik geçer mi ele
Bütün keder çektin vermeden mola
Ben meyil etmezken paraya pula
Eyyûbî'ye neler sunarsın gönül

151. GÖNÜL

Bütün uğraşırırsın dünya işine
Ahret için sıran var mı be gönül
Namaz için bin bahane bulursun
Eyyûb gibi yaran var mı be gönül

Direnirsin Hak'kî bilmemek için
Garantin var mıdır ölmek için
En sonunda toprak olmamak için
Düşündüğün çaren var mı be gönül

Dünya malı için kederin yasın
Ömür geçer, tükenmiyor hevesin
Neyle geçersin sırat köprüsün
Bilet için paran var mı be gönül

Eyyûbî tükenmez bizdeki kibir
Hak bize de eylesin sabır
Ahret yolculuğu karanlık kabir
Işıdacak çıran var mı be gönül

152. BİLİNMEZ

Aşkın muhabbetidir bu
Tez gelir geçer bilinmez
Âşıkların atıdır bu
Kuş gibi uçar bilinmez

Elbet hayat imtihandır
Dünya boşalan bir handır
Ecelin geldiği gündür
Canlılar göçer bilinmez

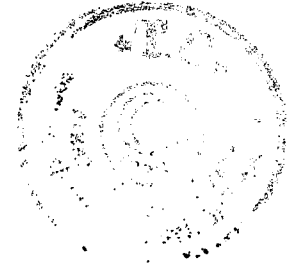
Coşup karlar seli gibi
Eser poyraz yeli gibi
Dünya malın deli gibi
Erenler saçar bilinmez

Her yerde yükün eğleme
Soysuza gönül bağlama
Güvenip sırrın söyleme
Ellere açar bilinmez

Eyyûbî yol var önünde
Perişan olma sonunda
Mevlâm o mahşer gününde
Kulların seçer bilinmez

153. İMTİHAN MI

Şu yalan dünyaya neden gelmişiz
İmtihan mı ızdırap mı sefâ mı
Tabiata göre hayat bulmuşuz
İmtihan mı ızdırap mı sefâ mı

Dört köşe sardı cihanı insanoğlu
Câhilliğe göğüs gerdi insanoğlu
Süsledi vatanı yurdu insanoğlu
İmtihan mı ızdırap mı sefâ mı

Kimisi ağlayıp, kimi gülüyor
Kimi zekâ ile hayat buluyor
Kimi yar aşkına düşüp ölüyor
İmtihan mı ızdırap mı sefâ mı

Hayvanlar insanlara hizmet ediyor
Çekiyor azabı dilsiz, ne diyor
İnsanlar isterse mahpus ediyor
İmtihan mı ızdırap mı sefâ mı

Eyyübî gel düşün, dalgın hâldeyim
İslâm dini haktır, doğru yoldayım
Aşk elinden gece gündüz yoldayım
İmtihan mı ızdırap mı sefâ mı

154. DER DURUR

Baykuşlar Hak Hak der virânelerde
Her an için dostu ile bir durur
Sular secde eder, yeller hû çeker
Bülbül figanında Mevlâ der durur

Kendi lisanıyla zikreder taşlar
Hüdâ diye uğuldaşır ağaçlar
Çiçek çiçek gezer, peteğe işler
Küçücük arıda nice sır durur

Bir mescittir karıncanın yuvası
Onu gören sanır geçim davası
Fâni âlem bütün ibret levhâsı
Bunu görmez insanoğlu kör durur

Allah diye diye cırcır böceği
Çatlayana kadar söyler gerçeği
Bir kurtcuk var imâl eder ipeği
Görünüşte sâde yaprak yer durur

Dallar meyvesini Hak için sunar
Hak dediğin zaman ırmaklar donar
Akıbet vücudum toprağa döner
Eyyübî dünyada ne coşar durur

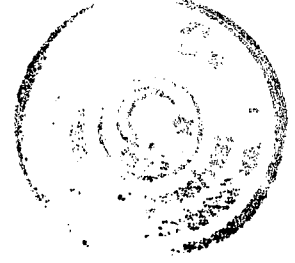
155. AĞLARIM

Her zerresi ibret dolu dünyanın
Şu fâni âleme bakar ağlarım
İşte göz önünde halı dünyanın
Mahşere gafayı dakar ağlarım

İçimdeki heves bitirir beni
İnsanlık, gönülde batırır beni
Küfürden küfüre götürür beni
Şu deli gönlümden bıkar, ağlarım

Kafam çalışmıyor atom çağında
Ruhum mahkûm olmuş nefsin ağında
Ben beni gafletin bataklığında
Gördükçe çileden çıkar ağlarım

Eyyûbî'nin işi gıybetle haram
Hak'kın huzuruna ne yüzle varam
Her gün Ezrail'le var muhahrebem
Ecelin ipini çeker ağlarım

156. ÇIKAR

Bir yerde bir ateş yandığı vakit
İlk önce bir duman ortaya çıkar
Günler, aylar, yıllar döndüği vakit
Kaybedilen zaman ortaya çıkar

Beyin hüküm eder vücuta dile
Kalbin atışını dil verir ele
Günlük yaşantını tek tek incele
Taşıdığın iman ortaya çıkar

Gençlikte fırsatlar kaçarsa elden
Yaşlanınca hasta dermansız halden
Fayda mı beklenir eldeki maldan
Sıkıntılar yaman ortaya çıkar

Eyyûbî, hesabın ince görülür
Belki de bir tek kıl kırka yarılır
Birgün Hak'kın mahkemesi kurulur
Çevirdiğin dümen ortaya çıkar

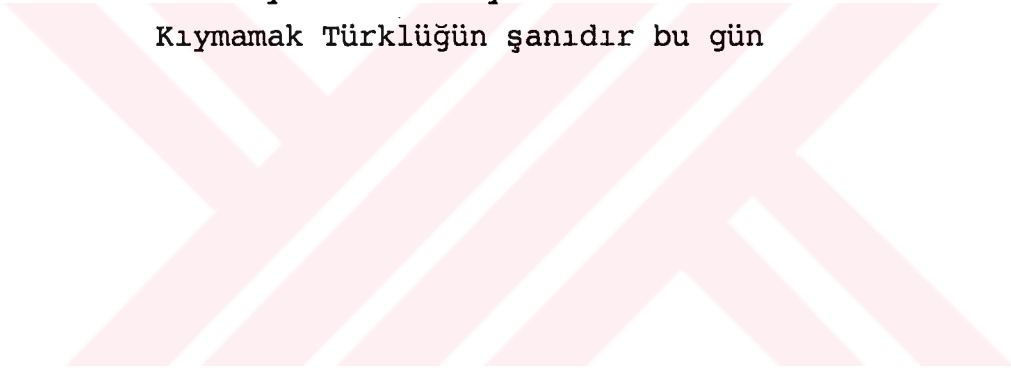

D. MİLLÎ KONULU ŞİİRLERİ**157.TÜRKLÜĞÜN ŞANIDIR BU GÜN**

Bırak türk oğlunu, hızını alsın
Ana, baba gardaş günüdür bugün
Mehmetçik düşmanın safına dalsın
Tarihe yönelik yönüdür bu gün

Takıldı süngüler yürüdü toplar
Akdeniz'e dalmış yüzüyor botlar
Kabardı göğüsler yırtıldı kaplar
Türklüğü dünyaya tanıdır bu gün

Eyyûbî barışa doymak olur mu
Anlaşma yapılır caymak olur mu
Masum yavrulara kıymak olur mu
Kıymamak Türklüğün şanıdır bu gün

158. BİZ TÜRK'ÜZ

Biz Türk'üz kahraman geldik cihana
Türküz, rakiplere meydan okuruz
Canla başla bağlanmışız vatan
Sâdece Türk olan soydan okuruz

Hak din verdi bize, düşmesin diye
Sabır verdi birden, taşmasın diye
Düşmanlar korkup da şaşmasın diye
Önce bir kenardan kıy'dan okuruz

Öyle bir nesilden geldi kökümüz
Candan da kıymetli bizim yükümüz
Düşman ordusunu çiğner tekimiz
Tarihlerden gelen paydan okuruz

Türk olan ağlamaz ölse de bile
Korkmaz girer, bir tek kalsa da bile
Düşman top-tüfekte gelse de bile
Eyyübî ok ile yaydan okuruz

159. TÜRK OĞLUYUM

Aç gözünü Türk oğluyum Türk oğlu
Türklüğüme hizmet etmeye geldim
Vatanın aşkına ciğerim dağlı
Toprağına toprak katmaya geldim

Aşk ile sarhoşum, aymıyacağım
Anadolumuza sığmayacağım
Düşmanlara boyun eğmiyeceğim
Fırsatın buldukça yutmaya geldim

Ecdâdın şanına şan katacağım
Yurdumun canına can katacağım
Düşmana vurana bin katacağım
Düşmanı düşmana satmaya geldim

Vatanımdan bir damla su içirtmem
Eyyübî der gök yüzünden uçurtmam
Peşindeyim, bir adım da kaçirtmam
Gökten uça dâhi tutmaya geldim

160. TÜRK'ÜM DİYENE

Haber iletiyor, Türk olan, Türk'e
Akdeniz'den esen yellere bayram
Hem batıya hem kuzeye hem şarka
Âh ü zâr eyleyen hâllere bayram

Türksün Türk evlâdı, canına güven
Tarihe destansın, şânına güven
Kalbindeki kutsal dinine güven
Allah Allah diyen dillere bayram

Düşman idi vatanları terk olan
Kanlarıydı sular gibi ark olan
Yırttı kara perdeleri Türk olan
Türküm diyen bütün kullara bayram

Türk'e yeter, bir karara varınca
Eyyûbî atını ileri sürünce
Dağlar cennet gibi, Türk'ü görünce
Türk'ün dolaştığı yollara bayram

161. FEKE'NİN KAHRAMANLARI

Toroslardan alev alev püskürdü
Yön verdi Feke'nin kahramanları
Düşmanına göz açtırmaz yiğitler
Can verdi Feke'nin kahramanları

Kuduz köpekleri yola getirdi
Azmini kanıyla dile getirdi
Nice kâfirleri yola getirdi
Din verdi Feke'nin kahramanları

Düşman dökülürken, sapır sapırdı
Aliler Duranlar coştı köpürdü
Kara bulutları sildi süpürdü
Gün verdi Feke'nin kahramanları

Savaşa çok yerden önce başladı
Zoru gören kâfir hemen boşladı
Bu cesaret bütün yurda işledi
Şan verdi Feke'nin kahramanları

Eyyûbî'ler bekliyor sırada
Düşmanların ne işi var burada
Döktü Akdeniz'e koymaz karada
Son verdi Feke'nin kahramanları

162. GÖRDÜM

Dünyaya gözümü açtığım zaman
Düşmanı süngüye takılmış gördüm
Mustafa Kemâl'in gök gözü resmin
Boy boy duvarlara çakılmış gördüm

Halâ belli gibi ayak tozları
Türk gencine hitap eder sözleri
Savaş yerlerinde gülle izleri
Üzerine ekin ekilmiş gördüm

Kendime geldim ki kim bize çatar
Dediler toprakta çok şehit yatar
Düşmanın gözüne ok gibi batar
Meydanlarda büstü dikilmiş gördüm

Dedim dedem nerde? Dediler şehit
Dedim gerçek midir? Yaradan şâhit
Dedim ben de olsam öyle mücahit
Sevinçten gözyaşım dökülmüş gördüm

Hemen Eyyübî de yola döşensin
Ecdadın kanından gelen nişansın
Gölgesinde asırlarca yaşansın
Al bayrağı ufka çekilmiş gördüm

E. DESTANLARI

163. 100. YIL DESTANI

İşte budur bizim elin havası
Selâm verip selâm almak var bizde
Varsa komşuların çıkmaz davası
Onun arasını bulmak var bizde

Biz Türk'üz ilk çağda temelimiz var
Dinimiz İslâm'a emelimiz var
Cumhuriyet kuran Kemâl'imiz var
İnkılâplarını bilmek, var bizde

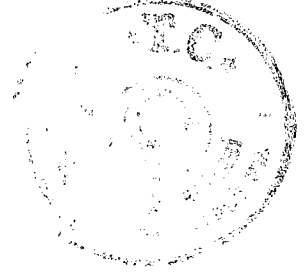
İnsanlara hoşgörüyle bakarız
Tatlı dile boynumuzu bükeriz
Kardeşliğin fidanını ekeriz
Nefret filizini yolmak var bizde

Bizdeki muhabbet her iki başlı
Büyük bir milletiz kavim kardaşlı
Komşumuz ağlarken gözümüz yaşlı
Gülerse, beraber gülmek var bizde

Bize ayrılıp da gitmek yakışmaz
Kibirlenip çalım satmak yakışmaz
Komşumuz açken tok yatmak yyakışmaz
Yarım ekmeği de bölmek var bizde

Bizde geçerlidir kazancın azı
Yaradana ediyoruz niyazı
Beş vakit de kılamazsak namazı
Haftada bir Cuma kılmak var bizde

Atatürk'ün ilkesinden koşarak
Dinimizin potasında pişersek
Cephede düşmana esir düşersek
Sır vermekten ise ölmek var bizde

Sende bu şekil ol, bize özen de
Bereket kaynıyor kara kazanda
Komşudan komşuya bak Ramazan'da
Akşamları yemek salmak var bizde

Bindokuzyüz seksen Evren Babamız
Kaynaştırdı barış dolu obamız
Şükür meyvesini verdi çabamız
Günden güne hep düzelmek var bizde

Bize asırlardan geliyor bu yol
Ne mutlu der paşam, yeter ki Türk ol
Mevlânâ'mız vardır, çağırır gel gel
Dostun ayıbını silmek var bizde

Vatanın sevgisi kaynar sinede
Huzur fışkırıyor her bir hanede
Toplaşırız hep birlikte, senede
On gün imeceye gelmek var bizde

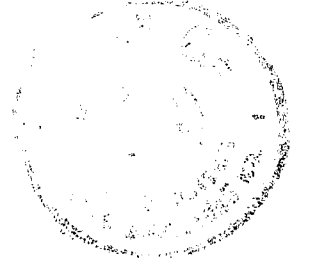
İlim kişilerin bırakmaz hamın
Vatan millet bizden emindir emin
Askere gidince ederiz yemin
Sözümüze sadık kalmak var bizde

Hesap ettik bindokuzyüz seksenbir
Mustafa Kemâl'in doğum asrıdır
Okuma yazmaya olduk seferber
Kültür deryasına dalmak var bizde

Geliyorum sevgi barış köyünden
Alırım hissemi çağın payından
Akar ruhumuza kültür suyundan
Birlik şuuruyla dolmak var bizde

Hep böyle söylerim öğüt verdikçe
Dâim dalgalansın dünya durdukça
Al bayrağı ufukunda gördükçe
Eyyübî der, mutlu olmak var bizde

164. ÇANAKKALE DESTANI

Çanakkale başka Türk tarihinde
Türk, dünyayı zorlar Çanakkale'de
İngiliz, Fransız, Anzak güçleri
Bize karşı birler Çanakkale'de

İmandır boğaz'ı geçilmez eden
Bunlar benim, onun ve senin deden
Ya şehit ya gazi her aileden
Savaş yaptı derler Çanakkale'de

Dünya barışında, yurt barışında
Biz olduk gâlibi bu yarışın da
Benden bir parça her karışında
Boş değildir, yerler Çanakkale'de

İyi bilmeli bunun burası
Ben de varım, geldiğinde sırası
Tarih sayfasında Türk'ün nârası
Şahlanarak gürler Çanakkale'de

Ne kadar anlatsam övsem yeridir
Bu duygu İslâm'ın emri, sıradır
Kur'an söyler, "Şehit ölmez diridir"
Gün vurdukça terler Çanakkale'de

Tarif etmek ordur, Eyyübî yeter
Türk, Arap, Kürt, Çerkez, Avşar, Lâz, Tatar
İkiyüz ellibirbin şehit yatar
Komutanlar, erler Çanakkale'de

165. FEKE'NİN KURTULUŞU DESTANI

Yirmi iki Mart, kurtuluşu Feke'nin
 Düşmanların yorulduğu gün bu gün
 Canlı şahitleri var bu vakanın
 Göz önüne serildiği gün bu gün

Varsaklar yerinden fırladı birden
 Gören sanır, yerler oynadı yerinden
 Kadına, çocuğa kıyan kâfirden
 Hesapların sorulduğu gün bu gün

Gizik Duran gelir nağra atarak
 Arap Ali toz dumana katarak
 Fransız'ın bayrağını yırtarak
 Al bayrağın gerildiği gün bu gün

Bizden zarar görmez yerinde duran
 Feke Kilisesi oldu bir viran
 Fransızlı görüp, azan şımaran
 Ermeni'nin kırıldığı gün bu gün

Çeteler her yandan yola çıkarken
 Tüfeğine süngüsünü takarken
 Düşman kanı Göksu gibi akarken
 Akıp akıp durulduğu gün bu gün

Eyyübî der, görev düşer bizlere
 Millî birlik nakış oldu özlere
 Kadirli'den sonra Fransızlara
 İlk darbenin vurulduğu gün bu gün

166. ERZİNCAN DESTANI

Bindokuzyüz doksaniki, onüç mart
Yasa boğdu bütün yurdu Erzincan
Şehri tanıyamaz önce bilen fert
Çünkü zemin ile birdi Erzincan

Ramazan ayıydı terâvih vakti
Zelzele bu gece çok canlar yaktı
Ayakta kalanlar sokağa çıktı
Bir müddet sallandı durdu Erzincan

Bu Hak'tan gelmiştir, olunmaz mâni
Önceden bilgi yok, hepsi âni
İbret almak için felâket sonu
Gezip görülecek yerdı Erzincan

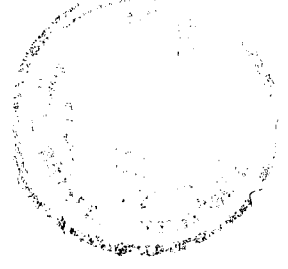
Ne sağlam okul var, ne bir hastane
Ne bir ceryan hattı, ne bir postane
Çok milletler el uzattı dostane
Âfet bölgesine girdi Erzincan

Enkaz altındaki yerler tarandı
Bir canı kurtarmak belki bir andı
Yaralı bedene çare arandı
Doktorları hayli yordu Erzincan

Yolları yarılmış, gelinmez olmuş
Çeşmesinden suyu alınmaz olmuş
Çarşısı, pazarı bilinmez olmuş
Tekrar kurmak için zordu Erzincan

Bir yanda cesetler, bir yanda kanlar
Seyyar hastanede hasta bakanlar
Dışarıda kaldı bunca insanlar
Yağmurdu, tipiydi, kardı Erzincan

Etkilendi Gümüşhane, Tunceli
Yüzlerce, binlerce yaralı ölü
Mersin'den duyuldu sallantı hâli
Gelen felâkete dardı Erzincan

Nice öksüzlerin boynu büküldü
Vah, nice gözlerden kan yağ döküldü
En yüksek yapılar önce yıkıldı
Binaları yere serdi Erzincan

Altı şiddetinde geldi toz duman
Vurulduğu yerlerin hâlleri yaman
Devletimiz yanındaydı her zaman
Dünyadan da yardım gördü Erzincan

Nasıl edip sağlam kursak bu yeri
Yıkılan bedenler gelmedi geri
Deprem âfetine yıllardan beri
On binlerce kurban verdi Erzincan

Özüm dayanmıyor, gözüm görmesin
Sam yelleri fidanımı kırmasın
Allah, yurda böyle âfet vermesin
Çözölmek bilmeyen sırdı Erzincan

Eyyübî der, her taraftan varıldı
Teker teker yaraları sarıldı
Çadır kenti, çadır köyü kuruldu
Tüm bunlara rağmen vardı Erzincan

167. VATAN DESTANI

Dil farkı, din farkı ayırdedilmez
Hür yaşar insanlar bu topraklarda
Burası Türkiye Cumhuriyeti
İncitilmez canlar, bu topraklarda

Ecdattan hatıra aldım vatani
Yok ederim elbet, ona çatanı
Serbest yapar insanlar taatını
Okunur ezanlar, bu topraklarda

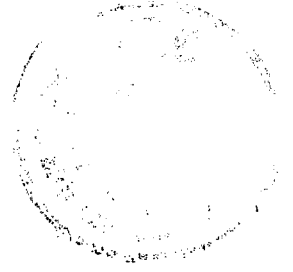
Kavgada kan, barıştaysa ter aktı
İstiklâl uğruna ölmek gerekti
Şehitler arkada yavru bıraktı
Filiz verdi kanlar bu topraklarda

İşte böyle bizim hünerlerimiz
Düşmanla dolsa da kenarlarımız
Süngüyle çizilmiş sınırlarımız
Marşlarımız inler bu topraklarda

Millî birlik kalemiyle yazılır
Dini İslâm'ın şifresiyle çözülür
Özgürlüğün eleğinde süzülür
Sevgi olur kinler bu topraklarda

Elbet olur bu vatana göz diken
Bizdeki birliğe nefretle bakan
Evvel Allah bu canımız sağ iken
Gezemez hainler bu topraklarda

Dost görünen düşmanlar yaptı hile
Eyyübî anlatsa, gelse de dile
Gelibolu'da ve Çanakkale'de
Can verdi yüzbinlerce bu topraklarda

168. DEMOKRASİ DESTANI

Cumhuriyet Türkiye'mde sistemdir
Elimizde demokrasi var bizim
Nağme nağme şiirimdir bestemdir
Telimizde demokrasi var bizim

Ümitle bakarız yeni yıllara
Vatan emanetse emin ellere
Şeffaflık ulaştı karakollara
Yolumuzda demokrasi var bizim

Politika yurdun bir ihtiyacı
Kimine tatlıdır kimine acı
Türlü meyve verir fikir ağacı
Dalımızda demokrasi var bizim

Kimseyle bölecek kozumuz yoktur
Canında malında gözümüz yoktur
Kişiyi incitecek sözümüz yoktur
Dilimizde demokrasi var bizim

Biz nice çağları böyle geçtik
Hoşgörülü olduk, nefretten kaçtık
Bak, bayandan bile Başbakan seçtik
Hâlimizde demokrasi var bizim

İnanç Eyyübî'nin tek muradıdır
Her canlıya hürriyetin adıdır
Demokrasi kaymağıdır, tadıdır
Balımızda demokrasi var bizim

169. SEKİZ NİSAN DESTANI

Öyle bir kar yağdı sekiz nisanda
Görünen her yeri aka çevirdi
Yaşam sıkıntısı başladı canda
Bütün sitokları yoka çevirdi

Önceden havalar çok iyi gitti
Yağmur, sulu sepken derken kar tuttu
Bin üçyüz rakıma bir metre attı
Fakir fukarayı şoka çevirdi

Yılgın bakışlarla daldı her sıfat
Bana kalır ise masrafı ufat
Zamansız gelen kış, ibreti âfât
İsyankârı bile haka çevirdi

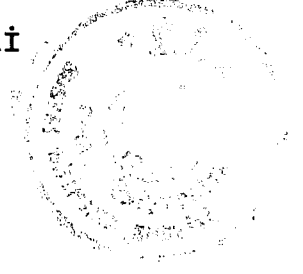
Geçmiyor komşudan komşuya nazlar
Ufukta görünmez baharlar yazlar
Direk direk oldu cebelde buzlar
Rüzgâr, damlaları mika çevirdi

Yaşlılara sorduk ne zaman yağdı
Onlar söylediler, geçmişte yoğdu
Beyaz kar üstüne bir de gün doğdu
Sağlam gözü bile tike çevirdi

İmkânı zayıflar dehşete düştü
Gürümze köyünde durmak zor işti
Odunu bitenler ahıra koştı
Sobanın içini ka çevirdi

Bindokuzyüz doksanyedinin yılı
Eyyübî böyledir Feke'nin hâli
Zengince olanlar aldı vebâli
Aç kalan, ağzını toka çevirdi

F. BÂZİ YERLEŞİM BİRİMLERİ İLE İLGİLİ ŞİİRLERİ

170. DEVELİ

Develi'nin asıl adı Everek
İşine giderken ever Develi
En güzel ilçesi Kayserimizin
İlçeler içinde Yâver Develi

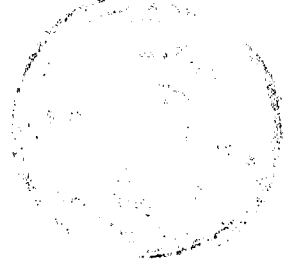
Dünyaya ün salmış saray halısı
İstanbul'a benzer Elbiz Yalısı
Ali Çatak, Seyrani'nin delisi
Kendi insanını över Develi

Çeşitli madeni vardır kale'de
Şifalı suları mevcut Zile'de
İnsanının gözü yoktur hilede
Aksi gidenleri kovar Develi

Erciyes dağına olurken siper
Eyyûbî tepeden çığ gibi kopar
Her yıl Seyrâni'nin şenliğin yapar
Bütün âşıkları sever Develi

171. BAĞTEPE KÖYÜ

Kozan, ilçesidir; Adana ili
Güzel bir beldedir Bağtepe köyü
Alabildiğine ekinle dolu
Umutlu yıldadır Bağtepe köyü

Yirmi kilometre Kozan'a sürer
Beş kabile birlik veriyor karar
Çalışkan muhtarı hakkını arar
Bir emin eldedir Bağtepe köyü

Seyhan nehri dolanmayı bekliyor
Barajlara ulanmayı bekliyor
Arazisi sulanmayı bekliyor
Sıkışkın hâldedir Bağtepe köyü

Üç asıra varan ömrü ile
Yuğurulmuş ozanlık hamuru ile
Şâiri, ormancı memuru ile
Şöhretle dildedir Bağtepe köyü

İnsanı çalışır, usanmaz işten
Sakinleri memnun, böyle gidişten
Çukurova bunallırken güneşten
Serin bir yeldedir Bağtepe köyü

Eyyûbî'ye dostça nazarları var
Yurdun her yanında bazarları var
Elvan çeşit şiir yazarları var
Şeytanı aldadır Bağtepe köyü

G. ATIŞMALARI

172 ÂŞIK EYYÛBÎ - ÂŞIK TANRIKULU ATIŞMASI

Eyyûbî

Sağlam ayak verilmez ise bize
 Elbette sağlamca diz gerekiyor
 Devlet-millet el ele vermeliyiz
 Bugün utanacak yüz gerekiyor

Tanrıkulu

Dinleyerek cazdan pop'dan usandık
 Âşığın elinde saz gerekiyor
 Böyle olmaz ise tamamen yandık
 Gerçekleri gören göz gerekiyor

Eyyûbî

Hele atışmanın özüne geçin
 Hangi âşık üstün, burada seçin
 Bu Tanrıkulu'nu yürütmek için
 Mesesin ucunda diz gerekiyor

Tanrıkulu

Kendin yükseklerden uçuyor
 Dost sırrını elâleme açıyor
 Bu Eyyûbî bu sohbetten kaçıyor
 Buna yetişmek için hız gerekiyor

Eyyûbî

Ben hasmıma gâyem nedir bildirdim
 Bu sahâda gerekence saldırdım
 Bu âşığı ben burada öldürdüm
 Dokuz buçuk metre bez gerekiyor

Tanrıkulu

Sözlerin not edip gönlüme yazdım
 Şimdi düşer, buna bir kuyu kazdım
 Daha öldürmeden derisin yüzdüm
 Kokutmıyak diye tuz gerekiyor

Eyyûbî

Eyyûbî deyiptir sözün pişmanı
Muhabbet istiyor, değil düşmanı
Sanki gelmiş Adana'nın şişmanı
Bize kulak değil, öz gerekiyor

Tanrıkulu

Tanrıkulum olsun sözlerin tabî
Gelmiş ya karşıma, deliktir cebi
Modeli çok düşük ferguson gibi
Mazotla çalışmaz, gaz gerekiyor

Kozan, 12 Aralık 1996

173 DURAN ŞİHLİOĞLU - EYYÛBÎ ATIŞMASI

Şihlioğlu

Dinle sözlerimi Âşık Eyyûbî
Kâmil kişilerden sadık yâr olur
Cahiller ne bilir günahı ayıbı
Onlar ile sohbet etmek zor olur

Eyyûbî

Anladım sözünü Duran Şihlioğlu
Sözlerinde hakikatlar var olur
Kişi yaşıyorsa sevgiye bağlı
Demesinler aşkın gözü kör olur

Şihlioğlu

Ehl-i Kâmil meclisine girmeyen
İnsanî duyguya değer vermeyin
Hakikatı, gerçekleri görmeyen
Halk yanında yüzü kara, hor olur

Eyyûbî

Getirip kezzabı, basma yarama
Dikkat et helâli katma harama
Âlemde çeşitli rızık var ama
Helâl lokmalarda alın ter'olur

Şihlioğlu

Haddine düşmeyen işe karışma
Sazı alıp benim ile yarışma
Câhil meclisine varıp görüşme
Sohbetinde kavga olur, şer olur

Eyyûbî

Ben her zaman kötülükten kaçırım
Dostlarıma kucağımı açarım
Arkadaşı doğrulardan seçerim
Kişi, sevdiğiyle berâber olur

Şihlioğlu

Engin gönüllü ol, benliğe girme
Haksız ise Şihlioğlu'na hak verme
Menfeaatçi kişiyle irtibat kurma
Alış-verişinde hile var olur

Eyyûbî

Hileyi yapanlar kendine yapar
Sanma Eyyûbî yolundan sapar
Haramın binası tez günde kopar
Koca dünya başlarına dar olur.

174 ÂŞIK FEYMÂNÎ - ÂŞIK EYYÛBÎ ATIŞMASI
(1. ATIŞMA)

Feymânî

Boşa şâd olup da gülme
Gün olur sen de ağlarsın
Şu fâni dünyaya neden
Boş boşuna bel bağlarsın

Eyyûbî

Helâldan mı haramdan mı
Rızkını nerde sağlarsın
Dünya menfaâti için
Kendi nefsinin yağlarsın

Feymânî

Kemler kaydına yazılma
Aslın Adem'dir, bozulma
Damlayım diye üzülme
Bir gün ummana çağlarsın

Eyyûbî

Su var ki ateş yakıyor
Rutubet göğe çıkıyor
Damla semâyâya akıyor
Yerlerde niye eğlersin

Feymânî

Hey Feymânî bu telâş ney
Başı - boş dolaştım epey
Yarın şahit olur herşey
O zaman sinen dağlarsın

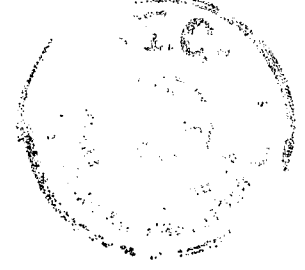
Eyyûbî

Eyyûbî yürür hız ile
Mevlâ'ya bağlı öz ile
Sen ele vurma biz ile
Kendi kendini tığlarsın

31.12.1997

175

2. ATIŞMA

Feymânî

Gece gündüz yanar özüm
Ben zikrullah âşîğiyım
Didârdan ayrılmaz gözüm
Cemâlullah âşîğiyım

Eyyûbî

Başıma gelen belâda
Ben şükruallah âşîğiyım
Gözümüz yok hilede
Ben bir Allah âşîğiyım

Feymânî

Ne arş, sema, ne yer kaldı
Hayır, sevap ne şer kaldı
Ne ben kaldı, pîr kaldı
Fenâfillâh âşîğiyım

Eyyûbî

Görürüz gelince sıra
İmtihân mekânı bura
Ümmetin toplar mahşere
Resûlullâh âşîğiyım

Feymânî

Feymânî çağırır aman
Ümit kesmedim bir zaman
Ne cennet ne hürî-gılman
Bekâbillâh âşîğiyım

Eyyûbî

Eyyûbî aşk mayasıdır
Kâinatın manâsıdır
Gök Hak'kın binasıdır
Kâbetullah âşîğiyım

176 ÂŞIK EYYÛBÎ - ÂŞIK ŞENÇALAR ATIŞMASI

(Ayak : "Sel gibi geçer")

Eyyûbî

Cemil gardaş benim ile atışma
Gözlerinin yaşı sel gibi geçer
Misafire gayet saygım var ama
Atışma rakibim el gibi geçer

Şençalar

Eyyûbî gardaşım gızmam sözüne
Senin acı sözün bal gibi geçer
Ne gadar söylesem hep sitem etsen
Şu benim göynünden yol gibi geçer

Eyyûbî

Töremizde yanlışı izin yeri yok
Burda atışma var, biz'in yeri yok
Atışmada yumşak sözün yeri yok
Râkibe sözlerim yel gibi geçer

Şençalar

Ne kadar temizdir senin sözlerin
Hemi nurlu gardaş senin yüzlerin
Beni şâd ediyor çifte sazların
Şu benim elimden tel gibi geçer

Eyyûbî

Hoş geldin der, halin sorasım gelir
Bâzan köyünüze varasım gelir
Bir hafta görmesem, göresim gelir
Burada ayların, yıl gibi geçer

Şençalar

Ne gadar datlıdır senin sözlerin
Hep size bağlıdır, galbim özlerim
Yüzünüz görünce dutmaz dizlerim
Gözüğün önünden dal gibi geçer

Eyyûbî

Olurmuş da Âşıkların dolusu
Bâzı pejmurdesi bâzı delisi
Derleyip göndersen içde çalısı
Bizim Eyyûbî'ye gül gibi geçer

Şençalar

Şençalarım gayrı takatın bitti
Gözleriyin ferî eridi gitti
Eyyûbî'yle burda bir sohbet etti
Gayrı bu sözüme fal gibi geçer

Gürümze Köyü

10 Nisan 1998

SONUÇ

Türk halk kültürü içerisinde müstesna bir yere sahip olan âşıklık edebiyatımız, geçmişten günümüze kadar önemli temsilciler yetiştirmiştir.

Âşık edebiyatı genel başlığı altında değerlendirilebileceğimiz "âşık tarzı şiir geleneği" adından da anlaşılacağı gibi ferdi bir icraya sahip olduğu kadar, aynı zamanda kendine has kuralları olan bir gelenek edebiyatıdır.

Türkiye'nin coğrafi dağılımı içerisinde Yukarı Çukurova ve çevresi, âşık tarzı şiir geleneği ve temsilcileri bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir.

Yukarı Çukurova ve çevresinde yüzyıllar boyunca devam eden Karacaoğlan türküleri söyleme geleneği sâdece âşıklar arasında değil, halk arasında da yaygın bir özelliktir.

Âşıklık geleneğinin bölgede köklü bir yapıya sahip olmasını, geçmişte hüküm süren göçebe kültüründe aramak lâzımdır. Karacaoğlan, İlbeylioğlu, Gündeşlioğlu, Dadaloğlu, Cingözoğlu gibi bugün de etkisini devam ettiren şahsiyetler, göçebe çevresinde yetişmişlerdir.

Günümüz âşıkları içerisinde, âşık tarzı şiirin eski temsilcilerinden konu. şekil, dil vb. özellikler bakımından önemli ölçüde etkilenme söz konusudur.

Geleneğe âit unsurların pek çoğu, Yukarı Çukurova'da yaşayan Âşıklarımızın şiirlerinde görülmekle birlikte, âşıklık, sazlı ve sazsız olmak üzere iki kolda icra edilmektedir. Bölgede genel anlamıyla köklü bir usta ve çırak münasebeti yoktur. Âşıklar, genellikle yetiştikleri çevrenin kültürel zeminine bağlı olarak ve geçmişte âşık şahsiyetlerden etkilenererek âşıklığa başlamışlardır.

Yukarı Çukurova âşıklık geleneği içerisinde çeşitli yönleriyle inceleme imkânına sahip olduğumuz Âşık Eyyübî, gerek güçlü irticali, gerek saz çalması ve diğer yönleriyle âşık tarzı şiir geleneğinin yaşayan temsilcileri arasında yer almaktadır.

Âşık Eyyûbî, geleneğin gereği olarak âşıklık özelliğini haiz bir kimse olup, geleneğe ait pekçok hususiyeti onun şiirlerinde görmemiz mümkündür.

Onun serbest deyişleri dışında irticâle dayalı sistemli deyişleri de vardır. Şiirlerinde, aşk, tabiat ve dini konuların yanında sosyal konuları da işlemiştir.

Âşık Eyyûbî'nin şiirlerinde, yapmacıklıktan uzak samimi söyleyişleri bulmamız mümkündür. Sanatını icra ederken, mahallî dilin özelliklerine de yer vermiştir.

Âşık tarzı şiirin, bölgedeki geçmişe ait temsilcileri ile günümüzde yaşayan âşıkların şiirlerinden hareketle âşıklığın çevrede dünü, bugünü ve gelenekteki konumu, tartışmaya açılmış olup, zamana ve gelişen sosyo-kültürel zemine uygun biçimde gelişme gösterdiği tespit edilmiştir.

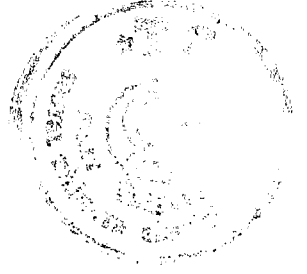

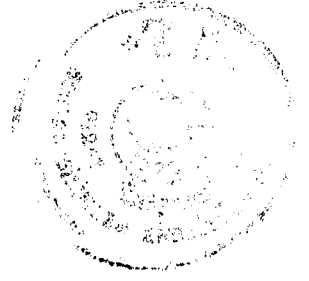
ŞİİRLERİN İNDEKSİ

Şiir indeksi, şiirlerin ilk dörütlüğünün son iki mısraına göre alfabetik sıra halinde düzenlenmiştir. Parantez içerisindeki rakamlar şiirlerin numarasıdır.

- (100) Elbet ağaçlardan neşe buluruz
Kuru kalmayıp da dallar açınca
- (141) Bir değil, on değil fikrî sıkıntım
Takımı, taburu benim sırtımda
- (106) Koymadı cepte paramı
Avrupa'dan gelen moda
- (167) Burası Türkiye Cumhuriyeti
İncitilmez canlar, bu topraklarda
- (142) Bakın gözlerimden dökülen yaşa
Sevdiğimle bir an sürmedim sefâ
- (146) Müşterek malını doğruca bölüş
Toplumda hilekâr görülürsün hâ
- (43) Artık soran olmaz bizim hâlimiz
Dostlar kıymetimi bilir mi ola
- (21) Senden gayri aşk yoldaşı
Bulsam dâhi yetmez bana
- (124) Enflasyon, İmefe bol bol uğraştı
Yazık oldu yazık, Türk Parasına
- (66) Yaz günü sıcakta hemi de kışa
Her zaman ağlarım yar ataşına
- (51) Aylar yıllar aşkı ile dövüştüm
Yâr beni atıyor figana zâra

- (23) Korkma sırrın bana söyle
Hasretimde elin varsa
- (147) Asla olamazsın şeytan ile baş
O zalım nefsini öldürmedikçe
- (164) İngiliz, Fransız, Anzak güçleri
Bize karşı birler Çanakkale'de
- (27) Düştün hayretine, duramıyorum
Bu şekilde sefâ sürmem herhâlde
- (57) Şu dağları yürütürüm
Çünkü aşk var içerimde
- (64) Usanmadın elin acı dilinden
Kendime gelemedim yıllar içinde
- (126) Mezar ızdırabı çektim
Şu maden dairesinde
- (50) Nerde o sevdadan fışkıran gözler
Nerde o verdiği gerçek söz nerde
- (163) Varsa komşuların çıkmaz davası
Onun arasını bulmak var bizde
- (88) Tâ gönülden özlemişim sılayı
Tez zamanda varabilmek mesele
- (68) En büyük muradım yâri görünce
Her zaman bağrımı ezerim böyle
- (101) Kış gününe kötü derler
O da mevsimine göre
- (87) Türlü türlü derde düştüm ne etsem
Çileden çıkarım böyle giderse

- (33) Câhil gönlüm düştü aşka
Her gün ağladı ağladı
- (78) Her an figan zareliyem
Açılmaz bir sır başladı
- (10) Bir tek merhabamı sen almasaydın
Başka yar olmaz, gönlüm solardı
- (153) Tabiata göre hayat bulmuşuz
İmtihan mı ızdırıp mı sefâ mı
- (46) Hani sunmuyorsun aşkın dolusun
Yâd ellere doldurduktan sona mı
- (37) Dağlar taşlardan yürüttü
Aşkın zalımı zalımı
- (161) Düşmanına göz açtırmaz yiğitler
Can verdi Feke'nin kahramanları
- (113) Düşman beynimize afyon mu sürdü
Bu canıma hile neden karıştı
- (128) Ekmek yenilecek zaman kalmadı
Mide parçalayan aş geldi çattı
- (131) Buralarda gezen oluyor tanık
Ormana kıymamak davası şimdi
- (144) Ak sürüyü mor çayıra vuranlar
Yaylaya yayığı dikmiyor şimdi
- (169) Yaşam sıkıntısı başladı canda
Bütün stokları yoka çevirdi
- (132) Kişi, dilin kötü sözden sakına
Yoksa uçar gider, yel olur sevgi

- (75) Bulamadım meskanımı köşkümü
Bendeki perişan hâllere ne ki
- (92) Coşar her yanından, suları çağlar
Nasıl tarif etsem Kevenli beli
- (71) Gönlüm hep geziyor, arıya döndü
Bu sevdâ başıma geldi geleli
- (111) Hanımların mutfak hüneri bitti
Lokantadan servis geldi geleli
- (171) En güzel ilçesi Kayserimizin
İlçeler içinde yâver Develi
- (2) Bunca ömrümüzü yaktın erkenden
Sinem deldirmeye Feke güzeli
- (1) Evlerine vardım halı dokuyor
Toroslarda bir aşiret güzeli
- (82) Kimsem yoktur kervansızım
Ağlarım bilmem hâlîmi
- (98) Burada doğup da göçen olur mu
Bize bu güzellik Hak'tan değil mi
- (136) Güzel yurdun kıymetini bilelim
Düşman içeriye geçebilir mi
- (54) Nedir diye soracaksın
Bir yabancı kızla beni
- (119) Nice cana kıyan var bu ellerde
Dinlemeden geçer tekerler seni

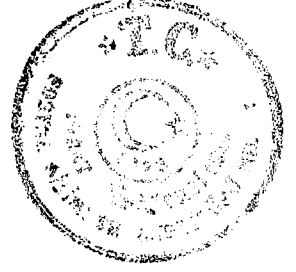
- (30) Sabredemez oldum, eviyorum ki
Aradıkça kaybettim izini
- (19) Her dalda meyvesi vardır
Güzelleri güzelleri
- (11) Sinemde hasretin çetindir çetin
Ne belâyla gelir sonları gayri
- (76) Aşkınan savaşa terk etti beni
Gönül kalasını devirdi gitti
- (65) Gurbet elde yârdan mektup beklerim
Bir tek selâm bile almadım gitti
- (129) Amerika'da vermişlerdi suyunu
Kaybolmasın payım foterli çivi
- (35) Bakır oldum zahmetinden
Gözlerimin seline bak
- (84) Aşk elinden mezarımız
Gurbet ele alınacak
- (133) Bir misafir hânemize düşünce
Mutluluktur bizden bir ikram etmek
- (3) Nakış nakış zarfın üzeri simli
Kokusu var, puhur ile karışık
- (108) Uğraşmak zor imiş illetler ile
Asırı nesile kötü bıraktık
- (118) Ne yana yürüsem batıyor diken
Birleşmez fikirler, dağılır artık
- (18) Senden ayrı duram âşık
Rahmetlik olur rahmetlik

- (79) Aşk elinden yandım şaştım
Bir yudum su verenim yok
- (127) Çalıştığım borçlarımı örtüyor
Bütün ömür boyu gördüm yoksulluk
- (96) Gezdim deme Sarıpınar kalınca
Ağaçların çeşidini yaz da gel
- (17) Perişanım hallerimi
Sormaya gel sormaya gel
- (93) Yağmur yağar, her yanından sel gider
Can verir suyundan içmek ne güzel
- (15) Kalbime bir saray yaptın habersiz
Beni kapısına kul ettin güzel
- (116) Bunca ömrüm gurbet elde çürüdü
Yabancı elinde sılam irezil
- (151) Namaz için bin bahâne bulursun
Eyyûb gibi yaran var mı be gönül
- (149) Gördüğün güzele kanıp aldanma
Onlardan ibret al gönül gönül
- (150) Ne zaman atlattın yirmi yaşını
Halen bu sevdâya yanarsın gönül
- (145) Dost dediğin Allah için yol sunar
Gurbet sunan dostu neylesin gönül
- (90) Benim de köyümde bekleyenim var
Beni de köyümüze ulaştır Mevlâm
- (49) Bir gül idim konmaz dolu dalıma
Gonca iken ben bülbülsüz kalamam

- (160) Hem batıya hem kuzeye hem şarka
Âh ü zâr eyleyen hâllere bayram
- (52) Aşk yolunda kuruk sırat
Ateşlere atmış nidem
- (89) Birer birer sayıyorum günleri
Aylar yıllar gelmedikçe gelemem
- (34) Aşkı ile derde sardım
Gül yüzüne bakamadım
- (58) Ömrümü hep bir tek aşkıma yaktım
Daha sevdiğime dil atamadım
- (22) Uyma ellerin sözüne
Gülünü dermek muradım
- (63) Sevdâsız her yerde hayat bulurken
Bir kara sevdâya dolaştım kaldım
- (41) Seni hiç gözümden ıramıyorum
Hâllerine baka baka usandım
- (61) Tatlı dillerine bağlandım kaldım
Yüksekten uçarken indik bakalım
- (155) İşte göz önünde halı dünyanın
Mahşere kafayı dakar ağlarım
- (175) Gözümüz yok hilede
Ben bir Allah âşığıyım
- (29) Bilmem bilir misin sen de hâlimden
Bütün figanları senden eyledim
- (60) Derdinden düştüm şaşkına
Yar yüzüne gülemedim

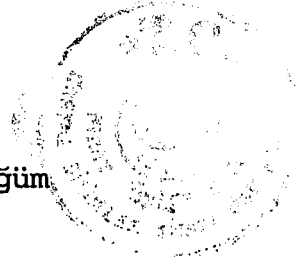

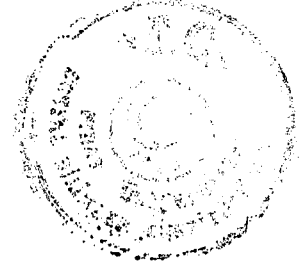
- (159) Vatanın aşkına ciğerim dağlı
Toprağına toprak katmaya geldim
- (24) Bâzan elâ gözden olsun
Cefâ, sonunda sevdiğim
- (16) Mevzî alıp gizlendi ciğerime
Hendek hendek yâre açtı sevdiğim
- (44) Hep âleme senin yüzünden küstüm
İnsafın nerende bildir sevdiğim
- (140) Babam ik'evlendi ayrıldı çıktı
Çok engeller geldi yoluma benim
- (56) Aradım ellerde her gün bir başka
Bilemedim dostum hangisi benim
- (80) Nasıl gönül eyleyeyim
Tatsız oldu yurdum benim
- (14) Merhemim bulunmaz, yâremi açın
Yar uğruna dağdan taştan dönerim
- (114) Kardeş kavgaları sürüp gidiyor
Aklımızı eller çalmış neyleyim
- (59) Günden güne sevk ediyor cânana
Temelini tutmuş, kalkmaz neyleyim
- (168) Nağme nağme şiirimdir bestendir
Telimizde demokrasi var bizim
- (32) Sevdiğim güzele doğru giderken
Gözlerimden akan kan yaşı gördüm
- (162) Mustafa Kemâl'in gök gözlü resmin
Boy boy duvarlara çakılmış gördüm

- (74) Nereye attıysam kırdı kökümü
Bilmem ne temelsiz ise yürüdüm
- (166) Şehri tanımaz önce bilen fert
Çünkü zemin ile birdi Erzincan
- (26) Cihanda ana kuzusun
Kalabilir mi öl'olan
- (9) El içinde bana severek bakma
El-âlemin kalbi yellidir cânan
- (48) Küstürdüm o yâri, canım deyince
Konuşmaya yüzüm yok cânanının
- (6) Bir zamanlar olur olmaz dolaştım
Boyunu sevdiğim senin elinden
- (130) Kurtlar kuşlar hep zar olmuş
Ormansızlığın yüzünden
- (42) Ellerle eğlenir acımaz bana
Aşkından ciğerim pelinir iken
- (25) Elinden zehirler yutsam
Acep beni za'ylar mısın
- (174) Dünya menfaâti için
Kendi nefsinin yağlarsın
- (121) Bu sözlerle anlatılmaz hâlimiz
Konuşmamız darda kaldı ne için
- (12) Baktıkça sineme oklar saçarsın
Açtığı yâreyi sen benim için
- (107) Takip etmen yabancının izini
Bitsin bu acılar, insafa gelin

- (77) Kimseye derdin dökmez mi
Dilleri sevdâ çekenin
- (13) Baksan şu gönlüme, dert düğüm düğüm
Başımı belâya sardı gözlerin
- (28) Tez gel vedalaşarak gönlüme gönül
Bağlayacak zaman geldi nerdesin
- (120) Bosna, Azerbaycan boyandı kana
Yürü Karabağ'a kimi beklersin
- (53) Her zaman bana zulmü var
Başkasıyla mı sözleştin
- (117) Neme lâzım deyip ele güvendik
Yardıma gelir mi belekler suskun
- (45) Gönlümde aşk gülü bitmiyor gibi
Yâd bağında güller bitiriyorsun
- (81) Eller beni bir divâne
Sandı bugün sandı bugün
- (165) Canlı şâhitleri var bu vakanın
Göz önüne serildiği gün bugün
- (157) Mehmetçik düşmanın safına dalsın
Tarihe yönelik yönüdür bugün
- (110) Kaynanalar esir düştü geline
Hizmetinde hata etsin de görsün
- (47) Ayrılık bıktırır cânı cânandan
Yâd elinden dolu içmeden düşün
- (156) Günler, aylar, yıllar döndüğü vakit
Kaybedilen zaman ortaya çıkar

- (138) Kızına verdiği öğüt boyuna değil
Oğluna ümitle bakar babalar
- (67) Böyle nasıl olup düştüm dillere
O yâri kalbinden silmez diyorlar
- (95) Dereleri duvar, örük kenarı
Bahçeler içinde akmaya başlar
- (7) İnci dişin, al yanağın, yay kaşın
Kirpiğinde kömürden mi kara var
- (5) El uzattım doldurduğu suyuna
Bilmem şeker mi var yoksa bal mı var
- (31) Eğlendiğim yerler göl oldu taşkın
Gözlerimden akan iki çağlar var
- (135) Bir yanımız gider yaya
Uzaya giden yollar var
- (176) Misafire gayret saygım var ama
Atışma rakibim el gibi geçer
- (102) Yağmur yağıp, toprak suyun alınca
Söker pınarlardan, kaldırıp gider
- (8) Güldü güneş yüzlüm insafla bana
Akıyor dudaktan, bala zorladır
- (69) Sevdiğim güzeli vefâlı sandım
Aradım, dermanı yok imiş meğer
- (20) Güzelliğinin derdinden
Gözüm yaşı sele döner
- (70) Kalem alıp olanları yazayım
Belki birgün olur, bilinmek ister

- (4) İsterim ki seni bana versinler
Cennete ileten bir yola benzer
- (97) Gidemedim bir geyiğin peşine
Şu divâne gönlüm yas içindedir
- (94) Semâlara yükseliyor çamları
Cennet-i Âlâ'nın gülü gibidir
- (134) Çirkinleri güzel etmek
Hizmet etmek vazifemdir
- (172) Devlet - millet el ele vermeliyiz
Bugün utanacak yüz gerekiyor
- (72) Onun ile gitti aklım parçası
Gelip de serime konmak bilmiyor
- (125) Daha kimler görmüş yararlarını
Eşini dostunu küslendiriyor
- (103) Acımamış çiçeklere dallara
Kuvveti kudretten zora benziyor
- (123) On senede bir defa
Devalasyon görüyor
- (173) Kişi yaşıyorsa sevgiye bağlı
Demesinler aşkın gözü kör olur
- (109) Şahinler güle saldırmış
Bülbül konup ötmez olur
- (154) Sular secde eder, yeller Hû çeker
Bülbül, figânında Mevlâ der durur
- (99) Nağme olur, dilde gezer
Aşıkların sesi güldür

- (105) Erkek saç uzatmış, kadın kestirmiş
Erkeği kadını belirsiz olmuş
- (40) Aşkın bende gel sen de yan
Hâlimden bil merhamet et
- (86) Sevdâ çekenlere ölüm bu gurbet
Düşünceler sarmış, haller felâket
- (148) Karma karış olmuş işlere baktım
Her bir yana çek olursam felâket
- (55) Aşkım ile dövüşürken
Omuzumdan vuran oldu
- (62) Dillerde gezerken gördüm adımı
Gayri bu âşıklık bana ar oldu
- (38) Aşk içimde yâre bağlar
Yâr sözümü bilmez oldu
- (39) Dostum beni koyma arda
Yakar gider ele doğru
- (36) Zalım vefasız yar buldum
Kara bağrım dele doğru
- (83) Elin sözünden bunaldım
Kara dünyam dara döndü
- (170) Alabildiğine ekinle dolu
Umutlu yıldadır Bağtepe Köyü
- (139) Arabası padanaca tutulmuş
Kısığın yolunda kalmış Vâli Bey
- (122) Bu dert benden uzaklaşsın istedim
Bilmezsen sargıyı çözme Doktor Bey

- (115) Bizi dış düşmanlar içten bölüyor
Bizi düşman ettirdiler bize oy
- (73) Şu dünyada kötü sözden bıcarsın
Dostuna gülünü verenin olmaz
- (137) Yakılan ateşe su değil körük
Çekilirse bunun önü alınmaz
- (104) Elllerine kına yakan gelini
Müzelere koyduk ister istemez
- (112) Kadın erkeklerle şaka götürmez
Namusun kantarı çekmez ha çekmez
- (91) Dolaş adım adım gez deli gönül
Sarp kayalarda salı bilinmez
- (152) Âşıkların atıdır bu
Kuş gibi uçar bilinmez
- (85) Nazlım yollarına bakar gidersem
Kanlı yaşla dolar gözüm görünmez
- (143) Kırağılar yağmış şu genç ömrüme
Esiyor poyrazı, tozu belirsiz
- (158) Canla başla bağlanmışız vatana
Sadece Türk olan soydan okuruz

SÖZLÜK

Sözlükte, bazı yabancı menşeli kelimeler dışında mahallî kelime ve deyimlerle birlikte kişi ve yer adları da bulunmaktadır. Parantez içerisindeki ilk numara kelimenin geçtiği şiirin numarası, sonraki numaralar ise dörtlük ve mısra numaralarıdır.

- Abu Hayat (Ab-ı Hayat): Efsanevî ölümsüzlük suyu (95/5:3)
- Âfet : Tabiatın sebep olduğu yıkım (166/4:4)
- Afyon : Uyuşturucu madde (113/1:3)
- Ağ (mec.) : Bkz. Rakib (31/2:4)
- Ağa Paşa Durmak (dey.): Sıkıntısız, dertsiz, tasasız yaşamak (1116/4:3)
- Âhır : Son, sonuna, ölünceye kadar (146/2:2)
- Aht (Ahit) : Söz verme, sözleşme (47/2:3)
- Ahu Zar (Ah û zâr) : Ağlayıp inleme, feryat, fidan, ah çekerek ağlama (61/1:2)
- Akıbet : Son, en son (154/5:3)
- Aladağ (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesi yakınlarındaki Karsantı denilen yerdeki dağ adı
- Alay (ask.ter.; met.mec.anl.): Askerî birlik, topluluk (16/3:1)
- Alın Çatı : Alnın ortası (13/2:4)
- Ali Çatak (k.a.) : Develili halk âşığı (170/2:3)
- Anca : Ancak (95/2:1)
- Apur-Zapur (Apur-Sapur): Boş, değersiz, kıymeti olmayan (128)

- Ar : Utanma duygusu (62/1:4)
- Ar Olmak : Bir fiili yattan dolayı rahatsız olacak derecede utanmak (62/1:4)
- Arap Âli : Kozan, Saimbeyli, Feke çevresinde milli mücadele saflarında yer alarak Ermeni ve Fransızlarla yapılan savaşlarda kahramanlıklar gösteren bir şahıs (165/3:2)
- Arayı Bulmak (dey.) : Barıştırmak (163/1:4)
- Ardıç : Bir ağaç cinsi (96/2:3)
- Ark (Arık) : Su kanalı (160/3:2)
- Arka Çıkmak : Sahip çıkmak, destek olmak (74/3:3)
- Arş : Gökler (175)
- Arşiv : Çeşitli belge ve dökümanların saklandığı yer (108/2:3)
- Arz : Yeryüzü (175 (175))
- Arzuhâl : Durum bildirme, istekte bulunma (25/1:1)
- Aselet : Soylu, asil olmak (108/1:1)
- Âşiret : Konar - göçerler (92/2:2)
- Aşk Dolusu : Bkz. Bâde
- Aşk Köklüsü (mh.) : Köklü, iz bırakan, kalıcı aşk (38/4:3)
- Ataş : Ateş (66/1:2)
- Avkat : Avukat (110/4:3)
- Avrat : Kadın (104/4:4)

- Aymamak (Ayılmamak; mec.):Kendine gelememek, kendinden geçmek (159/2:1)
- Azık : Yiyecek-içecek vb. ihtiyaç maddesi, kumanya (124/2:4)
- Azim : Kararlı olma işi (161/2:2)
- Bâde (hık.ed.ter.anl.): İçecek; sevgilinin sunduğu içecek, rüyâda âşığa sunulan aşk dolusu (69/4:2)
- Bağtepe Köyü : Adana'nın Kozan ilçesine bağlı bir köy (171)
- Baht : Tâlih, kader (46/4:1)
- Bakır Dağı (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyünde bir dağın adı (Toroslarda bir kuşak dağı) (91)
- Banraz : Bir çeşit gürgen ağacı (92/3:4)
- Bekabillah : Tasavvufi anlamda Allah ile sonsuzluğa ulaşmak (175)
- Bel : Eğimli yamaç, dağlık alanların sırt kısmı (135/4:4)
- Belâyı Sarmak (dey.): Başı derde girmek (13/1:4)
- Belek : Bebeğin sarıldığı bez; kundak (117/3:4)
- Belik : Saç örgüsü (144/3:3)
- Berk : Sıkı, sağlam, çok kuvvetli (114/2:3)
- Beyaz Akça (Ak Akça): Para (124/2:1)
- Beyhude : Boşu boşuna (65/2:4)
- Boran : Fırtınalı, şimşekli yağmur (14/2:1)

- Bozuk Söylemek(dey.): Sitemli, hiddetli söz (5/4:4)
- Cânan : Sevgili (47/1:3)
- Caz : Batı kaynaklı bir müzik türü (172/2:1)
- Cebir : Şiddet, güç, zorluk (141/2:4)
- Cefa : Sıkıntı, eziyet (19/3:3)
- Cefâyâ Kesmek (dey.): Acı içinde olmak (78/1:2)
- Cennet Gözü Pınarı (y.a.): Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyündeki bir su adı
- Cennet-i Alâ : Güzel cennet, cennet bahçesi (94/1:4)
- Ciğer Delen Dünya (dey.): Nice insanların ölümüne sebep olan (53/4:3)
- Coş (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyündeki bir dağ adı (92/4/2)
- Çadır Kent, Çadır Köy: Çeşitli sebeplerden dolayı mağdur duruma düşen insanların barındıkları çadırların bulunduğu alanın genişliğine göre verilen adlar (166/13:3)
- Çark-ı Devran : Dönüp duran, geçen zaman (71/1:1)
- Çek Olmak (dey.) : Nefsine uymak, başkalarının iradesi altında yaşamak
- Çığır (mec.) : Başkalarının açtığı yöntem, yol (134/4:1)
- Dağlamak (mec.) : Kızgın demirle yaranın kapatılması; acı vermek, ızdırap çektirmek
- Dalgalı Arazî : Sürülmemiş, engebeli arazi (91/4:2)
- Dapu : Tapu Almak (mec.): Ele geçirmek, sahip olmak (15/2:1)

Darda Kalmak (dey.) : İfade edememek, yetersiz kalmak
(121/1:4)

Del'olmak : Deli olmak (12/2:1)

Depelenmek (Tepelenmek): Çiğnenmek, ezilmek, öldürülmek
(79/2:1)

Derde Sarmak (dey.) : Başı derde dolaşmak (34/1:3)

Devalasyon (Devalüasyon): Değer kaybı (123/1:4)

Develi (y.a.) : Diğer adı Everek olan, Kayseri iline
bağlı bir ilçe (170/1:2)

Dilber : Genç, güzel ve alımlı kadın; sevgili
(47/2:3)

Divâne : Deli, kaçık (10/4:2)

Dol'olmak : Dolu olmak (12/2:3)

Döviz : Uluslararası ödeme yapılabilecek para
(124/3)

Dümen Çevirmek (dey.): Gizli saklı işler yapmak (156/4:4)

Düşmanından Sır Alamamak (dey.): Düşmanını yenememek
(66/4:2)

Ecdat : Atalar, dedeler (117/2:3)

Efkâr mec.) : Sıkıntı, hüzn (22/3:1)

Eğlenmek (mec.) : Vakit geçirmek, oyalamak (28/3:4)

Ehl-i Kâmil : Olgun kimse (173)

Ejnebi (Ecnebî) : Yabancı; Türk olmayan (115/5:3)

El : Yabancı (17/5:3)

El Gayreti Güttürmek (dey.): Başkalarının istek ve arzusuna
boyun eğmek (115/5:4)

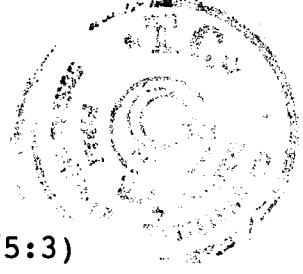
- Elvan çeşit (k.a.) : Kozan'ın Bağtepe köyünden bir halk
aşığı (171/6:3)
- Emmi : Amca (114/4:2)
- Emsal : Benzer, denk, ayar (5/4:3)
- Enflasyon : Para-mal dengesizliği, pahalılık
(124/1:3)
- Engin : Yüksek olmayan, alçak, zemin, yer
(6/4:2)
- Enkaz : Yıkıntı sonrası geriye kalanlar
(166/5:1)
- Er başlamak (dey.) : Erken başlamak (78/1:2)
- Erciyes (y.a.) : Kayseri'deki dağın adı (92/4:3)
- Evmek : Acele etmek (30/1:3)
- Ezrail Kesilmek (dey.): ldrmeye niyetlenmek (5/4:3)
- Fak-Fuk-Fon : Fakirlere yardım amacıyla Vali ve
Kaymakamlıklara bağlı olarak kurulan
yardım fonu (111/2:4)
- Fani : lml (174)
- Fâni lem : lml dünya (154/3:3)
- Feke Kilisesi (y.a.): Adana'nın Feke ilçesinde bulunan
tarihi kilise (165/4:2)
- Fenafillah : Tasavvufi anlamda Allah'ta yok olmak
(175)
- Fer : Parlaklık, ışık (176)
- Feragat : Fedekrlık (95/4:2)
- Ferguson (Massey Ferguson): Bir traktör markası (172)

- Fesat : Kötü, hastalıklı, iyi olmayan (118/2:3)
- Fidanı Dallı Olmak (dey.): Güllü, renkli olmak (9/3:4)
- Figan : Acı ile ağlama, inleme, bağırma (26/2:1)
- Fitne : Karışıklık, şer işler (118/2:3)
- Fukara : Fakirlik hâli (122/4:1)
- Gafayı Dakmak (dey.) (Kafayı Takmak): Bir işin üzerine fazla durmak, fazla düşünmek (155/1:4)
- Gaflet : Yanılmak, habersiz olmak, şuarsuzluk ve dikkatsizlik hâli (118/2:1)
- Gamze : Bazı insanlarda gülümseme ile ortaya çıkan yanaklardaki küçük çukur (132/5:4)
- Gasefet (Kasavet) : Üzüntü, kaygı, tasa, sıkıntı (149/3:2)
- Gazel : Kurumuş yaprak (102/5:1)
- Gır : Kır, kırlık alan boş arazi (121/3:4)
- Gizik Duran (k.a.) : Önceden eşkiya olan, daha sonra da Kozan, Saimbeyli ve Feke çevresinde milli kuvvetlere katılarak Ermeni ve Fransızlara karşı yapılan savaşlarda kahramanlıklar göstermiş bir şahıs (165/3:1)
- Gök : Mavi renk (162/1:3)
- Gök nar (Köknar) : Bir ağaç cinsi (93/4:1)
- Göksu : Adana'nın Feke ilçesinden bir akarsu (165/5:3)
- Gölek : Küçük su birikintisi (117/2:4)

- Gönüldaş : Eş, dost, arkadaş, sevgili, aynı fikri paylaştan (35/2:1)
- Görek : Görelim (150/2:3)
- Gücünen : Güçlülükle (140/2:3)
- Gün Vermek (dey.) : Aydınlığa çıkarmak (16/3:4)
- Gün Vurmak (mec.) : Güneş ışığının düşmesi (164/5:4)
- Gürgen : Bir ağaç cinsi (93/4:1)
- Gürümze (y.a.) : Adana'nın Feka ilçesine bağlı köy
- Güve İşlemek (dey.): Zararlı faaliyet (131/2:3)
- Güzpınar (y.a.) : Adana'nın Feka ilçesine bağlı köy
- Hamını Bırakmamak (mec.): Cahillikten kurtulmak, olgunlaşmak (163/12:1)
- Hane : Ev (138/5:1)
- Haraç : Zorla alınan veya isteksizce verilen para, mal, rüşvet (135/3)
- Hat : Toprağın sürülmüş hâli (95/4:1)
- Heder : Karışıklığını alamama, boşa gitme, ziyan (149/2:1)
- Hemi : Hem (66/1:3)
- Herhal : Her hâlde (62/5:2)
- Huri-Gilman : İslâm inancına göre Cennet'te insanlara hizmet edecek olan melekler (170)
- Hüdâ : Tanrı (132/3:3)
- Irak : Uzak (10/3:2)

- Iramak : Uzaklaştırmak
- Iramamak : Uzaklaştırmamak (41/1:3)
- Işıdmak : Işıtmak, aydınlatmak (152/5:3)
- İçme (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyü yakınındaki şifalı su kaynağı (96/3:3)
- İflas Bayrağı Çekmek (dey.): İflas etmek, zarara uğramak, bitip tükenmek (47/4:2)
- İk'evlenmek : İkinci eşi almak, iki eşli olmak (140/1:3)
- İllet : Hastalıklı, bozuk, kötü, zararlı (108/1:3)
- İmece : Yardımlaşma, umuma ait işlerin, karşılık gözetmeksizin ortaklaşa yapılması (163/4:4)
- İmefe (İMF) : Avrupa Kalkınma Kuruluşu (124/1:3)
- İntibak : Uyum (81/3:1)
- İntişar Etmek (ask.ter.; met.): Yayılmak (16/1:1)
- İntizar (hık.d.) : Beddua, inleme (78/4:4)
- İrezil : Rezil (116)
- İştima (İçtima, (ask.ter.anl; met.): Toplanmak (16/3:1)
- İyi İşe Sarmamak (dey): Sonu dert ve hüznle biten işlere bulaşmak (50/4:1)
- Kâbetullah : Kâbe, Allah'ın evi (175)
- Kaçak : Kaçalım (110/2:2)
- Kalamak : Bir ağaç cinsi (94/2:1)

- Kalbi Yelli Olmak (dey): Şüphe, zan, kuruntu (9/1:4)
- Kale (y.a.) : Kayseri'nin Develi ilçesine bağlı bir köy (170/3:1)
- Kâmil : Olgun (173)
- Kara Bürünmek (dey) : Karanlığa bürünmek, karanlık olmak (139/3:2)
- Kara Perdeleri Yırtmak (dey.): Kötü günlere son vermek (160/3:3)
- Kara Sivri (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyündeki dağ adı
- Kara Yas : Ağır matem (68/4:1)
- Kara Yazı : Kötü kader (85/3:4)
- Karalar Bürünmek : Yas içinde olmak (89/2:2)
- Kare : Kara (39/3:1)
- Kasar : Buğdayın başağından tam ayrılmamış, kılçıklı hâli (128/4:2)
- Kast : Bilerek, isteyerek yapılan iş (44/3:1)
- Katar : Peşpeşe, sıra halinde olan canlı cansız varlıklar (144/3:4)
- Katran : Bir ağaç cinsi (94/2:1)
- Kavil : Söz,-leşme, sözleşme (59/3:2)
- Kavim-Kardaşlı Olmak (dey): Birlik beraberlik içinde kardeşçe yaşamak (163/4:2)
- Kayhan (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı bir köy adı (139/2:2)
- Kayıll (Kail) : Razi olmak (63/4:1)

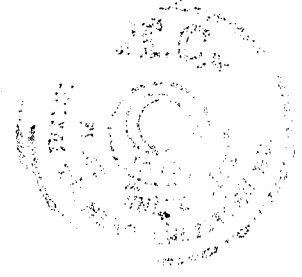
- Kayıp (Gaib) : Bilinmezlik, bilinmeyen (8/3:1)
- Kebir : Büyük (141/1:2)
- Kebri Sadaka (Kebr-i Sadaka): Sadakanın büyüğü, büyük sadaka (133/3:3)
- Kendi Bağına Kazma Vurmak (dey): Kendi kendisine zarara uğratmak (104/4:2)
- Kendi Kendini Tığlamak (dey.): Açık vermek
- Kese : Para torbası, para durumu (129/5:2)
- Kevenli Bel (y.a.) : Adana'nın Feka ilçesine bağlı Gürümze köyünde bir yer adı
- Kııcı : Ufak dolu gibi kar (14/2:1)
- Kın (mec.anl.) : Kılınç, bıçak gibi kesici alet kabı (24/3:4)
- Kırağı : Soğuk havalarda, su buğusunun yerde, bitkiler, ağaçlar ve öteki nesnelere üzerinde donmasıyla oluşan ince buz billûru (143/1:3)
- Kısık (y.a.) : Adana'nın Feka ilçesine bağlı bir köy adı (139/1:4)
- Koz Bölmek (mec.) : Paylaşılacak bir durumun olmaması (168/4:1)
- Kök : Temel (68/4:2)
- Kökten Oynatmak (mec.): Temeli sarsmak (43/3:2)
- Köroğlu'nun Kalası : Adana'nın Feka ilçesine bağlı Gürümze köyü yakınındaki kale (96/4:4)
- Kul (mec.) : Hizmetkâr, köle (20/5:4)

Kumaşından Bezinden Satamamak (dey.): Emeline ulaşamamak,
sözün geçmemesi, sıkıntıların
söylememek (87/3:2)

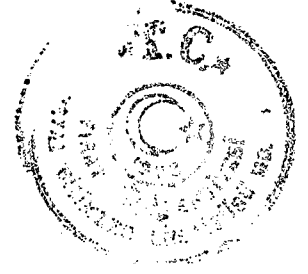
- Kurbet** : Gurbet (85/1:1)
- lâ'l** : Kırmızı parlak taştan yapılan mücevher
(yakut) (4/4:4)
- Loca** : Aynı görüş ve mesleği paylaşan
insanların çatısı altında topladıkları
teşkilat (109/2:1)
- Mahşer** : İslâm inancına göre kiyametten sonra
ölülerin toplandığı yer (119/4:4)
- Marifet** : İrfan sahibi olma, kendisini bilme,
beceriklilik hâli (133/2:4)
- Maşuk** : Aşık olunan kimse, sevgili
- Merâl (Maral)** : Dişi geyik (4/3:4)
- Meses** : Hayvanları dürtmekte kullanılan, ucu
demirli değnek, üvendire (172)
- Meskan (Mesken)** : Sakin olunan, oturulan yer (75/1:3)
- Mevzî (ask.ter.;met.)**: Sığınılacak, saklanılacak yer (16/1:3)
- Mık** : Çivi (169/4:4)
- Mızrap** : Telli çalgıları çalmaya yarayan ve
ağaç, kemik,, made veya kiraz
ağacından yapılan âlet, çalgıç, tezene
(20/4:2)
- Muhabbet** : Sevgi, samimiyet, yakınlık, sohbet
(46/3:4)
- Muhanet (Muhannet)** : Hâin, becereksiz, cimri (141/4:2)
- Muhanetin Eleğinden Geçmek (dey.)** : Muhtaç olmak (141/4:2)

- Murad Almak (dey.) : İsteğini yerine getirmek (26/5:1)
- Muraz Almak : Bkz. Murat almak (62/3:1)
- Mülki Amir : Askeri erkan dışında kalan sil idare amirleri (139/5:1)
- Naçar : Çaresiz (85/2:2)
- Nağme : Ezgi, ahenkli söz (30/1:3)
- Nam : Şan, şöhret (54/2:2)
- Nar : Ateş (69/3:1)
- Nâra : Yüksek sesle bağırarak, haykırmak (164/4:3)
- Nazar : Bakış (12/2:2)
- Nefer : Asker, er, yiğit (120/3:3)
- Nefret Filizini Yolmak (dey.): Kötülüklerle fırsat vermemek, kötülükleri yok etmek (163/3:4)
- Nefsini Yağlamak (dey.): Hoşuna gitmek, böbürlenmek (174)
- Nevruz : Bir bitki türü, baharda açan bir çiçek (145/1:1)
- Nişan : İşaret, belirti, iz (162/5:2)
- Oba : Göçebelerin konakladığı alan; halk, ahali, memleket (132/3:3)
- Oğlak Taşı (y.a.) : Coş Dağı'ndaki zirve (92/4:2)
- Ot sargısı (hık.tb.): Kırık, çukuk ve yaralar üzerine şifalı otlarla yapılan sargı (122/2:3)
- Otağ : Büyük ve süslü çadır (91/2:3)
- Oylum Oylum : Çok katmerli (32/2:2)

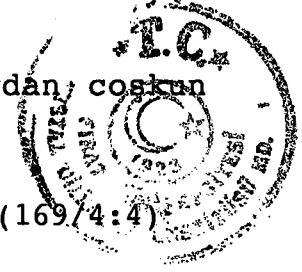
- Ozan : Âşık (84/3:3)
- Örük : Örülü (95/1:3)
- Öz : İç, yürek, gönül (50/3:4)
- Padanaç (Patenaj) : Tekerlekli araçların, çamur veya kara saplanarak tekerleklerinin olduğu yerde dönmesi (139/1:3)
- Pankart : Toplantı ve gösterilerde, törenlerde, üzerine belirli bir amacı ifade eden yazılar bulunan bez veya kâğıttan afiş (139/4:3)
- Pâre : Parça (16/4:1)
- Pejmurde : Dağınık, düzensiz (176)
- Pelinmek : Bölünmek (42/1:4)
- Perçin Vurmak (dey.): Kalıcı olmak (132/2:2)
- Pîr : Şeyh, velî, mürşid (175)
- Piyade : Yaya asker, yaya kalmak (104/3:1)
- Pop : Batı kaynaklı bir müzik türü (172/2:1)
- Potada Pişmek (dey.): Bir fikri benimsemek ve onunla olgunluğa ulaşmak
- Poyraz : Kuzeydoğu'dan esen sert bir rüzgâr (5/2:1)
- Puhur (Buhûr) : Koku; güzel koku (3/1:4)
- Pür : Kimi ağaçlarda, yapraklardan sonra ayrı olarak süren ince yaprak (98/4:1)
- Pus : Sis, duman (97/1:2)
- Rakım : Yükseklik, bir yerin denizden yüksekliği

- Rakîp (hık.ed.ter.anl.): Karşı duran; âşık ile sevgili
arasına giren kimse (46/3:2)
- Revan : Gitmek, yola koyulmak (36/2:3)
- Rızık : Nimet, yiyecek, içecek (174)
- Saban : Tarla sürmeye yarayan ve hayvanların
koşulduğu demir uçlu tarım aracı
(140/1:2)
- Sahra : Çöl (24/4:1)
- Sal : Geçit veren yer (91/1:4)
- Sapkın : Doğru yolda olmayan (146/2:1)
- Sarıpınar (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze
Köyü'nde bir su ve yer adı (92)
- Sarmak (dey.) : Aklına uygun, kafasına göre (119/2:1)
- Sarp : Dik (91/1:4)
- Sedir : Bir ağaç cinsi (96/2:3)
- Sefâ : Gönül rahatlığı, rahat ve sakin olma
(27/1:4)
- Seher : Sabahın gün doğmasından önceki
ağartısı tan vakti (32/1:1)
- Sel Önünden Kütük Kapmak (Dey.Mec.Anl): Bir şeyi fırsat
bilerek onu ek geçirmeye çalışmak;
fırsatçılık (47/3:1)
- Selamsız Sebatsız Geçmek (Dey. Mec. Met. Anl.) : Yüz
vermemek, ilgilenmemek (12/1:1)
- Sele Gitmek (dey.) : Çok ağlamak (27/3:3)
- Semâ : Gökyüzü (94/1:3)
- Ser : Baş (44/2:4)

- Serin-Berin (İkileme; Benz.): Serin gibi (29/4:2)
- Servis : Hizmet verme işi (111/1:4)
- Seyhat (Seyahat) : Gezi (80/4:4)
- Seyran Etmek : Gezintiye çıkmak (31/1:1)
- Seyrâni : Develili 19. asır halk âşıklarından
- Sıdk : Bağlı olma işi (133/3:3)
- Sıkı Almak (Dey.Mec.): Azar işitmek (83/3:3)
- Sıla : Memleket (32/4:2)
- Sın (Sınğ) : Bozguna uğrama, mağlubiyet (66/4:2)
- Sırat : Yol, köprü (52/1:3)
- Sırdaş : Sır arkadaşı, sır paylaşılan kimse (35/2:3)
- Sim : Yıldızlı, parlak süs (3/1:3)
- Sine (mec.) : Gönül (12/3:3)
- Sitok (Stok) : İhtiyaca binaen bir takım maddelerin yetecek dercede saklanması (169/1:4)
- Soğuk Savaş : Silahsız yapılan siyasi mücadele (104/2:3)
- Soğulmak : Kaynağı kurumak, suyu çekilmek, solmak, kurumak (59/3:4)
- Sorgu Melekleri (Münkir-Nekir): İslâm inancına göre, insanı ölümünden sonra iyi ya da kötü davranışları yönünden kabirde sorgulayan melekler (142/3:3)
- Sosyete : Sosyal bir kesim; Mec.Anl. Zengin ve lüks içinde yaşayan (116/2:3)

- Sökünmek : Suların baharda kaynaklardan, coşkun çıkması, çağlaması (73/5:2)
- Sulu Sepken : Yağmurla karışık yağan kar (169/4:4)
- Superman : Film kahramanı, olağanüstü özelliklere sahip adam (129/2:1)
- Sükse : Fiyaka, gösteriş, hava (141/3:4)
- Süphandere (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı bir köy adı (139/2:1)
- Sürebilmek : Gitmek, varmak (88/3:4)
- Şâd : Ferah (83/3:4)
- Şaş : Gözün kayması (105/3:1)
- Şeffaflık (mec.) : Açık, herkesin takip edebileceği biçimde (168/2:3)
- Şestanı Aldatmak (dey.) : Çok zeki ve kurnaz olmak (171/6:4)
- Şifre (mec.) : Mesaj (167/5:2)
- Şükrollah : Allah'a karşı şükretmek, şükürcü olmak (175)
- Taarruz (ask.ter.; met.mec.anl.) : Hücûm (16/1:2)
- Taat : İbadet (167/2:3)
- Tabur (mec.) : Çok kalabalık (141/1:4)
- Takât : Hâl, mecâl (77/2:3)
- Takım (mec.) : Fazla olmak (141/1:4)
- Tamim : Genelge (139/5:4)
- Tanık : Şâhit (131/1:3)

- Taşı Sökmek(dey.) : Zor işleri becermek, kazanç uğruna her türlü zorluğa katlanmak (138/5:4)
- Tavatır (Tevâtür) : Yaygın söylenti, söylenilegelen, efsane (137/2:2)
- Tavşanın Yamacı Geçmesi (Dey.Mec.Anl.): Ele geçen fırsatı değerlendirememek (47/3:4)
- Tehdit Vermek : Tehdit etmek (83/4:2)
- Tehir : Erteleme (3/4:4)
- Temelsiz İşe Yürüme (dey.): Sağlam olmayan işlere girmek (74/1:4)
- Tepelemek : Çiğnemek, ezmek, öldürmek (119/2:3)
- Tereddüt : Kararsızlık (49/4:3)
- Tik : Seyirme (169/5:4)
- Tolu : Dolu (103/2:1)
- Torak (as. Torlak) : Genç, taze (Met.Anl. : Taze fidanlık)
- Toroslar (y.a.) : Akdeniz'deki sıradağlar (96/1:1)
- Toy : Şenlik, ziyafet, tören (108/4:3)
- Töre : Adet, usul, kural, örf, görenek, yasa, kanun, ayin (108/4:3)
- Tutu : Rehin (108/5:4)
- Üçtepe (y.a.) : Adana'nın Feke ilçesine bağlı Gürümze köyündeki tepeliklerin adı (93/1:1)
- Varak : Varalım (5/5:3)
- Varsak : Oğuz boyuna mensup bir Türkmen topluluğu (165/2:1)
- Vebâl : Günah, sorumluluk (40/3:4)

- Velhasıl : Sözüñ özü; hûlâsâ (89/4:3)
- Viran (mec.) : Yıkık-dökük, harap olmuş (14/2:3)
- Virane : (28/2:1)
- Yâd : Yabancı; râkîb (23/4:3)
- Yadigâr : Hatıra (70/2:1)
- Yağılık : Kadınların başlarına örttükleri bir çeşit örtü (55/2:1)
- Yakı (hık.tb.) : Lohusa kadınlara doğumdan sonra verilen tereyağı pekmez karışımı bir yiyecek
- Yalı (mh.dl.anl.) : Suya yakın dik yamaç (Su olmayan yerler için de kullanılır) (61/4:3)
- Yar : Uçurum; yatay alanlar (93/4:2)
- Yâr : Sevgili (47/4:4)
- Yaraya Kezzap Basmak (dey.): Dertleri dile getirmek, yüze vurmak, hatırlatmak (173)
- Yâre : Yara (12/1:4)
- Yâren : Dostluk, ahbaplık (79/4:4)
- Yâver : Şanslı, talihli (170/1:4)
- Yaylamak : Yaylaya çıkmak (33/5:4)
- Yazı (mec.) : Baht, kader, talih (26/1:1)
- Yazlamak : Yazı geçirmek (88/2:1)
- Yelli Olmak : Hafif meşreplilik, hercâilik (9/1:4)
- Yese (YSE) : Yol ve sulama işleri ilgili devlet kuruluşu (139/2:4)

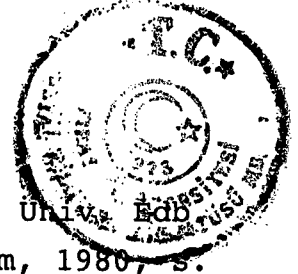

- Yetmek : Olmak (52/3:4)
- Yırak (Irak) : Uzak, uzun, geniş, hacimli (97/4:2)
- Yobaz : Doğmatik, peşin fikirli (115/4:4)
- Yoldaş : Yol arkadaşı (99/3:2)
- Yollu Olmak (dey.) : Bir işi yapmaya niyetli olmak (9/4:4)
- Yunmak : Yıkanmak (61/4:4)
- Yurtluk : Göçebelerin çadır kurdukları yaylalık alan (144/2:4)
- Yüksekten uçarken engine düşmek (dey.): İşin rast gittiği bir anda ters gitmeye başlaması (6/4:2)
- Zalım (Zâlim) : Zulmeden, acı çektiren (34/1:1)
- Zan : Kesin olmayan, şüpheli (147/3:1)
- Zar : Ağlamak (39/4:1)
- Zar a Zar : Hıçkıra hıçkıra ağlamak (62/1:2)
- Zâreli Olmak (dey.) : Ağlamalı inlemeli olmak (78/1:2)
- Zarımak : Ağlamak (83/4:3)
- Zay'lamak : Kaybetmek (25/1:4)
- Zayet Vermek (Zaiyat Vermek): Kayıp vermek, zarara uğramak (70/5:3)
- Zenk : Sıcak ve rutubetli havalarda sebze ve meyvelerde görülen bir hastalık (76/3:4)
- Zıkım Zemberek (Dey. Mec.): Öfkeli olmak (3/5:3)
- Zikir : Anma, sözünü etme, söyleme (154/2:1)

- Zikrullah : Allah'ın adını anmak (175)
- Zile (y.a.) : Kayseri'nin Develi ilçesine bağlı bir köy (170/3:1)
- Ziyâde : Fazla (104/3:3)
- Zorladır : Zorlatma işi, bir işe azmetmek (8/1:1)
- Zorunan : Zorlukla (140/2:3)
- Zülûf : Perçem, saçaklardan sarkan saç lülesi (Sevgilinin Saçı) (1/3:2)

BİBLİYOGRAFYA

Açııcı A., *Acarantaş Köyü Folkloru* (Atatürk Üniv. Fak. TDEB Böl., Basılmamış Lisans Tezi), Erzurum, 1980, s. 49.

Akalın İ.S., *Edebiyat Terimleri Sözlüğü* "Halk Edebiyatı", Varlık Yay., İstanbul, 1984, s. 126.

Aksoy Ö.A., *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1981, s. 109,129,177,208,251,308,385.

Albayrak N., "Âşık", İ.A, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., C.3, İstanbul, 1991, s. 547.

Alptekin A.B., "Şeytan Bunun Neresinde Redifli Koşma Kimindir?", *Erciyes*, Y.9, S.102 (Haziran), Kayseri, 1986, s. 5,6,7,8.

_____, "Kadirli Abdolvahap Kocaman", *Erciyes*, Y.11, S. 130 (Ekim), Kayseri, 1988, s. 10,13.

_____, *Âşık Hacı Karakılçık* (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler), Tesfa Yay., Antakya, 1993, s. 16,17, 73, 81, 82,85,86,123,155.

Artun E., *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996)* ve *Âşık Feymâni*, Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Adana, 1996, s.13, 14, 27, 29,30,38,39,45,46,78,104,122,275, 311, 331, 376,380,382, 387, 391,434,541.

Asan V., *Tahtacı Türkmen Ozanları*, Kültür Bakanlığı Yay. 1, Ankara, 1997, s. 112.

Aslan İ., "Çukurova'da Şiirleri Bilinipte Hayatı Bilinmeyen Halk Ozanı Âşık Halil", *1. Mersin Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri* (18-20 Aralık 1987-İstanbul), *Erciyes*, 11, S.130 (Ekim), Kayseri, 1988, s. 7,9.

Atılğan H., *Âşık Dertli Kâzım*, Adana, 1990, s. 11, 65, 194.

Bâkiler Y.B., *Âşık Veysel*, Kültür Bakanlığı Yay. 1, Ankara, 1989, s. 127.

Başgöz İ., *Karac'oğlan*, Pan Yay. 3, İstanbul, 1992, 14,28,31,34,80,96,99,111,126,139.

Boratav P.V., *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yay., İstanbul, 1988, s. 21,29.

Cunbur M., *Karacaoğlan*, M.E.B. Yay., Ankara, 1973.

Çobanoğlu, Ö., "İcra ve İletişim Merkezli Yapısal Kalıplaşmaları İşlevleri Açısından Yazılı Kültür Ortamı Âşık Destanları İle İngiliz Sokak Baladları", *Milli Folklor*, C.5, Y.9, (Güz), Ankara, 1997, s. 35.

Devellioğlu F., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, "Aşk, Âşık", Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 1982, s. 59,61.

Dizdaroğlu H., *Halk Şiirlerinde Türler*, TDK Yay. 283, Ankara, 1969, s. 14,18,19,26,27,38,75,105.

Elçin Ş., *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 365, Ankara, 1986, s. 1,8,9,10.

_____, *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., C.1, 1988, s. 3, 41, 42, 63, 102, 206, 207, 209, 215, 219, 226, 229, 230, 231.

Eliot T.S., *Kültür Üzerine Düşünceler* (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 1, Ankara, 1987, s. 21.

Ergin M., *Dede Korkut Kitabı* (Giriş-Metin-Faksimile), TDK Yay., C.1, Ankara, 1989, s. 31,32.

Gökalp Z., *Türkçülüğün Esasları* (Haz. M. Kaplan), M.E.B. Basımevi, Z. Gökalp Yay: 7, İstanbul, 1976, s. 96.

Gökyay O.Ş., *Dedem Korkudun Kitabı*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yay. 2, İstanbul, 1973, S. CCLXIV.

Görkem İ., "Çukurovalı İki Halk Şâiri Şihlioğlu ve Kara Mehmet", 2. Mersin Milli Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri (2-4 Aralık 1988-Mersin), Mersin H.E.M. ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü Yay., Ankara, 1989, s. 87.

Göyünç N., "Kozanlı Halk Şairi Mehmet Halaçoğlu", Erciyes, Y. 11, S. 129 (Eylül), Kayseri, 1988, s. 14,15.

Günay U., Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Akçağ Yay., Ankara, 1993, s. 8,11,12,16,17,18,19, 20,21,22,23,25,43,65,76,91,94,116,155,178.

Güngör E., Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik, Ötüken Yay., İstanbul, 1986, s. 15.

Güvenç B., Türk Kimliği (Kültür Tarihinin Kaynakları), Kültür Bakanlığı Yay. 2, Ankara, 1993, s. 102,156.

Güvenir Ş., "Adana Merkez Hocallı Köyü Folklorunda Müzik", 2. Mersin Milli Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri (2-4 Aralık 1988-Mersin), Mersin H.E.M. ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü Yay., Ankara, 1989, s. 97.

Güzel A., "Tekke Şiiri", Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı, III. Halk Şiiri), S. 445,450 (Ocak-Haziran), Ankara, 1989, s. 252,255,265.

Halıcı F., "Halk Şâirleri ve Âşıklık Geleneği", Türk Dili, S. 461 (Mayıs), Ankara, 1986, s. 215.

_____, Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri (Güldeste), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, 1992, s, 631.

İvgin H., "Âşıklarımız ve Âşıklık Geleneklerimiz", Halk Ozanlarının Sesi, Y.1, S.1 (Aralık), Ankara, 1992, s.20.

Kafesoğlu İ., Türk Milli Kültürü, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1991, s. 16,23,28,29,30,328.

Kalkan E., *XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi*, Kültür Bakanlığı Yay. 1295, Ankara, 1991, s. 19,28,33,66, 163, 338, 368, 376, 430.

_____, "Halk Şiirini Oluşturan Tipler", *Erciyes*, Y.9, S. 100 (Nisan), Kayseri, 1986, s. 27,29,31,34.

Karadağ M., "Âşıklık Geleneği ve Halk Müziğimiz", İTÜ Güzel Sanatlar Fakültesi, *II. Türk Müziği Sempozyumu Bildirileri* (16-19 Nisan 1985-İstanbul), Erciyes, Y.9, S.100 (Nisan), Kayseri, 1986, s.19.

_____, "Halk Şiirinde Barış", Dicle Üniversitesi Eğitim Fak. Konferans Metni (2 Mayıs 1986-Diyarbakır), *Erciyes*, Y.10, S.119 (Kasım), Kayseri, 1987, s. 17.

Kaya, D., *Türk Halk Kültürü Araştırmaları*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yay., C.2, Ankara, 1991, s. 64.

_____, *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati*, Cumhuriyet Üniv. Yay., Sivas, 1994, s. 54,58.

Kayacan N., *Sine Gülü*, Adana, 1995, s. 16,19,71,76,87, 94,104,124.

Köprülü M.F., *Türk Saz Şairleri*, Milli Kültür Yay., Ankara, 1962, C.I-V, s. 12,19,20,26,27,264,265,387,526,527.

_____, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.5, Ankara,1984, s. 19,169,170.

_____, *Edebiyat Araştırmaları*, Türk Tarih Kurumu Yay. 2, Ankara, 1986, s. 131,140,156.

Nasrattınoğlu İ.Ü., "Karacaoğlan Hikayesi'nin Fekeli Kör Ali Varyantı", Adana Valiliği - Çukurova Üniversitesi *II. Uluslararası Karacaoğlan - Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu* (20-24 Kasım 1991-Adana), *Bildiriler*, Adana, 1993, s. 123,128.

Özdemir A.Z., "Tarihi Gerçekler İçinde Dadaloğlu, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yay., C.2, Ankara, 1997, s. 214.

Sakaoğlu S., "Karacaoğlan'ın Türkçesi" (TDK'da Yapılan Konuşma, 30 Mayıs 1985), *Türk Dili*, S. 405 (Eylül), Ankara, 1985, s. 94,95.

_____, *Dadaloğlu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 1, Ankara, 1986, s. 29,35,38,4384,85,119.

_____, "Emrah'ın Türk Saz Şiiri İçerisindeki Yeri ve Yetiştirdiği Ustalar", *Erciyes*, Y.9, S.101 (Mayıs), Kayseri, 1986, s. 33.

_____, *Senin Aşkınla* (Kadirlili Âşık Halil Karabulut), Konya, 1987, s. 1,11,12,28,125,151,162.

_____, "Türk Saz Şiiri", *Türk Dili* (Türk Şiiri Özel Sayısı III. Halk Şiiri), S. 445-450 (Ocak-Haziran), Ankara, 1989, s. 200,202.

_____, "Ozan, Âşık, Saz Şâiri Kavramları Üzerine, Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri (27-29 Ekim 1975-Konya), Ankara, 1976, s. 238; *Halk Ozanlarının Sesi Dergisi*, Y.1, S.1 (Aralık), Ankara, 1992, s. 28,29.

Sorokin P., "Aşkın Psikolojik Yönü", *Aşkın Anatomisi*, (Krich A., Çev. Mehmet Harmancı), Say.Yay., İstanbul, 1983, s. 252.

Şemseddin Sami , *Kamus-ı Türkî* (Temel Türkçe Sözlük, Sadeleştirilmiş ve Genişletilmiş Kamu-ı Türkî; İlmî Kont. ve Red., Mertol Tulum vd.); "Âşık", Tercüman/Yapı Kredi Yay., C. I, İstanbul, 1985, s. 61.

Şimşek E., "Kadirlili Âşıklar Arasında" (İbrahim Gödeoğlu), *Erciyes*, Y.1, S. 126 (Haziran), Kayseri, 1988, s. 20.

_____, "Kadirliili Âşıklar Arasında" (Mehmet, İlbars), Erciyes, Y. 11, S. 129(Eylül), Kayseri, 1988, s.11.

Tatıl M., *Günümüz Âşıklık Geleneği İçerisinde İki Kadın Âşık Arzu Bacı ve Ayşe Çağlayan* (Hacettepe Üniv. Edb. Fak. TDED Böl. Türk Halk Bil.Anabilim Dalı, Basılmamış Lisans Tezi), Ankara, 1995, s. 48,66,82.

Timurtaş F.K., *Yunus Emre Dîvânı*, Kültür Bakanlığı Yay.1, Ankara, 1980, s. 152.

Tural S.K., *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1988, s. 74.

Turan Ş., *Türk Kültür Tarihi* (Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe7, Bilgi Yay., 1990, s. 41,42.

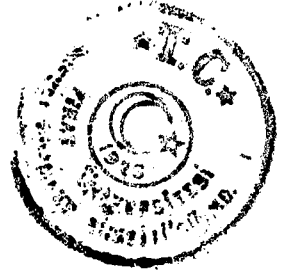
Türkçe Sözlük, "Âşık", "Bozlak", "Ezgi", TDK Yay., Ankara, 1988, C.1, s. 97,218,482.

Türkmen F., *Tahir ile Zühre*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1987, s. 18,19.

Yalkın A.R., *Cenupta Türkmen Oymakları* (Haz. Sabahat Emir), Kültür Bakanlığı Yay. 1, C.I,II, Ankara, 1977, s. 18,121,149.

Yılmaz Ş., "Prof.Dr. Umay Günay ile Halkbilim Çalışmaları Üzerine Bir Konuşma", *Milli Folklor*, S. 22, Ankara, 1994, s. 2,4.

Yurt Ansiklopedisi, "Adana", Anadolu Yay., C. 1, 1981, s. 142,143.

ÖZGEÇMİŞ

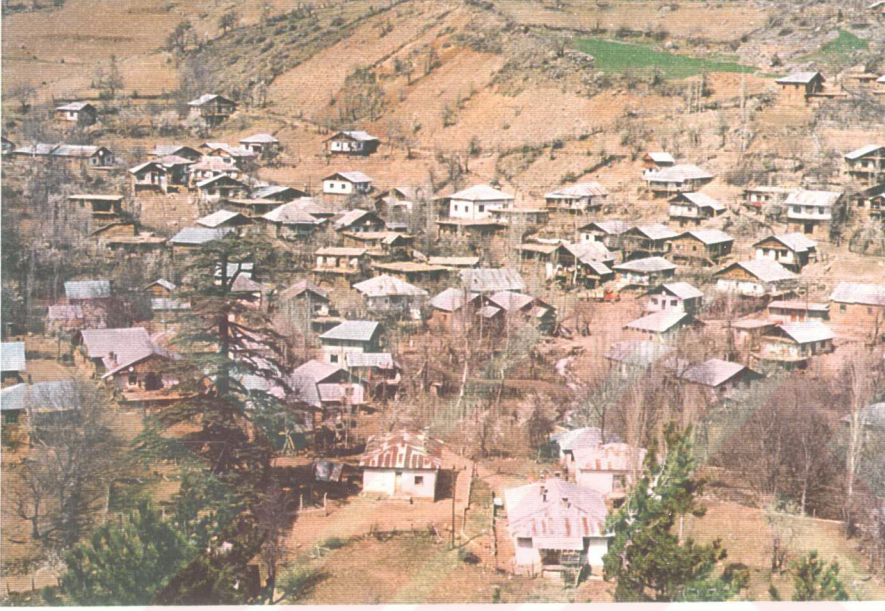
1964 yılında Çankırı'nın Çerkeş ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Türkiye'nin çeşitli il ve ilçelerinde tamamlayan Çopuroğlu, 1991 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak göreve başlayan Çopuroğlu, 1995 yılında F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Halen Adana'nın Kozan ilçesi İmam Hatip Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmakta olup, evli ve üç çocuk babasıdır.

Kemâl ÇOPUROĞLU

EKLER

EK 1. Gürümze köyünün genel bir görünüşü

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

EK 2. Ağık Eyyübbi

